ALDO PRESS

ZECHARIA SITCHIN

TREPTE SPRE CER

Zecharia Sitchin
The Stairway to Heaven

Editor **Aldo Press s.r.l.**, 2000, București

Copyright
© 1980 Zecharia Sitchin

Traducere
Cristian Banu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale
SITCHIN, ZECHARIA
Trepte spre cer / Zecharia Sitchin – București: Aldo Press, 2000
368 p.; 20 cm – (Zona)
Tit. orig. (eng.): The Stairway to Heaven
ISBN 973-9307-49-3

001.94

Informații și comenzi ramburs:
C.P. 76-161, București, 77450, România

www.aldopress.ro

CUPRINS

I. În căutarea paradisului 7
II Strămoșii nemuritori 28
III Călătoria faraonului către viața de apoi 49
IV Trepte spre cer 64
V Zeii care au venit pe Pământ 90
VI În zilele de dinaintea potopului 121
VII Gilgamesh: regele care a refuzat să moară 145
VIII Călători prin nori 177
IX Locul aterizării 204
X Tilmun: tărâmul rachetelor 227
XI Muntele straniu 250
XII Piramidele zeilor și ale regilor 274
XIII Falsificarea numelui faraonului 301
XIV Privirea Sfinxului 334
Surse 363

I

ÎN CĂUTAREA PARADISULUI

A existat o vreme, spun scripturile, când nemurirea era la îndemâna tuturor oamenilor.

Era Vârsta de Aur a omenirii, când Omul trăia alături de Creatorul său în Grădina Edenului – omul îngrijind-o, Dumnezeu plimbându-se în răcoarea serii.

Și a făcut Domnul Dumnezeu să răsară din pământ tot soiul de pomi, plăcuți la vedere și cu roade bune de mâncat; iar în mijlocul raiului era pomul vieții și pomul cunoștinței binelui și răului. Și din Eden ieșea un râu care uda raiul, iar de acolo se împărțea în patru brațe. Numele unuia este Fison. Numele râului al doilea este Gihon... Numele râului al treilea este Tigru... iar râul al patrulea este Eufratul.

Adam și Eva aveau voie să mănânce din orice fruct – cu excepția celui al pomului cunoașterii. Dar, o dată ce au făcut-o, ispitiți de șarpe, Dumnezeu a început să fie preocupat de nemurirea lor:

Și a zis Domnul Dumnezeu: „Iată Adam s-a făcut ca unul dintre Noi, cunoscând binele și răul. Și acum nu cumva să-și întindă mâna și să ia roade din pomul vieții, să mănânce și să trăiască în veci!..."

De aceea l-a scos Domnul Dumnezeu din Grădina Edenului.

Așa a fost omul alungat din locul unde nemurirea se afla la îndemâna sa. Deși împiedicat să ajungă la ea, niciodată nu a încetat să și-o amintească, să tânjească după ea și să încerce s-o atingă.

De la alungarea din Paradis, eroii au mers până la capătul pământului în căutarea nemuririi; câtorva aleși le-a fost permisă, iar oamenii simpli cred că au șansa s-o atingă. De-a lungul veacurilor, această căutare a fost privilegiul indivizilor, dar pe la începutul mileniului ea devenise o întreprindere a regatelor puternice.

Lumea Nouă a fost descoperită – așa suntem împinși să credem – când exploratorii au pornit în căutarea unei noi rute maritime către India și bogățiile sale. Adevărat, însă nu pe de-a-ntregul; fiindcă ceea ce voiau cel mai mult Isabela și Ferdinand, regina și regele Spaniei, era descoperirea izvorului tinereții veșnice, un izvor magic, ale cărui ape întinereau pe bătrâni și îi făceau tineri pe vecie, fiindcă pornea chiar din Paradis.

Imediat ce Columb și oamenii săi au pus piciorul pe ceea ce credeau a fi insulele Indiei (Indiile de Vest), au și început, pe lângă explorarea noului ținut, căutarea legendarului izvor ale cărui ape „făceau din om bătrân tânăr din nou". „Indienii" capturați erau interogați și chiar torturați de către spanioli pentru a dezvălui locul în care se afla izvorul.

Unul dintre cei care au dovedit mare zel în această căutare a fost Ponce de Leon, mercenar și aventurier, care a ajuns guvernator al unei părți din insula Hispañola numită astăzi Haiti și al orașului Puerto Rico. În 1511, el a luat parte la interogatoriile unor indieni. Descriindu-și insula, ei vorbeau despre perle și alte bogății. De asemenea, lăudau virtuțile apelor sale. Există un izvor, spuneau ei, din care un om „cocârjat de povara anilor" bause. După asta, „i s-a întors bărbăția și putea să facă tot ce făcea un bărbat tânăr, s-a însurat și a făcut și copii".

Ascultând cu interes din ce în ce mai mare, Ponce de Leon – el însuși un bărbat în vârstă – a fost imediat convins că indienii descriau izvorul tinereții. Postscriptul lor, că bătrânului i se „întorsese bărbăția", s-a însurat și a făcut copii, a fost cel mai convingător. Căci la curtea spaniolă, ca de altfel în întreaga Europă,

se aflau numeroase picturi ale celor mai mari pictori și, ori de câte ori era vorba de alegorii sexuale, ele cuprindeau un peisaj cu o fântână sau un izvor. Poate cea mai celebră dintre ele este *Amorul sacru și amorul profan* a lui Tizian, care a fost pictată cam în perioada aceea.

Raportul lui Ponce de Leon către regele Ferdinand este reflectat în însemnările ținute de istoricul oficial al curții, Peter Martyr de Angleria. Așa cum arată el în *Decade de orbe novo* (Deceniile Lumii Noi), indienii care proveneau din insulele Lucayos ori Bahamas au povestit că „există o insulă... în care se află un izvor etern, ale cărui puteri magice constau în faptul că, dacă cineva bea din el, probabil și însoțit de o anumită dietă, devine tânăr din nou". Mulți cercetători, ca de pildă Leonard Olschki, *(Ponce de Leon's Fountain of Youth: History of a Geographical Myth),* au arătat că „izvorul tinereții este cea mai populară expresie a emoțiilor și speranțelor care i-au însuflețit pe cuceritorii Lumii Noi." Indiscutabil, Ferdinand, regele Spaniei, era foarte însuflețit și nerăbdător să afle noutăți.

Așa că, atunci când a sosit scrisoarea de la Ponce de Leon, Ferdinand nu a pierdut timpul. I-a acordat acestuia un Patent de Descoperire (datat 23 februarie 1512), autorizând o expediție de pe insula Hispañola spre nord. I s-a ordonat amiralității să-i pună la dispoziție cele mai bune vase și marinari, astfel ca Ponce de Leon să descopere neîntârziat insula „Beininy" (Bimini). Regele a pus o condiție explicită: „După ce vei descoperi insula și vei afla ce se găsește în ea, să-mi trimiți imediat un raport".

În martie 1513, Ponce de Leon a pornit spre nord în căutarea insulei Bimini. Pretextul expediției a fost căutarea de „aur și alte metale"; adevăratul scop al expediției era descoperirea izvorului tinereții veșnice. Acest lucru l-au aflat marinarii după ce au descoperit, nu una, ci sute de insule în Bahamas. Debarcând pe insulă după insulă, echipele erau instruite să caute, nu aur, ci un izvor sau o fântână neobișnuit(ă). Apele fiecărui pârâu erau verificate și băute – fără vreun efect evident. În Duminica Paștelui – *Pasca de Flores* în varianta spaniolă – a fost descoperită o

coastă. Ponce de Leon a numit „insula" Florida. Navigând de-a lungul coastei, Ponce de Leon își trimitea oamenii în adâncul pădurilor pentru a bea apa nenumăratelor pârâuri. Nici unul însă nu se dovedea cel căutat.

Eșecul misiunii nu a făcut decât să întărească credința că izvorul se afla acolo, trebuia doar să fie descoperit. Au fost interogați alți indieni. Unii păreau incredibil de tineri pentru vârsta pe care pretindeau că o aveau. Alții povesteau legende care confirmau existența izvorului. O astfel de legendă (așa cum este redată în *Creation Myths of Primitive America*, de J. Curtin) spune că atunci când Olelbis, „Cel care stă deasupra", a făcut omenirea, a trimis doi emisari pe Pământ pentru a construi o scară care să lege Cerul de Pământ. La jumătatea scării ei vor construi un loc de odihnă, cu un bazin cu apă pură. Acolo trebuia să facă două izvoare. Unul cu apă pentru băut, celălalt cu apă pentru îmbăiat. Când un om îmbătrânește, a spus Olelbis, să fie lăsat să urce pe scară. Ajuns la izvor să bea și să se îmbăieze și tinerețea i se va întoarce.

Convingerea că izvorul există pe undeva era atât de mare, încât în 1514 – un an după misiunea nereușită a lui Ponce de Leon –, Peter Martyr îl informa pe Papa Leo X următoarele:

> *La 325 de leghe de Hispañola, se spune, există o insulă pe nume Boyucas, sau Ananeo, pe care, după spusele celor care au explorat-o, există o fântână care are proprietatea de a-i întineri pe cei care beau din ea.*
>
> *Să nu creadă Sfinția Voastră că sunt doar vorbe aruncate într-o doară; pentru că vestea despre toate acestea circulă printre cei de la curte, care le acceptă ca adevărate, nu puțini dintre ei fiind oameni a căror bogăție și înțelepciune îi desparte de oamenii de rând.*

Ponce de Leon, neabătut, a ajuns la concluzia că ceea ce căuta el era un pârâu aflat în conjuncție cu un râu, posibil legate între

ele printr-un tunel subteran. Dacă fântâna se afla pe o insulă, nu cumva izvorul care o alimenta își avea originea în Florida?

În 1521, Coroana spaniolă l-a trimis din nou pe Ponce de Leon într-o expediție, de data aceasta concentrată pe Florida. Nu există nici un dubiu asupra scopurilor acestei misiuni: câteva decenii mai târziu, referindu-se la aceasta, istoricul Antonio de Herrera y Tordesillas a spus în *Historia general de las Indias* că „el (Ponce de Leon) a plecat în căutarea Sfintei Fântâni, atât de renumită printre indieni și a râului ale cărui ape îi întinerea pe cei bătrâni". El spera să găsească în Florida izvorul și râul despre care indienii din Cuba și Hispañola spuneau că „bătrânii care se îmbăiază în ele redevin tineri".

În locul tinereții veșnice, Ponce de Leon a găsit moartea, din cauza unei săgeți indiene. Deși căutarea individuală a unei poțiuni sau loțiuni care să asigure viața veșnică nu va înceta niciodată, căutarea organizată, pe bază de decret regal, a încetat pentru totdeauna.

Să fi fost această căutare inutilă de la bun început? Erau Ferdinand, Isabela, Ponce de Leon și ceilalți care au murit în căutarea tinereții veșnice niște nebuni dând crezare unor basme pentru copii?

Ei nu vedeau așa lucrurile. Sfintele Scripturi, credințele păgâne și istoriile marilor călătorii, toate afirmă că există într-adevăr un loc ale cărui ape (sau sucuri ale fructelor) pot aduce nemurirea și tinerețea veșnică.

Există încă numeroase povestiri vechi – de pe vremea când celtii erau în peninsulă – despre un loc secret, o fântână secretă, un fruct secret sau o iarbă care pot aduce găsitorului nemurirea. Se povestește despre o zeiță pe nume Idunn care păzea niște mere magice. Când zeii îmbătrâneau, veneau la ea și mâncau mere și redeveneau tineri. Într-adevăr, „Idunn" însemna „din nou tânăr", iar merele păzite de ea erau numite „elixirul zeilor".

Să fi fost asta un ecou al legendei lui Heracle (Hercule) și a celor douăsprezece munci ale sale? O preoteasă a zeului Apollo i-a prezis că „atunci când toate acestea se vor încheia, tu vei

deveni unul dintre nemuritori". Pentru a ajunge aici, penultima sa muncă a fost să aducă din grădina Hesperidelor merele de aur. Hesperidele – „fiicele tărâmului soarelui-apune" – locuiau la capătul pământului.

Nu au lăsat grecii și romanii numeroase legende despre muritori deveniți nemuritori? Zeul Apollo a uns trupul lui Sarpedon, așa încât acesta să trăiască mai multe generații. Zeița Afrodita i-a oferit lui Phaon o poțiune magică: ungându-se cu ea, el s-a transformat într-un tânăr „care a aprins inimile tuturor femeilor din Lesbos". Iar Demophon, uns cu ambrozie de Demetra, ar fi devenit cu siguranță nemuritor, dacă mama sa – necunoscând identitatea zeiței – n-ar fi întrerupt procedura.

Apoi este legenda lui Tantalus, care a devenit nemuritor mâncând la masa zeilor și furându-le nectarul și ambrozia. Omorându-și fiul pentru a-i servi carnea drept masă zeilor, el a fost osândit într-un loc cu fructe și ape minunate, dar pe care nu le putea atinge vreodată. (Zeul Hermes l-a readus la viață pe fiul măcelărit.) Pe de altă parte, Ulise a refuzat nemurirea oferită de nimfa Calypso pentru a rămâne alături de ea, preferând să se întoarcă acasă la soția lui.

Mai este apoi legenda lui Glaukos, un muritor, un pescar simplu, care a devenit zeu al mării. Într-o zi el a observat cum un pește prins de el atingând o anumită iarbă a revenit la viață și s-a întors în mare. Luând iarba în gură, Glaukos a sărit în apă exact în același loc. Zeii mării, Okeanos și Tethys l-au admis alături de ei și l-au făcut zeu.

Anul 1492, în care Columb a plecat din Spania către „India", a fost și anul în care ocupația musulmană în peninsula Iberică s-a încheiat prin capitularea maurilor la Granada. De-a lungul celor aproape opt secole de dominare musulmană și creștină a peninsulei, interacțiunea dintre cele două culturi a fost imensă. Iar povestea din Coran (cartea sfântă a musulmanilor) despre pește și fântâna vieții era cunoscută și de-o parte și de cealaltă. Faptul că era aproape identică cu legenda greacă a pescarului Glaukos a fost considerat o dovadă a autenticității ei. A fost unul

din motivele căutării legendarei fântâni în India – țara pe care o căuta Columb și pe care a crezut c-a găsit-o.

Segmentul din Coran care conține legenda este *sura* a optsprezecea. Ea relatează despre câteva întâmplări din viața lui Moise, eroul biblic al exodului israeliților din Egipt. După ce a fost ales în noua sa calitate de „mesager al Domnului", el a fost instruit de către un „servitor al Domnului". Însoțit de un ajutor, trebuia să-și întâlnească enigmaticul profesor după numai un indiciu: trebuia să ia cu el un pește uscat, iar locul în care peștele va sări și va dispărea va fi locul în care își va întâlni profesorul.

După multă căutare în zadar, însoțitorul lui Moise i-a sugerat să renunțe. Dar Moise a insistat să continue, fiindcă nu va renunța până nu va ajunge la „întretăierea dintre două râuri". Fără ca ei să observe, miracolul se produsese deja:

Dar când au ajuns la confluența râurilor
uitaseră de pește,
care sărise și o luase pe râu în jos
ca printr-un tunel.

După ce au mers mai departe, Moise i-a spus însoțitorului: „Adu mâncarea." Dar acesta i-a spus că peștele dispăruse:

„Când ne-am așezat pe piatră,
n-ai văzut ce s-a întâmplat?
Uitai de pește cu adevărat –
Satan m-a făcut să uit să-ți spun:
Și-a făcut drum prin râu în jos,
minune mare s-a-ntâmplat.
Și Moise a spus:
„Atunci aici e locul pe care atât l-am căutat."

Povestea din Coran (Fig. 1) a peștelui uscat care a fost readus la viață și a revenit în mare printr-un tunel trece dincolo de paralela cu legenda lui Glaukos, referindu-se nu la un simplu

٦٠- وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِفَتَاهُ لَا
أَبْرَحُ حَتَّىٰ أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ
أَمْضِيَ حُقُبًا ○

٦١- فَلَمَّا بَلَغَا مَجْمَعَ بَيْنِهِمَا نَسِيَا حُوتَهُمَا
فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا ○

٦٢- فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ
لِفَتَاهُ آتِنَا غَدَاءَنَا لَقَدْ
لَقِينَا مِن سَفَرِنَا هَٰذَا نَصَبًا ○

٦٣- قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا
إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْحُوتَ
وَمَا أَنسَانِيهُ إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ
وَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ عَجَبًا ○

٦٤- قَالَ ذَٰلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِ
فَارْتَدَّا عَلَىٰ آثَارِهِمَا قَصَصًا ○

Fig. 1

pescar, ci la însuși Moise. De asemenea, descrie incidentul nu ca pe o întâmplare, ci ca pe ceva premeditat de Dumnezeu, care cunoștea locul Apelor Vieții, ape care puteau fi recunoscute cu ajutorul învierii peștelui.

Fiind creștini devotați, regele și regina Spaniei trebuie să fi luat în sens literal viziunea descrisă în Cartea Revelației, „a râului cu Apa Vieții, limpede precum cristalul, ieșind din Tronul Domnului… iar în mijlocul lui se afla pomul vieții, cu douăsprezece feluri de fructe". Aproape sigur au crezut în promisiunile Cărții: „Celui însetat îi voi da să bea din fântâna vieții" și „celui înfometat îi voi da să mănânce din pomul vieții". Și nu aveau cum să nu cunoască psalmul:

Tu dai să bea
din apele nemuririi
Fiindcă a ta este Fântâna Vieții.

Nu poate fi nici un dubiu, așa cum spun scripturile, că râul Nemuririi și Fântâna Vieții existau; singura problemă era – și este – cum să fie găsite.

A optsprezecea *sura* a Coranului oferă indicii importante. Ea continuă cu înfățișarea celor trei paradoxuri ale vieții pe care servitorul Domnului i le arată lui Moise. Apoi sunt descrise alte trei episoade: mai întâi, o vizită în locul în care apune soarele; apoi în locul în care răsare, adică spre est; apoi în ținutul de dincolo de cel de-al doilea, unde popoarele biblice ale lui Gog și Magog (luptătorii de la Sfârșitul Lumii) plănuiau noi nelegiuiri asupra pământenilor. Pentru a pune capăt acestor lucruri, eroul, numit aici Du-al'karnain („Cel cu două coarne"), a astupat trecătoarea dintre munți cu blocuri de fier, deasupra cărora a turnat plumb topit, creând o barieră atât de puternică încât nici Gog, nici Magog nu putea să o răzbată. Separat, cei doi nu mai puteau face rău omenirii.

Cuvântul *karnain,* atât în arabă, cât și în ebraică, înseamnă și „coarne duble" și „raze duble". Conform celor trei episoade, Moise ar fi putut fi numit Du-al'karnain fiindcă fața lui „avea raze" – radia – după întâlnirea cu Dumnezeu de pe muntele Sinai. Însă credințele populare medievale atribuiau cele trei călătorii și epitetul lui Alexandru cel Mare, regele Macedoniei care în secolul IV î.Ch. a cucerit aproape întreaga lume, ajungând în India.

Aceste credințe populare, care îl schimbă pe Moise cu Alexandru, îi atribuie acestuia nu numai călătoriile în ținutul lui Gog și Magog, ci și episodul cu peștele uscat adus la viață când Alexandru și bucătarul său au găsit Fântâna Vieții!

Poveștile referitoare la aventurile lui Alexandru cel Mare erau curente în Europa și Orientul Apropiat în epoca medievală și erau bazate pe scrierile istoricului grec Callisthenes din

Olynth. El fusese numit de Alexandru să-i consemneze aventurile în expediția din Asia, dar a murit în închisoare după ce îl jignise pe Alexandru. Scrierile sale au dispărut în mod misterios. Secole mai târziu, au început să circule în Europa texte latinești despre care se spunea că sunt traduceri ale scrierilor lui Callisthenes. Savanții numesc acest text „pseudo-Callisthenes".

Multe secole s-a crezut că multele traduceri ale aventurilor lui Alexandru care circulau în Europa și Orientul Mijlociu erau făcute după acest text. Mai târziu s-a descoperit însă că au existat versiuni paralele în mai multe limbi – printre care araba, persana, siriana, armeana și etiopiana – și cel puțin trei versiuni grecești. Diferitele versiuni, dintre care unele își au originea în Alexandria secolului II î.Ch., diferă ici-colo, dar, în mare, similitudinile indică faptul că au o sursă comună, poate chiar scrierile Callisthenes, ori, așa cum s-a spus uneori, în scrisorile lui Alexandru către mama sa Olimpia și către profesorul său Aristotel.

Aventurile miraculoase au început după cucerirea Egiptului. Din texte nu rezultă în ce direcție a pornit Alexandru și nici nu este sigur dacă episoadele sunt aranjate în ordine cronologică sau geografică. Unul din primele episoade explică confuzia între Alexandru și Moise: se pare că Alexandru a încercat să plece din Egipt asemenea lui Moise, despărțind apele și traversând marea pe jos.

Ajungând la mare, Alexandru a cerut să se construiască în mijlocul acesteia un zid de plumb topit, iar constructorii săi „au continuat să toarne până când structura s-a ridicat deasupra apei. Apoi a construit deasupra ei un turn și un stâlp pe care a pus să-i fie sculptat chipul, cu două coarne pe cap". Și a pus să se scrie pe el: „Cine va ajunge aici și va vrea să traverseze marea să știe că eu am închis-o."

Îndiguind apele, Alexandru și oamenii săi au vrut să traverseze. Din precauție, au trimis înainte niște prizonieri, dar când aceștia au ajuns la mijloc „valurile mării au căzut asupra lor și marea i-a înghițit, pierind cu toții... Când Cel-cu-două-coarne a

văzut asta, tare s-a înfricoșat de puterea apelor" și a renunțat să-l mai imite pe Moise.

Dornic totuși să cunoască „întunericul" de dincolo de mare, Alexandru a făcut câteva ocolișuri, în timpul cărora a vizitat izvoarele fluviilor Eufrat și Tigru, studiind „secretele cerurilor, stelelor și planetelor".

Lăsându-și trupele în spate, Alexandru s-a întors în Ținutul Întunericului, ajungând la un munte numit *Mushas* la marginea deșertului. După câteva zile de marș, a văzut „o cale dreaptă care nu avea nici un zid, nici o înălțime, nici o vale". Și-a părăsit cei câțiva însoțitori și a pornit singur. După ce a mers douăsprezece zile și douăsprezece nopți, „a zărit aura strălucitoare a unui înger", dar când s-a apropiat a văzut că era „un foc pârjolitor". Alexandru și-a dat seama că a ajuns la muntele care domina întreaga omenire.

Îngerul nu era mai puțin uimit decât Alexandru. „Cine ești tu și de ce ai venit aici, muritorule?" l-a întrebat îngerul nedumerit, „cum ai reușit să pătrunzi în întuneric, căci nimeni n-a făcut-o până acum". La care Alexandru a răspuns că însuși Dumnezeu i-a ghidat pașii și i-a dat putere „să ajungă în acest loc, care este Paradisul".

Pentru a convinge cititorul că Paradisul, spre deosebire de Iad, putea fi atins prin diverse tunele subterane, autorul antic introduce un dialog lung între Alexandru și înger despre om și Dumnezeu. Îngerul îi cere lui Alexandru să se întoarcă la oamenii săi, dar Alexandru insistă să afle secretele care guvernează Cerul, Pământul, pe Dumnezeu și omenirea. În final, Alexandru spune că va pleca numai dacă i se va oferi ceva ce nu mai fusese oferit nici unui om până atunci. Supunându-se, „îngerul îi zise: «Îți voi spune ceva astfel încât să trăiești fără a muri.» Cel-cu-două-coarne zise: «Spune-mi.» Iar îngerul îi spuse: «În ținutul Arabiei, Dumnezeu a făcut un întuneric, în care a ascuns comoara cunoștințelor sale. Tot acolo se află o fântână ale cărei ape sunt numite apele vieții și cel care bea din ea, chiar și o singură picătură, nu va muri în veci.»"

Îngerul a atribuit și alte puteri magice acestor „ape ale vieții", cum ar fi „puterea de a zbura prin ceruri asemenea îngerilor". Nemaiavând nevoie de altceva, Alexandru întreabă nerăbdător: „În care sfert al Pământului se află fântâna?" „Întreabă-i pe aceia care sunt moștenitorii cunoștințelor", a fost răspunsul enigmatic al îngerului. Apoi îngerul i-a oferit lui Alexandru un ciorchine de struguri pentru a-și hrăni oamenii.

Întorcându-se la oamenii săi, Alexandru le-a povestit ce i s-a întâmplat și le-a oferit câte un bob de strugure. Dar după ce rupea un bob, în locul lui apărea altul. Și astfel un singur ciorchine a reușit să-i hrănească pe toți.

Alexandru a început să-i întrebe pe toți înțelepții pe care i-a putut găsi. I-a întrebat pe aceștia: „Ați aflat cumva, în cărțile voastre, că Dumnezeu a făcut un loc întunecat în care a pus toate cunoștințele și în acel loc se află o fântână numită «Fântâna Vieții»?" Versiunea greacă susține că a trebuit să se ducă până la capătul pământului pentru a-l găsi pe înțeleptul care cunoștea răspunsul; versiunea etiopiană spune însă că el se afla chiar în armata sa. Se numea Matun și cunoștea scrierile antice. Locul, a spus el, „se află în apropierea soarelui, când răsare pe partea dreaptă".

Prea puțin lămurit de această ghicitoare, Alexandru s-a lăsat pe mâinile ghidului său. Au mers din nou într-un ținut al Întunericului. După o călătorie lungă, Alexandru a obosit și l-a trimis pe Matun de unul singur înainte, să găsească drumul. Pentru a-l ajuta să vadă în întuneric, Alexandru i-a dat o piatră miraculoasă, pe care o primise el însuși în împrejurări deosebite de la un rege bătrân care trăise printre zei – o piatră ce fusese adusă din Paradis de Adam când fusese alungat de acolo și care era mai grea decât orice substanță de pe pământ.

Matun, deși a mers cu grijă, s-a rătăcit. Atunci a scos piatra magică și a pus-o pe pământ. Când a atins pământul, aceasta a început să lumineze. În această lumină, Matun a văzut un puț. Nu și-a dat seama că dăduse peste Fântâna Vieții. Versiunea etiopiană descrie ce s-a întâmplat mai departe:

Luase cu el un pește uscat și fiindu-i foarte foame s-a dus cu el la apă să-l spele pentru a-l găti. Dar, când peștele a atins apa, a țâșnit în ea și a fugit.

Când Matun a văzut asta, s-a dezbrăcat și s-a aruncat în apă după el.

Dându-și seama că acesta era „Puțul cu Apa Vieții", Matun s-a spălat și a băut. Când a ieșit din puț, nu-i mai era foame, nici nu mai avea vreo nevoie umană, fiindcă devenise *El-Khidr* – veșnic tânăr.

Întorcându-se în tabără, el nu i-a spus nimic lui Alexandru (pe care versiunea etiopiană îl numește „Cel-cu-două-coarne") despre descoperirea lui. Alexandru însuși a pornit atunci și a descoperit piatra uitată de Matun „strălucind în întuneric și având acum doi ochi care aruncau lumină". Dându-și seama că a găsit calea cea bună, Alexandru a grăbit pasul, însă a fost oprit de o voce care-l certa pentru ambițiile sale și i-a profețit că în loc de viața veșnică își va găsi curând moartea. Înspăimântat, Alexandru s-a întors la oamenii săi și a renunțat la căutare.

Conform unora din versiuni, vocea aparținea unei păsări cu chip uman și l-a făcut să se întoarcă atunci când a ajuns într-un loc „bătut în smaralde, safire și iacinte". În scrisoarea lui Alexandru către mama sa, era vorba de doi oameni-pasăre care i-au blocat trecerea.

În versiunea greacă a pseudo-Chellistenes, bucătarul lui Alexandru, Andreas, a fost cel care a dus peștele uscat să-l spele în fântâna „ale cărei ape luceau cu lumini". Când peștele a atins apa, a înviat și i-a alunecat din mână. Realizând ce a descoperit, bucătarul a băut din apă și a luat cu el într-un vas de argint, fără a spune nimănui despre descoperirea lui. Când Alexandru (care în această versiune era însoțit de 360 de persoane) a ajuns într-un loc care strălucea deși nu se vedea nici soarele, nici luna, nici stelele, calea i-a fost blocată de două păsări cu trăsături umane.

„Întoarce-te, i-a spus una dintre ele, fiindcă pământul pe care calci aparține numai lui Dumnezeu. Întoarce-te, nefericitu-

le, fiindcă în Ţara Binecuvântaţilor tu nu poţi pune piciorul!" Tremurând de frică, Alexandru şi oamenii săi s-au întors, dar înainte de a pleca au luat ca suvenir o palmă de ţărână şi câteva pietre. După câteva zile de marş au ieşit din Ţara Nopţii Veşnice şi când au ajuns la lumină au văzut că ţărâna şi pietrele pe care le luaseră erau praf de aur şi pietre preţioase.

Abia atunci a povestit bucătarul despre peştele care înviase, omiţând însă să spună că băuse şi păstrase din apă. Alexandru l-a bătut şi l-a alungat din tabără. Dar bucătarul nu voia să plece singur, fiindcă se îndrăgostise de fiica lui Alexandru. Aşa că i-a povestit acesteia secretul şi i-a dat să bea apă. Când Alexandru a aflat, a alungat-o şi pe ea: „Ai devenit făptură zeiască, căpătând nemurirea", i-a spus el, aşa că nu mai putea trăi printre oameni şi să se ducă să trăiască în Ţara Binecuvântaţilor. Cât despre bucătar, Alexandru l-a aruncat în mare cu o piatră legată de gât. Însă, în loc să se înece, acesta s-a transformat în demon al mării.

„Şi aşa se încheie povestea bucătarului şi a fecioarei", ni se spune.

Pentru înţelepţii sfetnici ai regilor europeni medievali, diferitele versiuni nu făceau decât să confirme autenticitatea şi vechimea legendei lui Alexandru şi a Fântânii Vieţii. Dar unde se aflau aceste ape magice?

Era aproape de graniţa cu Egiptul, în peninsula Sinai, zona de activitate a lui Moise? În apropierea Tigrului şi a Eufratului, fluviile care izvorau de pe undeva din Siria? S-a dus Alexandru la capătul pământului – India – pentru a găsi fântâna sau s-a îmbarcat pentru aceste călătorii după ce s-a întors de aici?

Savanţii medievali s-au luptat să rezolve misterul, iar noile opere asupra subiectului din surse creştine au căzut de acord asupra Indiei. O compoziţie latină intitulată *Alexander Magni Inter Ad Paradisum*, o omilie siriană a episcopului Iacob de Sarug, *Recension of Iosippon* în armeană – completată cu povestea tunelului, a oamenilor-pasăre şi a pietrei magice – plasează Ţara Întunericului sau Muntele Întunericului la capătul pământului. Acolo, spun unele scrieri, Alexandru a pornit cu o corabie pe

Gange, care n-ar fi fost altul decât râul Fison din Paradis. Acolo, în India (ori pe o insulă apropiată), Alexandru a ajuns la poarta Raiului.

Pe măsură ce aceste concluzii prindeau formă în Europa medievală, o nouă lumină a fost aruncată asupra subiectului dintr-o sursă cu totul şi cu totul neaşteptată. În 1145, episcopul german Otto de Freising a relatat în *Chronicon* despre o epistolă uimitoare. Papa, spune el, primise o scrisoare de la un conducător creştin din India, a cărui existenţă fusese complet necunoscută până atunci. Iar acel rege afirma că râul din Paradis curgea într-adevăr în ţara sa.

Episcopul Otto îl numea şi pe intermediarul care îi adusese Papei scrisoarea, episcopul Hugh din Gebal, un oraş pe coasta mediteraneană a Siriei. Conducătorul se numea Ioan Bătrânul sau, după numele de preot, părintele Ioan. Se spunea despre el că este descendent chiar din magii care Îl întâmpinaseră pe Christos. Îi învinsese pe regii musulmani din Persia şi a întemeiat un puternic regat creştin la capătul pământului.

Astăzi, unii specialişti consideră totul un fals în scopuri propagandistice. Alţii consideră că ceea ce i se relatase Papei erau distorsionări ale evenimentelor reale. Lumea creştină din vremea aceea lansase cu cincizeci de ani în urmă o cruciadă împotriva ocupaţiei musulmane în Orientul Apropiat (în special în Ţara Sfântă), fiind înfrântă la Edessa în 1144. Dar la capătul pământului regii mongoli începuseră să atace graniţele imperiului musulman, iar în 1141 l-au învins pe sultanul Sanjar. Când vestea a ajuns în oraşele de pe coasta mediteraneană, a fost prezentată Papei ca o victorie a unui rege creştin care îi atacase pe musulmani din cealaltă parte.

Căutarea Fântânii Tinereţii nu a fost printre motivele primei cruciade (1095), însă se pare că a stat la originea celorlalte. Fiindcă imediat ce episcopul Otto i-a raportat Papei despre existenţa părintelui Ioan şi a râului Paradisului în ţara sa, acesta a şi cerut reluarea cruciadelor. Doi ani mai târziu, în 1147, împăra-

tul Conrad al Germaniei, însoțit de alți regi și nobili, a pornit cea de-a doua cruciadă.

În timp ce roata norocului se învârtea când în favoarea, când împotriva cruciaților, în Europa s-a auzit din nou de părintele Ioan și promisiunea sa de a-i ajuta. Conform cronicarilor vremii, părintele Ioan a trimis în 1165 o scrisoare împăratului Bizanțului, împăratului Sfântului Imperiu Roman și altor regi, în care își declara intenția clară de a veni în Țara Sfântă cu armatele sale. Din nou, țara sa era descrisă ca fiind locul prin care curge râul Paradisului și în care se află poarta Raiului.

Ajutorul promis n-a venit niciodată. Drumul din Europa către India nu era încă deschis. La sfârșitul secolului al treisprezecelea cruciadele s-au încheiat, înfrânte definitiv de musulmani.

În timp ce armatele cruciate avansau și se retrăgeau, credința că apele Paradisului curg în India continua să se răspândească.

Încă înainte de încheierea secolului doisprezece, o nouă versiune a aventurilor lui Alexandru își făcea loc în tabere și piețele orașelor. Numită *Romance of Alexander,* era (așa cum se știe astăzi) opera a doi francezi care își bazaseră „romanțul" pe versiunea latină a pseudo-Callisthenes și pe alte „biografii" ale eroului. Cavalerii, războinicii, orășenii însă nu erau interesați de autori, fiindcă opera povestea în cuvintele lor aventurile lui Alexandru în ținuturi exotice.

Printre acestea era povestea celor trei fântâni miraculoase: una îi întinerea pe cei bătrâni, a doua oferea nemurirea, iar a treia îi învia pe morți. Cele trei fântâni, se explica, erau localizate în zone diferite, spunându-se că izvorau din Tigru și Eufrat (Orient), Nil (Egipt) și Gange (India). Acestea erau cele patru râuri ale Paradisului și, deși curgeau în zone diferite, toate aveau aceeași origine: Grădina Edenului – exact așa cum se spunea în Biblie.

Cartea spune că Alexandru și oamenii săi au descoperit Fântâna Reîntineririi. Se dădea ca adevărat faptul că cincizeci și șase de însoțitori ai lui Alexandru au băut din Fântâna Tinereții și „fața lor a redevenit ca de treizeci de ani". Pe măsură ce noi traduceri ale cărții își făceau drum în lume, detaliile deveneau și mai specifice: nu numai fețele le întineriseră, ci și bărbăția și virilitatea le fuseseră restaurate.

Dar cum să ajungi la această fântână, dacă drumul spre India era blocat de musulmani?

Iar și iar, papii au încercat să comunice cu părintele Ioan, „ilustrul și magnificul rege al Indiei și mult-iubit fiu al lui Christos". În 1245, Papa Inocențiu IV l-a trimis pe fratele Giovanni da Pian del Carpini, prin sudul Rusiei către conducătorul mongolilor, crezându-i pe aceștia nestorieni (o ramură a bisericii ortodoxe) și pe han ca fiind părintele Ioan. În 1254 conducătorul religios armean Haithon a călătorit deghizat prin estul Turciei către Mongolia. Însemnarea călătoriei sale consemnează trecerea pe lângă o trecătoare îngustă în apropiere de Marea Caspică, numită *Porțile de Fier;* speculația că această călătorie seamănă cu cea a lui Alexandru (care turnase fier topit pentru a închide o trecătoare) a servit la întărirea ideii că la „capătul pământului" se poate găsi poarta Raiului.

Aceștia, precum și alți emisari papali sau regali au fost însoțiți în curând de alți aventurieri, cum ar fi frații Nicolo și Maffeo Polo, însoțiți de fiul acestuia din urmă, Marco Polo (1260–1295), sau de cavalerul german William de Boldensele (1336) – toți căutând țara părintelui Ioan.

Dacă acești călători păstrau intact interesul curților sau al Bisericii, cea care menținea treaz interesul era tot literatura. Astfel a apărut opera unui autor care se prezenta astfel: „Eu, John Maundeville, Cavaler", născut în orașul St. Albans în Anglia, care „a plecat pe mare în anul Domnului nostru Iisus 1322". Scriind la încheierea călătoriilor sale, treizeci și patru de ani mai târziu, sir John povestește că „am pornit către Țara Sfântă și spre Ierusalim, și încă spre Țara Marelui Caan și a părintelui Ioan și încă spre India și multe alte țări cu toate minunile dintr-însele".

În capitolul douăzeci și șapte, supraintitulat „Despre bogățiile regatului părintelui Ioan", cartea *(The Voyages and Travels of Sir John Maundeville, Knight)* spune:

Acest împărat, părintele Ioan, are o țară întinsă și multe orașe nobile și frumoase și nenumărate insule mari. Fiindcă pe tot întinsul ei, India este împărțită în insule de apele care izvorăsc chiar din Paradis...

Și tot acest pământ este bogat... În țara părintelui Ioan sunt multe comori și multe pietre prețioase, atât de mari, încât din ele se fac farfurii și pocaluri...

Apoi Sir John descrie râul din Paradis:

În această țară se află o mare, care este numită Marea de Catran... La distanță de trei zile de mare se află un munte mare, din care curge un râu mare care vine din Paradis și este plin de pietre prețioase, fără o picătură de apă; și curge prin deșert, până ce ajunge la Marea de Catran.

Pe lângă Râul Paradisului, mai era „o insulă mare, lungă și lată, numită Milsterak", care era raiul pe pământ. Avea „cele mai minunate grădini ce se pot imagina, iar în ele se aflau toți pomii cu fructe și toate națiile de ierburi plăcut mirositoare și de folos". Acest paradis, spune Sir John, avea numeroase pavilioane și camere, a căror destinație era plăcerea sexuală, toate fiind opera unui om bogat și diavolesc.

Aprinzând imaginația (și lăcomia deopotrivă) cititorului cu povești despre pietre prețioase și alte bogății, Sir John stimulează apoi dorințele sexuale. Locul, scrie el, fusese umplut cu „cele mai frumoase demoazele sub paisprezece ani și cei mai frumoși flăcăi de aceeași vârstă". Iar diavolească faptura...

... pusese să se facă trei fântâni, înconjurate cu pietre de iască și cristal, acoperite cu aur, bătute cu pietre prețioase și perle orientale uriașe. Și a pus să se construiască sub pământ un mecanism astfel încât cele trei fântâni să dea, la dorința lui, una lapte, alta vin și a treia miere. Și locul acela îl numea Paradis.

În acel loc, el aduna cavaleri nobili și viteji cu care petrecea, apoi îi trimitea la luptă contra dușmanilor săi spunându-le să nu se teamă de moarte ori de răni fiindcă vor fi înviați din morți și întineriți:

Și după moartea lor erau aduși în acest Paradis și erau făcuți de vârsta demoazelelor și lăsați să se joace cu ele. Și după aceea erau duși într-un alt Paradis, mai înalt, unde Îl puteau vedea pe Însuși Dumnezeu în toată măreția Lui.

Dar acesta nu era Paradisul Biblic, spune Sir John. Acesta, spune el în capitolul treizeci, se află dincolo de insulele și ținuturile prin care călătorise Alexandru cel Mare. Drumul către el duce spre răsărit, către două insule bogate în mine de aur și argint „unde Marea Roșie se desparte de Ocean":

Și dincolo de acele ținuturi și insule și deșerturi de sub stăpânirea părintelui Ioan, mergând drept către răsărit, nu mai găsești decât munți și pietre; iar acolo este tărâmul întunericului, unde nu se poate vedea, nici ziua, nici noaptea... Și acel pustiu ține de la coasta aceasta până la paradisul terestru, acolo unde Adam, primul nostru tată, și Eva au fost puși.

De acolo izvorau râurile Paradisului:

În cel mai înalt vârf al Paradisului, chiar în mijloc, se afla un puț de unde ies patru raiuri, care curg prin multe țări, și unul este Fison sau Gange, și curge prin India, ori Emlak, iar în el sunt multe pietre prețioase și mult nisip de aur.

Iar al doilea râu este numit Nil, sau Gihon, care curge prin Etiopia și apoi prin Egipt.

Altul este numit Tigru și curge prin Asiria și Armenia Mare.

Altul este numit Eufrat, și curge prin Media, Armenia și Persia.

Mărturisind că el însuși nu ajunsese în biblica grădină a Edenului, John Maundeville explică: „Nici un muritor nu se poate apropia de acel loc fără mila Domnului; așa că despre acel loc nu mai pot să vă spun nimic."

În ciuda acestei recunoașteri, multe din versiunile traduse după originalul englez afirmă că Sir John ar fi declarat „Eu, John de Maundeville, am văzut fântâna și am băut de trei ori din apa ei cu tovarășii mei și de când am băut mă simt bine." Faptul că în versiunea engleză Sir John se plânge de dureri de gută, fiind la capătul zilelor, se pare că nu a contat pentru cei entuziasmați de călătoriile sale. Nici nu conta atunci că, așa cum susțin unii specialiști de astăzi, John de Maundeville era un doctor francez care nu călătorise niciodată, însă a imaginat un jurnal de călătorie din altele ale unora care îndrăzniseră să se aventureze în ținuturi îndepărtate.

Scriind despre viziunile care motivaseră expedițiile ce duseseră la descoperirea Americii, Angel Rosenblat *(La Primera Vision de America y Otros Estudios)* conchide că: „Pe lângă credința în Paradisul terestru mai era și dorință – de natură mesianică (faustică) – de a descoperi Fântâna Tinereții Veșnice. Visul întregului Ev Mediu. În noua viziune a Paradisului Pierdut, pomul vieții fusese convertit în Fântâna Tinereții și apoi în Râul Tinereții." Motivația era convingerea că „Fântâna Tinereții se afla în India... o fântână care vindeca pe bolnavi și asigura nemurirea. Celebrul John Maundeville o întâlnise în călătoria sa în India... în regatul creștin al părintelui Ioan". Ajungerea în India și la râurile care izvorau din Paradis a devenit „un simbol al eternei dorințe umane pentru plăcere, tinerețe și fericire".

Cu rutele terestre blocate de dușmani, regatele creștine din Europa au căutat o nouă rută către India, pe mare. Sub Henry Navigatorul, regatul Portugaliei s-a ridicat pe la mijlocul secolului cincisprezece ca principala forță în căutarea Indiei prin în-

conjurarea Africii. În 1445, navigatorul portughez Dinas Dias a ajuns la gurile fluviului Senegal și, cu gândul la scopul presupus al voiajului, declara că „se spune că izvorăște din Nil, fiind unul din glorioasele râuri ale pământului, fiindcă își are izvorul în paradisul terestru, Grădina Eden". Alți exploratori i-au urmat, ajungând până la Capul Bunei Speranțe. În 1499, Vasco da Gama și flota sa au navigat în jurul Africii, ajungând la tărâmul mult-dorit: India.

Totuși, portughezii, cei care au lansat Epoca Descoperirilor, nu au câștigat întrecerea. Cercetând cu atenție hărți vechi și scrierile celor care s-au aventurat spre răsărit, un italian la origine, Cristóbal Colón, a ajuns la concluzia că navigând spre *vest* ar putea ajunge în India pe o rută mult mai scurtă decât cea spre est. Căutând finanțare, el a ajuns la curtea lui Ferdinand și a Isabelei. Avea cu el (și a avut în timpul primului voiaj) o copie a versiunii latinești a cărții lui Marco Polo. De asemenea putea arăta cartea lui John de Maundeville, care explicase cu un secol și jumătate mai devreme că mergând spre est se ajunge la vest „din cauza rotunjimii pământului... căci așa l-a făcut Dumnezeu asemenea peste tot".

În ianuarie 1492, Ferdinand și Isabel i-au înfrânt pe musulmani și au eliberat peninsula. Nu era oare un semn divin că Spania va împlini ceea ce nu reușiseră cruciații?

Pe 3 august, același an, Columb a pornit sub pavilion spaniol în căutarea unei noi rute spre India. Pe 15 octombrie a zărit pământul. Până la capătul vieții sale, în 1506, a fost convins că a ajuns pe una din insulele legendarului părinte Ioan.

Două decenii mai târziu, Ferdinand i-a oferit lui Ponce de Leon un Patent de Descoperire, cerându-i să găsească fără întârziere apele care întinereau.

Spaniolii credeau că-l emulau pe Alexandru cel Mare. Habar nu aveau că puteau merge mult mai departe în antichitate.

II

STRĂMOȘII NEMURITORI

Scurta viață a lui Alexandru Macedon – a murit la vârsta de treizeci și trei de ani în Babilon – a fost plină de cuceriri, aventuri, explorări, o dorință arzândă de a ajunge la capătul pământului pentru a desluși misterul divin.

Nu a fost o căutare în zadar. Fiul reginei Olimpia și probabil al soțului acesteia, Filip al II-lea, a fost educat de filosoful Aristotel în spiritul înțelepciunii antice. A fost martor al certurilor și al divorțului dintre părinții săi, care a condus la lupta între fiu și mamă. Apoi a urmat împăcarea. Pe urmă, asasinarea lui Filip, care a adus încoronarea lui Alexandru la vârsta de douăzeci de ani. Prima sa expediție militară l-a adus în fața oracolului din Delphi. Acolo a auzit primele profeții care îi promiteau faimă, dar și o viață scurtă.

Neînfricat, Alexandru a purces – așa cum vor face spaniolii peste 1800 de ani – în căutarea Apelor Vieții. În acest scop a pornit spre est. De acolo veniseră zeii: marele Zeus, care a traversat Mediterana, din orașul fenician Tyr către insula Creta; Afrodita a venit și ea de dincolo de Mediterana, via Cipru; Poseidon, care a adus cu el calul, din Asia Minor; Atena, care a adus în Grecia măslinul din Asia de vest. Apele, adevereau istoricii greci pe care îi studiase Alexandru, se aflau apele care ofereau tinerețea veșnică.

Una dintre aceste legende era cea a lui Cambyses, fiul regelui persan Cyrus, care a traversat Siria, Palestina și Sinaiul pentru a ataca Egiptul. Învingându-i pe egipteni, el i-a tratat cu cruzime și a golit templele zeului Ammon. Apoi s-a gândit să plece în sud și să-i atace pe „mult-trăitorii etiopieni". Descriind

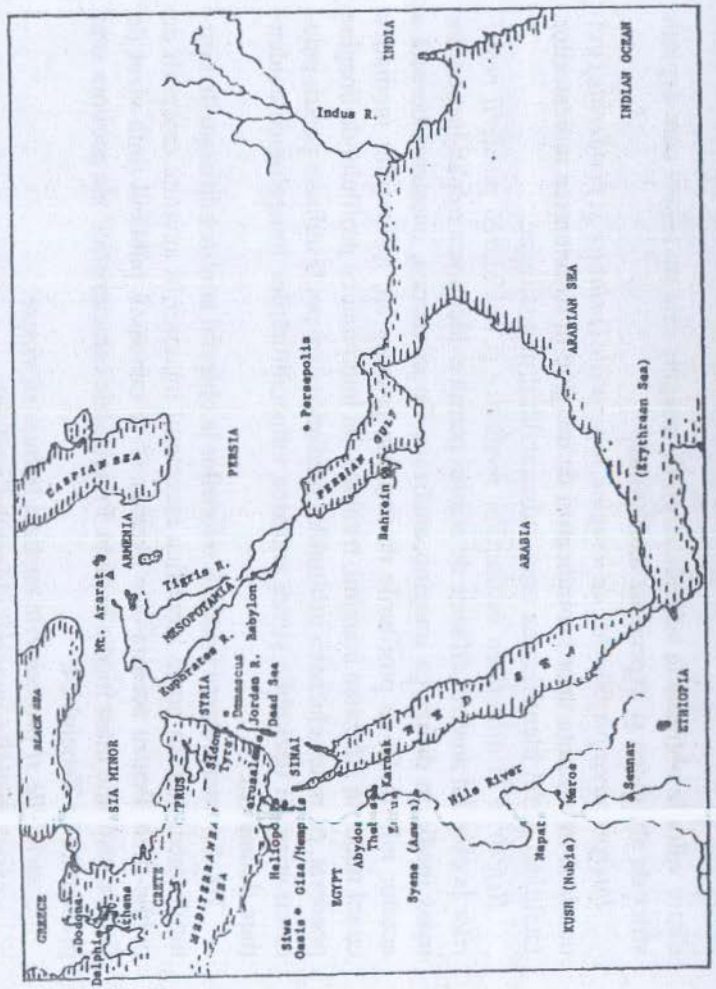

Lumea lui Alexandru

Fig. 2

evenimentele, Herodot – care a scris cu un secol înainte de vremea lui Alexandru – spune (*Istoria*, Cartea III):

> *Spionii săi au mers în Etiopia, sub acoperirea că aduc daruri regelui, dar cu adevărat pentru a scrie tot ce vedeau și, mai presus de toate, să afle dacă există ori ba în Etiopia „Masa Soarelui"...*

Spunând regelui că „optzeci de ani este cea mai lungă viață" în Persia, spionii l-au întrebat pe rege dacă este adevărat ce se spune despre etiopieni. Confirmându-le,

> *... regele i-a condus la o fântână și, după ce s-au spălat, au văzut că mâinile lor uscate și încrețite s-au netezit, ca unse cu ulei. Iar din fântână venea un miros ca de violete.*

Întorcându-se la Cambyses, spionii au descris apele ca fiind „atât de moi că nimic nu plutește pe ele, nici lemn, nici altceva mai ușor, ci totul se duce degrabă la fund". Iar Herodot are următoarea concluzie:

> *Dacă ce se spune despre această fântână este adevărat, atunci apele ei îi țin pe etiopieni atât de mult în viață.*

Poveștile despre Fântâna Tinereții din Etiopia și cea despre violarea templelor lui Ammon de către Cambyses au o legătură directă cu Alexandru. Asta din cauza zvonurilor că Alexandru nu era de fapt fiul lui Filip, ci al zeului Ammon (Fig. 3). Relațiile tensionate dintre Olimpia și Filip n-au făcut decât să-i întărească bănuielile.

Așa cum relatează diferitele versiuni ale lui pseudo-Callisthenes, curtea lui Filip fusese vizitată de un faraon egiptean pe care grecii îl numeau Nectanebus. Era un maestru magician, un prezicător, și el a sedus-o pe Olimpia. Fără ca ea să-și dea seama,

Fig. 3

Fig. 4

în realitate era zeul Ammon, apărut sub forma lui Nectanebus. Așa că, atunci când îl născuse pe Alexandru, ea născuse copilul unui zeu. Exact același zeu pe care persanul Cambyses îl umilise.

După ce a învins armatele persane în Asia Minor, Alexandru a pornit spre Egipt. Așteptându-se la o aprigă împotrivire din partea viceregilor persani ai Egiptului, Alexandru a fost uimit să vadă că aceștia i se supun fără efort: un semn divin, cu siguranță. Fără să piardă o clipă, Alexandru s-a dus direct în Marea Oază, lăcașul lui Ammon. Acolo, zeul însuși (spun legendele) i-a confirmat ascendența divină. Astfel, preoții egipteni l-au zeificat ca faraon. Dorința lui de a învinge soarta umană a devenit nu un privilegiu ci un drept. (De aici înainte, pe monedele bătute, Alexandru va apărea ca Zeus-Ammon – Fig. 4.)

Alexandru s-a îndreptat apoi spre sud, la *Karnak*, centrul religios al lui Ammon. Călătoria avea însă și alte scopuri. Centru religios venerat încă din al treilea mileniu înainte de Chris-

tos, Karnak era un conglomerat de temple, altare și monumente construite de generații de faraoni. Unul dintre cele mai impresionante dintre toate era cel construit de regina Hatshepsut cu mai bine de o mie de ani înainte de vremea lui Alexandru. Și despre ea se spunea că a fost fiica lui Ammon, concepută de o regină vizitată de Ammon deghizat!

Nu este foarte clar ce s-a petrecut acolo. Cert este că, în loc să se îndrepte cu armata sa spre est către inima imperiului persan, Alexandru, însoțit doar de o mică escortă, a pornit spre sud. Companionii săi au fost făcuți să creadă că este vorba de o călătorie de plăcere – capriciu de îndrăgostit.

Interludiul total necaracteristic a fost la fel de nedumeritor pentru istoricii acelor vremuri, ca și pentru generalii lui Alexandru. Încercând să raționeze, cronicarii călătoriilor lui Alexandru descriu femeia pe care Alexandru urma s-o viziteze ca fiind o *femme fatale*, „a cărei frumusețe nici un muritor n-o poate descrie în cuvinte". Era Candace, regina unui teritoriu din sudul Egiptului (Sudanul de astăzi). Întorcând pe dos povestea lui Solomon și a reginei din Sheba, de data aceasta regele s-a dus în țara reginei. Fiindcă Alexandru nu căuta dragostea, ci nemurirea.

După o ședere plăcută, regina a fost de acord să-i dezvăluie lui Alexandru, ca dar de despărțire, secretul „peșterii vrăjite unde se adună zeii". Urmând indicațiile ei, Alexandru a descoperit locul ascuns. A intrat însoțit doar de câțiva soldați și a zărit o lumină cețoasă. Stalactitele și stalagmitele luminau ca și cum ar fi fost feline. Zeii luaseră forme materiale, iar o mulțime de oameni îi slujeau tăcuți.

La început a fost speriat și uluit. Dar a rămas să vadă ce se întâmplă, fiindcă observase câteva figuri mai strălucitoare care emiteau săgeți de lumină.

Vederea unor ființe care emiteau prin ochi raze de lumină l-a făcut pe Alexandru să se oprească. Erau zei sau muritori zeificați? A fost apoi surprins să audă o voce: una din figuri îi vorbea:

Și unul îi zise: „Bine ai venit, Alexandru. Știi cine sunt?"

Iar el a zis: „Nu, stăpânul meu."

Iar celălalt zise: „Sunt Sesonchusis, regele cuceritor al lumii, iar acum am ajuns în rândul zeilor."

Alexandru, departe de a fi surprins, crezu că a găsit exact persoana pe care o căuta. Sosirea lui se pare că era așteptată. Alexandru a fost invitat înăuntru la „Creatorul și Atotveghetorul întregului univers". „A intrat și a văzut o strălucire ca de foc; așezat pe tron, zeul pe care o dată îl văzuse adorat de oamenii din Rokôtide, zeul Serapis." (În versiunea greacă este vorba de Dionysos.)

Alexandru a crezut că este momentul oportun să aducă în discuție problema longevității sale. „Mare zeu, câți ani îmi este dat să trăiesc?"

Dar zeul nu-i dădu nici un răspuns. Atunci Sesonchusis a căutat să-l consoleze pe Alexandru, fiindcă tăcerea zeului vorbea de la sine. „Cu toate că și eu am ajuns în rândul zeilor", i-a spus Sesonchusis, „tu ești mai norocos decât mine, fiindcă, deși am cucerit întreaga lume și am stăpânit atâția oameni, nimeni nu-și mai aduce aminte de mine, pe când numele tău va dăinui în vecii vecilor după moartea ta". „Vei trăi dincolo de moarte, prin numele tău", l-a consolat el pe Alexandru.

Dezamăgit, Alexandru a părăsit peștera și „a continuat călătoria pe care o începuse" – căutând sfatul altor înțelepți pentru a scăpa de soarta ce-i fusese hărăzită și pentru a se alătura celorlalți care înaintea lui deveniseră nemuritori.

Printre cei pe care i-a căutat și întâlnit Alexandru era și Enoh, patriarhul biblic de dinainte de Potop, străbunicul lui Noe. Întâlnirea s-a petrecut într-un loc din munți, „acolo unde se află Paradisul, Țara Vieții", „lăcașul unde locuiesc sfinții". În vârful unui munte se afla o structură strălucitoare din care se ridica spre cer o scară uriașă, făcută din 2500 de lespezi din aur. Într-un hol sau cavernă de dimensiuni imense, Alexandru a văzut „chipuri

aurite, fiecare stând în câte o nișă", un altar de aur și două candelabre uriașe de șaizeci de picioare înălțime.

Pe o canapea din apropiere se odihnea o formă ce părea un om învelit într-o pătură bătută cu aur și nestemate, iar deasupra lui, lucrată în aur, se găsea o ramură de viță, cu ciorchini de struguri din pietre nestemate.

Omul s-a ridicat dintr-o dată în picioare, identificându-se ca fiind Enoh. „Nu cerceta misterele Domnului", l-a avertizat pe Alexandru. Ascultând avertismentul, acesta s-a întors la oamenii săi, dar înainte de plecare a primit în dar un ciorchine de struguri cu care a reușit să-și hrănească toată armata.

Într-o altă versiune, Alexandru a întâlnit nu unul, ci doi oameni din trecut, Enoh și Ilie – cei doi care, conform tradițiilor biblice, nu ar fi murit niciodată. Asta s-a întâmplat în timp ce Alexandru traversa un deșert nelocuit. Deodată, calul său a fost „posedat" de un spirit care i-a purtat, cal și călăreț, către un tabernaclu aurit. Înăuntru, el a văzut doi oameni. Fețele le străluceau, dinții le erau albi ca laptele, iar ochii mai strălucitori ca stelele; erau „de statură nobilă, cu o înfățișare plină de grație". Spunându-i cine erau, i-au zis că „Dumnezeu i-a ascuns de moarte". I-au spus că acel loc era „orașul lăcașului vieții", de unde curg „apele strălucitoare ale vieții". Dar înainte ca Alexandru să afle mai multe despre aceste ape, el a fost luat de un „car de foc" și dus înapoi la trupele sale.

(Conform tradiției musulmane, profetul Mohamed a fost purtat la cer, cu o mie de ani înainte, pe calul său alb.)

Să fi fost episodul din peștera zeilor – ca și alte episoade ale aventurilor lui Alexandru – pură ficțiune, mituri pur și simplu, sau o variantă „literară" a unor evenimente istorice?

A existat vreo regină Candace, un oraș regal pe nume Shamar, un cuceritor pe nume Sesonchusis? Până recent, aceste nume nu însemnau nimic pentru istorici. Dacă erau nume ale unor personaje regale egiptene, ele au fost ascunse în negura

timpului asemenea monumentelor; apărând din nisip, piramidele și Sfinxul nu au făcut decât să adâncească enigma. Descoperirea hieroglifelor a demonstrat că misterul era de fapt și mai mare. Poveștile din antichitate, venite pe filieră romană sau greacă, s-au dizolvat în legendă, apoi au dispărut în uitare.

Abia după ce Napoleon a cucerit Egiptul în 1798, Europa începe să redescopere Egiptul. Alături de soldați, el a fost însoțit de savanți care au dat la o parte nisipul și au ridicat cortina uitării. Apoi, într-un sat, Rosetta, a fost descoperită o piatră pe care se afla aceeași inscripție în trei limbi diferite. Fusese descoperită cheia pentru descifrarea limbii și inscripțiilor Egiptului antic.

Prin anii '20 ai secolului trecut, exploratorii europeni care au pătruns în Sudan au raportat descoperirea unor monumente antice impresionante (printre care și câteva piramide) pe malul Nilului într-un loc numit Meroe. O expediție regală prusacă a descoperit rămășițe arheologice impresionante în timpul excavațiilor dintre 1842 și 1844. Între 1912 și 1914 alți arheologi au descoperit noi situri. Inscripțiile hieroglifice indicau că era vorba de un loc numit Templul Soarelui – poate chiar cel numit de spionii lui Cambyses „Masa Soarelui". Alte săpături, punerea cap la cap a descoperirilor arheologice și continua descifrare a inscripțiilor au stabilit că într-adevăr a existat în acel loc un regat nubian în primul mileniu înainte de Christos. Era biblica Țară Cuș.

Și a existat într-adevăr o regină Candace. Hieroglifele au arătat că, pe la începuturile regatului nubian, el a fost condus de o regină înțeleaptă și binevoitoare. Numele ei era Candace (Fig. 5). De atunci încolo, orice femeie care urca pe tron (lucru ce nu era deloc rar pe vremea aceea) adopta și acest nume ca semn al regalității superioare. Iar mai la sud de Meroe, în același regat, se afla un oraș numit *Sennar* – probabil acel *Shamar* despre care se povestește în aventurile lui Alexandru.

Dar Sesonchusis? În versiunea etiopiană a pseudo-Callisthenes, că în drum spre (sau din) Egipt, Alexandru a trecut pe lângă un lac plin de crocodili: acolo, un conducător anterior constru-

Fig. 5

Fig. 6

ise o punte pentru traversarea lacului. „Și acolo se afla o construcție pe țărm, pe care se găsea un altar pe care era scris: „Sunt Kosh, regele lumii, marele cuceritor, și eu am traversat acest lac."

Cine era acest cuceritor *Kosh*, regele care a condus probabil Nubia sau Țara Cuș? În versiunea greacă, cuceritorul care și-a comemorat astfel trecerea lacului – descris ca o parte a Mării Roșii – este numit Sesonchusis. Deci Sesonchusis și Kosh erau unul și același, un faraon care condusese și Egiptul, și Nubia. Acest rege este reprezentat pe monumentele nubiene primind de la zeul Soarelui Fructul Vieții, de forma unor frunze de curmal (Fig. 6).

Inscripțiile egiptene vorbesc de un mare faraon care, pe la începutul mileniului doi înainte de Christos, a fost într-adevăr cuceritorul lumii. Numele său era Senusert, fiind un adept al lui Ammon. Istoricii greci îl creditează cu cucerirea Libiei și Arabiei, precum și a Etiopiei și a unei părți din insulele Mării Roșii, a unei părți importante din Asia – pătrunzând spre răsărit mult mai departe decât aveau s-o facă ulterior persanii și invadând Europa prin Asia Minor. Herodot descrie marile fapte ale acestui conducător, pe care îl numește Sesostris. Povestind că el ridica un stâlp memorial oriunde ajungea, Herodot afirmă: „Acești stâlpi se mai văd și astăzi." Astfel, atunci când Alexandru a văzut stâlpul lângă lac a fost confirmarea scrierilor lui Herodot.

Sesonchusis a existat cu adevărat. Numele său egiptean înseamna „Cel ai cărui strămoși trăiesc". Fiindcă, datorită faptului că era faraon, avea toate drepturile de a se alătura zeilor și a trăi veșnic.

În căutarea Apelor Vieții și a Tinereții Veșnice, un lucru important îl constituie credința că această cercetare nu era zadarnică, fiindcă și alții în trecut reușiseră. Mai mult, dacă aceste ape izvorau din Paradisul pierdut, găsirea celor care au fost acolo nu era cel mai potrivit mijloc de a afla cum să ajungi acolo?

Cu această idee în minte, Alexandru a căutat să ajungă la strămoșii nemuritori. Dacă i-a întâlnit sau nu i-a întâlnit nu contează foarte mult: important este că în secolele dinaintea erei

creştine, Alexandru ori istoricii săi (sau împreună) credeau că strămoşii nemuritori existau cu adevărat – că în vremurile care pentru ei erau „de demult", muritorii ar fi putut deveni nemuritori la dorinţa zeilor.

Autorii sau editorii istoriilor lui Alexandru relatează diferite situaţii în care i-au întâlnit pe Sesonchusis, Ilie şi Enoh ori numai pe Enoh. Identitatea lui Sesonchusis nu poate fi decât dedusă, iar maniera în care a ajuns nemuritor nu este descrisă. Nu este cazul lui Ilie – tovarăşul lui Enoh în Templul Luminii, conform unei versiuni.

Ilie a fost un profet care a lucrat în regatul lui Israel în secolul nouă înainte de Christos, în timpul regilor Ahab şi Ahaziah. Aşa cum indică numele său *(Eli Yah* – Dumnezeul meu este Yahve), el era inspirat şi credincios al zeului ebraic Yahweh, ai cărui adepţi erau prigoniţi de cei ai zeului caanit Baal. După o perioadă de pustnicie într-un loc secret de lângă apa Iordanului, unde se pare că a fost învăţat chiar de zeu, i s-a oferit o „manta" cu puteri magice şi putea să facă minuni. Locuind în apropiere de oraşul fenician Sidon, primul miracol înfăptuit (aşa cum se spune în *Cartea I a Regilor,* capitolul 17) a fost să facă făina şi untdelemnul unei văduve, ce-i dăduse adăpost, să dureze multă vreme. Apoi i-a înviat acesteia fiul care murise. De asemenea, putea chema „focul lui Dumnezeu" împotriva celor care veneau să-l ispitească. Despre el scripturile spun că nu a murit pe pământ, „ci s-a ridicat la cer într-un vârtej". Conform tradiţiilor ebraice, Ilie este nemuritor, şi chiar şi în ziua de astăzi este invitat în case în noaptea de Paşte. Ascensiunea lui la cer este descrisă în Vechiul Testament în detaliu. În *Cartea a II-a a Regilor,* capitolul 2, evenimentul apare ca fiind premeditat. A fost o operaţiune planificată, pregătită dinainte şi comunicată lui Ilie din timp.

Locul ales era pe valea Iordanului, pe malul estic – poate chiar în locul în care fusese făcut „om al lui Dumnezeu". În timpul ultimei călătorii spre Ghilgal – loc ce comemora unul din miracolele sale –, el s-a străduit din răsputeri să scape de discipolul său Elisei. De-a lungul drumului, cei doi profeţi erau agasaţi de „fiii proorocilor" care îi tot întrebau: „Este adevărat că Domnul răpeşte astăzi pe Ilie?"

Dar să lăsăm naratorul biblic să povestească întâmplarea:

Când a voit Domnul
să ridice pe Ilie la cer într-un vârtej de vânt,
Ilie pleca din Ghilgal cu Elisei.
Ilie a zis lui Elisei:
„Rămâi aici, te rog,
căci Domnul mă trimite până la Betel."
Elisei a răspuns:
„Viu este Domnul şi viu este sufletul tău
că nu te voi părăsi."
Şi s-au pogorât la Betel.

Fiii proorocilor care erau la Betel
au ieşit la Elisei şi i-au zis:
„Ştii că Domnul răpeşte astăzi pe stăpânul tău
deasupra capului tău?"
Şi el a răspuns:
„Ştiu şi eu, dar tăceţi."

Acum Ilie recunoaşte că destinaţia sa era de fapt Ierihon, lângă apa Iordanului, şi l-a rugat pe Elisei să nu vină cu el. Dar din nou a fost refuzat „şi au ajuns la Ierihon".

Fiii proorocilor care erau la Ierihon
au ieşit la Elisei şi i-au zis:
„Ştii că Domnul răpeşte astăzi pe stăpânul tău
deasupra capului tău?"
Şi el a răspuns:
„Ştiu şi eu, dar tăceţi."

Ilie l-a rugat încă o dată pe Elisei să-l lase singur ca să se poată duce pe malul apei singur. Dar Elisei a refuzat. Încurajați, „cincizeci de inși dintre fiii proorocilor au sosit și s-au oprit la o oarecare depărtare în fața lor și ei amândoi s-au oprit pe malul Iordanului".

Atunci Ilie a luat mantaua,
a făcut-o sul
și a lovit cu ea apele,
care s-au despărțit într-o parte și într-alta,
și au trecut amândoi pe uscat.

După ce au traversat, Elisei i-a cerut lui Ilie să pogoare asupra lui o parte din duhul său, dar înainte de a primi un răspuns:

Pe când mergeau ei vorbind,
iată că un car de foc
și niște cai de foc i-au despărțit unul de altul,
și Ilie s-a înălțat la cer
într-un vârtej de vânt.
Elisei se uita
și striga:
„Părinte!
Carul lui Israel și călărimea lui!"
și nu l-a mai văzut.

Uluit, Elisei a rămas pe loc o vreme. Apoi a văzut mantaua lăsată în urmă de Ilie. Din întâmplare sau intenționat? Dorind să afle, Elisei a luat mantia și s-a întors pe malul Iordanului, a invocat numele lui Yahwe și a lovit apele. Și apele „s-au despărțit într-o parte și în alta și Elisei a trecut". Iar fiii profeților, care rămăseseră pe malul celălalt, au văzut asta și au zis: „«Duhul lui Ilie s-a pogorât asupra lui Elisei» și au venit în fața lui și s-au închinat până la pământ."

Necrezând ceea ce tocmai văzuseră, cei cincizeci de fii s-au întrebat dacă Ilie fusese luat într-adevăr la cer. Poate că un vârtej îl dusese ceva mai încolo, au zis ei. În ciuda obiecțiilor lui Elisei, ei l-au căutat vreme de trei zile. Și când s-au întors, Elisei le-a zis: „Nu v-am spus să nu vă duceți?" Fiindcă el cunoștea adevărul: Domnul Israelului îl luase cu el la cer pe Ilie într-un car de foc.

Întâlnirea cu Enoh, pe care istoricii lui Alexandru i-o atribuie acestuia, introduce în scenă un personaj prezentat în Vechiul și în Noul Testament ca unul din strămoșii nemuritori, legenda urcării sale la ceruri precedând Biblia, fiind înregistrată independent. Conform Bibliei, Enoh a fost cel de-al șaptelea patriarh în linia lui Adam prin Set (distinctă de ramura lui Cain). A fost străbunicul lui Noe, eroul Potopului. Al cincilea capitol al *Genezei* oferă genealogia acestor patriarhi, vârstele la care moștenitorii lor li s-au născut. Dar Enoh este o excepție. Nu se spune vârsta la care a murit. Explicând că el „a umblat cu Domnul", Geneza spune că la vârsta de 365 ani Enoh „nu s-a mai văzut, pentru că l-a luat Dumnezeu".

Încercând să desluşească enunțul biblic, comentatorii citează surse mai vechi care par să descrie ascensiunea lui Enoh la cer, unde a fost (după unele versiuni) „mutat" ca Metatron, „îngerul ajutor", chiar lângă tronul Domnului.

Conform acestor legende, adunate de I.B. Lavner în *Kol Agadoth Israel* (Toate legendele Israelului), când Enoh a fost chemat în lăcașul Domnului, a fost trimis după el un cal de foc. La vremea aceea, Enoh predica oamenilor dreapta credință. Și el le-a spus „Știu că a venit vremea să vă las și să urc la cer." Dar când s-a urcat pe cal, oamenii nu au vrut să-l lase să plece și l-au urmat vreme de o săptămână. „Și a fost în a șaptea zi că un car de foc tras de cai de foc și de îngeri s-a pogorât și l-a urcat pe Enoh la ceruri." În timp ce era urcat, îngerii s-au plâns lui Dumnezeu „Cum se face că un om născut din femeie urcă la cer?" Dar Dumnezeu a arătat devotamentul și duhul lui Enoh și

a deschis Porțile vieții și ale înțelepciunii și l-a împodobit cu o haină minunată și o coroană strălucitoare.

În alte instanțe, enunțuri criptice din scripturi sugerează că cititorii erau la curent și cu alte scrieri despre subiectul respectiv. Sunt chiar mențiuni specifice ale unor astfel de cărți – *Cartea celor drepți* sau *Cartea războaielor lui Yahwe* – care probabil au existat, însă au fost pierdute în întregime. În cazul lui Enoh, există o referință cum că „acesta a fost mutat" de către Dumnezeu, „ca să nu vadă moartea", amintindu-se și de *Mărturisirea lui Enoh*, scrisă sau dictată de el înainte de „mutare" (Evrei 11:5). În *Cartea Judecătorilor,* cap. 14, se fac de asemenea referiri la unele scrieri ale patriarhului.

Numeroase scrieri creștine de-a lungul timpului conțin de asemenea referințe de acest fel și, așa cum a reieșit ulterior, circulaseră începând din secolul doi înainte de Christos câteva variante ale *Cărții lui Enoh.* Când au fost studiate manuscrisele în secolul nouăsprezece, savanții au ajuns la concluzia că au existat în principal două surse. Prima, identificată ca *I Enoh* numită și *Cartea Etiopiană a lui Enoh,* este o traducere etiopiană a unei tălmăciri grecești a operei originale din ebraică (sau aramaică). Cealaltă, identificată ca *II Enoh* este o traducere slavonă după un original scris în greacă, al cărui titlu complet era *Cartea secretelor lui Enoh.*

Savanții care au studiat aceste versiuni nu exclud posibilitatea ca atât *I Enoh,* cât și *II Enoh* să se tragă dintr-un original mai vechi și că ar fi putut exista în antichitate o *Carte a lui Enoh. The Apocrypha and Pseudepigrapha of the Old Testament*, pe care R.H. Charles a început s-o publice în 1913, este în continuare cea mai importantă traducere în engleză a Cărții lui Enoh și a altor scrieri ce au fost excluse din versiunea canonizată a Vechiului și Noului Testament.

Scrisă la persoana I, *Cartea secretelor lui Enoh* începe cu definirea exactă a locului și a timpului acțiunii:

În prima zi a primei luni a celui de-al 365-lea an eram singur în casa mea și mă odihneam... Și au apărut doi oameni, înalți, așa cum nu mai văzusem pe Pământ; și fețele le străluceau ca soarele, iar ochii le ardeau ca niște lumânări și foc le ieșea de pe buze. Hainele lor păreau din pene și aveau picioarele de aramă. Aripile lor erau mai lucitoare ca aurul, mâinile mai albe ca zăpada. Stăteau la căpătâiul patului meu și mă chemau pe nume.

Fiindcă dormea când aceștia veniseră, Enoh consemnează faptul că se trezise: „I-am văzut bine pe acești oameni fiindcă mă trezisem." Le face plecăciuni și se închină fiind cuprins de frică. Dar cei doi îl liniștesc:

Veselește-te, Enoh, și nu te teme; Dumnezeu cel veșnic ne-a trimis fiindcă astăzi te vei ridica la cer cu noi.

I-au spus apoi lui Enoh să-și trezească familia și slujitorii și să le zică să nu-l caute, „până când Dumnezeu îl va aduce înapoi la ei". Așa a și făcut, profitând de ocazie de a-l povățui pe fiul său în dreapta credință. Apoi a venit vremea să plece:

Când vorbeam cu fiii mei, a venit vremea ca să plecăm și acești oameni m-au chemat și m-au luat pe aripile lor și m-au dus în nori; și acolo norul s-a mișcat. Urcând mai sus am văzut acum și (mergând mai departe) mai sus am văzut eterul; și ei m-au pus în primul cer; și mi-au arătat o mare întinsă, mai întinsă decât orice mare de pe pământ.

Urcând la cer „cu un nor care se mișca", Enoh a fost transportat din primul cer – unde „două sute de îngeri conduceau stelele" – în al doilea; apoi în al treilea. Acolo i s-a arătat:

O grădină dumnezeiască; și-ntr-însa se aflau pomi minunați și plăcut-mirositori.

Și între ei se afla Pomul Vieții – în locul în care se hodinește Dumnezeu când vine în Paradis.

Uluit de măreția copacului, Enoh reușește să-l descrie cu următoarele cuvinte: „Este mai minunat decât orice lucru făcut de Dumnezeu; din toate părțile, înfățișarea lui pare de aur și purpură, transparent ca un foc." De la rădăcinile sale porneau patru pârâuri în care curgea miere, lapte, untdelemn și vin și ele curg din acest paradis către grădina din Eden, înconjurând Pământul. Acest al treilea cer și Copacul Vieții sunt păzite de trei sute de îngeri „prea-curați". În acest al treilea cer se află Locul Drepților și Locul Înfricoșător, în care păcătoșii sunt chinuiți.

Urcând mai departe, spre al patrulea cer, Enoh a văzut luminariile și alte creaturi stranii și pe Oaspeții Domnului. În al cincilea cer, a văzut mai mulți „oaspeți". În al șaselea cer, „cete de îngeri urmăreau mișcarea stelelor". Apoi a ajuns în al șaptelea cer unde se găseau cei mai drepți îngeri și l-a văzut pe Dumnezeu „de la depărtare" – stând pe tronul său.

Cei doi oameni înaripați l-au lăsat pe Enoh la marginea celui de-al șaptelea cer și au plecat; de acolo, Dumnezeu l-a trimis pe arhanghelul Gabriel să-l aducă pe Enoh.

Vreme de treizeci și trei de zile Enoh a fost instruit în toate cunoștințele și toate evenimentele din trecut și viitor, apoi a fost readus pe Pământ de un înger „foarte rece". În total, el a lipsit de pe Pământ șaizeci de zile. Dar s-a întors numai ca să-i învețe pe fiii săi legile și poruncile; treizeci de zile după aceea a fost luat din nou la cer, de data aceasta pentru totdeauna.

Scrisă atât ca testament personal, cât și, probabil, ca istorie, *Cartea etiopiană a lui Enoh*, al cărui titlu original a fost probabil *Lumile lui Enoh,* descrie călătoriile sale spre Cer și către cele patru colțuri ale Pământului. Călătorind spre nord, „către capătul din nord al lumii", a văzut „o sculă minunată și sfântă", fără însă a preciza despre ce este vorba. Și a văzut acolo, la fel ca în cazul vestic, „trei porți ale cerului deschise" în fiecare loc, prin care lapovița și ninsoarea, răceala și înghețul intrau în lume.

„Și de acolo am plecat spre sud la capătul Pământului" și prin porțile Cerului de acolo veneau ploile și roua. Și de acolo am pornit către porțile de la răsărit, prin care intră stelele și-și urmează cursul.

Dar misterele și secretele trecutului și viitorului i-au fost dezvăluite când a ajuns „în miezul Pământului". „Miezul Pământului" era locul viitorului Templu al Ierusalimului. În călătoria către răsărit, Enoh a ajuns la Pomul Cunoașterii Binelui și Răului; la apus, i s-a arătat Pomul Vieții.

În călătoria spre răsărit, Enoh a traversat munți și pustiuri, a văzut ape izvorând din munți acoperiți de nori și gheață („apa care nu curge") și copaci de diverse arome. Mergând și mai spre est, Enoh a ajuns pe vârfurile unui munte de lângă Marea Eritreană (Marea Arabiei și Marea Roșie). Continuând, a trecut de Zotiel, îngerul care păzea intrarea în Paradis, și a ajuns în „Grădina Drepților". Acolo, printre alți copaci plăcuți la înfățișare, se afla „Pomul Cunoașterii Binelui și Răului". Era înalt cât un brad, frunzele ca de carob, iar fructele ca ciorchinii de viță. Iar îngerul care era cu el i-a confirmat că este chiar pomul din ale cărui fructe au mâncat Adam și Eva înainte de izgonirea din grădina Edenului.

În călătoria către apus, Enoh a ajuns la „un munte ce sufla foc și ardea zi și noapte". Dincolo de el a ajuns într-un loc încercuit de munți despărțiți de „rovine mari și adânci". Din mijlocul lor se ridica un al șaptelea munte, „ce semăna cu un scaun de tron, iar pomi plăcut-mirositori înconjurau tronul. Și printre ei se afla un pom pe care nu-l mai mirosisem vreodată... cu fructele ce semănau cu cele ale curmalului".

Îngerul care îl însoțea i-a explicat că muntele din mijloc „va fi Tronul Dumnezeului Celui Veșnic, atunci când se va pogorî pe Pământ". Cât despre pomul ale cărui fructe erau ca de curmal, a spus:

De acest pom mirositor nici un muritor nu are voie
să se atingă până la Judecata de Apoi...
Fructele sale vor fi hrana celor aleși...
Mirosul lui va fi în oasele lor
și vor trăi viață lungă pe Pământ.

În timpul acestei călătorii, Enoh a văzut „cum acestor îngeri li se dau funii lungi și ei își iau aripi și apoi pleacă spre nord". Și când Enoh a întrebat ce înseamnă astea, îngerul i-a spus: „Au plecat să măsoare... vor aduce măsura celor drepți între drepți... și aceste măsuri vor dezvălui secretele Pământului."

Vizitând toate locurile secrete de pe Pământ, a venit vremea ca Enoh să urce la Cer. Și, la fel ca alții după el, a dus pe „un munte al cărui vârf ajungea la Cer" în „Țara Întunecată".

Și ei (îngerii) *m-au luat într-un loc în care toți erau ca niște flăcări arzânde și, când doreau, apăreau ca oameni.*

Și m-au dus într-un loc întunecat și la un munte, al cărui vârf ajunge la cer.

Și am văzut camerele luminariilor și comorile stelelor și ale tunetelor, iar în adâncime erau arcuri de foc și săgeți de foc, și un scut de foc și o sabie de foc, toate din trăsnete.

Dacă, într-un moment similar, Alexandru nu reușise să atingă nemurirea fiindcă el o căutase în ciuda destinului ce-i fusese hărăzit, Enoh, asemenea faraonilor apoi, a fost întâmpinat cu binecuvântarea dumnezeiască. Astfel, în acest moment, a fost considerat demn să fie acceptat; așa că „ei (îngerii) m-au dus la Apele Vieții".

Apoi el a ajuns la „Casa Focului":

Și am mers până am ajuns aproape de un zid care fusese făcut din cristale și era înconjurat de limbi de foc; și a început să mi să facă frică.

Și am mers în limbile de foc și m-am apropiat de o casă mare care era construită din cristale; iar zidurile casei erau ca o podea de cristal, iar postamentul era de cristal. Tavanul era ca un drum de stele și trăsnete, iar între ele erau heruvimi de foc, iar cerul de deasupra lor era ca apa.

Un foc arzând înconjura casa și portalurile luminau de flăcări.

Și am intrat în acea casă și era fierbinte ca un foc și rece ca gheața...

Și am avut o viziune: dincolo mai era o casă mai mare decât prima și ușa ei era deschisă pentru mine și era construită din flăcări...

Și m-am uitat înăuntru și am văzut un tron dumnezeiesc: era ca de cristal, iar roțile sale ca soarele de strălucitoare; și acolo era înfățișarea unui heruvim.

Și de sub tron ieșeau flăcări și nu puteam ca să mă uit sub el.

Ajungând la „râul de foc", Enoh a fost luat.

Putea vedea întregul Pământ – „gurile tuturor râurilor Pământului și colțurile Pământului și aripile Pământului care purtau norii". Ridicându-se și mai sus, a ajuns „unde vânturile întind bolțile Cerului și fac rotundul soarelui și la toate stelele". Urmând „drumul îngerilor" a ajuns „pe firmamentul Cerului" de unde putea vedea „capătul Pământului".

De acolo, putea vedea în întregime cerul și cele șapte stele strălucind ca niște munți" – „șapte munți de piatră minunată". De unde vedea el toate acestea, „trei erau către est" unde era o regiune de „foc ceresc"; acolo, Enoh vedea ridicându-se și coborând „coloane de foc" – erupții de foc „ce erau peste măsură de lucitoare, toate la fel în lățime și lungime". Pe partea cealaltă,

alte trei corpuri cereşti „se găseau spre sud"; acolo, Enoh a văzut „un abis, un loc ce nu avea firmamentul Cerului deasupra şi nici Pământ dedesubt... era un loc gol şi înfricoşător." Când l-a întrebat pe înger ce este acolo, acesta i-a răspuns: „Acolo au fost făcute cerurile... este capătul Cerului şi Pământului, este închisoarea stelelor şi adăpostul cerului".

Steaua din mijloc „ajungea la cer ca Tronul lui Dumnezeu". Părea făcută din alabastru, iar „în vârf era un safir", steaua arzând „ca un foc".

Călătorind spre ceruri, Enoh spune: „Am mers până în haos. Şi acolo am văzut ceva înfricoşător". Ceea ce văzuse erau „stelele cerului legate împreună". Iar îngerul i-a explicat: „Acestea sunt stelele care au încălcat poruncile Domnului şi vor sta acolo până vor trece zece mii de ani."

Încheindu-şi consemnarea călătoriei la Cer, Enoh spune: „Şi eu, Enoh, singur am văzut sfârşitul tuturor lucrurilor şi nici un om nu va vedea ce am văzut eu." După ce a fost instruit în Cer, el a fost trimis înapoi pe pământ pentru a împărtăşi cunoştinţele şi celorlalţi oameni. Pentru o perioadă de timp nespecificată, „Enoh a fost ascuns şi nici unul din copiii oamenilor nu a ştiut unde este, unde stătea şi ce s-a petrecut cu el". Dar când s-a apropiat potopul, el şi-a scris învăţăturile şi l-a sfătuit pe strănepotul său Noe cum să fie demn de alegere şi salvare. După aceea, Enoh a fost încă o dată „ridicat la cer dintre cei care locuiesc pe Pământ. A fost ridicat într-un car al Duhurilor şi «numele» său a dispărut dintre ei".

III

CĂLĂTORIA FARAONULUI CĂTRE VIAŢA DE APOI

Aventurile lui Alexandru şi căutarea strămoşilor nemuritori conţin în mod cert elemente care imitau experienţele acestora: peşteri, îngeri, focuri subterane, care şi cai de foc. Dar la fel de clar este că, în secolele de dinainte de era creştină, se credea (de către Alexandru sau istoricii săi, ori împreună) că dacă cineva vrea să devină nemuritor trebuie să emuleze faraonii egipteni.

Astfel, în pretenţia lui că este urmaşul unui zeu, Alexandru a ales o complicată afinitate cu o zeitate egipteană, şi nu una care, probabil, ar fi fost mai simplă, cu una locală greacă. Este un fapt istoric, nu o legendă, faptul că Alexandru a găsit necesar ca, în loc să-i urmărească pe persani în Asia Minor, s-a dus în Egipt pentru a găsi o dovadă a presupuselor sale „rude" divine şi de acolo să înceapă căutarea Apelor Vieţii.

Dacă evreii, grecii şi alte popoare ale antichităţii au legende doar despre câteva persoane care au scăpat de soarta lor de muritori cu ajutorul zeilor, egiptenii au făcut din acest privilegiu un drept. Nu un drept universal, nu un drept rezervat celor drepţi, ci unul rezervat numai regelui, faraonului, pentru singurul merit de a fi stat pe tron. Argumentaţia acestui drept era că primii regi ai Egiptului nu au fost oameni, ci zei.

Tradiţiile egiptene susţin că în vremuri imemoriale „zeii din Cer" au venit pe Pământ dintr-un „disc celest" (Fig. 7). Când Egiptul a fost inundat de ape, „un mare zeu a venit (pe Pământ) la începuturi" şi, literalmente, a ridicat ţara de sub ape şi noroi, îndiguind Nilul şi făcând numeroase lucrări de drenaj şi regularizare a cursului (de atunci Egiptul fiind numit „Pământul ridi-

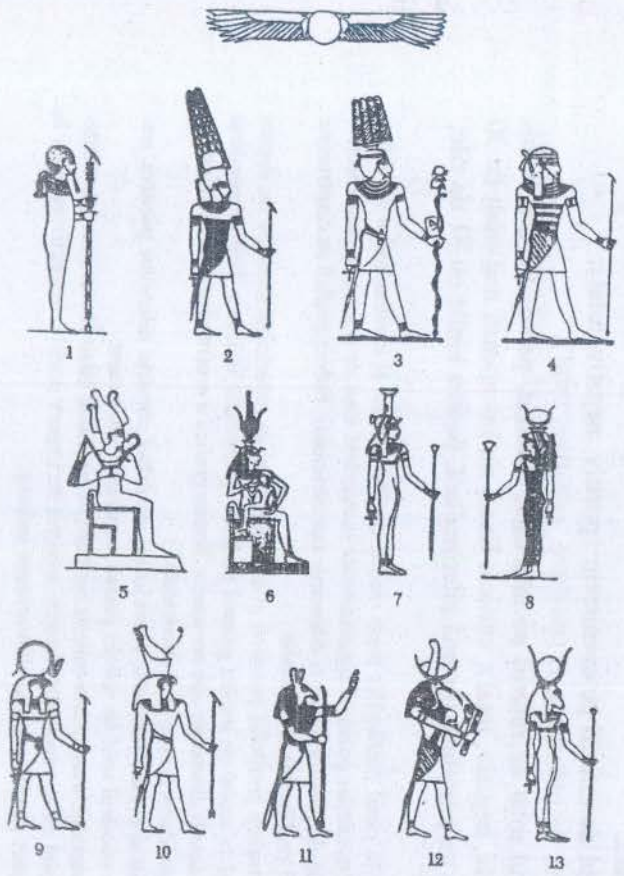

Discul celest și zeii Egiptului

1 Ptah 2 Ra-Amon 3 Thot 4 Seker
5 Osiris 6 Ibis cu Horus 7 Nephtys 8 Hathor
9 Ra-Șoimul 10 Horus-Șoimul 11 Seth-Măgarul
12 Thot-Ibis 13 Hathor

Fig. 7

cat). Acest zeu vechi se numea PTAH – „Cel care dezvoltă". Se consideră că a fost un mare savant, un maestru inginer și arhitect, meșterul-șef al zeilor, care a avut un rol chiar în crearea omului. Instrumentul său este descris frecvent ca un băț gradat, asemenea celor utilizate de topografii de astăzi (Fig. 7).

Egiptenii cred că Ptah s-a retras spre sud, de unde a continuat să supravegheze apele Nilului cu ajutorul unor mecanisme instalate într-o peșteră aflată la prima cataractă a Nilului (locul actualului baraj de la Aswan). Înainte de a pleca, a construit primul oraș subteran și l-a numit AN, în onoarea zeului cerului (biblicul *On*, pe care grecii îl numesc *Heliopolis)*. Acolo l-a instalat pe primul conducător divin al Egiptului, RA, fiul său (numit astfel în onoarea globului celest).

Ra, mare „zeu al Cerului și al Pământului", a pus să se construiască la An un mare altar, unde era adăpostit *ben-ben*-ul, „obiect sacru" în care se spune că ar fi venit el pe Pământ.

Apoi Ra a împărțit regatul între OSIRIS și SETH. Însă această împărțire nu a dat roade. Seth a căutat să-l detroneze și să-l omoare pe fratele său. După multe manevre, Seth a reușit să-l păcălească pe Osiris să intre într-o ladă pe care a închis-o bine și a aruncat-o în mare. ISIS, sora și soția lui Osiris, a reușit să găsească lada, undeva pe țărmul Libanului de astăzi. L-a ascuns și s-a dus să ceară ajutorul celorlalți zei pentru a-l readuce la viață, însă Seth l-a descoperit și a tăiat corpul în bucăți, pe care le-a împrăștiat prin toată țara. Ajutată de sora ei, NEPHTYS, Isis a reușit să găsească toate bucățile (cu excepția falusului) și să reconstituie întregul corp, astfel înviindu-l.

După aceea, Osiris a trăit în Cealaltă Lume, printre ceilalți zei. Despre el, scrierile sacre susțin că:

A intrat pe porțile secrete
Spre gloria zeilor celor veșnici,
Pășind cu el, care strălucește la orizont,
Pe calea lui Ra.

Locul lui Osiris pe tronul Egiptului a fost luat de HORUS, fiul său. Când l-a născut, Isis l-a ascuns în trestiile Nilului ca să nu fie găsit de Seth. (Așa cum se va întâmpla și cu Moise.) Însă băiatul a fost mușcat de un scorpion și a murit. Imediat, mama lui a apelat la zeița THOT, ce avea puteri magice. Thot, care se afla în cer, a venit pe Pământ cu „barca anilor cerești" a lui Ra și l-a readus pe Horus la viață.

Crescând, Horus l-a provocat pe Seth. Lupta s-a dus atât în Cer, cât și pe Pământ. Horus a atacat cu un *Nar*, termen care în Orientul Apropiat însemna „stâlp de foc". Desene din timpul perioadei pre-dinastice arată aceste care ca fiind niște obiecte cilindrice cu o coadă și aripioare și un cap din care ies raze, asemenea unui submarin de astăzi (Fig. 8). În față, *Nar*–ul avea două faruri sau „ochi", care, conform legendelor egiptene, își schimbau culorile de la albastru la roșu.

Bătălia înclina când de-o parte, când de cealaltă și a durat câteva zile. Horus trăgea în Seth din *Nar* cu niște „harpoane" speciale și l-a rănit, făcându-l să-și piardă testiculele. În bătălia finală, deasupra peninsulei Sinai, Seth a tras în Horus cu o rază și acesta și-a pierdut un „ochi". Marii zei au impus armistițiul și au ținut un consiliu. După parlamentări îndelungate, zeul Pământului a decis să-i dea Egiptul lui Horus stabilind că el este moștenitorul legal în linia Ra-Osiris. (De atunci încolo lui Horus i s-au atribuit însușiri de șoim, în timp ce Seth era indicat ca o zeitate asiatică, simbolizat de un măgar, animalul de povară al nomazilor – Fig. 7.)

Urcarea lui Horus pe tronul reunit al celor două țări (Egiptul de Sus și Egiptul de Jos) a rămas în istoria Egiptului ca punctul de la care domnia primea legătura divină, fiindcă fiecare faraon era desemnat succesor al lui Horus și ocupator al tronului lui Osiris.

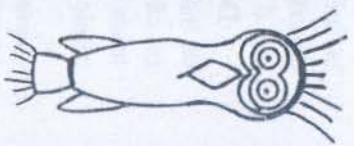

Fig. 8

Din motive neclare, domnia lui Horus a fost urmată de o perioadă de haos și declin, care nu se știe cât a durat. În cele din urmă, în jurul anului 3200 î.Ch. o „rasă dinastică" a sosit în Egipt și un anume Menes a urcat pe tronul Egiptului reunificat. Atunci au acordat zeii Egiptului civilizația și ceea ce numim astăzi religie. Regatul început de Menes a continuat vreme de douăzeci și șase de dinastii de faraoni, până la cucerirea persană din 525 î.Ch. și apoi cea greacă și romană.

Când Menes, primul faraon, a înființat regatul unificat, el a ales un punct pe Nil, la sud de Heliopolis, ca loc al capitalei celor două Egipturi. Emulând operele lui Ptah, el a înființat *Memphis* pe o colină artificială ridicată din apele Nilului și a dedicat toate templele din oraș lui Ptah. Memphis a rămas centrul politico-religios al Egiptului vreme de aproape o mie de ani.

Pe la 2200 î.Ch. asupra Egiptului s-a abătut o serie de calamități a căror natură nu este foarte clară pentru savanți. Unii consideră că țara a fost ocupată de invadatori asiatici care au dus populația în sclavie și au întrerupt adorarea zeilor. Ceea ce a mai rămas din independența Egiptului s-a concentrat în Egiptul de Sus. Când ordinea a fost restaurată, cca. 150 de ani mai târziu, puterea politico-religioasă a fost transferată la *Teba* un oraș vechi, dar până atunci lipsit de importanță.

Zeul său era AMEN – „cel ascuns" –, chiar zeul Ammon pe care Alexandru îl considera adevăratul său tată. Ca zeitate supremă el era adorat sub numele de Amen-Ra – „ascunsul Ra" și nu este foarte clar dacă era vorba de același Ra, din anumite motive devenit „invizibil" sau „ascuns", ori de o altă zeitate.

Grecii numeau orașul Teba *Diospolis* „orașul lui Zeus", fiindcă îl echivalau cu zeul lor suprem Zeus. Acest lucru i-a înlesnit lui Alexandru afilierea cu Ammon și la Teba s-a grăbit el după ce a primit oracolul lui Ammon la Siwa.

Acolo, la Teba și în împrejurimile lui (cunoscute acum sub numele de Karnak, Luxor, Dier-el-Bahari), Alexandru a găsit

numeroase monumente ale lui Ammon – impresionante și în ziua de astăzi, cu toate că sunt goale și în ruine. Ele au fost construite în cea mai mare parte de către faraonii dinastiei a XII-a, printre care se afla probabil și „Sesonchusis" care căutase Apele Vieții cu 1500 de ani înainte de Alexandru. Unul din aceste temple colosale a fost construit de regina Hatshepshut, despre care se spune că a fost fiica lui Ammon.

Astfel de lucruri nu erau neobișnuite. Pretenția faraonului la un statut divin era argumentată uneori nu numai pe faptul că ocupa tronul lui Osiris, ci și pe faptul că era fiul sau fiica cutărui zeu sau cutărei zeițe. Savanții consideră că astfel de declarații aveau numai valoare simbolică, însă unii dintre faraoni – în special cei din dinastia a V-a – susțineau că erau, fizic, fiii zeului Ra, născuți din împreunarea zeului cu fiica preotului templului său.

Alți faraoni își susțineau ascendența lor divină mult mai sofisticat. Se spunea că Ra se încarna el însuși în faraon, prin acest subterfugiu putându-se culca cu regina. Astfel, moștenitorul la tron putea pretinde legătura directă cu Ra. Dar dincolo de acestea, fiecare faraon era considerat din punct de vedere teologic o încarnare a lui Horus și, prin extensie, fiu al zeului Osiris. În mod corespunzător, faraonul avea dreptul la viață veșnică asemenea lui Osiris, prin înviere din morți.

Acestui cerc voia să i se alăture Alexandru.

Se credea că Ra și alți zei nemuritori trăiau veșnic fiindcă reîntinereau. Astfel, faraonii purtau nume însemnând, de exemplu, „cel care se naște de mai multe ori", „născut de mai multe ori". Zeii reîntineresc cu ajutorul mâncărurilor și băuturilor divine. Din această cauză, încercarea faraonului de a ajunge la viața de apoi presupunea ajungerea în lăcașul zeilor, astfel încât să se împărtășească din alimentele divine.

Incantațiile antice solicitau zeilor să-și împartă cu cel decedat hrana lor: „Luați-l pe acest rege la voi, ca să mănânce ce mâncați voi, ca să bea ce beți voi, ca să trăiască unde trăiți voi." Și mai specific este un text din piramida lui Pepi:

Dați voi de mâncare lui Pepi
Din mâncarea sfântă
Mâncarea voastră veșnică.

Faraonul decedat spera să-și obțină alimentele veșniciei din lăcașul lui Ra, pe „Steaua Nepieritoare". Acolo, în miticul „Câmp al Ofrandelor" sau „Câmpul Vieții", creștea „Planta Vieții". Un text în piramida lui Pepi I descrie cum acesta trece de gardieni cu înfățișare de „păsări împănate" pentru a fi primit de emisarii lui Horus. Cu ei

A călătorit la Marele Lac
Unde se pogoară Marii zei.
Cei Mari de pe Steaua Nepieritoare
I-au dat lui Pepi Planta Vieții
din care ei înșuși trăiesc
Ca și el să trăiască pe veci.

Reprezentări egiptene arată cum în Paradis decedatul (uneori împreună cu soția) bea Apa Vieții din care crește Pomul Vieții (Fig. 9).

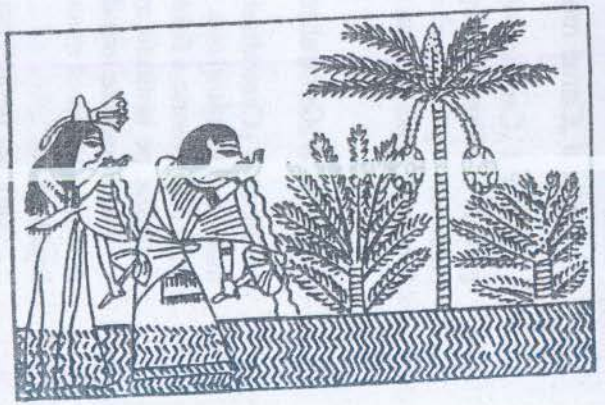

Fig. 9

Destinația era locul nașterii lui Ra, unde acesta se întorsese de pe Pământ. Acolo, Ra însuși era întinerit sau „retrezit" cu ajutorul Zeiței Celor Patru Ulcele, care îi oferea periodic un elixir. Speranța regelui era ca aceeași zeiță să-i ofere și lui elixirul și „astfel să-i învioreze inima". În aceste ape, numite „Apele Tinereții", fusese înviat Osiris. Astfel i s-a promis decedatului rege Pepi I că i se va oferi o nouă tinerețe: „Ți se va întoarce tinerețea în apele al căror nume este *Apele tinereții.*"

Înviat în viața de apoi, chiar reîntinerit, faraonul intra într-o viață paradisiacă: „Viața lui e printre zei; apa lui e vinul, ca cel al lui Ra. Ce mănâncă Ra, și el mănâncă; ce bea Ra, și el bea." Și, ca după o ședință de psihoterapie din secolul XX, faraonul „doarme sănătos în fiecare zi... și astăzi arată mai bine decât ieri".

Faraonul nu părea deloc deranjat de paradoxul că mai întâi trebuia să moară pentru a ajunge nemuritor. În calitate de conducător suprem al celor două Egipturi, el se bucura de cea mai bună viață, iar învierea în rândul zeilor era o perspectivă și mai atrăgătoare. Pe lângă asta, numai corpul pământesc urma să fie îmbălsămat și îngropat, fiindcă egiptenii credeau că fiecare persoană posedă un *Ba*, ceva similar cu ceea ce noi numim „suflet", care se ridică la cer după moarte, și un *Ka* – tradus de obicei ca „dublu", „spirit ancestral", „esență", „personalitate" – prin care faraonul era mutat în viața de apoi. Samuel Mercer, în introducerea sa la textele piramidelor, consideră că acest „Ka" trebuie considerat personificarea muritoare a unui zeu. Cu alte cuvinte, conceptul implică existența în om a unui element divin, un dublu celest sau zeiesc care își putea relua viața în viața de apoi.

Dar, deși viața de apoi era posibilă, nu se ajungea la ea cu ușurință. Regele decedat trebuia să parcurgă un drum lung și greu, trebuia să treacă prin pregătiri ceremoniale elaborate înainte de a se putea îmbarca în călătoria lui.

Zeificarea faraonului începea prin purificarea sa și includea îmbălsămarea (mumificarea), astfel încât decedatul să îi semene lui Osiris cu toate membrele legate. Faraonul îmbălsămat era

purtat într-o procesiune funerară către o structură ce avea în vârf o piramidă, în fața căreia era ridicat un stâlp oval (Fig. 10).

În acest templu funerar se performau o serie de ritualuri menite să aducă acceptarea faraonului la capătul călătoriei. Ceremoniile, numite în textele funerare „Deschiderea gurii", erau supervizate de un preot *Shem* – întotdeauna reprezentat îmbrăcat într-o piele de leopard (Fig. 11). Savanții cred că ritualul era exact ceea ce numele său implică: deschiderea gurii mumiei sau a unei statui de către preot cu ajutorul unei unelte de fier. Este clar însă că ceremonia avea rolul simbolic de deschidere pentru decedat a „gurii" sau a Porții la Cer.

Mumia era legată apoi cu multe fâșii de material și era acoperită cu masca mortuară de aur. Astfel, atingerea gurii (sau

Fig. 10

Fig. 11

cea a statuii regelui) nu putea fi decât simbolică. Într-adevăr, preotul nu cerea decedatului, ci zeilor să „deschidă gura" astfel încât faraonul să ajungă la viața veșnică. Apeluri speciale se făceau către „ochiul" lui Horus, pierdut de el în bătălia cu Seth, să facă gura să se deschidă „ca regelui să i se deschidă calea către Cei Strălucitori și lor să li se alăture".

Mormântul pământesc (deci temporar) al faraonului – conform textelor antice și descoperirilor arheologice – avea o ușă falsă pe latura estică, astfel încât să apară ca o ușă, fiind însă zid solid. Purificat, cu toate membrele legate, cu „gura deschisă", faraonul era imaginat apoi ca ridicându-se, scuturându-se de praful pământesc și ieșind pe ușa falsă. Conform unui text care tratează pașii procesului de înviere, faraonul nu putea trece de zidul de piatră singur. „Acum stai la ușa care-i ține înapoi pe oameni", spune textul, până când „cel care este stăpân" – un mesager divin responsabil cu această sarcină – „vine la tine. Te ia în brațe și te duce în cer, la tatăl tău."

Ajutat de acest mesager divin, faraonul ieșea din mormânt prin ușa falsă. Și preoții izbucneau în incantații: „Regele a pornit spre Cer! Regele a pornit spre Cer!"

Regele a pornit spre Cer!
Regele a pornit spre Cer!
Pe aripile vântului, pe aripile vântului.
Nimic nu-l oprește;
De nimeni nu e împiedicat.
Regele este singur, fiu al zeilor.
Pâinea lui va fi în cer, lângă Ra,
Ofrandele vor veni din Cer.
Regele este „Cel Care Vine Din Nou".

Dar, înainte ca regele decedat să poată pleca la cer să mănânce și să bea alături de zei, el trebuia să facă o călătorie periculoasă. Ținta era o țară numită *Neter-Khert*, „Țara Zeilor Muntelui". Uneori era reprezentată în hieroglife adăugând la

simbolul zeului *(Neter)* 𓊽 pe cel al unei bărci 𓄟. Pentru a ajunge în acea țară, faraonul trebuia să traverseze un lung și lat Lac al Trestiilor. Aceste ape mlăștinoase puteau fi traversate numai cu ajutorul unui „barcagiu divin", însă acesta nu-l trecea pe faraon fără să-i pună o serie de întrebări despre originea sa: Ce l-a făcut să creadă că are dreptul să traverseze? Era fiul unui zeu sau al vreunei zeițe?

Dincolo de lac, dincolo de un deșert și un lanț de munți, dincolo de tot felul de zei paznici, se afla *Duat*, un „Lăcaș al celor care se ridică la Cer", ale cărui localizare și nume i-au nedumerit pe savanți. Unii îl consideră Lumea lui Neter (a spiritelor), acolo unde regele trebuie să ajungă, asemenea lui Osiris. Alții cred că este Lumea Subterană și, într-adevăr, multe din scenele ce o reprezintă înfățișează tunele și peșteri cu zei invizibili, ape fierbinți, lumini ciudate, uși care se deschid singure. Acest ținut magic era împărțit în douăsprezece părți și era traversat în douăsprezece ore.

Duat era și mai uluitor, fiindcă, în ciuda naturii sale terestre (se ajungea la el după traversarea unei trecători montane) sau a aspectului subteran, numele său era scris hieroglific cu o stea și un șoim ca determinanți ai săi 𓇼𓅃𓊹 sau, mai simplu, ca o stea în interiorul unui cerc ⊛, ceea ce indică o asociere celestă sau divină.

Oricât de uimitor ar părea, este adevărat că textele piramidelor care urmăresc drumul faraonului către viața de apoi consideră că problema oamenilor o constituie faptul că nu puteau zbura asemenea zeilor. Un text tratează această problemă și soluția ei în două fraze: Oamenii sunt înșelați, zeii zboară. Fă ca acest rege să zboare la Cer, ca să se alăture fraților săi zei." Un text din piramida lui Teti exprimă speranța regelui și apelul său către zei în cuvintele:

Oamenii cad,
Ei nu au nume.
Ia-l pe regele Teti de brațe,

Du-l pe regele Teti la cer,
Ca el să nu moară pe Pământ asemenea oamenilor.

Așa că regele trebuia să ajungă la „Locul Ascuns" și să traverseze labirinturi subterane până ajungea la un zeu care purta emblema Copacului Vieții și la un zeu care era „Mesagerul Cerului". Ei îi vor deschide porțile secrete și-l vor conduce la „ochiul" lui Horus, o scară celestă – un obiect care își schimba culorile, de la albastru la roșu, în funcție de faptul dacă era sau nu „pornit". Apoi, el se transforma în Zeul-Șoim, ca să poată zbura către viața de apoi spre Steaua Nepieritoare. Acolo, Ra însuși îl aștepta:

Porțile Cerului s-au deschis pentru tine;
Ușile Locului Rece s-au deschis pentru tine.
Îl vei găsi pe Ra așteptându-te.
Îți va lua mâna,
Te va duce la Altarul Dublu al Cerului;
Te va pune pe tronul lui Osiris...
Vei sta pe el, ca un zeu îmbrăcat...
Printre cei veșnici, pe Steaua Nepieritoare.

Mult din ceea ce se știe astăzi despre acest subiect provine din textele piramidelor – mii de versuri combinate în sute de strofe, care au fost descoperite gravate sau pictate (în scrisul hieroglific al vechiului Egipt) pe pereți, culoarele și galeriile piramidelor a cinci faraoni (Unas, Teti, Pepi I, Merenra și Pepi II) care au condus Egiptul de pe la 2350 î.Ch. până la 2180 î.Ch. Aceste texte au fost sortate și numărate de Kurt Sethe în *Die altaegyptischen Pyramidentexte*, care rămâne sursa de referință alături de textul englez *The Pyramid Texts* al lui Samuel A.B. Mercer.

Miile de versuri par a fi doar o antologie de incantații repetitive, fără legătură între ele, apeluri către zei sau laudații ale regelui. Pentru a înțelege ceva din acest material, savanții au conceput teorii despre teologiile care se modificau în Egipt, un conflict, apoi o unificare între o „religie solară" și o „religie a cerului", între o supremație a lui Ra și una a lui Osiris etc., arătând că avem de-a face cu un material ce s-a acumulat de-a lungul mileniilor.

Pentru școlarii care văd în imensa cantitate de versuri o expresie a unei mitologii primitive, expresia imaginației unor oameni înfricoșați de șuieratul vântului și tunetul trăsnetului, numind aceste fenomene „zei", versurile rămân confuze și încurcate. Dar aceste versuri, cade toată lumea de acord, au fost extrase de scribi din texte mai vechi și mai bine organizate, perfect inteligibile.

Inscripțiile ulterioare de pe sarcofage, ca și cele de pe papirusuri (acestea din urmă însoțite de imagini) arată că într-adevăr versurile, strofele și capitolele (purtând nume cum ar fi „Capitolul celor care urcă" au fost copiate din *Cartea morților*, care are titluri ca *Despre ceea ce este în Duat*, *Cartea Porților*, *Cartea celor două căi*. Savanții consideră că aceste „cărți" au fost variante ale două opere anterioare: scrieri antice ce se refereau la călătoriile celeste ale lui Ra și o sursă mai recentă care sublinia binecuvântările vieții de apoi ale celor care i s-au alăturat lui Osiris: mâncarea, băuturile, plăcerile conjugale într-un lăcaș ceresc. (Versete din aceasta din urmă erau inscripționate chiar și pe talismane în vederea atragerii „împreunării cu femeia ziua și noaptea" sau pentru „stârnirea dorinței femeilor".)

Teoriile științifice lasă însă neexplicate aspectele magice ale informațiilor oferite de aceste texte. „Ochiul lui Horus" este un obiect independent de acesta – un obiect în interiorul căruia regele putea intra și care își schimba culorile. Există bărci care merg singure, uși care se deschid singure, zei invizibili ale căror fețe radiază lumină. În lumea subterană, locuită chipurile numai de spirite, apar „poduri" și „sârme de alamă". Dar cel mai uluitor dintre toate: de ce, dacă transformarea faraonului îl duce în lumea spiritelor, incantațiile spun că „regele e în drum spre *Cer*"?

Peste tot, versurile indică faptul că regele urmează calea zeilor, că traversează un lac la fel cum a făcut-o un zeu, că utilizează o barcă, asemenea lui Ra, că urcă la Cer „îmbrăcat ca un

zeu" etc. Astfel apare întrebarea dacă nu cumva aceste texte nu sunt fantezii primitive – mitologie –, ci relatări ale unor călătorii simulate, în care faraonul imita ceea ce făcuseră zeii? Dacă aceste texte, înlocuind cu numele regelui pe cel al zeului, erau copii ale unora anterioare care vorbeau nu de călătoriile faraonilor, ci de cele ale zeilor?

Unul dintre cei mai mari egiptologi, Gaston Maspero *(L'Archéologie égyptienne* și alte opere), analizând forma gramaticală și alte dovezi, sugera că textele piramidelor își au originea chiar la începutul civilizației egiptene, poate chiar dinainte de a fi transcrise în hieroglife. J.H. Breasted a ajuns mai recent la concluzia că „un astfel de material a existat, chiar dacă nu a ajuns până la noi" *(Development of Religion and Thought in Ancient Egypt)*. El a găsit în texte informații despre condițiile civilizării și alte evenimente care măresc veridicitatea textelor ca purtătoare de informații reale și nu de fantezii. „Pentru cineva cu

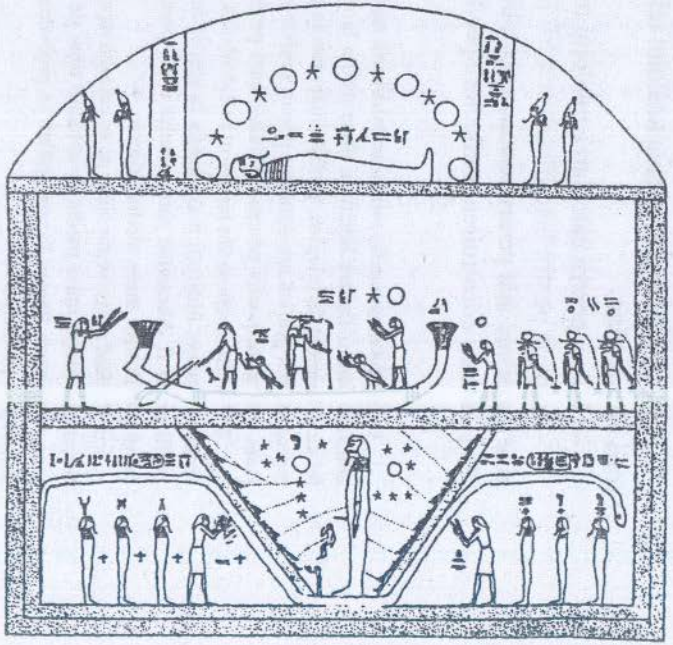

Fig. 12

atât de puțină imaginație, spune el, textele abundă în imagini complexe ale unei lumi demult dispărute, ale cărei reflecții sunt."

Luate împreună, textele și ilustrațiile descriu o călătorie către un ținut care începe la suprafața pământului, duce sub pământ și se încheie în cer, alături de zei (Fig. 12). De aici hieroglifele care combină funcțiile subterane cu cele celeste.

Au ajuns faraonii cu adevărat la cer? Chiar și egiptenii antici înșiși susțineau nu călătoria corpului, care era mumificat, ci a lui *Ka*.

Dar dacă textele reflectă o lume care a existat într-adevăr și faraonii nu făceau altceva decât să imite ceva ce s-a petrecut de mult, în preistorie?

Să pornim împreună pe calea zeilor.

IV

TREPTE SPRE CER

Să ne imaginăm în magnificul templu funerar al faraonului. După ce l-au mumificat și pregătit pe faraon pentru călătoria sa, preoții *shem* se roagă acum zeilor să deschidă regelui calea și poarta. Mesagerul divin a sosit de partea cealaltă a porții false, gata să-l ducă pe faraon dincolo de zidul de piatră.

Ieșind pe ușa falsă, faraonul este instruit să pornească spre est. Era avertizat în mod explicit să nu pornească spre vest: „Cei ce pornesc într-acolo nu se mai întorc!" Ținta sa era *Duat*, în „Țara zeilor muntelui". Acolo trebuia să intre în „Marea Casă a Celor Doi... Casa Focului", unde, „după noaptea numărării anilor", urma să fie transformat în ființă divină și să urce în „partea de răsărit a Cerului".

Primul obstacol în calea regelui era Lacul Trestiilor – o întinsă zonă mlăștinoasă alcătuită din câteva lacuri. În mod simbolic, primea binecuvântarea zeului gardian să traverseze lacul prin despărțirea apelor (Fig. 13). În mod fizic, trecerea era posibilă prin existența Zeului Bacului, care îi transporta pe zei într-o barcă făcută de Khnum, meșterul zeilor. Dar Zeul Bacului stătea

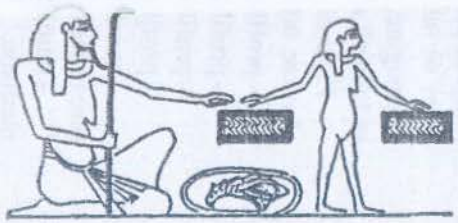

Fig. 13

pe malul celălalt și regele trebuia să-l convingă de faptul că avea dreptul să fie trecut.

Zeul Bacului îl întreba pe faraon despre originea sa. Era fiul unui zeu sau al unei zeițe? Era înscris în „Lista celor doi mari zei"? Faraonul explica că este „sămânță divină" și dădea asigurări asupra credinței sale. În unele cazuri, funcționa. În alte cazuri, trebuia să facă apel la Ra sau la Toth pentru a-l trece. În aceste cazuri, barca și vâslele sale veneau la viață ca prin minune și barca începea să se miște singură, la indicațiile regelui. Pe scurt, devenea autopropulsată. Într-un fel sau altul, faraonul reușea să treacă lacul și să ajungă la „Cei doi care aduc cerul mai aproape":

În barcă se pogoară precum Ra,
La țărmul cumpenei apelor.
Regele vâslește în barca hanbu,
Și se îndreaptă spre
Câmpia „Celor doi care aduc cerurile mai aproape",
În țara ce începe de dincolo de Lacul Trestiilor.

Lacul Trestiilor era situat la răsărit de domeniul lui Horus. Dincolo se afla teritoriul dușmanului acestuia, Seth, „țările Asiei". Așa cum e de așteptat la o asemenea graniță sensibilă, regele descoperea că este păzită de „gardieni ce poartă apărători". Modul în care își purtau părul aceștia era foarte straniu. „Negru ca tăciunele, era strâns în șuvițe pe frunte, tâmple și la spate, iar în crestetul capului aveau găitane."

Combinând diplomația cu fermitatea, regele își afirma din nou originea divină, susținând că fusese chemat de „tatăl meu, Ra". Se spune că un faraon a recurs chiar la amenințări „Întârzie-mă, tu, și-ți voi smulge floacele alea caraghioase, ca pe petalele de lotus!" Altul chema zeii în ajutor. Până la urmă faraonii reușeau să treacă.

Regele părăsea acum teritoriul lui Horus. Locul în care trebuia să ajungă – deși sub egida lui Ra – se afla în stăpânirea lui

Seth. Ţinta era o zonă muntoasă, Munţii Răsăritului (Fig. 14). Drumul său ducea către o trecătoare între doi munţi, „Cei doi munţi care se tem de Seth". Dar mai înainte trebuia să treacă o zonă deşertică, un fel de *no-god-land* între domeniile lui Horus şi Seth. Tocmai când tonul şi ritmul strofei se întăreşte, vestind apropierea de locul ascuns unde se află porţile cerului, regele este din nou oprit de paznici. „Unde mergi?" este întrebat.

Fig. 14

Sprijinitorii săi răspund: „Regele merge la cer, ca să aibă viaţă şi bucurie veşnice, ca regele să-l vadă pe tatăl lui, ca regele să-l vadă pe Ra." În timp ce paznicii încă pregetă, regele îşi pledează cauza: „Deschide bariera, ridic-o şi lasă-mă se trec asemenea zeilor!"

Venind din Egipt, domeniul lui Horus, regele şi cei care îl ajută ştiu că e nevoie de prudenţă. Multe versuri şi strofe sunt dedicate explicării neutralităţii regelui în războiul dintre zei. Regele este prezentat pe de-o parte ca „născut din Horus, la numele căruia Pământul se cutremură", iar pe de alta „conceput de Seth, la numele căruia Cerul se cutremură". Regele subliniază nu numai rudenia cu Ra, ci şi faptul că „se deplasează în slujba lui", având astfel un fel de permis de liberă trecere din partea celei mai înalte autorităţi. Pe ocolite şi cu o abilă subtilitate, textul arată că cei doi zei au tot interesul ca regele să-şi continue călătoria, fiindcă în mod sigur Ra va aprecia ajutorul acordat de ei unuia care vine în serviciul său.

În cele din urmă, grănicerii domeniului lui Seth îl lasă să treacă. Susţinătorii regelui au grijă ca el să realizeze importanţa momentului:

Acum eşti în drum spre locurile înalte
În ţara lui Seth.
În ţara lui Seth
Vei fi aşezat într-un loc înalt
Pe înaltul copac al Cerului de Răsărit
Pe care stau zeii.

Regele a ajuns la *Duat.*

Fig. 15

Duat fusese conceput ca un Cerc al Zeilor, complet închis (Fig. 15), în vârful căruia se afla o deschidere spre cer (simbolizată de zeiţa Nut) prin care Steaua Nepieritoare (simbolizată de Discul Celest) putea fi ajunsă. Alte surse sugerează în realitate o vale mai alungită sau ovală, înconjurată de munţi. Prin acest ţinut curgea un râu împărţit în mai multe braţe, însă în cea mai mare parte a timpului nu era navigabil, aşa încât barca lui Ra trebuia utilizată ca „barcă de pământ" (sanie).

Duat era împărţit în douăsprezece diviziuni, descrise variabil ca fiind câmpuri, câmpii, zone încercuite de ziduri, peşteri sau caverne, începând deasupra pământului şi continuând sub pământ. Regele avea nevoie de douăsprezece ore pentru a traversa acest ţinut încântător. Acest lucru era posibil fiindcă Ra punea la dispoziţia regelui barca sa magică, în care călătorea alături de zeii care îl ajutau.

Existau şapte trecători în munţii care înconjurau *Duat*, iar [illegible] în munţii din vestul *Duat*), care erau numiţi „Orizontul", ori „Cornul" sau „Locul Ascuns". Trecătoarea prin care mersese Ra avea 220 *atru* lungime (cca. douăzeci şi şapte de mile) şi urma cursul unui pârâu. Însă acesta a secat şi barca lui Ra a funcţionat ca sanie. Trecătoarea era păzită şi avea fortificaţii „cu porţi puternice".

Faraonul, așa cum indică unele papirusuri, se îndrepta spre o a doua trecătoare, mai scurtă (cca. cincisprezece mile). Papirusurile care îl înfățișează pe faraon îl arată trecând cu barca/sania lui Ra printre două vârfuri muntoase, pe fiecare dintre ele aflându-se un grup de doisprezece zei. Textele descriu un „Lac cu ape clocotite" – ape care, în ciuda aparenței, sunt reci. Un foc arde sub pământ. Locul are un puternic miros de „pucioasă", care îndepărtează păsările. Însă nu foarte departe este desenată o oază.

Odată depășită trecătoarea, regele întâlnește un alt grup de zei. „Bine ai venit", îl întâmpină aceștia. Sosise în a doua diviziune.

Este numită, după râul care o traversează, *Ur-nes*, nume pe care unii istorici îl echivalează cu *Uranus,* zeul grec al cerului. Având cam cincisprezece pe treizeci și nouă mile, este locuită de oameni cu părul lung, care mănâncă doar carne de măgar și depind de zei pentru apă și alte alimente, fiindcă zona este foarte aridă. Barca lui Ra se transformă din nou în „barcă de pământ". Este un domeniu asociat cu zeul Lunii și cu Hathor, zeița de turcoaz.

Ajutat de zei, regele trece cu bine prin a doua diviziune și în ora a treia ajunge la *Net-Asar,* „râul lui Osiris". Asemănător în dimensiuni cu a doua divizie, este locuit de „luptători". Aici locuiesc cei patru zei care au în grijă punctele cardinale.

Reprezentările pictografice care însoțesc textele hieroglifice ne arată râul lui Osiris curgând printr-o zonă agricolă către un lanț de munți, unde se împarte în mai multe cursuri. Acolo, vegheată de legendara pasăre Phoenix, se află *Scara spre cer.* Acolo, barca lui Ra este reprezentată fie așezată pe vârful unui munte, fie ridicându-se la cer (Fig. 16).

În acest moment, ritmul rugăciunilor se întețește din nou. Regele invocă „protectorii magici", ca „acest om de pe pământ să intre în *Neter-Khert*" nevătămat. Regele a ajuns aproape de inima *Duat.* A ajuns la *Amen-Ta,* „Locul Ascuns".

Tot acolo se ridicase la Cer, în Viața de Apoi, și Osiris. Aici stăteau „Cei doi care aduc cerul aproape", „colo spre cer" ca doi copaci magici. Regele înalță o rugă către Osiris (titlul capitolu-

Fig. 16

lui în Cartea morților este „Despre cum se face acordarea *numelui* în *Neter-Khert*"):

Dați-mi nume
În Marea casă a celor doi.
În Casa focului
Dați-mi nume.
În noaptea numărării anilor
Și a măsurării lunilor,
Să fiu făcut ființă cerească
Ca să pot sta în răsăritul cerului.
Fie ca zeul să mă ajute,
Veșnic fie numele său.

Regele a ajuns în fața „Muntelui Luminii".
A ajuns la SCARA SPRE CER.

Textele piramidelor spun că este „o scară pentru atingerea înălțimilor". Treptele sale sunt descrise ca „trepte spre cer, care sunt întinse pentru ca regele să poată urca la cer". Pictograma pentru Scara spre cer era uneori o scară simplă (care era pusă și pe bijuterii și purtată ca talisman) sau, mai adesea, ca scară dublă , asemenea unei piramide în trepte. Scara spre cer fusese construită de zei în orașul lui An – locul unde se afla principalul templu al lui Ra – astfel ca zeii să fie „legați de Lăcașul sfânt".

Ținta regelui era Scara Cerească, un fel de „ascensor" care îl urca la cer. Dar pentru a ajunge la el în Casa Focului, Marea Casă a celor doi, trebuia să intre în *Amen-Ta,* Locul ascuns al căutătorului, zeul sălbăticiunilor.

Domeniul său este descris ca un cerc fortificat. Este Ținutul întunericului la care se ajungea pătrunzând într-un munte și, subteran, coborând pe niște coridoare străjuite de uși secrete. Este cea de-a patra diviziune a *Duat*. Dar intrarea muntelui era protejată de două ziduri, iar intervalul de trecere dintre ele era măturat de flăcări păzite și controlate de niște zei.

Când Ra însuși a ajuns la această intrare în locul ascuns, „el a întocmit planurile" – și apoi manevrele necesare – astfel ca ea să fie deschisă la sunetul vocii, „fără ca zeii să fie văzuți". Dar putea singură vocea regelui să-i permită intrarea? Textele reamintesc că „numai cel care cunoaște planul ascunselor șaltăre care sunt în Țara Căutătorului" va fi în stare să călătorească prin teritoriul pasajelor subterane și să mănânce pâinea zeilor.

Încă o dată, regele trebuie să-și expună originea. „Sunt Taurul, fiu al strămoșilor lui Osiris", anunță el. Atunci, zeii care îl ajută spun pentru el cuvintele magice care permit intrarea:

Intrarea nu-ți e refuzată
La poarta Duat.
Ușile Muntelui Luminii

Ți se deschid.
Ușile se deschid singure în fața ta.
Pătrunzi în Sala celor două adevăruri.
Zeul care e acolo te întâmpină.

Formula sau parola magică astfel pronunțată, un zeu pe nume Sa rostește o comandă. Flăcările se opresc, gărzile se retrag, ușile se deschid automat și faraonul pătrunde în lumea subterană.

„Gura pământului se deschide pentru tine, poarta de răsărit a cerului este deschisă pentru tine", îl anunță zeii din *Duat* pe rege. Este reasigurat că, deși intră în „miezul pământului", aceasta este într-adevăr calea spre cer.

Călătoria în cea de-a patra și în următoarele ore îl conduce pe rege prin caverne și tunele acolo unde zei cu diverse funcții sunt uneori văzuți, alteori doar auziți. Există canale subterane prin care zeii circulă numai în bărci speciale. Există lumini stranii, ape fosforescente, torțe care luminează drumul. Înfricoșat, regele merge în continuare, către „stâlpii care ajung la Cer".

Zeii pe care îi întâlnește pe drum sunt de cele mai multe ori organizați în grupuri de câte doisprezece și poartă epitete ca „Zeii muntelui", „Zeii muntelui din ținutul ascuns". Desenele care însoțesc unele texte permit identificarea acestor zei datorită sceptrelor ori a „căștilor", sau prin reprezentarea animalului cu care este asociat – cap de șoim, cap de șacal, cap de leu etc. De asemenea apar și șerpi care reprezintă paznici subterani sau servitori ai zeilor din ținutul subteran.

Textele și ilustrațiile sugerează că regele a pătruns într-un complex subteran circular, prin care există tunele spiralate care duc în sus sau în jos. Reprezentările, înfățișate transversal în secțiune, arată un tunel care se îngustează treptat, având cca. patruzeci de picioare înălțime, cu un tavan și podele lustruite, făcute dintr-un material gros de cca. două-trei picioare. Tunelul este împărțit în trei niveluri, iar regele merge prin cel din mijloc.

Cel de sus și cel de jos sunt ocupate de zei, șerpi sau structuri cu diverse funcțiuni.

Sania regelui, purtată de patru zei, își începe călătoria alunecând lent prin tunelul din mijloc. Drumul este luminat doar de o rază care iese de la prora bărcii. Dar curând trecerea este blocată și regele trebuie să coboare și să continue pe jos.

Partiția, așa cum ne arată reprezentarea, este realizată de un zid care traversează cele trei tunele (care sunt înclinate cam la 15°) într-un unghi de cca. 40°. Se pare că începe deasupra tunelului, la nivelul pământului sau chiar mai sus în interiorul muntelui și pare a se sfârși la podeaua celui de-al treilea nivel. Este numit *Re-Stau,* „Calea ușilor ascunse". La primul și al doilea nivel, zidul formează niște camere, ce permit căutătorului și „zeilor ascunși" să treacă prin „ușa care nu are foi". Regele, care a lăsat sania, trece prin această ușă cu ajutorul unei comenzi date de un zeu, a cărui voce a activat încuietoarea. Este primit de partea cealaltă de reprezentanții lui Horus și Toth și trece de la un zeu la altul (Fig. 17).

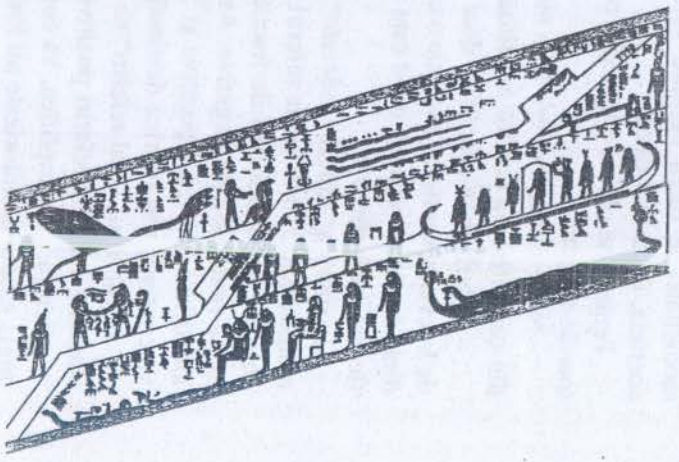

Fig. 17

În drumul său, regele întâlnește „zei fără chip" – ale căror fețe nu puteau fi văzute. Supărat, sau doar curios, el se roagă:

Descoperiți-vă fețele,
Scoateți-vă acoperământul,
Când mă vedeți.
Fiindcă, aveți grijă, [și] eu sunt un mare zeu
Venit să mă alătur vouă.

Dar nu au dat curs rugăminții, iar textele precizează că „aceste ascunse făpturi nici nu văd, nici nu se uită" la conducătorul lor, zeul Seker, „când se găsește în această formă, în lăcașul său de pe pământ".

Continuându-și drumul, regele trece printr-o ușă și ajunge la al treilea nivel, cel mai de jos. Intră într-o anticameră, ce poartă emblema Discului Celest, și este întâmpinat de un zeu care este „Mesagerul Cerului" și o zeiță care poartă o emblemă înaripată a lui Shu, „Cel care se odihnește în cer la capătul Scării

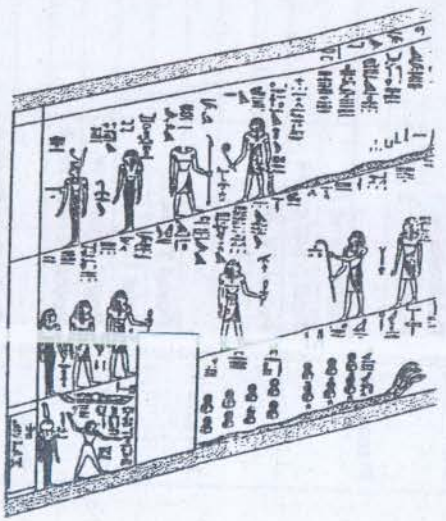

Fig. 18

spre Cer" (Fig. 18). După cum cere uzanța, conform Cărții morților, regele spune:

Trăiască
cei doi copii ai lui Shu!
Trăiască,
copiii Locului orizontului...
Pot să urc?
Pot să-mi continuu călătoria, asemenea lui Osiris?

Răspunsul este probabil pozitiv, fiindcă regele este acceptat să treacă printr-o ușă masivă.

În Ora a cincea, faraonul ajunge la cele mai de jos subterane, care sunt căile lui Seker. Pe un drum înclinat în sus, într-o parte și în jos, faraonul merge, dar nu-l poate vedea pe Seker. Însă reprezentările ni-l înfățișează ca pe un zeu cu cap de șoim, stând pe un șarpe și având două aripi în interiorul unei structuri

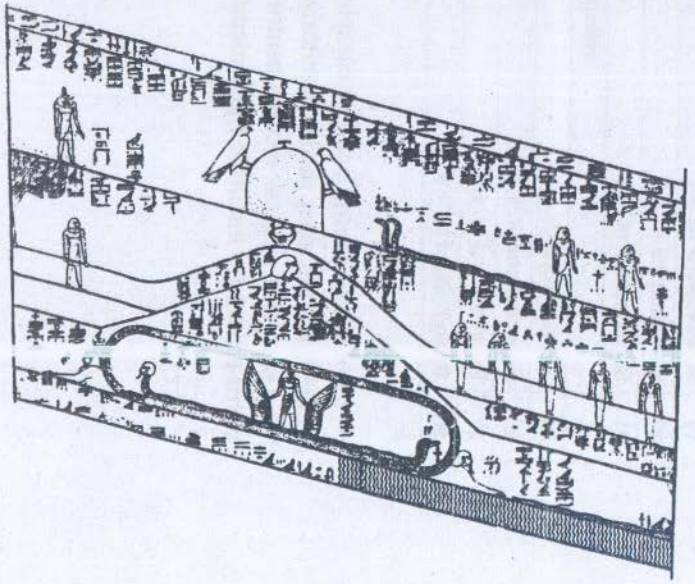

Fig. 19

ovale complexe, aflate adânc în subterană, păzită de doi sfincși. Deși regele nu poate vedea această cameră, aude din ea „un zgomot uriaș, ca cel ce se aude în tăriile cerului când sunt supărate de furtună". Dintr-o cameră sigilată izvorăște un lac subteran, ale cărui ape „sunt ca focul". Camera și lacul sunt înconjurate de o structură de tip bunker, cu o ușă specială pe partea stângă și o ușă uriașă pe partea dreaptă. Ca o măsură superioară de protecție, o movilă de pământ este ridicată deasupra camerei. În vârful acesteia stă o zeiță, căreia i se vede doar capul, în coridorul coborâtor. Un cărăbuș, simbolizând „ a se rostogoli, a căpăta viață", leagă capul zeiței cu o cameră sau obiect de formă conică în coridorul de sus (Fig. 19). Deasupra acesteia sunt așezate două păsări.

Textele și simbolurile ne informează că, deși Seker era ascuns, prezența sa era simțită chiar și în întuneric, din cauza unei strălucir „prin capul și ochii marelui zeu, a cărui față radiază lumină". Aranjamentul triplu – zeiță, cărăbuș *(Kheper)* și camera sau obiectul conic – servește probabil pentru informarea zeului ascuns despre ce se întâmplă în camera ermetică. Textul hieroglific vorbește despre „Kheper care, imediat ce (barca) este trasă în vârful acestui cer, se leagă de căile lui *Duat*. Când zeul stă pe capul zeiței, el vorbește cu Seker în fiecare zi".

Trecerea faraonului pe deasupra camerei lui Seker și modul în care Seker a fost informat de această trecere sunt considerate momente cruciale. Egiptenii nu erau singurii din antichitate care credeau că fiecare persoană decedată trebuie să facă față unei judecăți a faptelor sau credințelor sale și sufletul sau dublul său era fie condamnat să se chinuie în Apele de foc sau Iad, fie binecuvântat să se bucure de minunile Paradisului. Pentru faraon, acesta era momentul judecății.

Vorbind în numele Stăpânului *Duat*–ului, zeița căreia i se vede doar capul îl anunță pe faraon decizia favorabilă: „Vino în pace în *Duat*... mergi cu barca pe drumul care este în pământ." Ea își spunea Ament (femininul de la „ascuns") și i-a zis farao-

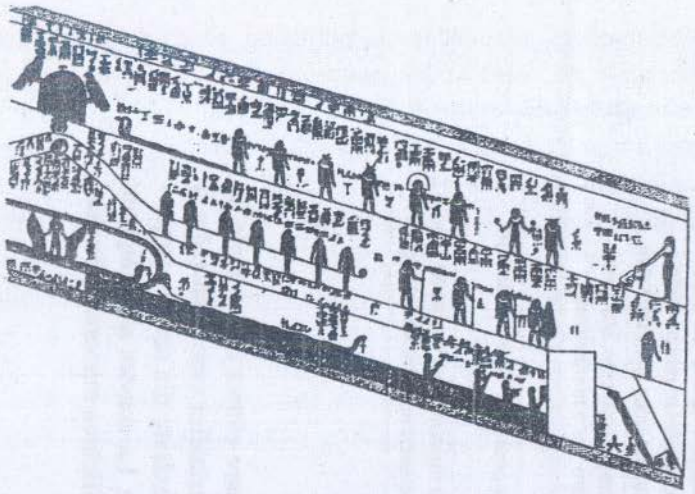

Fig. 20

nului: „Ament te cheamă, ca tu să ajungi la cer, ca Cel Mare care este în Orizont."

Trecând testul, nemaimurind a doua oară, regele se naște din nou. Drumul era deschis de o coloană de zei a căror menire era să-i pedepsească pe condamnați, însă regele trece fără să pățească nimic. Ajunge înapoi la barca/sania lui, însoțit de o procesiune de zei, unul din ei având în mână emblema copacului vieții (Fig. 20).

Regele fusese găsit demn de a căpăta viața de apoi.

Părăsind zona lui Seker, regele intră în diviziunea a șasea, asociată cu Osiris. (În unele versiuni ale Cărții Porților, în această A șasea oră se petrecea Judecata, de către Osiris.) Zeii cu capete de șacal „care deschid calea" îl invită pe rege să facă o baie în Lacul Vieții, așa cum făcuse marele zeu însuși. Alți zei, „bâzâind ca albinele", stăteau în firide ale căror uși se deschideau singure la trecerea regelui. Pe măsură ce continuă călătoria, epitetele zeilor capătă accente mai tehnice. Sunt cei doisprezece zei care „țin funia în *Duat*" și cei doisprezece care „măsoară coarda".

Diviziunea a șasea este ocupată de o serie de camere așezate una lângă alta. Un drum curbat poartă numele „calea secretă a locului ascuns". Barca regelui este purtată de zei îmbrăcați în piele de leopard, asemenea preoților *shem* care au performat ceremonia deschiderii gurii.

Se apropia regele de Deschiderea Gurii Muntelui? În Cartea morților, capitolele poartă titluri ca „Despre fluieratul în aer și căpătarea puterii". Vehiculul a căpătat acum puteri magice, „călătorind acolo unde nu e apă și unde n-are cine să-i vâslească și trebuie să înainteze prin cuvintele puterii" care sunt rostite de un zeu.

Apoi regele pătrunde printr-o poartă păzită în a șaptea diviziune, iar zeii și însoțitorii lor își pierd înfățișarea „subterană" și capătă aspect celest. Regele întâlnește un zeu cu cap de vultur, *Heru-Her-Khent*, al cărui nume hieroglific include simbolul scării și care poartă pe cap emblema discului celest. Sarcina lui era de a trimite „zeii-stele pe drumul lor și pe zeițele-constelații la locul lor". Aceștia formau un grup de doisprezece zei și douăsprezece zeițe care erau reprezentați purtând emblema unei stele. Incantații către ei erau adresate „zeilor înstelați":

Care sunt carne divină, ale căror magice puteri au înviat...

Care sunt uniți în stele, care se ridică pentru Ra...

Fie ca stelele voastre să-i călăuzească pașii ca să ajungă la locul ascuns în pace.

În această diviziune sunt prezente două grupuri de zei asociate cu *ben-ben*-ul, obiectul misterios ținut de Ra în templul său din orașul lui An (Heliopolis). Ei sunt „cei care au misterul", păzindu-l în interiorul *Het-Benben* (Casa ben-ben-ului), iar opt îl păzesc de afară, „dar intră și în obiectul ascuns". Mai sunt de asemenea nouă obiecte, puse în coloană, reprezentând simbolul *Shem* care în scrierea hieroglifică însemna „urmăritorul".

Regele ajunsese în partea de *Duat* asociată cu An, după care fusese numit Heliopolisul. În A noua oră, el vede locul de odihnă al celor doisprezece „divini vâslași ai bărcii lui Ra", cei care operau „Barca milioanelor de ani" a lui Ra. În A zecea oră, trecând printr-o poartă, regele intră într-un loc în care se desfășura o activitate intensă. Sarcina zeilor de aici era de a asigura flăcările și focul pentru barca lui Ra. Unul dintre zei este numit „căpitanul zeilor bărcii". Alți doi sunt cei „care comandă cursul stelelor". Ei și alți zei sunt reprezentați cu una, două sau trei stele, ca și cum ar exista o ierarhizare printre zei.

Trecând din a zecea în a unsprezecea diviziune, afinitatea cu cerul crește. Zeii poartă emblema Discului Celest sau una a stelelor. Sunt opt zeițe ce poartă ca embleme stele „care au venit din lăcașul lui Ra". Regele îi cunoaște pe „Doamna stelelor" și pe „Domnul stelelor" și pe alți zei a căror sarcină este de a oferi „puterea de a pleca" din *Duat*, „pentru a face obiectul lui Ra să ajungă în Casa ascunsă din Cerurile de Sus".

În acest loc apar zei și zeițe a căror sarcină este de a-l echipa pe rege pentru călătoria „în cer". Împreună cu unii zei el intră într-un „șarpe", înăuntrul căruia el trebuie să-și „lepede pielea" și să iasă sub forma „lui Ra reîntinerit". Unii dintre termenii utilizați în text nu sunt inteligibili, dar procesul este clar explicat: regele, intrat îmbrăcat așa cum plecase, iese ca un șoim, „echipat ca un zeu"; regele „se așază pe haina *Mshdt*", pe spate își pune „haina marcată", îmbracă „divina haină *Shuh* " și își pune „colierul iubitului Horus", care este „la fel ca cel de la gâtul lui Ra". După toate acestea, „regele ajunge zeu, asemenea lor". Îi spune apoi zeului care îl însoțise: „Dacă mergi la cer, și regele merge cu tine."

Ilustrațiile textelor antice reprezintă un grup de zei îmbrăcați cu o costumație ciudată, lipită de corp, împodobită cu panglici (Fig. 21).

Ei sunt conduși de un zeu cu emblema discului celest pe cap, care stă cu brațele întinse între aripile unui șarpe cu patru picioare umane. Pe un fundal înstelat, zeul și șarpele au în față

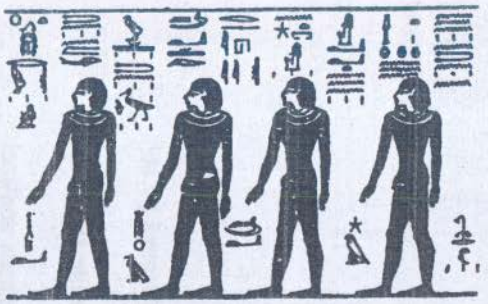

Fig. 21

Fig. 22

un alt șarpe care, deși fără aripi, zboară în mod clar, deoarece îl poartă în spate pe Osiris. (Fig. 22)

Fiind acum echipat corespunzător, regele este condus către o deschizătură într-un zid semicircular. El trece de o ușă ascunsă. Apoi merge printr-un tunel de „o mie trei sute de stânjeni", numit „zorii la capăt". El ajunge într-un vestibul unde se pot vedea peste tot embleme ale Discului înaripat. Întâlnește zeițe „care luminează drumul lui Ra" și un sceptru magic reprezentându-l pe „Seth, veghetorul".

Zeii îi explică regelui uluit:

Această peșteră este a lui Osiris
Unde vântul e adus;
Vântul de nord, când va bate,
Pe tine te va ridica, O, Rege, precum Osiris.

A ajuns acum în a douăsprezecea diviziune, ultima Oră a călătoriei subterane. „Este capătul cel mai îndepărtat al întuneri-

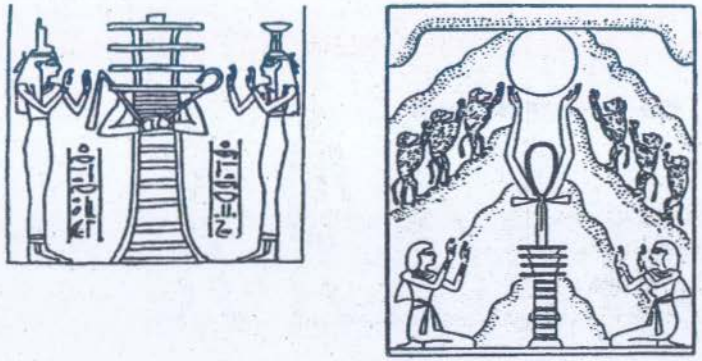

a *b*

Fig. 23

culuiˮ. Punctul atins se numeşte „Muntele urcării la Raˮ. Regele priveşte în sus şi este uimit: în faţa lui se află barca lui Ra în toată măreţia ei.

A ajuns la un obiect numit „Cel care te urcă la cerˮ. Unele texte sugerează că Ra însuşi pregăteşte ascensorul pentru rege, „ca regele să se poată urca la cerˮ. Alte texte spun că ascensorul este pregătit de alţi zei. Este „Cel care l-a purtat pe Seth la cerˮ. Osiris n-ar fi putut ajunge la firmamentul Cerului decât cu un astfel de aparat, deci şi regele avea nevoie de el pentru a fi strămutat în viaţa de apoi.

Ascensorul sau „Scara divinăˮ nu era o scară comună. Era strâns cu nişte cabluri de cupru; „muşchii lui (sunt ca cei ai) taurului celestˮ. Părţile laterale erau acoperite cu un fel de „pieleˮ; spiţele lui erau „cioplite din *Shesha*ˮ (cuvânt cu semnificaţie necunoscută. Sub el fusese pus un suport mare de către „Cel care leagăˮ.

Ilustraţiile Cărţii morţilor reprezintă această Scară divină – uneori cu semnul *Ankh* („viaţăˮ) ☥ ajungând simbolic la Discul celest – în forma unui turn înalt cu o suprastructură (Fig. 23 a, b). În forma stilizată, turnul însuşi era scris hieroglific 𓊽 („*ded*ˮ) şi însemna „veşnicieˮ. Era un simbol asociat îndeaproape cu Osiris, fiindcă o pereche de astfel de turnuri 𓊽𓊽 se spune că a fost ridicată în faţa principalului său templu la Abydos, pentru a

comemora cele două obiecte care stăteau în ţara lui Seker şi au făcut posibilă ascensiunea lui Osiris la cer.

O strofă lungă din textele piramidelor reprezintă un imn al ascensorului – „Scara divinăˮ – şi o rugăciune pentru permiterea accesului lui Pepi la ea:

Slavă ţie, Scară divină,
Slavă ţie, Scară a lui Seth.
Dreaptă să stai, scară a zeilor,
Dreaptă să stai, scară a lui Seth
Dreaptă să stai, scară a lui Horus
cu care Osiris a ajuns în Cer...
Zeu al Scării
Cui îi vei da tu Scara zeilor?
Cui vei da tu Scara lui Seth,
ca Pepi să urce şi el la Cer,
Lui Ra ca servitor să-i slujească?
Fă ca scara zeilor să-i fie şi lui Pepi dată,
Fă ca scara lui Seth lui Pepi să îi fie dată
ca Pepi să urce la Cer în ea.

Ascensorul era manevrat de doi oameni-şoim, „copiii lui Horusˮ, Zeul-şoim, care erau „marinarii bărcii lui Raˮ. Erau „patru tineriˮ, care erau „copiii cerului“. Ei care veniseră „de la răsăritul cerului... vor pregăti bărcile pentru rege, astfel ca el să urce la orizont, spre Ra“. Ei sunt cei care „leagă la un locˮ Ascensorul, pregătindu-l pentru rege: „Ei aduc Ascensorul... ei pregătesc Ascensorul... ei ridică Ascensorul... ca să urce regele la cer.“

Regele spune o rugăciune:

Să mi se dea „numeleˮ
în Marea casă a celor doi,
„Numeleˮ meu să fie chemat
în Casa focului,
în noaptea Numărării anilor.

Fig. 24

Unele ilustrații arată că regelui i se oferă *Ded* – „veșnicia". Binecuvântat de Isis și Nephtys, el este condus de un zeu-șoim într-un *ded* în formă de rachetă, echipat cu aripioare (Fig. 24).

Rugăciunea regelui pentru a-i fi acordată Veșnicia, un „Nume", o Scară divină, îi fusese ascultată. Este gata să pornească ascensiunea propriu-zisă la cer.

Deși avea nevoie doar de o singură Scară divină pentru el, nu unul, ci două Ascensoare sunt pregătite. Atât „ochiul lui Ra", cât și „ochiul lui Horus" sunt pregătiți, unul pe „aripa lui Toth" și celălalt pe „aripa lui Seth". Regelui uimit i se explică faptul că cel de-al doilea este pentru „fiul lui Aten", un zeu coborât din Discul înaripat – poate zeul cu care vorbise regele în „camera de echipare":

Ochiul lui Horus este pregătit
Pe aripa lui Seth.
Sforile sunt legate,
bărcile sunt asamblate.
Pentru ca fiul lui Aten
Să nu rămână fără barcă.
Regele este cu fiul lui Aten
El nu este fără barcă.

„Echipat ca un zeu", regele este asistat de două zeițe care „îi strâng sforile" și-l pun în „Ochiul lui Horus". Termenul „Ochi" (al lui Horus, al lui Ra), care înlocuise gradual pe cel de „Ascensor" sau „Scară", este acum la rândul lui înlocuit de „barcă". „Ochiul" sau „barca" în care este urcat regele are 770 de stânjeni lungime (cca. 1000 de picioare, aprox 350 metri). Un zeu care este însărcinat cu barca stă la proră. El este instruit să „ia pe acest rege cu tine în cabina bărcii tale".

În timp ce regele „se suie în perș" – un termen ce denotă un loc ridicat pentru odihnă, mai ales pentru păsări – poate vedea fața zeului care e în cabină, „fiindcă fața zeului este deschisă". „Regele ocupă un loc în barca divină" între doi zei. Locul se numește „Adevărul care aduce la viață". Două „coarne" ies din capul (sau casca) regelui. „El se leagă de ceea ce a ieșit din capul lui Horus". Este gata pentru decolare.

Textele care se referă la călătoria către viața de apoi a regelui Pepi I descriu momentul: „Pepi este înveșmântat în hainele lui Horus și rochia lui Toth; Isis e în fața sa, iar Nephtys în spatele său; Ap-uat care este Deschizătorul de drum deschide calea pentru el; Shu, Purtătorul cerului, îl ridică; zeii lui An îl urcă pe scară și îl duc spre firmamentul cerului; Nut, zeița cerului îi întinde mâna."

Momentul magic a sosit. Mai sunt doar două uși de deschis, iar regele – asemenea lui Ra și Osiris – va ieși triumfător din *Duat* și barca sa va pluti pe Apele celeste. Regele spune o rugăciune: „O, nobilă... Poartă a cerului, regele a venit la tine, fă ca această ușă să i se deschidă." Cei „doi *ded* sunt în picioare", nemișcați.

Și, dintr-o dată, „poarta dublă a cerului s-a deschis!"

Textul izbucnește:

Poarta Cerului s-a deschis!
Poarta Pământului s-a deschis!
Deschizătura ferestrei cerului s-a deschis!
Scara spre Cer s-a deschis,
Treptele luminii acum se văd...
Poarta dublă a Cerului s-a deschis,
Poarta dublă a lui Khebhu *s-a deschis*

pentru Horus de la răsărit,
în zori.

Zei-maimuță, simbolizând luna apunând („Zorii") încep să recite „cuvintele puterii care fac splendoarea să iasă din ochiul lui Horus". „Radianța" – despre care mai devreme se spusese că este semnul distinctiv al Muntelui luminii – se intensifică:

Zeul-cer
a întărit radianța pentru rege
ca regele să se ridice la Cer
ca Ochiul lui Ra.
Regele este în Ochiul lui Horus,
acolo unde se aud poruncile zeilor.

„Ochiul lui Horus" începe să-și schimbe nuanțele: la început este albastru, apoi devine roșu. În jur este multă veselie și agitație:

Ochiul roșu al lui Horus este tare furios
nimeni nu se poate măsura cu puterea sa.
Mesagerii lui se agită, alergătorii săi aleargă.
Ei spun celui care își ridică brațul
la Răsărit: „Lasă-l să treacă pe acesta."
Și zeii poruncesc penelor, zeilor:
„Faceți liniște..., mâna la gură puneți-o...
stați la poarta orizontului
deschideți porțile duble (ale cerului)."

Tăcerea este spartă: se aud zgomote de furie, vâjâituri și trosnituri:

Cerul vorbește, Pământul se cutremură;
Pământul tremură;
Cele două cete de zei strigă;

Pământul se desparte...
Când regele urcă la Cer
când pornește spre boltă (a cerului).

Pământul râde, Cerul zâmbește
când regele urcă la cer.
Pământul strigă de bucurie pentru el,
Pământul se cutremură pentru el.
Furtuna îl conduce,
Ea mormăie ca Seth.
Paznicii cerului se dau deoparte
deschid ușa Cerului pentru el.

Apoi, „cei doi munți se despart" și începe ridicarea spre cerul zorilor de pe care au dispărut stelele:

Cerul este liber,
stelele s-au întunecat.
Arcurile sunt întinse,
Oasele Pământului trosnesc.

În mijlocul agitației, cutremurelor și tunetelor, „Taurul Cerului" („a cărui burtă e plină de minuni") se ridică din „Insula flăcărilor". Apoi agitația încetează, iar regele se ridică „asemenea unui șoim":

Îl văd pe rege plutind ca un șoim,
ca un zeu,
Ca să trăiască lângă tații lui,
Ca să mănânce de la mamele lui...
Regele este Taurul Cerului...
A cărui burtă e plină de minuni
din Insula flăcărilor.

Strofa 422 descrie foarte elocvent acest moment:

O, tu Pepi!
Tu ai plecat!
Tu ești Cel slăvit,
tare ca un zeu, stând ca Osiris!
Sufletul tău e cu tine;
Puterea ta („Control") e la spatele tău,
Pe capul tău
Coroana Misut...
Tu urci la mama ta, zeița Cerului,
Ea te ia de mână,
îți arată orizontul,
și locul unde este Ra.
Poarta dublă a cerului s-a deschis pentru tine,
Poarta dublă a cerului s-a deschis pentru tine...
Te ridici, O, Pepi!... îmbrăcat ca un zeu!

(O ilustrație din mormântul lui Ramses IX sugerează că poarta dublă se deschide prin depărtarea celor două uși una de cealaltă, prin înclinare. Acest lucru se realiza prin manevrarea unor pârghii și scripeți de câte șase zei pentru fiecare ușă. Prin deschizătura rezultată, putea astfel să iasă un șoim uriaș de formă umană.) (Fig. 25)

Pline de satisfacție pentru această realizare, textele anunță pe supușii regelui: „El zboară. Regele Pepi a zburat de la voi, muritorilor. Acum el nu mai e de pe Pământ, acum el e din

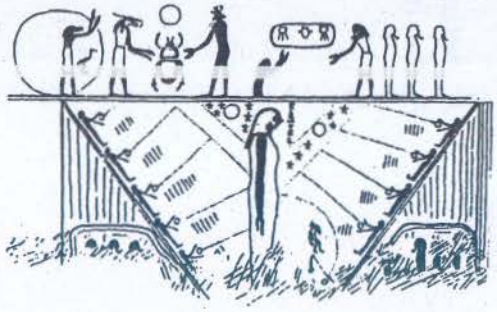

Fig. 25

Cer... Regele Pepi zboară ca un nor spre cer, ca o pasăre. Regele Pepi sărută cerul ca un șoim. Ajunge la zeul Orizontului în cer." Regele, continuă textele piramidelor, este acum „pe Purtătorul cerului, cel care ține stelele, din umbra Zidului zeilor, el traversează cerul".

Regele nu zboară la cer pur și simplu, orbitează în jurul Pământului:

Înconjoară cerul precum Ra,
Traversează cerul precum Toth,
Călătorește prin ținuturile lui Horus,
Călătorește prin ținuturile lui Seth...
De două ori a-nconjurat cerurile,
S-a rotit în jurul a două tărâmuri...
Regele este un șoim ce depășește șoimii,
El este Marele Șoim!

(Un alt vers susține că regele „traversează cerul ca *Sunt*, care îl traversează de nouă ori într-o noapte", dar semnificația lui *Sunt*, deci și a acestei comparații, nu este încă descifrată.)

Stând încă între „cei doi tovarăși cu care zboară la cer", regele se îndreaptă către răsărit, departe-departe în ceruri. Destinația este *Aten*, Discul înaripat, care mai este numit și Steaua Nepieritoare. Rugăciunile se concentrează acum pe ajungerea regelui la *Aten* și aterizarea acolo: „*Aten*, dă-i voie să ajungă la tine, cuprinde-l în îmbrățișarea ta", intonează textele în numele regelui. Acolo este lăcașul lui Ra, iar rugăciunile urmăresc să-i asigure o primire favorabilă, prezentând sosirea regelui ca o în-toarcere a fiului la tatăl său:

Ra de pe Aten,
Fiul tău s-a întors la tine,
Pepi vine la tine.
Lasă-l să urce la tine,
Cuprinde-l în îmbrățișarea ta.

Acum „e veselie în cer: «Am văzut ceva nou», spun zeii cerești. «Un Horus este în razele lui Ra»". Regele – „în drumul său spre Cer, pe aripile vântului" – „înaintează, păşeşte pe firmamentul Cerului" şi se aşteaptă la o primire caldă la destinaţie.

Călătoria celestă durează opt zile: „Când vor veni orele de mâine, orele zilei a opta, regele va fi primit de Ra." Zeii care păzesc intrarea în *Aten* sau a lăcaşului lui Ra îl vor lăsa să intre, fiindcă Ra însuşi îl aşteaptă pe rege pe Steaua Nepieritoare:

Când vine ora de mâine...
Când regele va sta acolo, pe stea
care e în partea de jos a Cerului,
va fi judecat ca un zeu,
ascultat ca un prinţ.
Regele îi va chema,
Şi vor veni la el cei patru zei
care stau pe sceptrele Dam ale Cerului,
ca să vestească numele regelui lui Ra,
să anunţe numele său lui Horus al Orizontului:
„A venit la tine!
Regele a venit la tine!"

Umblând pe „lacul care este cerul", regele se apropie de „malurile cerului". Pe măsură ce se apropie, zeii de pe Steaua Nepieritoare îi anunţă sosirea aşteptată: „Cel care soseşte va veni... Ra i-a întins braţul pe Scara spre cer. «Cel care ştie locul» vine, spun zeii." Acolo, la porţile Palatului dublu, Ra îl aşteaptă într-adevăr pe rege:

Îl vei găsi pe Ra stând acolo,
El te va întâmpina şi te va lua în braţe.
Te va duce în zeiescul Palat dublu,
Şi te va pune pe tronul lui Osiris.

Şi textele anunţă: „Ra l-a luat pe rege la el, la Cer, în partea de răsărit a Cerului... Regele a ajuns pe acea stea ce străluceşte în Cer."

Acum a mai rămas un singur detaliu de îndeplinit. În compania lui „Horus din *Duat*", descris ca „marele şoim divin", regele trebuie să găsească Pomul vieţii în Locul Ofrandelor. „Regele Pepi merge pe Câmpia vieţii, locul în care s-a născut Ra în ceruri. Îl vede pe Kebehet apropiindu-se cu patru boluri cu care împrospătează inima Marelui zeu în ziua în care se trezeşte. Ea învie inima lui Pepi şi-l aduce la viaţă."

Misiune îndeplinită, anunţă textele cu bucurie:

Ura, rege Pepi!
Toată viaţa bucuroasă îţi este dată,
„Veşnicia e cu tine", spune Ra...

Nu vei mai pieri, nu vei mai muri
în vecii vecilor.

Regele a urcat pe Scara spre cer. A ajuns pe Steaua Nepieritoare. „Viaţa lui ţine cât veşnicia, iar limitele-i sunt infinitul."

V

ZEII CARE AU VENIT PE PĂMÂNT

În zilele noastre, zborul spațial nu este ceva neobișnuit. Citim fără să clipim despre planuri de construire a unor stații orbitale permanente. Dezvoltarea unei navete spațiale refolosibile nu mai este un simplu vis. Toate acestea, desigur, fiindcă le-am văzut cu ochii noștri, în presă sau la TV. Acceptăm călătoriile spațiale și contactele interplanetare fiindcă l-am auzit cu urechile noastre pe comandantul misiunii Apollo 11, raportând – ca să audă întreaga lume – că „Vulturul a aterizat" pe Lună.

„Vulturul" nu era doar numele de cod al modulului lunar, ci și epitetul cu care era apelată nava spațială Apollo 11, precum și porecla adoptată cu mândrie de astronauți (Fig. 26). Și *Vulturul* a zburat în spațiu și a aterizat pe Lună. În imensul National Air and Space Museum de la Smithsonian Institution din Washington se pot vedea navele care au zburat sau care au fost folosite ca vehicule de rezervă în cadrul programului spațial american. Într-o secțiune specială în care se simulează aselenizările, vizitatorii pot auzi mesajul înregistrat pe suprafața Lunii:

Fig. 26

„OK, Houston. *Vulturul* a ajuns pe câmpia de la Hadley!"

Iar Centrul de control al zborurilor spațiale anunța lumea cu mândrie că „Acesta a fost exuberantul Dave Scott raportând că Apollo 15 se află pe câmpia de la Hadley."

Cu două decenii în urmă (n.t. anul apariției cărții este 1981), ideea că un muritor obișnuit își poate pune niște haine speciale, se așază într-un obiect lunguieț, apoi dispare de pe fața Pământului părea scandaloasă, dacă nu și mai mult. Cu un secol sau două în urmă, așa ceva nici măcar nu putea fi imaginat, fiindcă nu exista nimic în existența omenirii care să genereze o astfel de idee.

Cu toate acestea, așa cum am arătat în capitolul anterior, egiptenii – cu cinci mii de ani în urmă – puteau vizualiza tot ceea ce se întâmplă cu faraonul lor: va merge către un loc de lansare din estul Egiptului, va intra într-un complex subteran alcătuit din camere și tuneluri, va trece cu bine de instalațiile atomice și camerele cu radiații. Își va pune apoi costumul și va intra în cabina unui Ascensor, unde va sta legat între doi zei. Apoi, în timp ce ușile duble se vor deschide, lăsând să se vadă cerul zorilor, motoarele vor fi pornite, iar Ascensorul se va transforma într-o Scară celestă prin care faraonul ajunge în lăcașul zeilor pe „Planeta milioanelor de ani".

Pe ce ecran TV văzuseră egiptenii așa ceva de credeau cu atâta tărie că este posibil?

În absența televiziunii, singura alternativă ar fi că, fie au mers la spațioport și au văzut rachetele decolând și aterizând, fie au fost la Institutul Smithsonian și au văzut navele expuse, însoțite de explicațiile unui ghid competent. Dovezile sugerează că egiptenii chiar au fost la un spațioport și au văzut echipamentul astronauților cu propriii ochi. Însă aceștia nu erau pământeni, ci, mai degrabă, astronauți din altă parte care veniseră pe planeta noastră.

Mari iubitori de artă, egiptenii au reprodus în mormintele lor ce văzuseră în timpul vieții. Detaliile arhitecturale din desenele de pe coridoarele și camerele subterane ale *Duat* vin din

mormântul lui Seti I. Reprezentări şi mai stranii pot fi văzute în mormântul lui Huy, care a fost vicerege în Nubia şi peninsula Sinai în timpul domniei renumitului faraon Tut-Ankh-Amon/Tutankamon. Decorat cu scene de oameni, locuri şi obiecte din cele două domenii pe care a fost vicerege, mormântul a păstrat până astăzi o reprezentare în culori vii a unei rachete: corpul ei se află sub pământ, iar partea superioară cu modulul de comandă la suprafaţă (Fig. 27). Corpul este împărţit, ca o rachetă în trepte. În partea de jos, două persoane se ocupă de mecanismele rachetei, deasupra lor se află un rând de mecanisme circulare. Secţiunea hangarului indică faptul că racheta era înconjurată de celule circulare pentru păstrarea temperaturii sau alte funcţii.

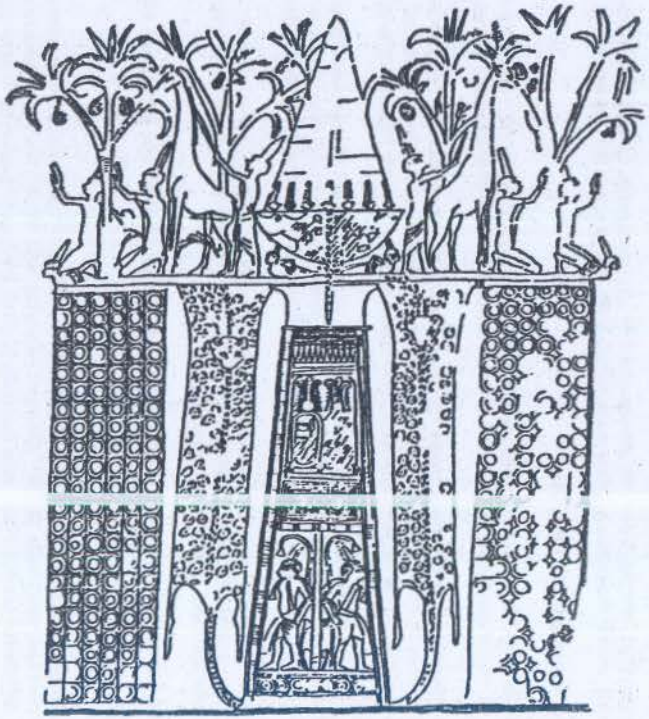

Fig. 27

La suprafaţă, baza conică a modulului de comandă este desenată cu vopsea scorojită, ca de la numeroasele intrări şi ieşiri din atmosferă. Modulul – suficient de mare pentru a adăposti trei-patru persoane – are formă conică şi numeroase hubloane în partea de jos. Cabina este înconjurată de adoratori, într-un peisaj populat cu curmali şi girafe.

Camera subterană este decorată cu piei de leopard, acest lucru oferind o legătură directă cu anumite secvenţe din călătoria faraonului către nemurire. Pielea de leopard era purtată de preoţii *shem* în timpul performării ceremoniei de Deschidere a Gurii. Era purtată de zeii care îl transportau pe faraon prin „Calea secretă a Locului ascuns" din *Duat* – un simbolism repetat pentru a sublinia legătura între călătoria faraonului şi racheta din hangarul subteran.

Aşa cum textele piramidelor o spun în mod clar, trecerea faraonului în Viaţa de apoi imita călătoria zeilor Ra şi Seth, Osiris şi Horus, precum şi a altora care urcaseră la cer în acest fel. Dar, mai credeau egiptenii, cu o aceeaşi Barcă celestă veniseră Marii zei pe Pământ la bun început. În oraşul lui An (Heliopolis), cel mai vechi centru religios al Egiptului, zeul Ptah a construit o structură specială – un Institut Smithsonian, dacă vreţi – în care o capsulă spaţială să poată fi văzută şi adorată de toţi egiptenii!

Obiectul secret – *Ben-ben* – a fost pus în *Het Benben*, „Templul ben-ben-ului". Cunoaştem din reprezentările hieroglifice ale templului că această structură arăta exact ca un turn de lansare masiv, din vârful căruia o rachetă era îndreptată spre cer (Fig. 28).

Fig. 28

Ben-ben-ul era, conform vechilor egipteni, un obiect solid care venise pe Pământ de pe Discul celest. Era „Camera celestă" în care însuși zeul Ra aterizase pe Pământ. Termenul *ben* (literal „care iese") avea atât semnificația de „a străluci", cât și pe cea de „a porni pre cer".

O inscripție de pe o stelă a faraonului Pi-Ankhi (cf. Brugsch, *Dictionnaire Géographique de l'Ancienne Égypte*) spune astfel:

> *Regele Pi-Ankhi a ridicat scările spre fereastra cea mare ca să-l vadă pe Ra înăuntrul* Ben-ben-*ului. Regele însuși, fiind singur, a tras de șaltăre și a deschis cele două uși. Apoi l-a văzut pe tatăl său Ra în minunatul templu* Het-Benben. *A văzut* Maad, *barca lui Ra și a văzut* Sektet, *barca lui Aten.*

Altarul, aflăm din textele antice, era păzit de două grupuri de zei. Erau cei care „erau în afara *Het-Benben*", însă le era permis să intre și în cele mai sacre părți ale templului, fiindcă era sarcina lor să primească ofrandele de la pelerini și să le ducă înăuntru. Ceilalți paznici, erau nu doar ai *Ben-ben*-ului însuși, ci și ai „lucrurilor secrete ale lui Ra care sunt în *Het-Benben*". Aproape la fel cum turiștii de astăzi se îngrămădesc să vadă și să atingă navele spațiale de la Institutul Smithsonian, și egiptenii antici făceau pelerinaje la Heliopolis, pentru a se ruga la *Ben-ben* – probabil cu o fervoare religioasă asemenea celei a musulmanilor care vin la Mecca pentru a se ruga la *Qa'aba* (o piatră neagră despre care se crede că este o replică a „Camerei cerești" a lui Alah).

Lângă altar era o fântână sau puț, ale cărei ape au căpătat reputația că ar fi vindecătoare, mai ales în probleme de virilitate și fertilitate. Termenul *ben* și reprezentarea sa hieroglifică 𓇋 au căpătat în timp conotații referitoare la virilitate și reproducere. Ar putea fi de asemenea sursa înțelesului de „urmaș de parte bărbătească" pe care *Ben* l-a căpătat în ebraică. Pe lângă virilitate și reproducere, templul a căpătat și atributele reîntineririi. Acest lucru a dus la nașterea legendei păsării *Ben*, pe care grecii care

au vizitat Egiptul au numit-o pasărea *Phoenix*. Așa cum spune legenda, *Phoenix* era un vultur cu pene roșcate și aurii, care o dată la 500 de ani, când își simțea sfârșitul aproape, venea la Heliopolis și într-un fel sau altul renăștea din propria cenușă (sau a penelor sale).

Heliopolisul și apele sale au fost venerate și la începutul epocii creștine. Tradițiile locale susțin că, atunci când Iosif și Maria împreună cu pruncul Iisus au scăpat din Egipt, s-au odihnit lângă fântâna altarului.

Templul de la Heliopolis, spun poveștile egiptene, a fost distrus de câteva ori de invadatori. Nu a mai rămas nimic din el în zilele noastre. De asemenea, a dispărut și *Ben-ben*-ul. Dar pe monumentele egiptene este descris ca o cameră conică în interiorul căreia se putea vedea un zeu. Arheologii au descoperit un model la scară, care înfățișează un zeu în deschizătura sa cu mâinile deschise într-un gest de bun-venit (Fig. 29). Forma adevărată a Camerei celeste este probabil cea desenată în mormântul lui Huy (Fig. 27). Faptul că modulele de comandă ale navelor moderne au aceeași formă– capsulele care îi adăpostesc pe astronauți la lansare și în care se reîntorc pe Pământ (Fig. 30) – se datorează mai mult ca sigur similarității de scop și funcție.

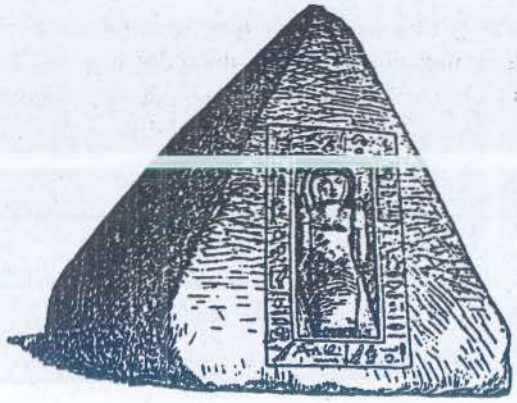

Fig. 29

Fig. 30

În absența *Ben-ben*-ului însuși, mai există oare și o altă dovadă fizică – și nu doar desene și modele la scară – rămase din altarul de la Heliopolis? Am notat mai devreme că, în conformitate cu textele antice egiptene, în templu mai existau și alte obiecte secrete ale lui Ra. În Cartea morților sunt reprezentate nouă obiecte asemănătoare cu hieroglifa pentru *Shem*. Se prea poate că au mai existat nouă obiecte legate de spațiu expuse în templu.

De asemenea, este posibil ca arheologii să fi descoperit o replică a unuia dintre aceste nouă obiecte mai mici. Este un obiect de o formă circulară stranie, plin de curbe și tăieturi (Fig. 31a). De la descoperirea sa în 1936 el a uimit pe toți savanții . Este important să notăm că obiectul a fost găsit – printre „alte obiecte neobișnuite de alamă" – în mormântul prințului Sabu, fiul regelui Adjib din Prima Dinastie. Deci obiectul a fost pus în acel mormânt în jurul anului 3100 î.Ch. Poate fi mai vechi, însă cu siguranță nu mai nou de această dată.

Anunțând descoperirea de la Saqqara (la sud de marile piramide de la Gizeh), Walter B. Emery *(Great Tombs of the First Dynasty)* descria obiectul ca fiind „un fel de castronel din șisturi" și remarca faptul că „nu există nici o explicație satisfăcătoare despre designul curios al acestui obiect". Obiectul a fost sculptat dintr-un bloc solid de șisturi – o rocă foarte aspră și care se sparge ușor în straturi neregulate. Dacă ar fi fost folosit la ceva, s-ar fi spart imediat, așa încât roca respectivă a fost aleasă fiindcă forma ciudată putea fi sculptată cel mai bine într-un astfel de material – un mod de a păstra forma, în nici un caz pentru uz curent. Ceea ce i-a făcut pe alți savanți, ca Cyril Aldred *(Egypt to the End of the Old Kingdom)* să afirme că obiectul din piatră „este probabil o imitație a unui original de metal".

Dar ce metal putea fi folosit în mileniul patru î.Ch. pentru a crea un obiect ce necesita o asemenea precizie? Și, mai presus de toate, în ce scop?

Un studiu tehnic asupra design-ului unic al obiectului (Fig. 31b) aruncă o oarecare lumină asupra uzului și originii sale.

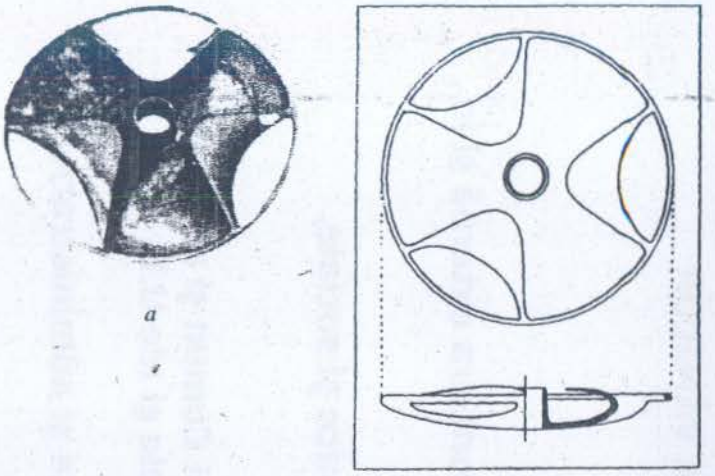

a *b*

Fig. 31

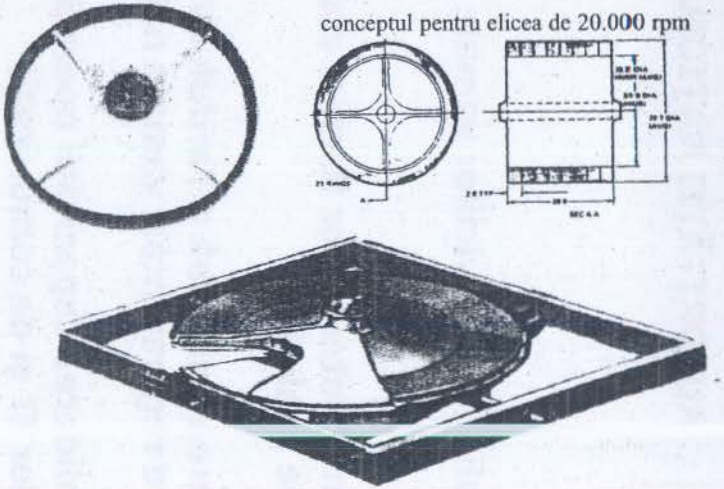

conceptul pentru elicea de 20.000 rpm

Fig. 32

Obiectul rotund, de aprox. 24 inci în diametru și 4 inci în cea mai groasă parte a sa, a fost construit în mod sigur pentru a fi pus într-un mecanism în care să se rotească în jurul unei axe. Cele trei tăieturi ale paletelor sugerează posibilitatea imersiunii într-un lichid în timpul rotației.

Dar după 1936 nu s-a mai făcut nici un efort pentru descifrarea enigmei. Însă posibila lui funcțiune ne-a venit în minte în 1976 când am citit într-o revistă despre proiectul revoluționar al unei elice dezvoltate în legătură cu programul spațial american. Elicele, atașate la rotorul unei mașini sau al unui motor, sunt utilizate de mai puțin de două secole ca mijloc de regularizare a vitezei mașinăriei și pentru acumularea energiei pentru o singură izbitură, ca la presa metalică.

Ca regulă, elicele aveau circumferința groasă, fiindcă acolo era înmagazinată energia. Dar în anii '70, inginerii de la Lockheed Missile & Space Company au venit cu un proiect invers. Proiectul a fost continuat de Airesearch Manufacturing Company. Modelul conceput de ei – dar care nu a fost perfectat niciodată – este înfățișat în Fig. 32. Faptul că o elice revoluționară arată exact ca una de acum 5000 de ani descoperită în Egipt este mai puțin uluitor ca faptul că un obiect de la 3100 î.Ch. arată ca un echipament aflat încă în stadiul de proiect în anul de grație 1978!

Unde este originalul de metal? Unde sunt celelalte obiecte care erau prezentate la Heliopolis? Și, mai ales, unde este *Benben*-ul însuși? Ca multe alte artefacte a căror existență a fost documentată amplu de cei din vechime, au dispărut – distruse poate de calamitățile naturale sau războaie, dezmembrate și duse în altă parte – ca pradă de război sau pentru a fi puse la adăpost într-un loc ascuns și astăzi uitat. Poate au fost duse înapoi în ceruri. Poate că mai sunt încă cu noi, uitate prin cine știe ce pivniță a unui muzeu. Sau – cum sugerează legenda păsării Phoenix, care face legătura între Heliopolis și Arabia – ascunse sub camera ermetică a Qa'aba de la Mecca...

Se poate presupune că distrugerea, dispariția sau retragerea obiectelor sacre ale altarului a avut loc probabil în timpul așa-numitei Prime perioade intermediare. Știm că templele de la Heliopolis au fost distruse în timpul acelor dezordini. În acea perioadă, unificarea Egiptului s-a întrerupt și peste tot domnea anarhia. Probabil că atunci a părăsit Ra templul de la Heliopolis și a devenit *Amon* – „Zeul ascuns".

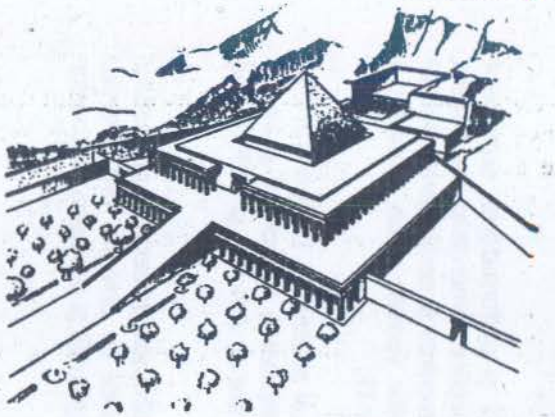

Fig. 33

Când ordinea a fost refăcută în Egiptul Superior în timpul dinastiei a unsprezecea, capitala a fost mutată la Teba, iar zeul suprem era numit Amon (sau Amen). Faraonul Mentuhotep (Neb-Hepet-Ra) a construit un templu uriaș lângă Teba, dedicat lui Ra și a construit în vârful lui un „pyramidion" pentru a comemora camera celestă a lui Ra (Fig. 33).

Curând după anul 2000 î.Ch., o dată cu începerea domniei dinastiei a douăsprezecea, Egiptul a fost reunificat, ordinea restabilită și Heliopolisul recucerit. Primul faraon al dinastiei, Amen-Em-Hat I, a început imediat reconstruirea templelor și altarelor de la Heliopolis. Nu se știe însă dacă a utilizat artefactele originale ori numai reproduceri. Fiul său, faraonul Sen-Usert (Kheper-Ka-Ra) – Sesostris sau Sesonchusis al istoricilor greci – a ridicat în fața templelor două coloane de granit (peste șaizeci și șase de picioare înălțime). În vârful lor a pus o imitație a camerei lui Ra – un pyramidion, din aur sau cupru alb. Unul dintre aceste obiecte de granit se mai află încă în picioare acolo unde a fost ridicat în urmă cu 4000 de ani. Celălalt a fost distrus în secolul doisprezece, d.Ch.

Grecii au numit acești stâlpi *obelisc*, însemnând „stâlp indicator". Egiptenii le numeau „Razele zeilor". Au mai fost ridicate și altele – întotdeauna în pereche în fața templelor (Fig. 34)

Fig. 35

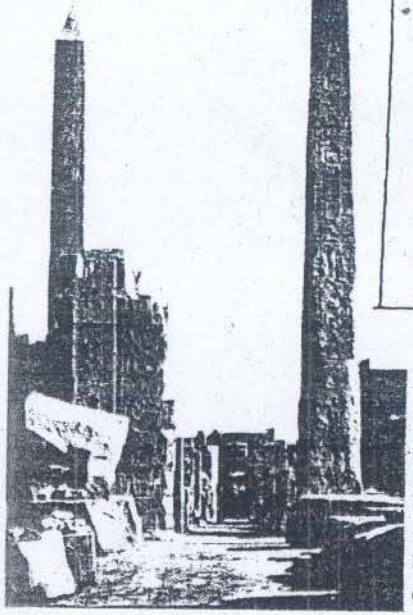

Fig. 34

– în timpul dinastiilor a optsprezecea și a nouăsprezecea (și în cele din urmă unele au ajuns la Londra, New York, Roma, Paris). Așa cum declarau faraonii, au ridicat aceste obeliscuri pentru „a obține (de la zei) darul Vieții veșnice", pentru a obține „Viața fără moarte". Fiindcă obeliscurile imitau în piatră ceea ce văzuseră (și obținuseră) faraonii dinaintea lor în *Duat*: rachetele zeilor (Fig. 35).

Mormintele de astăzi, gravate cu numele decedatului pentru amintire veșnică, sunt asemenea obeliscuri – un obicei născut în vremea când zeii și rachetele erau un fapt obișnuit.

Cuvântul egiptean pentru aceste Făpturi Cerești era NTR – un termen care în limbile Orientului Apropiat însemna „Cel care veghează". Semnul hieroglific pentru *Neter* era ┐. Ca toate semnele hieroglifice, trebuie să fi reprezentat un obiect real, vizibil. Sugestiile savanților au mers de la topor, până la steag Margaret Murray *(The Splendor That Was Egypt)* a lansat un alt punct de vedere. Arătând că un băț cu două panglici constituia un motiv recurent în ceramica predinastică (Fig. 36), ea trage concluzia că „bățul cu două panglici a devenit semnul hieroglific pentru zeu".

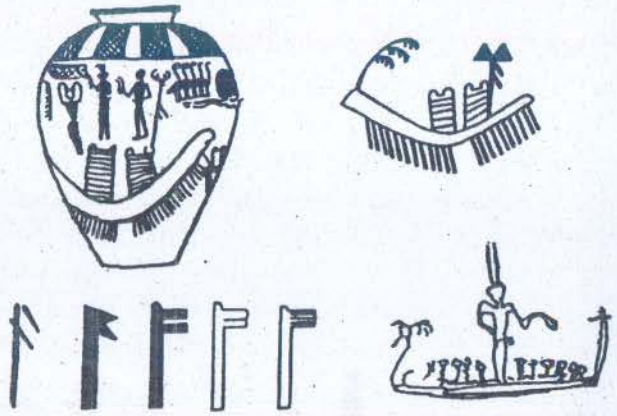

Fig. 36

Ceea ce este interesant la aceste desene vechi este că ele înfățișează bărcile sosind dintr-o țară străină. Când bărcile înfățișează și oameni, vâslașii sunt conduși de o persoană foarte înaltă, care are ca semn distinctiv două coarne care ies din cască (Fig. 36), semnul că este un *Neter.*

Pictografic, egiptenii afirmau chiar de la bun început că zeii lor au venit din altă parte. Asta confirmă legendele despre înființarea Egiptului – că zeul Ptah a venit din sud și, găsind Egiptul inundat, a realizat ample lucrări pentru a face zona locuibilă. Exista în geografia egipteană un loc numit *Ta Neter* – „Locul/Țara zeilor". Era strâmtoarea de la capătul sudic al Mării Roșii care acum este numită Bab-el-Mandeb. Prin acea strâmtoare au venit vasele purtând însemnele NTR.

Numele egiptean pentru Marea Roșie era Marea lui UR. Termenul *Ta Ur* însemna Țara străină de la răsărit. Henri Gauthier, care a compilat *Dictionnaire des Noms Géographiques* din toate numele de locuri din textele hieroglifice, arată că hieroglifa pentru *Ta Ur* „era un simbol destinat unui element nautic"... Însemna că „trebuie să mergi cu barca, spre stânga". Privind pe hartă (Fig. 2), vedem că navigând spre stânga, prin strâmtoarea Bab-el Mandeb, s-ar ajunge pe lângă Peninsula Arabică spre Golful Persic.

Există și alte indicii: *Ta Ur* însemna literal Țara lui Ur, iar numele *Ur* nu este necunoscut. Este locul nașterii lui Avram, patriarhul biblic. Descendent al lui *Shem*, fiul cel mare al lui Noe (eroul biblic al potopului), el a fost născut în Ur, în Chaldeea, și „Terah a luat pe fiul său Avram și pe Lot, fiul lui Haran, fiul fiului său, și pe Sarai, noru-sa, nevasta fiului său Avram. Au ieșit împreună din Ur din Chaldeea, ca să meargă în țara Canaan".

Când arheologii și lingviștii au început să descopere, la începutul secolului al nouăsprezecelea, istoria și înscrisurile Egiptului, Ur era complet necunoscut din vreo altă sursă, în afară de Vechiul Testament. Dar Chaldeea era cunoscută, era numele acordat de greci Babylonului, vechiul regat mesopotamian.

Istoricul grec Herodot, care a vizitat Egiptul și Babylonul în secolul cinci î.Ch., a găsit numeroase asemănări între obiceiurile egiptenilor și cele ale chaldeenilor. Descriind incinta sacră a zeului suprem *Bel* (pe care l-a numit Jupiter Belus) din Babylon și turnul său uriaș, el scrie că „pe cel mai înalt turn este un templu larg, iar în interiorul templului se află o canapea de mărime neobișnuită, bogat împodobită, alături de ea fiind o masă de aur. În acest loc nu se află nici o statuie de nici un fel, iar camera nu este ocupată decât de o femeie băștinașă, despre care chaldeenii spun că este aleasă de zeul însuși... Ei mai spun că zeul vine în persoană în această cameră și doarme pe canapea. Este la fel ca legenda egipteană a templului lui Jupiter, Thebanul (Amon), în care vine să doarmă o femeie în fiecare noapte."

Cu cât savanții secolului nouăsprezece aflau mai multe și făceau comparație cu relatările istoricilor greci și romani, două lucruri se afirmau cu tot mai multă hotărâre: mai întâi, civilizația egipteană și măreția ei nu erau o floare înflorită în deșert, ci parte a dezvoltării culturale a antichității. Și al doilea, relatările biblice despre regate, țări, cetăți fortificate despre drumuri comerciale, despre războaie și armistiții, migrații și așezări nu numai că erau adevărate, ci aveau chiar o mare acuratețe.

Hitiții, cunoscuți multă vreme numai prin scurtele menționări din Biblie, apar din scrierile egiptene ca mari adversari ai faraonilor. O pagină complet necunoscută a istoriei – o bătălie crucială între armatele egiptene și cele hitite venite din Asia Minor, care a avut loc la Kadesh, în nordul Canaanului – a fost nu numai descoperită în texte, ci și reprezentată în desenele din temple. Există chiar și o notă romantică a poveștii, fiindcă faraonul s-a căsătorit cu fiica regelui hitit, într-o încercare de a cimenta pacea între ei.

Filistinii, „oamenii mării", fenicienii, hurienii, amoriții – popoare și regate a căror existență era menționată numai de Vechiul Testament – au început să apară ca realități istorice pe măsură ce descoperirile arheologice se înmulțeau în Egipt și începeau și în teritoriile biblice. Cele mai importante dintre toate s-au dovedit a fi fost Imperiile Asirian și Babilonian. Dar unde erau templele magnifice și celelalte urme ale măreției lor? Și unde erau înscrisurile lor?

Tot ceea ce raportau călătorii în ținutul dintre cele două fluvii, vasta câmpie dintre Tigru și Eufrat, erau coline – *tells* în arabă și ebraică. În absența pietrei, chiar și cele mai mari structuri ale Mesopotamiei antice au fost construite din cărămidă, iar războaiele, vremea și timpul le-au transformat în țărână. În loc de construcții monumentale, în aceste zone s-au descoperit ocazional doar artefacte mici. Printre ele, numeroase tăblițe de lut, inscripționate cu un scris ciudat. În 1686, un călător pe nume Engelbert Kampfer a vizitat Persepolis, vechea capitală a regilor cu care se luptase Alexandru. Din monumentele de acolo, el a copiat semne și simboluri în scrierea cuneiformă, descoperita și pe sigiliul lui Darius (Fig. 37). Dar el a crezut că sunt numai decorative. Când s-a realizat în sfârșit că este vorba de înscrisuri, nimeni nu știa în ce limbă fuseseră scrise și cum ar putea fi descifrate.

Și cu scrierile cuneiforme s-a petrecut ca în cazul hieroglifelor egiptene: cheia a constituit-o o inscripție trilingvă. A fost găsită pe o piatră din munții interzișI, într-un loc în Persia numit

Fig. 37

Behistun. În 1835, un maior din armata britanică, Henry Rawlinson, a reușit să copieze inscripția și să descifreze scrisul și limba. Așa cum a reieșit, inscripția trilingvă era în persana veche, elamită și acadiană. Acadiana era limba-mamă a tuturor limbilor semitice; și prin intermediul ebraicei au reușit savanții să descifreze inscripțiile Asiriei și Babilonului.

Inspirat de aceste descoperiri, un englez născut la Paris pe nume Henry Austen Layard a ajuns în 1840 la Mosul, în nord-vestul Irakului, la vremea aceea parte a Imperiului Otoman. Acolo el a fost oaspetele lui William F. Aisworth, a cărui *Researches in Assyria, Babylonia and Chaldea* (1838) – împreună cu alte scrieri și descoperiri ale lui Claudius J. Rich *(Memoir on the Ruins of Babylon)* – nu numai că au aprins imaginația lui Layard, ci au condus și la obținerea unui sprijin financiar și logistic de la British Museum și Royal Geographical Society. La curent cu referințele biblice, precum și cu scrierile istoricilor greci, Layard își amintise că un ofițer al lui Alexandru a susținut că a ajuns într-o zonă în care „se găseau piramide și ruine ale unui oraș vechi" – un oraș considerat vechi chiar și pe vremea lui Alexandru!

Prietenii locali i-au arătat diferite *tells*, susținând că aparțineau orașului vechi îngropat sub ei. Exaltarea sa a crescut când a ajuns într-un loc numit *Birs Nimrud*. „Am zărit pentru prima dată forma conică a colinei lui Nimrud ridicându-se spre cerul senin al serii", scrie el în *Autobiography*. „Impresia care mi-a provocat-o nu poate fi uitată." Nu cumva era acesta locul piramidelor îngropate pe care le văzuse ofițerul lui Alexandru? Cu siguranță era un oraș asociat cu Nimrod, „viteaz vânător înaintea lui Dumnezeu", care a înființat regatul și orașele din Mesopotamia (Geneza 10)...

El a domnit la început peste *Babel, Erec, Acad* și *Calne*, în țara Șinear *(Shin'ar)*; din țara aceasta a intrat în Asiria *(Ashur)*; a zidit *Ninive* – un oraș al ulițelor largi – și *Ressen* și *Khalah*.

Cu ajutorul maiorului Rawlinson, care ajunsese consulul britanic la Bagdad, Layard s-a întors în 1845 la Mosul și a început să dezgroape Nimrodul. Dar, indiferent ce avea să găsească – și va găsi –, el nu se putea lăuda că este primul arheolog modern în Mesopotamia. Doi ani mai devreme, Paul-Emile Botta, consulul francez la Mosul (cu care Layard se întâlnise și se împrietenise) a început să facă săpături într-o colină la nord de Mosul, pe celălalt mal al Tigrului. Localnicii numeau locul Khorsabad. Inscripțiile descoperite acolo l-au identificat ca *Dur-Sharru-Kin*, capitala biblicului Sargon, regele Asiriei. Dominând vastul oraș, templele și palatele sale, se afla o piramidă în șapte trepte, denumită zigurat (Fig. 38).

Inspirat de descoperirile lui Botta, Layard a început să sape în movila sa, unde credea că va descoperi *Ninive*, capitala asiriană. Deși până la urmă se va dovedi că este centrul militar al asirienilor, numit Kalhu (biblicul *Khala*), comorile descoperite acolo au meritat efortul. Printre ele se afla un obelisc ridicat de regele Shalmanaser II, pe care printre cei care îi plăteau tribut era listat și „Jehu, fiul lui Omri, regele Israelului" (Fig. 39).

Descoperirile din Asiria au confirmat veridicitatea Vechiului Testament.

Încurajat, Layard a început să sape în 1849 o colină diametral opusă față de Mosul, pe malul estic al Tigrului. Locul, numit de localnici Kuyunjik, era într-adevăr Ninive – capitala înființată de Sennacherib, regele asirian a cărui armată a fost spulberată de îngerul Domnului în timpul asediului Ierusalimului (II Regi 18). După el, Ninive a fost capitala lui Esarhaddon și Ashurbanipal. Operele de artă aduse de acolo la British Museum constituie cea mai impresionantă parte a tezaurului asirian.

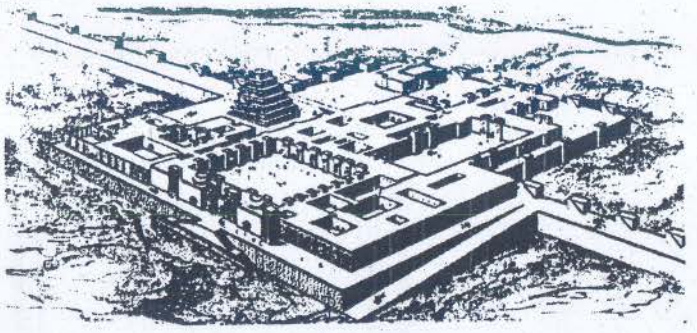

Fig. 38

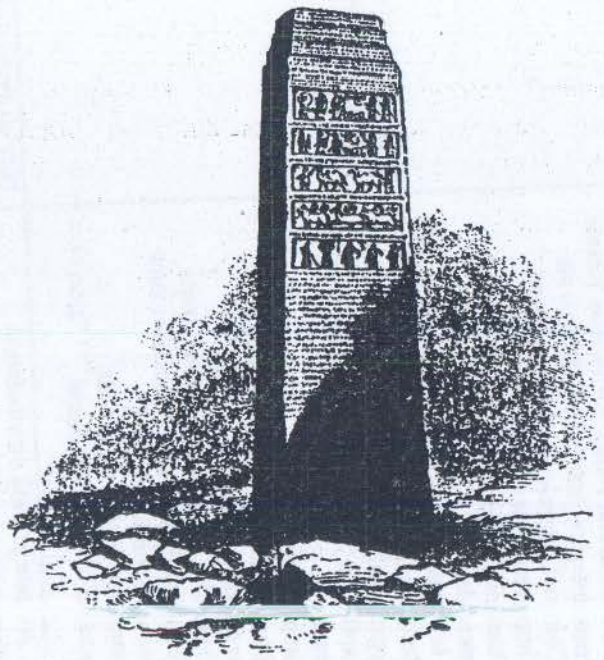

Fig. 39

Pe măsură ce escavațiile se întețeau și alte echipe arheologice, de alte naționalități, se adăugau cursei descoperirilor, toate orașele Asiriei și Babilonului menționate în Biblie (cu o minoră excepție) au fost scoase la lumină. Deși muzeele lumii se umpleau cu descoperirile arheologice, până la urmă cele mai importante se dovedeau tăblițele de lut – unele suficient de mici ca să încapă în palma scribului – pe care asirienii, babilonienii și celelalte popoare ale Asiei vestice își scriau contractele comerciale, ordinele curții, însemnări ale căsătoriilor sau moștenirilor, liste geografice, informații matematice, rețete medicale, legi și regulamente, istorii regale – toate aspectele vieții unei societăți civilizate. Povești epice, mituri ale creației, proverbe, scrieri filosofice, cântece de dragoste și altele alcătuiesc o vastă moștenire literară. Există apoi textele astronomice: liste ale stelelor și constelațiilor, informații planetare, tabele astronomice, liste ale zeilor cu relațiile lor de rudenie, cu atributele, sarcinile și funcțiile lor – zei conduși de cei Doisprezece Mari zei, „Zeii Cerului și Pământului", cu care erau asociate cele douăsprezece luni, cele douăsprezece constelații ale zodiacului și cei doisprezece membri ai sistemului nostru solar.

Așa cum menționează din când în când inscripțiile, limba lor se trăgea din akadiană. Aceasta, precum și alte dovezi confirmă relatarea din Biblie că Asiria și Babilonul (care au apărut pe scena istoriei în jurul anului 1900 î.Ch.) au fost precedate de un regat numit Akad. A fost fondat de *Sharru-Kin* – „Dreptul Conducător" – pe care îl numim Sargon I, cca 2400 î.Ch. Au fost găsite și unele din inscripțiile sale. În ele se laudă că prin grația zeului său *Enlil*, imperiul său se întindea de la Golful Persic la Marea Mediterană. Se numea pe el însuși „Rege al Akadului, rege al *Kish*" și pretindea că a "înfrânt *Uruk*, i-am zdrobit zidurile... și (am fost) victorios în bătălia cu locuitorii din *Ur*".

Mulți savanți considera că Sargon I a fost biblicul Nimrod, astfel că versetele biblice i se aplică lui și unei capitale numite Kish (sau Cuș după ortografia biblică) în care monarhia existase înainte de Akad:

Și Cuș l-a născut pe Nimrod;
el este acela care a început să fie puternic pe pământ...

El a domnit la început peste
Babel, Erec și Akad în țara Șinear.

Orașul regal al Akadului a fost descoperit la sud-est de Babilon. A fost descoperit și orașul Kish, la sud-est de Akad. Într-adevăr, cu cât avansau spre sud-est arheologii, cu atât mai vechi erau orașele descoperite de ei. A fost descoperit un oraș numit azi Warka, orașul lui Uruk, pe care Sargon I pretinde că l-a înfrânt, biblicul *Erec*. I-a dus pe arheologi din al treilea mileniu î.Ch., în *al patrulea* mileniu! Acolo au găsit prima ceramică realizată vreodată într-un cuptor. Dovezi ale primei folosiri al roții olarului; un pavaj din blocuri de cărămidă, cel mai vechi de acest tip; primul zigurat (piramidă în trepte); primele însemnări scrise (Fig. 40) și primele sigilii cilindrice gravate (Fig. 41), care rostogolite pe lut moale lasă o amprentă permanentă.

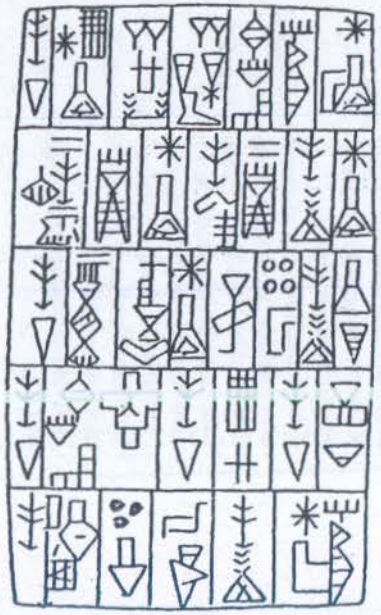

Fig. 40

Fig. 41

A fost găsit și Ur – locul unde s-a născut Avram – și mai la sud, acolo unde în antichitate ajungeau țărmurile Golfului Persic. Era un mare centru comercial, locul unui imens zigurat, orașul de scaun al multor dinastii. Era atunci Sudul partea cea mai veche a Mesopotamiei, biblica țară Șinear – locul unde au loc evenimentele din Turnul lui Babel?

Una dintre cele mai importante descoperiri din Mesopotamia a fost biblioteca lui Ashurbanipal din Ninive, care conținea mai bine de 25.000 de tăblițe de lut aranjate în funcție de subiect. Un rege de o mare cultură, Ashurbanipal a păstrat orice text pe care l-a găsit și, în plus, i-a pus pe scribii săi să copieze și să traducă texte altfel inaccesibile. Multe tăblițe poartă însemnul „Copiat după un text mai vechi". Un grup de douăzeci și trei de tăblițe, de exemplu, se încheie cu un post-scriptum: „A douăzeci și treia tăbliță. Limba lui *Shumer* nu a fost schimbată." Însuși Ashurbanipal declara într-o inscripție:

Zeul scribilor m-a fericit cu darul cunoașterii artei sale. Am fost inițiat în secretele scrisului. Pot citi chiar și complicatele tăblițe în shumeriană. Înțeleg cuvintele misterioase gravate pe tăblițele din zilele de dinaintea potopului.

În 1853, Henry Rawlinson sugera Royal Asiatic Society că este posibil să mai existe o limbă necunoscută care să preceadă acadiana, arătând că textele babiloniene și asiriene utilizează deseori cuvinte împrumutate din această limbă, mai ales în cele religioase sau științifice. În 1869, Jules Oppert a propus la o întrunire a Societății Franceze de Numismatică și Arheologie să se

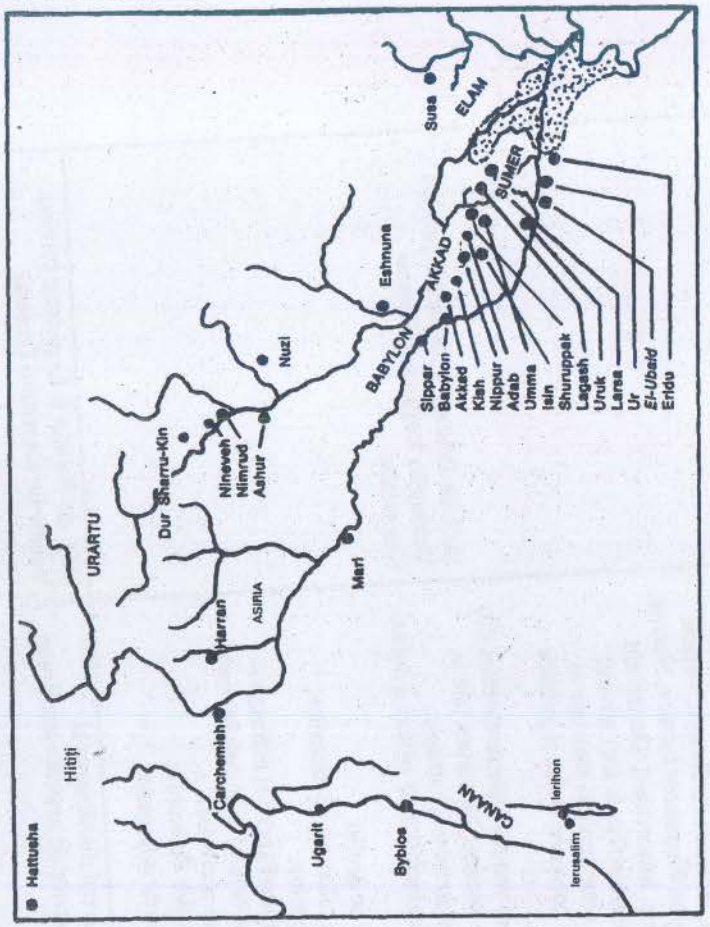

Fig. 42

recunoască existența unei astfel de limbi și a poporului care a vorbit-o și a scris-o. A arătat că acadienii îi numeau pe predecesorii lor *shumerieni* și vorbesc de țara *Shumer* (Fig. 42).

Era, de fapt, biblica țară Șinear. Era țara a cărui nume – *Shumer* – însemna Țara Veghetorilor, țara de unde veniseră zeii în Egipt.

Deși a fost dificil la vremea respectivă, savanții au fost nevoiți să accepte după descoperirea măreției culturii egiptene că

civilizația (așa cum este înțeleasă de occident) nu a început cu grecii și romanii. Dar nu cumva, așa cum egiptenii înșiși au sugerat, civilizația și religia au început nu în Egipt, ci în sudul Mesopotamiei?

În secolul care a urmat primei descoperiri din Mesopotamia, a devenit evident, dincolo de orice dubiu, că Civilizația (cu literă mare) a început în Sumer (savanții au considerat că așa este mai ușor de pronunțat). Acolo a înflorit dintr-o dată, în jurul lui 4000 î.Ch – cu șase mii de ani în urmă – o înaltă civilizație, ca din pământ, și fără vreun motiv aparent. Cu greu poate fi găsit un aspect al civilizației și culturii noastre ale cărui rădăcini și precursori să nu se afle în Sumer: orașe, clădiri supraînălțate, străzi, piețe, hambare, școli, temple; metalurgie, medicină, chirurgie, textile, mâncăruri alese, agricultură, irigații; uzul cărămizilor, inventarea cuptorului de olărie; roata, carul; nave și navigație; comerț internațional; mărimi și unități de măsură; monarhie, legi, curte, judecătorii; scris; muzică și note muzicale, instrumente muzicale, dans și acrobații; animale domestice și grădini zoologice; războaie, meserii, prostituție. Și mai presus de toate: cunoștințele și studierea cerului și zeii „care din Cer pe Pământ au venit".

Trebuie să clarificăm aici că nici acadienii, nici mai înaintea lor sumerienii nu i-au numit pe acești vizitatori zei. Abia păgânismul ulterior a infiltrat în gândirea și limbajul nostru noțiunea de ființă divină sau zeu. Dacă folosim aici acest termen, este numai fiindcă așa a fost impus el de tradiție.

Acadienii îi numeau *Ilu* – „Nobilii" – de unde se trage ebraicul *El*. Canaaniții și fenicienii îi numeau *Ba'al* – „stăpân". Dar la începutul acestor religii, sumerienii îi numeau DIN.GIR, „cei drepți veniți din rachete". În scrisul pictografic vechi al sumerienilor (care ulterior a fost stilizat în scriere cuneiformă), termenii DIN și GIR erau scriși . Când cele două sunt combinate, observăm că GIR – în forma unui modul de comandă conic – se potrivește perfect în DIN, reprezentat ca o rachetă în trepte. Mai mult, dacă privim în ansamblu, realizăm că

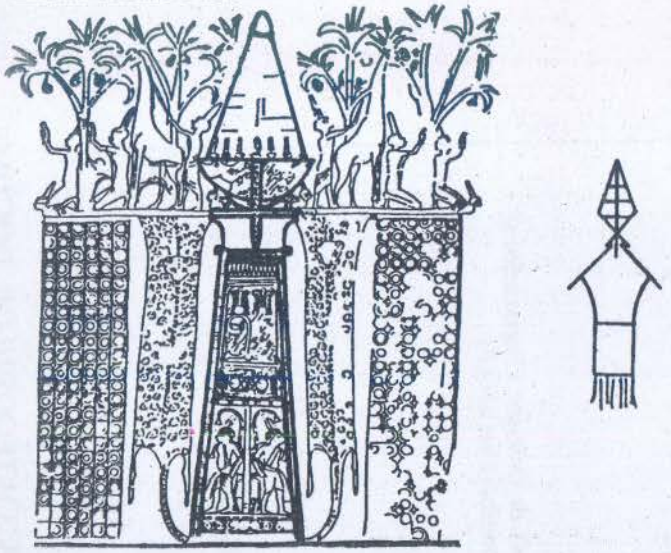

Fig. 43

pictograma este identică cu racheta desenată într-un siloz subteran din mormântul faraonului egiptean Huy (Fig. 43).

Din miturile cosmogonice sumeriene și din poemele epice, din texte care reprezentau un fel de autobiografii ale acestor zei, din lista funcțiilor lor și a relațiilor cu diverse cetăți și orașe, din listele regilor și dintr-o mulțime de alte texte, inscripții și desene-am pus cap la cap o istorie coerentă a ceea ce s-a întâmplat în preistorie și cum a început totul.

Povestea începe la începuturile sistemului solar. Atunci a apărut din spațiu o planetă uriașă, care a fost atrasă în sistemul nostru solar. Sumerienii o numesc NIBIRU – „Planeta Traversării", numele babilonian era *Marduk*. După ce a trecut pe lângă alte planete, Marduk a deviat, intrând pe o traiectorie de coliziune cu un membru mai vechi al sistemului solar – o planetă numită Tiamat. Când cele două s-au apropiat, sateliții lui Marduk au tăiat-o pe Tiamat în două. Partea de jos s-a spart în bucăți, formând cometele și centura de asteroizi aflată între Jupiter și Marte. Partea superioară a lui Tiamat, împreună cu cel mai mare satelit al ei au devenit Pământul și Luna.

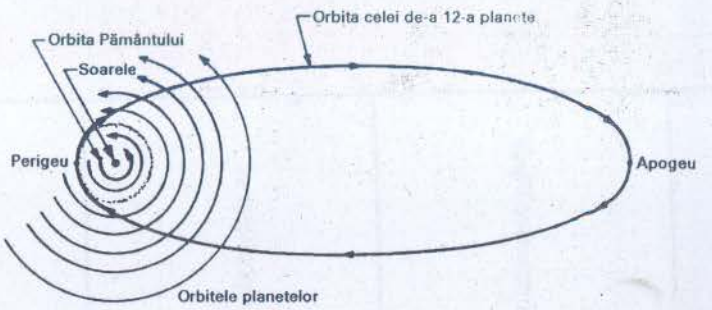

Fig. 44

Marduk însuși a rămas intact, însă a fost propulsat pe o orbită care îl aduce la locul bătăliei dintre Jupiter și Marte o dată la 3600 de ani (Fig. 44). Așa s-a ajuns că sistemul nostru solar are doisprezece membri – Soarele, Luna (pe care sumerienii o considerau un corp ceresc cu drepturi depline), cele nouă planete cunoscute plus încă una – a douăsprezecea: Marduk.

Când Marduk a pătruns în sistemul nostru solar a adus cu el sămânța vieții. În urma coliziunii cu Tiamat, o parte din acestea au trecut pe partea rămasă din Tiamat, planeta Pământ. Pe măsură ce viața evolua pe Pământ, ea imita evoluția de pe Marduk. Așa că, atunci când pe Pământ specia umană abia începea să se dezvolte, ființele inteligente de pe Marduk atinseseră deja un nivel înalt de civilizație și tehnologie.

De pe acest al doisprezecelea membru al sistemului nostru solar, spun sumerienii, au venit astronauții pe Pământ – „Zeii Cerului și ai Pământului". Din aceste credințe sumeriene și-au format celelalte popoare religia și zeii. Acești zei, spun sumerienii, au creat omenirea și i-au oferit civilizația – toate cunoștințele, științele, inclusiv un nivel avansat în astronomie.

Aceste cunoștințe includeau recunoașterea rolului central al Soarelui în cadrul sistemului solar, cunoașterea tuturor planetelor pe care le știm astăzi – inclusiv planetele mai îndepărtate Uranus, Neptun și Pluto, care au fost descoperite abia recent cu mijloacele astronomiei moderne – planete care n-ar fi putut fi observate și identificate cu ochiul liber. Și în textele planetare, și în liste, precum și în reprezentări, sumerienii insistau că mai

Fig. 45

exista o planetă – NIBIRU, *Marduk* – care, atunci când se apropia de Pământ, trecea între Marte şi Jupiter, după cum se arată pe acest sigiliu cilindric de acum 4500 de ani (Fig. 45).

Sofisticatele cunoştinţe astronomice – atribuite de sumerieni astronauţilor veniţi de pe Marduk – nu se limitau doar la noţiuni despre sistemul nostru solar. Exista un univers infinit, plin de stele. Sumerienii, şi nu grecii, cum s-a crezut, au fost primii care au identificat şi grupat stelele în constelaţii. Toate constelaţiile de pe emisfera nordică a cerului şi aproape toate cele din emisfera sudică sunt prezente pe tăbliţele astronomice sumeriene – în ordinea corectă şi cu aceleaşi nume pe care le folosim astăzi!

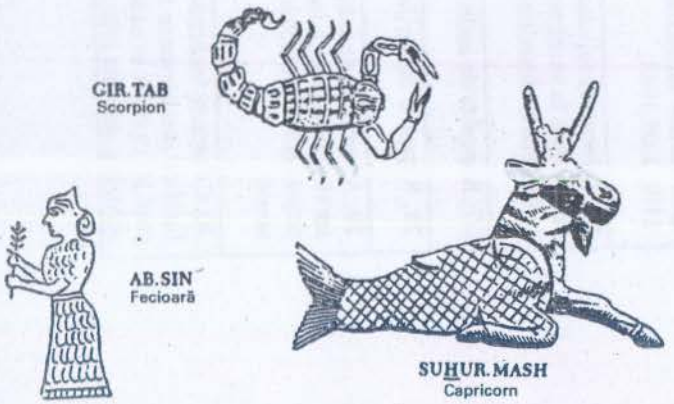

Fig. 46

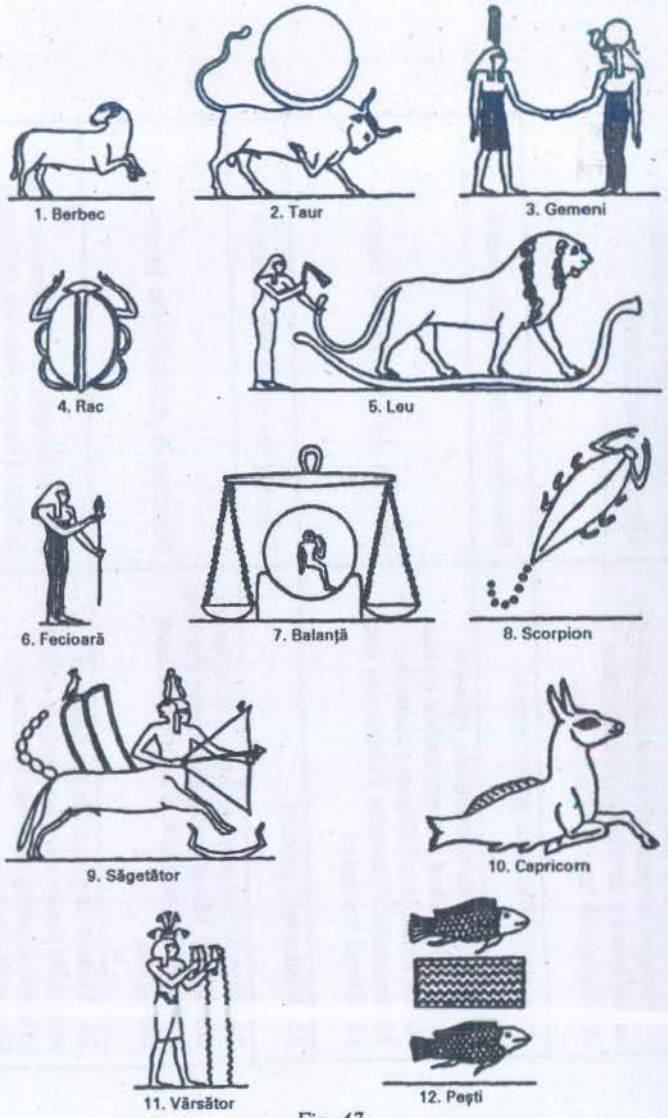

Fig. 47

De o mare importanţă erau constelaţiile care orbitează în planul sau banda în care planetele orbitează în jurul Soarelui. Numite de sumerieni UL.HE („Turma strălucitoare") – pe care grecii au adoptat-o sub forma *zodiakos kyklos* („Cercul animalelor")

și încă mai sunt numite zodiac – erau grupate în douăsprezece grupe, pentru a forma cele douăsprezece case zodiacale. Nu numai numele pe care sumerienii le-au acordat acestor grupuri (Taur, Gemeni, Cancer, Leu ș.a.m.d.), dar și reprezentările pictografice ale acestora au rămas nemodificate de-a lungul mileniilor (Fig. 46). Zodiacul egiptean, mult ulterior, va utiliza o reprezentare aproape identică (Fig. 47).

Pe lângă conceptele de astronomie sferică pe care le utilizăm și astăzi (inclusiv noțiunile de axă celestă, poli, eclipse, echinocții ș.a.m.d.) și care erau deja puse în practică de către sumerieni, tot la ei apare și descrierea fenomenului de precesie. După cum se știe astăzi, există iluzia de întârziere a mișcării Pământului pe orbită pentru un observator de pe Pământ care stabilește o dată fixă (de ex. prima zi de primăvară) când Soarele trece printr-o anumită constelație zodiacală, dată ce reprezintă un punct de reper pentru spațiul cosmic. Cauzată de poziția înclinată a axei Pământului față de orbita în jurul Soarelui, această întârziere – sau precesie – este infinitezimală raportat la durata medie de viață a unui om: în șaptezeci și doi de ani diferența este de 1° din cele 360° ale Zodiacului.

Cum cercul zodiacal înconjoară Pământul într-o bandă în care acesta și celelalte planete orbitează în jurul Soarelui, a fost împărțit în douăsprezece Case zodiacale, adică 30°. Pământul are nevoie de 2160 ani (72×30) pentru a acoperi o întreagă casă zodiacală. Cu alte cuvinte, dacă un astronom privește cerul în ziua în care Soarele răsare în constelația Peștilor, un urmaș al său va putea vedea peste 1160 de ani cum Soarele va răsări în casa Vărsătorului.

Nici un singur individ, nici măcar o singură națiune n-ar fi putut observa, nota și înțelege un astfel de fenomen. Cu toate acestea, dovezile sunt irefutabile: sumerienii, care și-au început calendarul în epoca Taurului (care a început în jurul anului 4400 î.Ch.), cunoșteau și au și înregistrat în listele lor astronomice celelalte precesii (Gemeni – cca 6500 î.Ch., Cancer – cca 8700 î.Ch. și Leu – cca 10.900 î.Ch.)! Nu e nevoie să mai spunem că

în prima zi a primăverii – Anul Nou pentru popoarele mesopotamiene – cca 2200 î.Ch. Pământul a trecut în constelația Berbecului (KU.Mal în sumeriană).

Unii dintre savanții care au combinat cunoștințele lor de astronomie cu cele de egiptologie/asiriologie au recunoscut că reprezentările textuale și pictografice utilizau zodiacul ca un calendar celest prin care evenimentele petrecute pe Pământ erau legate de cele din cer. Cunoștințele au fost utilizate mai recent în stabilirea cronologiei în unele studii de către G. de Santillana și H. von Dechend *(Hamlet's Mill)*. Nu există nici un dubiu, de exemplu, că Sfinxul cu formă de leu de la sud de Heliopolis și cele în formă de berbec de la templele de la Karnak reprezintă epocile zodiacale în care s-au petrecut evenimentele comemorate de ele sau în care zeul ori regele reprezentat a avut supremația.

În centrul cunoștințelor de astronomie, și în consecință pentru toate religiile, credințele, evenimentele și reprezentările lumii antice, era credința că mai există o planetă în sistemul nostru solar, o planetă cu o orbită mai mare, o planetă supremă, un „Stăpân celest" – cea pe care egiptenii o numeau „Steaua Nepieritoare" sau „Planeta milioanelor de ani" – Lăcașul zeilor. Oamenii din antichitate, fără excepție, omagiau această planetă, având cea mai vastă și maiestuoasă orbită. În Egipt, Mesopotamia și pretutindeni, emblema ei era discul înaripat (Fig. 48).

Recunoscând că Discul celest, în reprezentările egiptene, constituia lăcașul lui Ra, savanții au insistat să se refere la Ra ca „zeul Soarelui" și la Discul înaripat ca la „Discul solar". Trebuie să fie clar însă că nu de discul solar este vorba, ci de a douăsprezecea planetă. Într-adevăr, reprezentările egiptene fac distincție între Discul celest reprezentând această planetă și Soare. Așa cum se poate vedea (Fig. 49), *ambele* sunt arătate în cer (reprezentat de forma arcuită a zeiței Nut); în mod clar, deci, este vorba de două corpuri cerești distincte. La fel de clar, A douăsprezecea planetă este înfățișată ca Disc celest – ca planetă, în vreme ce Soarele este înfățișat emițând raze (în acest caz către zeița Hat-Hor, „Stăpâna minelor" din peninsula Sinai).

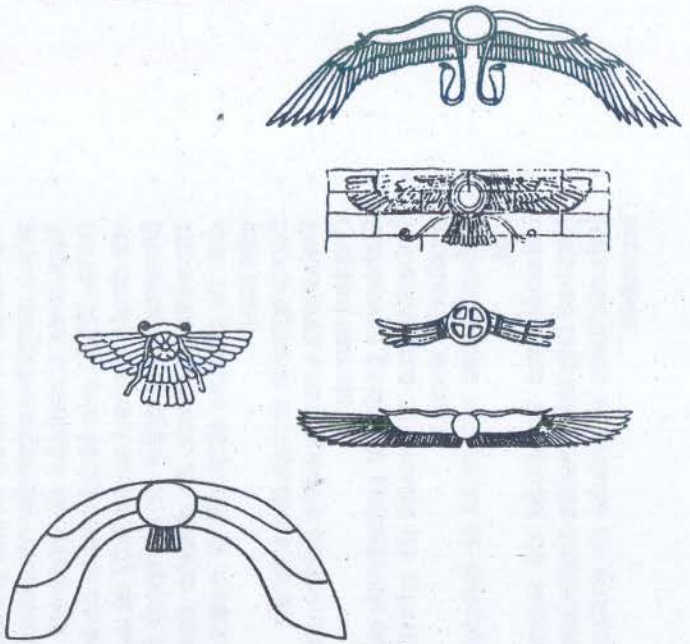

Fig. 48

Deci și egiptenii, asemenea sumerienilor, cunoșteau cu mii de ani în urmă că Soarele este centrul sistemului nostru solar și că el consta în doisprezece membri? Așa este, după cum rezultă din reprezentările de pe sarcofage.

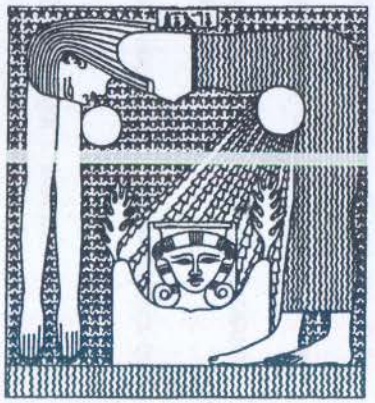

Fig. 49

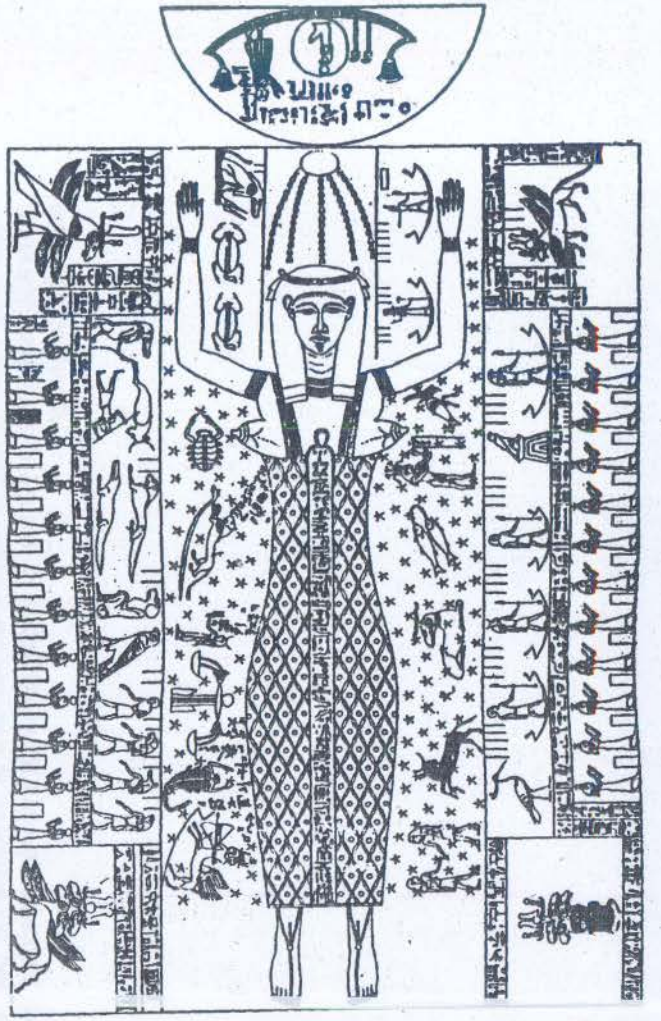

Fig. 50

Unul foarte bine păstrat, descoperit de H.K. Brugsch în 1857 într-un mormânt din Teba (Fig, 50), o arată pe zeița Nut („cerurile") în panoul central (pictat pe capacul mormântului), înconjurată de cele douăsprezece constelații ale zodiacului. Pe părțile laterale ale sarcofagului, coloana de jos reprezintă cele douăsprezece ore ale zilei și nopții. Apoi planetele – zei celești

– sunt arătate parcurgându-şi orbitele, lacurile cereşti (sumerienii le numeau „destinele" planetelor).

În poziţia centrală, vedem globul solar emiţând raze. În apropiere de Soare, lângă braţul drept ridicat al lui Nut, vedem două planete: Venus şi Mercur (Venus reprezentată corect ca femeie – singura planetă considerată femeie de către toate popoarele antice). Apoi, pe partea stângă, vedem Pământul (însoţit de emblema lui Horus), Luna, Marte şi Jupiter ca zei celeşti călătorind în bărcile lor.

Dincolo de Jupiter mai există patru zei celeşti. Cu orbite necunoscute egiptenilor, deci fără bărci, îi vedem pe Saturn, Uranus, Neptun şi Pluto. Timpul mumificării este marcat de un sulițaş care înfige o suliţă în Taur.

Întâlnim deci toate planetele, în ordinea corectă, inclusiv pe cele descoperite de astronomi relativ recent (Brugsch nu era la curent cu existenţa planetei Pluto).

Savanţii care au studiat cunoştinţele planetare ale popoarelor antichităţii au presupus că acestea credeau că cinci planete – Soarele fiind una din ele – înconjurau Pământul. Orice reprezentare sau listare a mai multor planete se datora unei „confuzii". Dar nu era nici o confuzie, ci chiar precizie, acurateţe impresionantă: că Soarele era în centrul sistemului solar, că Pământul era o planetă şi, în plus, pe lângă Pământ, Lună şi celelalte opt planete cunoscute astăzi, mai există una, cea mai mare. Este reprezentată în vârful celorlalte, deasupra capului lui Nut, ca cel mai mare zeu, cu cea mai mare barcă (orbită).

Cu patru sute cincizeci de mii de ani în urmă – conform surselor sumeriene – astronauţii de pe această planetă au aterizat pe Pământ.

VI

ÎN ZILELE DE DINAINTEA POTOPULUI

Înţeleg cuvintele misterioase gravate în zilele de dinainte de Potop

Aşa declara într-o inscripţie regele asirian Ashurbanipal. Într-adevăr, în literatura diversificată a mesopotamienilor există referinţe răzleţe la potopul care a măturat întregul Pământ. Atunci, s-au întrebat savanţii, este posibil ca evenimentul relatat în Biblie să nu fie doar un mit, ci un eveniment real, amintit nu doar de evrei?

Mai mult, chiar şi această singură propoziţie conţinea suficientă dinamită. Nu numai că ea confirma că fusese un Potop, ci regele declara că, având ajutorul Zeului scribilor, putea să înţeleagă inscripţiile prediluviene, „cuvintele misterioase gravate în zilele de dinainte de potop" – şi deci existase înainte de potop o civilizaţie care cunoştea scrisul!

A fost suficient de traumatic faptul că s-a descoperit că civilizaţia occidentală nu începea în Grecia şi Iudeea primului mileniu î.Ch., nici în Asiria şi Babilonul mileniului doi î.Ch., nici măcar în Egiptul celui de-al treilea mileniu î.Ch. – ci în Sumerul mileniului patru. Acum istoria se întindea şi mai departe, spre ceea ce şi sumerienii considerau „zilele de demult" – o eră enigmatică de dinainte de potop.

Dar aceste revelaţii şocante nu ar fi trebuit să surprindă, dacă s-ar fi acceptat cuvintele Vechiului Testament în înţelesul lor real: că după facerea Pământului şi a centurii de asteroizi *(Raki'a,* în varianta biblică), după ce Pământul a fost adus la forma cunoscută de noi şi a început viaţa, după crearea lui „Adam", omul a fost pus

în Grădina Raiului. Dar prin maşinaţiunile unui „şarpe" care a îndrăznit să nesocotească cuvântul Domnului, Adam şi femeia lui au aflat unele cunoştinţe pe care n-ar fi trebuit să le afle. Atunci, Domnul, vorbind cu nişte colegi nenumiţi, a început să se îngrijoreze că omul „a devenit ca unul din noi", că ar putea ajunge la Pomul Vieţii şi să mănânce „şi să trăiască în veci".

Astfel a izgonit El pe Adam; şi El a pus la răsărit de Eden Heruvimii, să învârtească Sabia de Foc, ca să păzească drumul ce duce la Pomul Vieţii.

Aşa a fost alungat Adam din minunata grădină făcută de Dumnezeu în Eden şi pus în situaţia de a „mânca ierburile pământului" şi să-şi obţină cele necesare cu „sudoarea frunţii". Şi „Adam a cunoscut-o pe nevasta sa Eva; ea a rămas însărcinată şi a născut pe Cain... a mai născut şi pe fratele său Abel; Abel era cioban, iar Cain plugar".

Biblia susţine deci că civilizaţia antediluviană a continuat pe două linii, prima fiind linia lui Cain. După ce l-a omorât pe Abel, Cain a fost împins şi mai spre est, în „Ţara Fugarilor". Acolo soţia lui l-a născut pe Enoh – nume însemnând „fundaţie". Şi Biblia explică apoi că el a „zidit o cetate" şi „i-a pus numele Enoh, după fiul său". (Botezarea unei cetăţi cu numele unei persoane era un obicei păstrat în întregul Orient Apropiat.)

Linia lui Cain a continuat prin Irad, Mechuyah-el, Metusha-el şi Lamech. Primul fiu al lui Lamech a fost Jabal – nume care în ebraică *(Yuval)* însemna „Cântăreţul din alăută". Aşa cum explică Geneza, „Jabal era strămoşul cântăreţilor din alăută si liră". Al doilea fiu al lui Cain, Tubal-Cain, era „făuritorul tuturor uneltelor de aramă şi fier". Ce s-a mai întâmplat cu ei, Biblia nu mai spune, fiindcă se considera că linia lui Cain a fost blestemată şi astfel s-a pierdut orice interes în consemnarea genealogiei şi sorţii ei.

Biblia se întoarce înapoi la Adam (cap. 5 din Geneză) şi la cel de-al treilea fiu al său, Seth. Adam, ni se spune, avea 130 de ani când s-a născut Seth şi a mai trăit încă 800 de ani, în total 930. Seth, care l-a născut pe Enosh la 105 ani, a trăit 912 ani. Enosh

l-a născut pe Cainan la 90 de ani şi a murit la 905. Cainan a trăit 910; fiul său, Mahalal-el, a murit la 895, iar fiul său, Jared, 962.

Pentru aceşti patriarhi antediluvieni, Cartea Genezei oferă doar informaţii biografice simple: cine a fost tatăl lor, când s-a născut moştenitorul şi („după ce a mai născut fii şi fiice") când a murit. Dar când apare următorul patriarh, el beneficiază de alt tratament:

După naşterea lui Enoh, Iared a mai trăit opt sute de ani...

La vârsta de şaizeci şi cinci de ani, Enoh l-a avut pe Metusaleh.

După naşterea lui Metusaleh, Enoh a umblat cu Dumnezeu trei sute de ani; şi a avut fii şi fiice.

Toate zilele lui Enoh au fost trei sute şaizeci şi cinci de ani.

Şi aici urmează explicaţia de ce i s-a acordat atâta atenţie lui Enoh – una surprinzătoare: Enoh nu a murit!

Enoh a umblat cu Dumnezeu; apoi nu s-a mai văzut, pentru că l-a luat Dumnezeu.

Metusaleh a trăit cel mai mult – 969 ani – şi a fost urmat de Lameh. Lameh (care a trăit doar 777 ani) l-a avut pe Noe – eroul potopului. Şi aici ne sunt oferite câteva detalii în plus: Lameh l-a numit astfel pe fiul său fiindcă oamenirea trecea prin vremuri grele şi pământul nu mai dădea roade. Numindu-l pe fiul său Noe („mângâiere"), Lameh îşi exprima speranţa: „Acesta ne va mângâia pentru osteneala şi truda cerute de pământul acesta pe care l-a blestemat Domnul."

Şi astfel, după zece generaţii de patriarhi antediluvieni cu durate de viaţă numite de savanţi „legendare", naraţiunea biblică ajunge la momentul potopului.

El este prezentat în Geneză ca o oportunitate de care a profitat Dumnezeu pentru a distruge de pe fața Pământului „pe omul pe care l-am făcut". Autorul a găsit necesar să explice motivele unei decizii atât de categorice. Era în legătură cu perversiunile sexuale ale omului, mai ales cu relații între „fiicele omului" și „fiii lui Dumnezeu".

În ciuda strădaniilor monoteiste ale autorilor și editorilor compilației, luptându-se să proclame credința într-o singură zeitate într-o lume care în vremea aceea credea în mai mulți zei, rămân numeroase scăpări în care se vorbește despre zeitate la plural. Chiar și termenul „zeitate", atunci când numele nu este pomenit (Yahwe), nu este singularul *El*, ci pluralul *Elohim*. Când apare ideea creării lui Adam, narațiunea adoptă pluralul: „Și Elohim (zeitățile) au spus: să fac*em* un om după chipul și asemănarea *noastră*." Și după incidentul cu Pomul Cunoașterii, Elohim vorbește din nou la plural către niște colegi nenumiți.

Mai departe, în Cartea Genezei, nu numai că este vorba ici-colo de zeități la plural, ci acestea au și fii (la plural). Acești fii L-au supărat pe Dumnezeu fiindcă s-au culcat cu fiicele omului, făcând copii sau semizei născuți din această dragoste ilicită:

Când au început oamenii să se înmulțească pe fața Pământului și li s-au născut fete,

fiii lui Dumnezeu au văzut că fetele oamenilor erau frumoase;

și din toate și-au luat de neveste pe acelea pe care și le-au ales

Și Vechiul Testament explică mai departe:

Nefilimii *erau pe Pământ în vremurile acelea, și chiar și după ce s-au împreunat fiii lui Dumnezeu cu fetele oamenilor, și le-au născut ele copii;*

aceștia erau vitejii care au fost în vechime, oameni cu shem.

Nefilim – tradus de obicei prin „uriaș" – însemna literal „cei care au fost trimiși pe Pământ". Ei erau „fiii zeilor" – oamenii cu *Shem*", *oamenii rachetelor.*

Ne întoarcem iar în Sumer și la DIN.GIR, „cei drepți din rachete".

Să ne întoarcem la relatarea sumeriană, unde am întrerupt-o – cu 450.000 ani în urmă.

Cu 450.000 de ani în urmă, susțin textele sumeriene, astronauții de pe Marduk au venit pe Pământ în căutare de aur. Nu pentru bijuterii, ci datorită unei nevoi presante care afecta însăși viața pe A douăsprezecea planetă.

Prima misiune număra cincizeci de astronauți. Ei au fost numiți *anunnaki* –„Cei din Cer care sunt pe Pământ". Ei au aterizat în Marea Arabiei și au mers apoi la Golful Persic, înființând acolo prima stațiune terestră E.RI.DU – „Casa construită departe". Comandantul lor era un savant și un inginer deosebit, căruia îi plăceau călătoriile pe mare și al cărui hobby era pescuitul. Era numit E.A – „Cel a cărui casă e pe apă" și era reprezentat ca prototip pentru Vărsător. Dar fiindcă a coordonat aterizarea pe Pământ, i-a fost acordat titlul de EN.KI – „Stăpânul Pământului". Ca la toți zeii sumerieni, trăsătura sa distinctivă era o pălărie cu coarne (Fig. 51).

Fig. 51

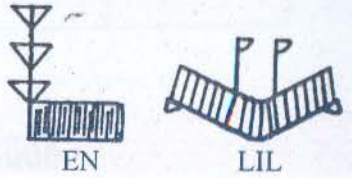

Fig. 52

Planul original, se pare, era să se extragă aurul din apele mării, însă nu a dat satisfacție. Singura alternativă era să se caute zăcăminte în Africa, apoi să fie transportate pe apă până în Mesopotamia și acolo topite și rafinate. Aurul astfel obținut era expediat cu navete către o stație orbitală. Acolo se aștepta sosirea periodică a navei-mamă care ducea prețiosul metal înapoi acasă.

Pentru a face posibil acest lucru, pe Pământ au venit mai mulți anunnaki, până când numărul lor a ajuns la 600. Alți 300 serveau navetele de transport și stația orbitală. La *Sippar* („orașul păsărilor") a fost construit primul spațioport, pe aceeași linie cu cel mai distinctiv semn al Orientului Apropiat, vârfurile Araratului. Alte centre cu diferite funcții – cum ar fi oțelăria de la *Bad-Tibira,* un centru medical numit *Schurupak* – au fost construite în formă de săgeată pentru a constitui un coridor de aterizare. În centrul acestuia, a fost înființat NIBRU.KI – „locul de intersecție pe Pământ" *(Nippur* în acadiană) – centrul de control al misiunii.

Comandantul acestei expediții a fost EN.LIL – „Stăpânul care poruncește". În scrisul pictografic sumerian, numele lui Enlil și centrul său de control al misiunii erau reprezentate ca o structură complexă cu antene mari și ecrane radar (Fig. 52).

Ea/Enki și Enlil erau fiii conducătorului de atunci al celei de-A douăsprezecea planete, AN (*Anu* în acadiană), al cărui nume însemna „cel care este în cer" și era reprezentat pictografic ca o stea ✳. Ea era primul născut, dar fiindcă Enlil fusese născut de o altă soție care îi era și soră-vitregă, Enlil și nu Ea era moștenitorul tronului. Acum Enlil a fost trimis pe Pământ și a preluat controlul de la Ea. Lucrurile au fost complicate de sosirea pe Pământ a lui NIN.HUR.SAG („doamna din vârful muntelui"), sora vitregă a celor doi, care i-a împins pe cei doi să se lupte pentru a-i câștiga favorurile, fiindcă, după aceleași reguli, fiul unuia dintre ei cu ea ar fi moștenit tronul. Resentimentele lui Ea, amplificate de râca dintre cei doi s-a transmis și odraslelor lor și a stat la baza multora din evenimentele care vor urma.

O dată cu trecerea timpului pe Pământ – însă pentru anunnaki un an însemna 3600 ani tereștri – astronauții de rând au început să se plângă. Chiar trebuia să sape în mine murdare și pline de praf? Ea – poate și pentru a evita fricțiuni cu fratele său – locuia mai mult în sud-estul Africii, departe de Mesopotamia. Anunnakii care munceau în mine i s-au adresat lui cu plângerile lor.

Și, într-o zi când Enlil a sosit în zona minieră pentru o vizită, s-a dat semnalul. A izbucnit revolta. Anunnaki au părăsit minele, și-au pus uneltele pe foc și au mărșăluit către reședința lui Enlil scandând: „Ajunge!"

Enlil l-a contactat pe Anu și și-a oferit demisia vrând să se întoarcă pe planeta natală. Anu a venit pe Pământ. S-a înființat o curte marțială. Enlil a cerut ca inițiatorii revoltei să fie condamnați la moarte. Anunnakii au refuzat însă să divulge numele acestora. Anu a ajuns astfel la concluzia că poate aveau dreptate. Să se renunțe însă la aur?

Atunci Ea a oferit soluția. În sud-estul Africii, a spus el, există o ființă care poate fi dresată să îndeplinească activitățile minere – dacă se va implanta „semnul anunnakilor". Era vorba de oamenii-maimuță, care evoluaseră pe Pământ – departe însă de nivelul atins de ființele de pe A douăsprezecea planetă. După îndelungă deliberare, Ea a primit acordul: „Creează un *Lulu*", un „muncitor primitiv". Să poarte el „jugul anunnakilor".

El urma să fie asistat în această sarcină de Ninhursag. A fost nevoie de multe încercări până când procedura a reușit. Extrăgând un ou de la o femeie-maimuță, l-au fertilizat cu sperma unui astronaut. Apoi au implantat oul fecundat nu înapoi în unei femei-maimuță, ci în al unei femei anunnaki. În cele din urmă, „modelul perfect" a fost creat și Ninhursag a strigat de bucurie: „L-am creat, mâinile mele l-au făcut!" Ea l-a ținut în brațe să vadă toată lumea primul *Homo Sapiens* (Fig. 53) – primul bebeeprubetă din istoria Pământului.

Dar, ca orice hibrid, pământeanul nu putea procrea. Pentru a obține mai mulți muncitori primitivi, ouăle femeilor-maimuță

Fig. 53

erau extrase și implantate în pântecele „zeițelor nașterii" – câte paisprezece o dată, șapte din ele urmând să nască bărbați, celelalte femei. În vreme ce pământenii preluau muncile din mine în Africa, anunnaki din Mesopotamia deveneau geloși. În ciuda obiecțiilor lui Ea, Enlil a luat câțiva pământeni și i-a dus la E.DIN – „Lăcașul celor drepți" în Mesopotamia. Evenimentul este redat și în Biblie: „ Și Domnul Dumnezeu a luat pe om și l-a așezat în Grădina Raiului, ca s-o lucreze și s-o păzească."

Tot timpul, astronauții care au venit pe Pământ au fost preocupați de problema longevității. Ceasurile lor biologice erau „potrivite" după propria planetă: timpul în care planeta lor înconjura Soarele constituia pentru ei un an. Dar într-un astfel de an, Pământul înconjura Soarele de 3600 de ori – 3600 de ani pământeni. Pentru a-și menține ciclurile lor de viață în condițiile terestre, astronauții consumau „Mâncarea vieții" și „Apa vieții" care proveneau de pe planeta lor. În laboratoarele de la Eridu, a cărui emblemă era semnul șerpilor încolăciți (Fig. 54), Ea a

Fig. 54

încercat să descopere secretele vieții, reproducerii și morții. De ce copiii născuți de astronauți pe Pământ îmbătrâneau și mureau mai rapid decât părinții lor? De ce oamenii-maimuță trăiau atât de puțin? De ce hibridul *Homo Sapiens* trăia mult mai mult decât omul-maimuță, însă atât de puțin în comparație cu vizitatorii? Era mediul sau trăsăturile genetice?

Continuând experimentele în manipularea genetică a hibrizilor, Ea a reușit să creeze „modelul perfect" de pământean. *Adapa*, cum l-a numit, avea o inteligență superioară și căpătase capacitatea de reproducere. Dar nu avea longevitatea astronauților:

Cu multă înțelegere
l-a făcut perfect...
I-a dat Cunoașterea,
Dar Viață lungă nu i-a dat.

Așa le-a fost oferită biblicilor Adam și Eva din Cartea Genezei darul sau fructul Cunoștinței binelui sau răului, ci și *Cunoașterea* – termenul ebraic utilizat pentru împreunarea în vederea conceperii de copii. Această „biblică" poveste este ilustrată de un desen sumerian (Fig. 55).

Enlil a fost furios când a descoperit ce făcuse Ea. Nu fusese vorba ca pământenii să poată procrea asemenea zeilor. Ce urma? Viața veșnică? Pe planeta natală, și Anu a fost supărat. „Sculându-se de pe tronul său, Anu a ordonat: Aduceți-l aici pe *Adapa!*"

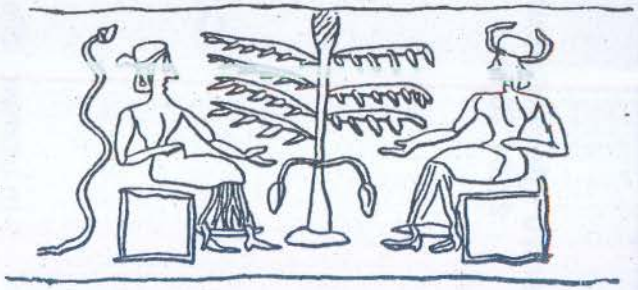

Fig. 55

Temându-se ca nu cumva creația să-i fie distrusă, Ea l-a instruit să nu mănânce și să bea ce i se oferă „în Cer". I-a dat următoarele sfaturi:

Adapa,
Acum te duci la Anu, Conducătorul,
Pe drumul Cerului vei apuca.
Când vei pleca în Cer
Și aproape de poarta lui Anu vei ajunge,
Tammuz și Gizzida la poartă vor sta...
Ei îi vor vorbi lui Anu;
Fața lui Anu ți se va arăta.
Când tu vei sta în fața lui,
Și Pâinea morții ți se va da,
Să nu mănânci.
Când Apa morții să bei ți se va da,
Tu să nu bei...

Apoi l-a făcut s-o ia „pe calea Cerului și în Cer a plecat". Când Anu l-a văzut pe Adapa, a fost impresionat de inteligența și de mulțimea de cunoștințe acumulate de la Ea. „Ce să facem cu el, a întrebat Anu pe consilierii săi, acum că Ea l-a distins de ceilalți făcându-i un *shem*?" – lăsându-l pe Adapa să călătorească într-o navă spațială de pe Pământ pe Marduk.

Decizia luată a fost să fie păstrat pe Marduk. Ca să supraviețuiască, „Pâinea vieții i-a fost adusă" și „Apa vieții". Dar, avertizat de Ea, Adapa a refuzat să mănânce și să bea. Când s-au descoperit motivele, a fost prea târziu, șansa de a obține Viața veșnică a fost pierdută.

Adapa s-a întors pe Pământ – o călătorie în care acesta a văzut „minunăția spațiului", de la „orizontul Cerului până la zenitul Cerului". A fost făcut Mare preot la Eridu. I s-a promis că Zeița vindecărilor va avea grijă de el. Dar ținta ultimă a oricărui muritor, viața veșnică, fusese ratată.

De atunci încolo, omenirea a proliferat. Oamenii nu mai erau doar sclavi în mine sau șerbi pe câmpuri. Îndeplineau toate sarcinile, construiau „case" pentru zei – noi le numim „temple" – și au învățat să gătească, să danseze și să cânte. Nu a durat mult până când tinerii anunnaki, lipsiți de femei de rasa lor, au început să se împreuneze cu fiicele omului. Cum proveneau din aceeași sămânță primordială a vieții, anunnakii și oamenii au descoperit că sunt perfect compatibili din punct de vedere biologic: „Și le-au născut ele copii."

Enlil urmărea aceste evoluții din ce în ce mai furios. Scopul misiunii terestre se disipase și fusese pierdut. Viața lipsită de griji părea a fi singura preocupare a anunnakilor și mai urma să înflorească o generație de hibrizi!

Natura îi oferea lui Enlil șansa de a pune capăt acestei destrăbălări. Pământul intra într-o nouă eră glaciară și clima se deteriora. Pe măsură ce vremea se răcea, ea devenea și uscată, râurile secând în albie. Recoltele se pierdeau, foamea se răspândea. Omenirea începea să treacă prin suferințe grele: fiicele ascundeau hrana de mamele lor, mamele își mâncau propriii copii. La cererea lui Enlil, zeii au refuzat să ajute omenirea: să moară de foame, să fie decimată, a ordonat el.

În „Marele dedesubt" – Antarctica – era glaciară provoca schimbări. An după an, calota glaciară devenea din ce în ce mai groasă. Sub presiunea greutății din ce în ce mai mari, au crescut frecarea și căldura dedesubtul ei. Curând, ea plutea pe noroi. Din stația orbitală a venit avertismentul: calota polară devenea instabilă. Dacă o bucată din ea ajungea în ocean, ar fi provocat un val uriaș care ar fi acoperit întreg Pământul!

Nu era o primejdie de ignorat. În cer, A Douăsprezecea planetă se apropia de Locul traversării, între Jupiter și Marte. Ca și în celelalte ocazii, în care s-a apropiat de Pământ, gravitația ei exercita o puternică influență asupra acestuia, generând cutremure și alte perturbații. Acum, această atracție gravitațională era suficientă pentru a crăpa calota glaciară și a inunda Pământul. La această catastrofă, nici astronauții nu puteau rămâne imuni.

În timp ce se făceau pregătiri pentru a-i aduce pe toți anunnakii în apropiere de spațioport, omenirii i-a fost ascunsă catastrofa ce se apropia. Temându-se că spațioportul va fi asaltat, zeii au jurat să păstreze secretul. Cât despre omenire – a zis Enlil – să piară, să dispară toată seminția umană de pe fața Pământului.

În Shuruppak, orașul condus de Ninhursag, relațiile dintre oameni și zei merseseră cel mai departe. Acolo, pentru prima dată, un om fusese ridicat la rangul de rege. Pe măsură ce suferințele omenirii creșteau, ZI.U.SUD.RA (cum îl numeau sumerienii) a cerut ajutorul lui Ea. Din când în când, Ea și ajutoarele sale aduceau oamenilor pește. Dar acum era în joc chiar soarta omenirii. Va pieri opera lui Ea și Ninhursag, transformându-se în „țărână", așa cum voia Enlil, sau va fi păstrată?

De capul său, dar având grijă să păstreze jurământul făcut, Ea a văzut în Ziusudra șansa de a salva omenirea. Următoarea dată când acesta a venit în templu pentru a se ruga, Ea a început să-i vorbească de după un paravan. Prefăcându-se că vorbește cu el însuși, Ea i-a dat lui Ziusudra instrucțiuni urgente:

Dărâmă-ți casa, fă o corabie!
Renunță la ce ai, salvează-ți viața!
Renunță la avere, păstrează-ți sufletul!
Pe corabie să iei sămânța la toate cele ce trăiesc.
Corabia pe care ai făcut-o,
Dimensiunile ei să le măsori.

Corabia trebuia să fie un vas submersibil, un „submarin" care să poată rezista avalanșei apelor. Textele sumeriene conțin dimensiuni și alte instrucțiuni structurale pentru diferitele punți și compartimente, atât de detaliat încât poate fi desenată fără probleme, așa cum a făcut-o Paul Haupt (Fig. 56). Ea i-a oferit lui Ziusudra și un navigator, instruindu-l să conducă nava către „Muntele Salvării", muntele Ararat. Fiind cel mai înalt munte din Orientul Apropiat, va fi primul care va ieși de sub apă.

Fig. 56

Potopul a venit așa cum era de așteptat. „Adunând putere" pe măsură ce venea dinspre sud, „acoperea munții și bieții oameni". Urmărind catastrofa de pe stația orbitală, zeii au realizat cât de mult iubeau de fapt Pământul și omenirea. „Ninhursag plângea... zeii plângeau cu ea... anunnakii, toți stăteau și plângeau."

Când apele s-au retras și au aterizat pe Ararat, zeii s-au bucurat să vadă că seminția umană fusese salvată. Dar când a sosit și Enlil, el a fost furios să vadă că „un suflet îi scăpase". A trebuit ca anunnakii și Ea să se roage, să-i explice că, dacă voiau să-și reia activitățile pe Pământ, omul era indispensabil.

Și așa a fost: fiii lui Ziusudra și familiile lor au fost trimise pe crestele munților până când apele se vor retrage din câmpie suficient ca aceasta să poată fi locuită. Cât despre Ziusudra, anunnakii...

viață ca unui zeu i-au dat,
Ca un zeu veșnic să trăiască.

Acest lucru s-a făcut prin schimbarea „Suflării pământești" cu „Suflarea zeilor". Apoi l-au luat pe Ziusudra, „păstrătorul seminției umane" și pe soția sa, să „trăiască într-un loc de departe"

În Țara Traversării,
În Țara Tilmun,
Locul de unde Utu răsare,
I-au pus să trăiască.

Este clar acum că poveștile sumerienilor despre Zeii Cerului și ai Pământului, despre Crearea Omului și despre Potop au constituit izvorul din care Orientul Apropiat antic și-a hrănit credința și „miturile". Am văzut cum credințele egiptene se potrivesc perfect cu cele sumeriene, cum primul lor centru religios a fost numit după An, cum *Benbenul* seamănă cu sumerianul GIR etc.

În general se acceptă acum că relatarea biblică a Creației și a altor evenimente de dinainte de Potop sunt versiuni concentrate ale poveștilor sumeriene. Noe, eroul biblic al potopului, este echivalentul sumerianului Ziusudra *(Utnapishtim* în versiunea acadiană). Dar, în timp ce sumerienii susțin că eroul a primit nemurirea, Biblia nu face nici o astfel de referire. Nemurirea lui Enoh este „rezolvată" de Biblie în câteva versete, spre deosebire de povestea sumeriană a lui Adapa sau altele similare. Dar această atitudine abruptă a Bibliei nu a putut împiedica răspândirea, de-a lungul mileniilor, a legendelor referitoare la eroii biblici și călătoriile sau revenirea lor în Paradis.

Conform unei legende foarte vechi, care a supraviețuit în mai multe versiuni care se trag dintr-o compoziție din jurul anului 2000 î.Ch. numită *Cartea lui Adam și Eva,* Adam s-a îmbolnăvit la vârsta de 930 de ani. Văzându-și tatăl „bolind și jelindu-se", fiul său Seth s-a oferit să se ducă la „cea mai apropiată poartă a Raiului... și să se jeluiască Domnului; și-atunci El poate că-mi va asculta plânsul și își va trimite îngerul să-mi aducă fructul, după care tânjești" – fructul Pomului vieții.

Dar Adam, acceptându-și soarta de muritor, nu voia decât să i se pună capăt durerilor. A rugat-o pe Eva să-l ia pe Seth și, amândoi, să se ducă „la vecinătatea Raiului", iar acolo să ceară nu fructul vieții, ci numai o „picătură din uleiul vieții" care curge din pom, „și cu el ca să mă ungi și de durere să mă scapi".

Făcând ce-i ceruse Adam, Eva și Seth au ajuns la poarta Raiului și au intrat la Dumnezeu. În cele din urmă a apărut îngerul Mihail, însă numai pentru a-i anunța că cererea lor nu va fi aprobată. „Vremea lui Adam s-a sfârșit", a spus îngerul, iar moartea nu putea fi amânată sau împiedicată. Șase zile mai târziu, Adam a murit.

Chiar și istoricii lui Alexandru au creat o legătură între Adam și aventurile miraculoase ale macedoneanului. Adam a fost primul om care a trăit în Rai, acest lucru fiind considerat o dovadă a existenței și a puterii acestuia. Puntea de legătură era o piatră-minune care emitea lumină. Se spune că aceasta fusese adusă din Grădina Raiului de către Adam, apoi a fost transmisă din generație în generație până a ajuns la un faraon nemuritor, care i-a oferit-o lui Alexandru.

Paralelele devin și mai evidente dacă citim o veche legendă evreiască, conform căreia bățul cu care Moise a realizat multe minuni, printre care și despărțirea apelor Lacului trestiilor, fusese adus din Grădina Raiului de către Adam. Acesta i l-a dat lui Enoh, Enoh strănepotului său Noe. Apoi a fost dat lui Shem, fiul lui Noe, și, din generație în generație, a ajuns la Avram (primul patriarh evreu). Strănepotul lui Avram, Iosif, l-a adus în Egipt, unde a ajuns mare la curtea faraonului. Aici bățul a rămas în mâna faraonilor egipteni, ajungând astfel la Moise, care ajunsese prinț egiptean înainte de a fugi în peninsula Sinai. În unele versiuni, bățul era făcut dintr-o bucată de piatră, în altele, dintr-o ramură a Pomului vieții, care creștea în Grădina Raiului.

În acest păienjeniș de relații care merge până în cele mai vechi timpuri, există unele legende care îl leagă pe Moise de Enoh. O legendă evreiască, numită „Înălțarea lui Moise", povestește cum Dumnezeu l-a chemat pe Moise pe muntele Sinai și l-a însărcinat să-i conducă pe israeliți afară din Egipt. Moise a încercat să refuze porunca, în special datorită faptului că nu era un orator strălucit. Pentru a-i alunga reținerile, Dumnezeu a decis să-i arate tronul Său și „Îngerii cerului". Astfel, Domnul „i-a poruncit lui Metatron, Îngerul ajutător, să-l ducă pe Moise în ceruri". Speriat, Moise l-a întrebat pe Metatron: „Cine ești?" iar îngerul (literal „mesager") Domnului i-a spus: „Sunt Enoh, fiul lui Iared, strămoșul tău." (Însoțit de Enoh, Moise a zburat prin

cele Șapte Ceruri și a văzut Raiul și Iadul. Apoi s-a întors pe muntele Sinai și a acceptat misiunea.)

O altă carte veche, *Cartea Jubileelor,* va aduce mai multă lumină referitoare la Enoh și preocupările sale față de iminentul potop, precum și la eroul acestuia, strănepotul său, Noe. În vremurile de demult a circulat și sub titlul de *Apocalipsa lui Moise*, fiindcă se spune că a fost scrisă de Moise pe muntele Sinai, trecutul fiindu-i istorisit de un înger. (Savanții consideră că ea a fost scrisă în secolul doi î.Ch.)

Cartea urmează îndeaproape relatarea biblică a Genezei, oferind însă mai multe amănunte, cum ar fi numele soțiilor și fiicelor patriarhilor antediluvieni. De asemenea, detaliază o parte din evenimentele din istoria omenirii în preistorie. Biblia ne informează că tatăl lui Enoh a fost *Iared* („coborâre"), însă nu ne spune și de ce a fost numit așa. *Cartea Jubileelor* oferă această informație. Se spune că părinții lui Iared l-au numit așa fiindcă

> *în zilele lui, îngerii Domnului s-au pogorât pe Pământ – cei numiți* Veghetorii *– ca ei să-i povățuiască pe fiii oamenilor, ca să țină judecata și dreapta credință a oamenilor.*

Împărțind epocile în „jubilee", *Cartea Jubileelor* relatează mai departe că „în al unsprezecelea jubileu Iared și-a luat soție; numele ei era *Baraka* («Lumina Strălucitoare»), fiica lui Rasujal, o fiică a fratelui tatălui său... și ea i-a făcut un băiat și i-au pus numele Enoh. Și el (Enoh) a fost primul dintre oameni care s-a născut pe Pământ care a învățat scrisul și toate cunoștințele și înțelepciunea și care a scris semnele cerului într-o carte în ordinea lunilor, ca oamenii să știe anotimpurile după lunile care sunt".

În al doisprezecelea jubileu, Enoh și-a luat ca soție pe *Edni* („Edenul meu"), fiica lui Dan-el. Ea i-a născut un fiu și i-au pus numele Matusalem. După asta, Enoh „a umblat cu îngerii Domnului șase jubilee, iar ei i-au arătat toate cele care sunt pe Pământ și în Cer... iar el a scris totul".

Dar deja apăruseră problemele. Cartea Genezei spune că, înaintea Potopului, „fiii lui Dumnezeu au văzut că fiicele omului sunt frumoase și și-au luat dintre ele neveste alese de ei... și lui Dumnezeu i-a părut rău că a făcut om pe Pământ... și Domnul a spus: Am să șterg de pe fața Pământului pe omul pe care l-am făcut".

Conform *Cărții Jubileelor*, Enoh a jucat un oarecare rol în schimbarea atitudinii Domnului, „fiindcă a mărturisit despre Veghetorii care păcătuiseră cu fiicele omului". Și pentru a-l apăra de răzbunarea Îngerilor căzuți l-a luat Dumnezeu dintre fiii oamenilor și l-a dus în Grădina Raiului". Numit în mod special ca unul dintre cele patru locuri ale lui Dumnezeu pe Pământ, în Grădina Raiului a fost ascuns Enoh și acolo și-a scris el Testamentul.

Abia după asta s-a născut Noe, cel ales să supraviețuiască Potopului. Nașterea lui, venită într-un moment în care fiii Domnului se împreunau cu fiicele omului, a provocat o criză conjugală în familia patriarhală. Așa cum relatează *Cartea lui Enoh*, Matusalem a „ales o soție pentru fiul său Lameh și ea a rămas însărcinată și a născut un fiu". Dar când s-a născut copilul – Noe – acesta nu era deloc obișnuit:

> *Trupul său era alb precum zăpada și roșu ca bobocul de trandafir, iar părul din capul său era alb și creț ca lâna și avea ochi frumoși.*
>
> *Și când a deschis ochii s-a luminat toată casa ca de la soare și toată casa strălucea.*
>
> *Și apoi s-a ridicat în brațele moașei, a deschis gura și a început să vorbească cu Domnul Dumnezeu.*

Șocat, Lameh a fugit la tatăl său și i-a spus:

> *Am născut un fiu deosebit, care nu este ca un fiu de om, ci seamănă cu fiii Domnului; și el nu este ca noi...*
>
> *Și eu cred că nu de la mine este, ci de la îngeri.*

Suspectând, cu alte cuvinte, că soția lui a rămas însărcinată nu cu el, ci cu un înger, Lameh a avut o idee: cum străbunicul său Enoh stătea cu fiii Domnului, de ce să nu rezolve el problema? El l-a rugat pe tatăl său: „Rogu-te, părinte al meu, du-te la Enoh, care este tatăl tău și află de la el adevărul, căci casa lui este printre îngeri."

Matusalem a acceptat rugămintea fiului său și, ajungând la Lăcașul divin, l-a chemat pe Enoh și i-a povestit despre copilul neobișnuit. Întrebând pe îngeri, Enoh l-a asigurat pe Matusalem că Noe era într-adevăr fiul lui Lameh, iar înfățișarea lui ciudată era un semn a ceea ce va fi: „Căci va veni Potop pe Pământ vreme de un an" și numai acest fiu, care trebuia să fie numit *Noe* („mângâiere"), și familia lui urmau să fie salvați. Aceste lucruri care vor veni, i-a spus Enoh, „sunt scrise și eu le-am citit în tăblițele dumnezeiești".

Termenul utilizat de aceste scripturi – extrabiblice – pentru „fiii zeilor" este *Veghetori*. Este exact același termen folosit de egipteni pentru zeii lor, *Neter* (care înseamnă *veghetor*), precum și semnificația numelui *Shumer*, locul aterizării lor pe Pământ.

Cărțile acestea care aruncă lumină asupra evenimentelor de dinainte de Potop au fost păstrate în versiuni care sunt doar traduceri (directe și indirecte) ale originalelor ebraice. Însă autenticitatea lor a fost confirmată de recenta descoperire a manuscriselor de la Marea Moartă, fiindcă printre ele se află și fragmente care sunt indubitabil părți ale unor astfel de „memorii ale patriarhilor".

De un interes deosebit pentru noi este un fragment care se referă la nașterea neobișnuită a lui Noe, din care aflăm termenul original ebraic pentru ceea ce a fost tradus ca „Veghetori" sau „Uriași", nu numai de versiunile antice, ci și de specialiștii de astăzi (T.H. Gaster, *The Dead Sea Scriptures* și H. Dupont-Sommer, *The Essene Writings from Qumran*). Conform acestora, coloana doi a manuscrisului începe astfel:

Căci în inima mea eu cred că acest fiu vine de la unul dintre Veghetori, unul dintre cei Sfinți, și (copilul aparține cu adevărat) Uriașilor.

Și inima mea s-a întristat din cauza copilului.

Și atunci eu, Lameh, m-am dus la soția mea Bath-Enosh și i-am spus:

(Vreau să-mi juri) pe cel mai de Sus, Domnul Dumnezeu, Stăpânul lumii,

căpetenia Fiilor Cerului, că-mi vei spune adevăr...

Dar, dacă examinăm originalul ebraic (Fig. 57), descoperim că termenul folosit nu este cel de *Veghetor* sau *Uriaș*, ci tot cel utilizat în Biblie, *nefilim*.

Astfel, toate cărțile vechi se confirmă una pe cealaltă.

Zilele de dinaintea Potopului au fost zilele în care „Nefilimii erau pe Pământ – Cei puternici, Oamenii cu rachete."

În cuvintele Listei sumeriene a regilor, „Potopul a măturat Pământul" la 120 *shars* – 120 rotații a câte 3600 de ani – de la prima aterizare. Aceasta îl plasează acum cca. 13.000 de ani. Este exact perioada în care s-a încheiat abrupt ultima glaciațiune și a început agricultura. A fost urmată după alți 3600 de ani de Noua Epocă de piatră (așa cum este numită de savanți), epoca olăriei. Apoi, după alți 3600 de ani, a înflorit dintr-o dată civilizația, în „câmpia dintre râuri" – Shumer.

„Și tot Pământul avea o singură limbă și aceleași cuvinte", spune Biblia, dar curând după ce oamenii s-au stabilit în Țara Și-

Column II

1 הא באדין חשבת בלבי די מן עידין הריאנתא ומן קדישין הויא ולנפילין

2 ולבי עלי משתני על עולימא דנא
3 באדין אנה למך אתבהלת ועלת על בתאנש אנותתי ואמרת

4 1 זאנא ועד בעליא במרה רבותא במלך כול עולמים

Fig. 57

near (Sumer) şi şi-au construit case din cărămidă arsă, ei s-au unit pentru „a zidi o cetate şi un Turn care să atingă cerul".

Textele sumeriene din care s-a tras această relatare biblică nu au fost încă descoperite, însă găsim aluzii la acest eveniment în alte lucrări. Ceea ce pare că s-a întâmplat a fost o încercare a lui Ea de a obţine cu ajutorul oamenilor controlul facilităţilor spaţiale ale nefilimilor – unul din multele incidente dintre Ea şi Enlil. Ca urmare a acestui eveniment, Biblia spune că Dumnezeu şi colegii săi nenumiţi au decis să împrăştie Omenirea şi să le „încurce" limbile – oferindu-le civilizaţii diferite şi separate.

Deliberările zeilor în epoca de după Potop sunt relatate de unele texte sumeriene. Unul dintre ele, numit Epopeea lui Etana, spune:

> *Marii anunnaki au ţinut sfat să vadă ce să facă cu oamenii. Cei care au creat cele patru ţări, care au zidit cetăţile, care cercetau pământul erau prea nobili pentru Omenire.*

Decizia de a înfiinţa pe Pământ patru regiuni a fost cuplată cu decizia de a pune intermediari (regi-preoţi) între zei şi Omenire, „astfel regatul s-a pogorât din ceruri pe Pământ".

Într-o încercare – ce s-a dovedit inutilă – de a încheia sau atenua lupta dintre familiile lui Enlil şi Ea, zeii au tras la sorţi care ce regiune va primi în stăpânire. Astfel, Asia şi Europa i-au revenit lui Enlil şi familiei sale, iar Africa lui Ea.

Prima Regiune a civilizaţiei a fost Mesopotamia şi ţinuturile din jurul ei. Zona deluroasă care a devenit leagănul agriculturii şi vieţii civilizate, care a ajuns să fie cunoscută sub numele de Elam, i-a fost dată lui NIN.UR.TA, moştenitorul legal al lui Enlil. Au fost găsite unele texte sumeriene care povestesc eforturile eroice ale lui Ninurta de a închide trecătorile din munţi pentru a-şi proteja supuşii umani de necazurile cauzate de Potop.

Când noroiul care acoperise Câmpia dintre cele două râuri s-a uscat suficient pentru a permite recolonizarea, Shumerul şi regiunea

care se întindea spre vest către Mediterană i-au fost acordate fiului lui Enlil NAN.NAR (*Sin* în acadiană). Zeu binevoitor, el a supervizat refacerea Sumerului, reconstruind oraşele antediluviene pe locurile lor originale şi înfiinţând altele noi. Printre acestea din urmă se afla oraşul său preferat, *Ur*, locul de naştere al lui Avram. Reprezentările sale conţin semiluna, care era „corespondentul" lui celest (Fig. 58). Fiului celui mai mic al lui Enlil, ISH.KUR (numit de acadieni *Adad*), i-a fost oferită zona de nord, Asia Minor şi insulele medite-

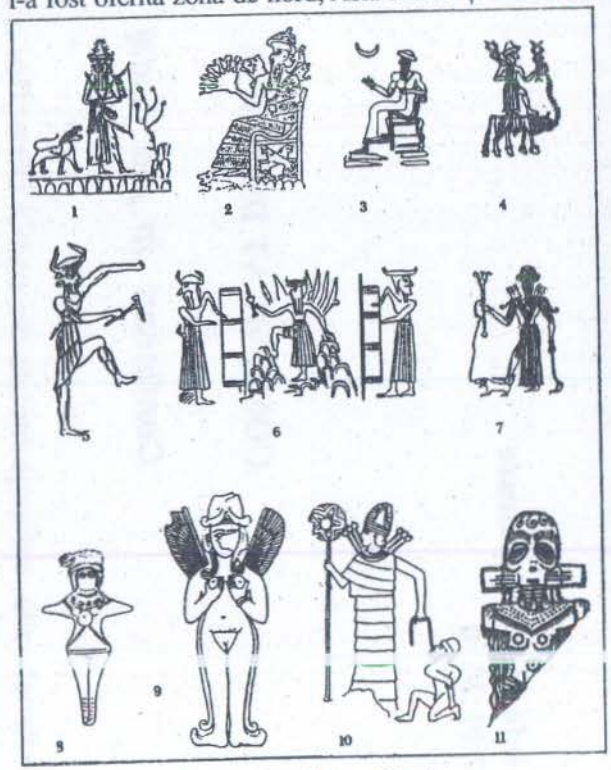

Zeii din Cer şi de pe Pământ
1. ENLIL 2. NINURTA 3. NANNAR/Sin 4. ISHKUR/Adad 5. NERGAL 6. GIBIL 7. MARDUK.IRNINI/Ishtar, Stăpâna Puternică (8), Încântătoare (9), Războinic (10), Pilot (11)

Fig. 58

raneene de unde a ajuns civilizația – „regalitatea" – în Grecia. Asemenea lui Zeus în Grecia, Adad era reprezentat călare pe un taur și ținând în mână un trăsnet.

Ea a împărțit cea de-a doua Regiune, Africa, între fiii săi. Se știe că un fiu numit NER.GAL a domnit peste partea de sud a Africii. Un fiu pe nume GI.BIL a învățat de la tatăl său arta mineritului și a metalurgiei și a preluat controlul minelor de aur africane. Un al treilea fiu – favoritul lui Ea – a fost numit după planeta natală, *MARDUK*, și a fost învățat de tatăl său astronomia și celelalte științe. (Pe la 2000 î.Ch., Marduk a uzurpat conducerea Pământului și a fost declarat zeul suprem al Babilonului și al „celor Patru colțuri ale Pământului".) Și, așa cum am văzut, un fiu numit de egipteni *Ra* a condus centrul civilizației din Regiunea sa, cea din valea Nilului.

A treia Regiune, așa cum s-a descoperit cu cca. cincizeci de ani în urmă, a fost în India. Și acolo a apărut în antichitate o mare civilizație, la aproape 1000 de ani după cea sumeriană. Este numită civilizația văii Indului, iar centrul său se afla într-un oraș nedescoperit încă, *Harappa*. Oamenii de acolo venerau nu un zeu, ci o zeiță, reprezentată în figurine și statuete ca o femeie atrăgătoare, împodobită cu coliere.

Datorită faptului că scrisul civilizației din valea Indului nu a fost încă descifrat, nu știm cum își numeau ei zeița sau cine era ea. Concluzia noastră este că ea era fiica lui Sin, pe care sumerienii o numeau IR.NI.NI („Stăpâna Puternică, Plăcut Mirositoare"), iar acadienii *Ishtar*. Textele sumeriene spun că domeniul ei era un ținut îndepărtat numit *Aratta* – o zonă agricolă, la fel ca și Harappa – spre care ea se ducea zburând ca pilot.

A patra Regiune a fost înființată de anunnaki din necesitatea unui spațioport – o regiune pentru uzul lor exclusiv. Toate facilitățile lor spațiale construite de la prima aterizare – spațioportul de la Sippar, Centrul de control al misiunii de la Nippur – au fost spulberate de Potop. Câmpia mesopotamiană era încă prea mlăștinoasă pentru așa ceva. Trebuia găsit un alt loc – mai ridicat, însă potrivit pentru scopurile lor, ascuns, însă accesibil –

pentru spațioport și anexele sale. Trebuia să fie o „zonă sacră" – în care se ajungea numai cu permisiunea lor. În sumeriană era numită TIL.MUN – literal „Țara rachetelor".

La conducerea acestui nou spațioport a fost pus fiul lui Sin (nepotul lui Enlil), fratele geamăn al lui Irnini/Ishtar. Numele său era UTU („Strălucitorul") – *Shamash* în acadiană. El a fost cel care fusese însărcinat cu operațiunea „Potopul", evacuarea spațioportului vechi de la Sippar. Era șeful astronauților de pe Pământ, „Vulturii", și își purta cu mândrie uniforma la ocaziile oficiale (Fig. 59).

În zilele de dinaintea Potopului, spun tradițiile, câțiva muritori aleși au fost lansați în cer de la spațioport: *Adapa*, care a ratat ocazia; *Enmeduranki*, pe care zeii Shamash și Adad l-au dus în Lăcașul ceresc pentru a fi inițiat ca preot (și apoi readus pe pământ). Apoi *Ziusudra* („Viață prelungită"), eroul Potopului, care a fost luat împreună cu soția sa în Tilmun.

După Potop, spun istoriile sumeriene, *Etana* – unul din primii conducători din Kish, a fost luat într-un *Shem* și ridicat în Lăcașul zeilor, acolo fiindu-i oferite Planta reîntineririi și aducătoare de naștere (însă el a fost prea speriat pentru a duce călăto-

Fig. 59

ria până la capăt). Faraonul Thothmes/Tutmes III pretinde în inscripțiile sale că zeul Ra l-a luat cu el, înconjurând împreună cerul și întorcându-se înapoi pe Pământ:

A deschis pentru mine poarta Cerului,
A deschis pentru mine poarta orizontului.
Am zburat la cer ca Șoimul divin...
Ca să pot vedea căile misterioase ale cerului...
Și mi-a fost dată înțelepciunea zeilor.

Ulterior, *shem*–ul a fost venerat ca un obelisc, iar racheta salutată de „Vulturi" a făcut loc sacrului Pom al vieții (Fig. 60). Dar în Sumer, acolo unde zeii erau o prezență cotidiană – ca în Egiptul primului faraon – *Tilmun*, „Țara rachetelor", era un loc real: locul unde omul putea afla Nemurirea.

Și tot acolo, în Sumer, a fost consemnată povestea omului care, neinvitat de zei, a încercat să-și schimbe soarta în ciuda tuturor împotrivirilor.

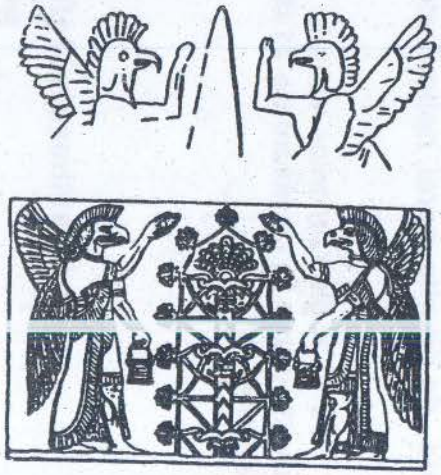

Fig. 60

VII

GILGAMESH: REGELE CARE A REFUZAT SĂ MOARĂ

Povestea sumeriană a primului Căutător al Nemuririi cunoscut se referă la un rege care a domnit cu mult, mult timp în urmă și care i-a cerut nașului său divin să-l lase să intre în „Țărâmul vieții". Despre acest conducător neobișnuit, scribii antici au scris epopei. Se spune despre el că:

Lucruri ascunse a văzut,
Ce-i Omului ascuns el a aflat.
Și chiar a adus vești
Din vremea de dinainte de Potop.
Călătorie mare a făcut,
De mare osteneală și necazuri mari.
Când s-a întors, pe un stâlp mare
A trecut toate faptele sale.

Din povestea sumeriană au mai rămas mai puțin de două sute de versuri. Însă o cunoaștem din traducerile în limbile popoarelor care au urmat sumerienilor în Orientul Apropiat: asirieni, babilonieni, hitiți, hurieni. Toți au spus și au tot spus această poveste, iar tăblițele de lut pe care a fost scrisă – unele păstrate integral, altele fragmentar, iar unele ininteligibile – au permis cercetătorilor să pună cap la cap epopeea.

Esențialul provine din douăsprezece tăblițe de lut scrise în acadiană, care provin din biblioteca lui Ashurbanipal din Ninive. Ele au fost găsite de George Smith, a cărui slujbă la British Museum era să sorteze și să catalogheze zecile de mii de tăblițe

și fragmente de tăbliță care au sosit la muzeu din Mesopotamia. Într-o zi, i-au căzut ochii pe un fragment care relata povestea potopului. Nu putea fi o greșeală: textul cuneiform, din Asiria, conținea povestea unui rege care l-a căutat pe eroul potopului și a aflat de la el relatarea acestui eveniment!

Cu un entuziasm de înțeles, conducerea muzeului l-a trimis pe Smith la fața locului pentru a descoperi fragmentele lipsă. Cu mult noroc, el a găsit suficiente fragmente pentru a putea reconstrui textul și a ghici ordinea tăbliței. În 1876, el a demonstrat că era vorba de, așa cum și-a intitulat el lucrarea, *The Chaldean Account of the Flood* (Povestea caldeeană a potopului). Din limbă și stil, a ajuns la concluzia că a fost compusă în jurul lui 2000 î.Ch. în Babilon.

George Smith a citit numele regelui care l-a căutat pe Noe *Isdubur* și a sugerat că nu este altul decât biblicul Nimrod. Pentru o vreme, cercetătorii au preluat această variantă și s-au referit la cele doisprezece tablete ca la „epopeea lui Nimrod". Alte descoperiri și cercetări au stabilit originea sumeriană a poveștii și s-a reușit citirea corectă a numelui regelui: GIL.GA.MESH. Din alte texte istorice – inclusiv Lista regilor sumerieni – s-a confirmat că a fost conducătorul orașului Uruk, biblicul Erec, pe la 2900 î.Ch. Deci *Epopeea lui Gilgamesh*, cum este numită astăzi, ne duce înapoi cu 5000 de ani.

Pentru a înțelege epopeea, este important să se cunoască istoria orașului Uruk. Confirmând relatările biblice, istoriile sumeriene susțin că după potop, monarhia – dinastiile regale – au început cu Kish. De aici a fost transferată la Uruk în urma ambițiilor zeiței Irnini/Ishtar, căreia nu-i plăcea deloc domeniul ei.

La început, Uruk era doar locul unui templu al lui An, „Domnul cerurilor", construit în vârful unui zigurat numit E.AN.NA („casa lui An"). Cu rarele ocazii când vizita Pământul, An trăgea la Irnini. I-a oferit titlul de IN.AN.ANA – „cea plăcută lui An" (bârfele susțin că ea era plăcută într-un mod deloc platonic) și a instalat-o la Eana, care altfel era neocupat.

Dar la ce bun un oraș fără oameni, un conducător fără supuși? Nu prea departe spre sud, pe țărmurile golfului Persic, Ea locuia la Eridu în semiizolare. De acolo, el supraveghea evoluția omenirii, oferindu-le oamenilor tot felul de cunoștințe. Dichisită și parfumată, Inana i-a făcut o vizită lui Ea (care-i era unchi). Îmbătându-se și fermecat de ea, i-a oferit ce-și dorea: transformarea Urukului în noul centru al civilizației sumeriene, capitala monarhiei în locul Kishului.

Pentru a-și atinge planurile grandioase, zeița mai trebuia să intre în cercul interior al celor doisprezece zei. Ea i-a cerut ajutorul fratelui său Utu/Shamash. Dacă în zilele de dinaintea potopului, mariajele între zei și femeile oamenilor era prohibită, interdicția fost eliminată după potop. Așa se face că marele preot al templului lui An era un fiul lui Shamash de la o femeie. Ishtar și Shamash l-au uns rege al Urukului, înființând prima dinastie de regi-preoți. Conform listei sumeriene a regilor, a domnit 324 ani. Fiul său „care a construit Uruk" a condus 420 de ani. Când Gilgamesh, al cincilea rege din dinastie, a ajuns pe

Fig. 61

Fig. 62

tron, Uruk era deja centrul civilizației sumeriene, stăpânindu-și vecinii și făcând comerț la mari depărtări. (Fig. 61)

Rudă cu marele zeu Shamash, pe linie paternă, Gilgamesh era considerat „două treimi zeu, o treime om" datorită faptului că mama sa era zeița NIN.SUN (Fig. 62). Din această cauză i s-a acordat privilegiul de a-și scrie numele cu prefixul „divin".

Mândru și sigur pe el, Gilgamesh a început ca un rege binevoitor și conștiincios, lansându-se în acțiuni de sporire a orașului și împodobire a templelor. Dar pe măsură ce dobândea mai multe cunoștințe despre relațiile dintre oameni și zei cu atât devenea mai filosof și neliniștit. În mijlocul bucuriei, gândurile sale se îndreptau spre moarte. Va trăi el mai mult, datorită celor „două treimi" de zeu sau la fel ca ceilalți oameni din cauza treimii umane? Curând, el și-a mărturisit neliniștile lui Shamash:

În orașul meu oamenii mor; supărată mi-este inima.
Oamenii mor; grea îmi este inima...
Omul cel mai înalt nu se poate înălța la cer;
Omul cel mai lat nu poate acoperi Pământul.

„Și eu voi cădea peste zid?" l-a întrebat pe Shamash, „voi avea soarta crudă?"

Evitând un răspuns direct – poate necunoscându-l – Shamash a încercat să-l facă pe Gilgamesh să-și accepte soarta, care va fi aceasta, și să se bucure de viață cât putea:

Când zeii au făcut pe oameni
Moartea le-au hărăzit.
Viața au păstrat-o numai pentru ei.
Din această cauză:
Burta să îți fie plină, Gilgamesh,
Veselește-te și noaptea și ziua!
Din fiecare zi sărbătoare fă,
Zi și noapte, petrece și cântă!
Hainele să-ți fie proaspete,

Capul spălat, în apă să te-mbai.
Grijă să ai de cel micuț ce mâna ți-o apucă,
soția-ți fă-o să se bucure,
fiindcă asta-i soarta Omului.

Dar Gilgamesh a refuzat să-și accepte soarta. Nu era el două treimi divin și doar o singură treime om? De ce să determine partea cea mai mică soarta sa, și nu cea mare, de natură divină? Bântuind ziua și frământându-se noaptea, Gilgamesh a început să se amestece în viața tinerelor cupluri, poruncind ca mireasa să se împreuneze mai întâi cu el. Apoi, într-o seară a avut o viziune pe care a considerat-o semn rău. S-a repezit la mama sa pentru a-i povesti visul ca să i-l interpreteze:

Mamă,
Azi-noapte nu m-am putut liniști,
Și m-am plimbat pe străzi.
În miezul nopții, semne mi-au apărut.
O stea se făcea din ce în ce mai mare în cer.
Lucrarea lui Anu spre mine cobora!

„Lucrarea lui Anu" care cobora din cer a căzut pe Pământ lângă el, continuă Gilgamesh:

Să o ridic am încercat,
Prea grea era pentru mine.
Am încercat s-o clatin,
Dar nici măcar nu s-a mișcat.

În vreme ce se chinuia cu obiectul, care probabil că se îngropase adânc în pământ, „orășenii s-au repezit la el, nobilii în jurul lui se învârteau". Căderea obiectului a fost văzută de întreg orașul, fiindcă „tot Urukul era acolo". „Eroii" – cei puternici – l-au ajutat pe Gilgamesh să disloce obiectul căzut din cer: „Eroii l-au apucat de partea de jos, iar eu de partea sa de sus."

Fig. 63

Fig. 64

Dacă obiectul nu este descris în text, cu siguranță că el nu era un meteorit, ci un obiect demn de a fi numit *lucrarea* lui Anu însuși. Cititorul antic nu avea se pare nevoie de prea multe explicații fiind probabil familiar cu termenul („Lucrarea lui Anu") sau cu reprezentarea acestuia. Probabil că despre el este vorba pe un sigiliu cilindric (Fig. 63).

Textul epopeii descrie partea de jos, care a fost ridicată de către eroi, cu un termen care poate fi tradus prin „picioare". Avea și alte părți protuberante și chiar se putea intra în el, după cum reiese din descrierea făcută:

Am apăsat cu putere fața lui,
Dar n-am putut să-i scot acoperământul,
nici să-i ridic Ascensorul...
Cu o mare vâlvătaie capacul i l-am scos
Și în măruntaiele lui am intrat.
Mișcătoarele „Care împing înainte"
Le-am ridicat și ți le-am adus.

Gilgamesh era sigur că apariția obiectului era un semn din partea zeilor referitor la soarta lui. Dar mama lui, zeița Ninsun, l-a dezamăgit. Ceea ce coborâse ca o stea din Cer, a spus ea, prevestește sosirea „unui tovarăș devotat ce te va salva, un prieten

vine la tine... el e cel mai puternic în țară... și niciodată nu te va părăsi. Acesta este înțelesul viziunii."

Știa despre ce vorbea, fiindcă, fără ca Gilgamesh să știe, ca răspuns la plângerile oamenilor din Uruk, zeii aranjaseră ca un sălbatic să sosească la Uruk pentru a-i distrage atenția de la preocupările sale sumbre. Era numit ENKI.DU – „creatura lui Enki" – un sălbatic care trăise în păduri printre animale ca unul dintre ele: laptele sălbăticiunilor l-a supt". Este reprezentat cu o barbă deasă, păros, gol, deseori fiind înfățișat în compania prietenelor sale animale. (Fig. 64)

Pentru a-l atrage, nobilii din Uruk au angajat o prostituată. Enkidu, care până atunci cunoscuse numai compania animalelor, s-a împreunat cu ea de mai multe ori. Apoi, ea l-a adus într-o tabără din apropierea orașului, unde a fost învățat să vorbească, obiceiurile din Uruk și preferințele lui Gilgamesh. „Distrează-l pe Gilgamesh, la jocuri să-i fii tovarăș."

Prima întâlnire a avut loc într-o noapte, când Gilgamesh și-a părăsit palatul căutând o aventură sexuală. Enkidu l-a întâlnit pe stradă, barându-i drumul. „S-au apucat unul pe altul și s-au împins ca niște tauri." În timpul luptei, „zidurile se clătinau, ușile se zdrobeau". În cele din urmă, Gilgamesh „genuchiul și l-a îndoit": meciul se încheiase. Pierduse în fața străinului. „Furia i s-a domolit, Gilgamesh s-a întors." Abia atunci i-a vorbit Enkidu și Gilgamesh și-a amintit cuvintele mamei sale. Acesta era deci prietenul său. „S-au sărutat și s-au împrietenit."

Când cei doi au devenit buni prieteni, Gilgamesh i-a împărtășit lui Enkidu temerile sale. Auzind, „ochii lui Enkidu de lacrimi s-au umplut, inima i s-a-ntristat, din greu ofta". Atunci el i-a spus lui Gilgamesh că există o posibilitate să-și schimbe soarta: să pătrundă în Lăcașul secret al zeilor. Acolo, dacă Shamash și Adad îl vor susține, zeii i-ar putea acorda statutul divin la care avea dreptul.

„Lăcașul zeilor, i-a spus Enkidu, era în Muntele cedrilor." L-a descoperit din întâmplare, spunea el, când hălăduia prin pă-

duri alături de animale. Dar era păzit de un monstru înfricoșător numit *Huwawa:*

L-am găsit, prietene, în munți
Pe când hălăduiam cu fiarele.
Și multe leghe se întinde în pădure:
În miezul lui am intrat.
Huwawa (este acolo). Sforăitul său e ca un potop,
Gura lui foc aruncă,
Și răsuflarea moarte...
Paznicul Pădurii cedrilor, Războinicul de foc,
E preaputernic, nu se odihnește...
Ca să păzească Pădurea cedrilor,
Pe oameni ca să-i înspăimânte, Enlil l-a pus

Numai faptul că Huwawa avea ca principală sarcină să-i oprească pe muritori să intre în Pădurea cedrilor nu a făcut decât să mărească dorința lui Gilgamesh de a pătrunde în acest loc. Cu siguranță, acolo putea să li se alăture zeilor și să scape de soarta sa muritoare:

Cine, prietene, să urce la cer poate?
Numai zeii,
Ducându-se în peșterile lui Shamash.
Zilele Omului sunt numărate,
Și ei nu adună decât vânt.
Chiar și tu te temi de moarte,
Deși puterea uriașă îți este.
Așa că
Lasă-mă să merg 'naintea ta,
Și gura ta să-mi zică:
„Mergi fără teamă!"

Acesta era deci planul: mergând în „peșterile lui Shamash" din Muntele cedrilor, pentru a putea să „urce la cer" precum zeii.

Chiar și cel mai înalt om, a spus Gilgamesh mai înainte, „nu poate să ajungă la cer". Acum aflase locul de unde se putea ajunge la Cer. A căzut în genunchi și s-a rugat lui Shamash: „Lasă-mă să merg, o Shamash! Mâinile-mi sunt împreunate în rugăciune... la locul aterizării, dă ordinul... Oferă-mi protecția ta!"

Versurile care conțin răspunsul lui Shamash sunt din nefericire pierdute. Aflăm doar că „Gilgamesh a privit semnul... fața lui s-a umplut de lacrimi". Se pare că i se dăduse voie să continue, însă pe propriul risc. Cu toate acestea, Gilgamesh a decis să continue și să se lupte cu Huwawa fără ajutorul zeului. „Dacă nu voi reuși", a spus, oamenii mă vor pomeni: „Gilgamesh, vor spune ei, a fost învins de Huwawa." Dar dacă voi reuși, a continuat – voi obține un *Shem* – vehiculul „cu care se atinge veșnicia".

Când Gilgamesh a poruncit să i se facă arme speciale cu care să se lupte cu Huwawa, înțelepții din Uruk au încercat să-l convingă să renunțe. „Ești încă tânăr, Gilgamesh", au spus ei, așa că ce rost avea să riște să moară când mai avea mulți ani înainte, pentru ceva în care nu se știe dacă avea vreo șansă: „Ce vei obține nu se știe." Adunând toate informațiile disponibile despre Pădurea cedrilor, ei l-au avertizat pe Gilgamesh:

Am aflat că Huwawa măiastru a fost construit,
Cine-i poate sta în față?
E-o luptă inegală
Cu-această mașinărie de asediu.

Dar Gilgamesh „a privit în jur și le-a zâmbit". Faptul că se spunea despre Huwawa că este un monstru mecanic, o „mașinărie de asediu", l-a încurajat să creadă că era într-adevăr controlabilă prin poruncile zeilor Shamash și Adad. Cum el nu reușise să obțină sprijinul lu Shamash, a cerut ajutorul mamei sale pentru asta. „Luându-se de mână, Gilgamesh și Enkidu au mers la Palatul cel mare, la Ninsun, Marea regină. Când a intrat, Gilgamesh a înaintat și i-a zis: „O, Ninsun! Într-o călătorie mare

voi pleca, acasă la Huwawa. O mare bătălie voi lupta, pe căi nemaibătute voi umbla. O, mamă, roagă-te tu lui Shamash pentru mine!"

„Ninsun a intrat în camera ei, își puse o rochie ce pe trupu-i se lipea, mărgele ce pe sâni i se odihnesc..." Apoi a început să se roage lui Shamash, aruncând vina pentru această călătorie pe el: „De mi l-ai dat ca fiu pe Gilgamesh, de ce o inimă neostenită tu i-ai dat? Și-acuma l-ai făcut să plece departe, acasă la Huwawa!" I-a cerut lui Shamash să-l apere pe Gilgamesh:

Până ce va ajunge în Pădurea cedrilor,
Până ce va omorî pe Huwawa,
Până când acasă se va întoarce.

Când populația a aflat că Gilgamesh pleacă în țara lui Huwawa, a venit la el și i-a urat succes. Înțelepții orașului i-au oferit sfaturi mai practice: „Lasă-l pe Enkidu să meargă înaintea ta, căci știe drumul... prin pădure, pe drumurile lui Huwawa să pătrundă... cel care merge înainte, tovarășu'-și salvează!" Și ei au invocat binecuvântarea lui Shamash: „Fie ca Shamash să-ți împlinească dorința ce-o dorești, el să-ți limpezească ochii, calea să ți-o bătătorească, drumul de oameni nebătut, muntele de oameni necălcat!"

Ninsun și-a luat la revedere în cuvinte puține. Întorcându-se spre Enkidu, i-a cerut să-l apere pe Gilgamesh: „Deși nu ai ieșit din pântecul meu, ca fiu eu te adopt", i-a spus. „Apără-l pe rege ca pe fratele tău." Apoi și-a pus emblema la gâtul lui Enkidu.

Și cei doi au plecat în călătorie.

Tăblița a patra relatează călătoria celor doi către Pădurea cedrilor. Din nefericire, este atât de spartă încât, în ciuda descoperirii unui text în limba hitită, nu s-a putut înțelege nimic din ea.

Este evident însă că cei doi au mers cale lungă, spre vest. Din când în când, Enkidu încerca să-l convingă să renunțe. Huwawa, îi spunea, poate auzi o vacă mișcându-se de la șaizeci de leghe. „Plasa" lui poate prinde de la mare distanță, strigătele

sale de la „Locul de unde se răsare" ajung până la Nippur. „Slăbiciunea îl cuprinde" pe cel care se apropie de pădure. Să ne întoarcem, se ruga el. Dar au continuat:

La muntele verde cei doi au ajuns.
Cuvintele amuțiseră
Și în tăcere stăteau.
În tăcere stăteau și priveau spre pădure.
La înălțimea cedrilor ei priveau,
La intrarea în pădure se uitau.
Unde Huwawa voia să se ducă, acolo cărare era,
drept era drumul, de foc era drumul.
La Muntele cedrilor ajunseseră,
Lăcașul zeilor,
Răspântia lui Ishtar.

Uluiți și obosiți, cei doi s-au culcat. În toiul nopții însă au fost treziți. „Tu m-ai trezit?" l-a întrebat Gilgamesh pe Enkidu. Nu, a răspuns acesta. Abia se culcară la loc și Gilgamesh îl trezi iarăși pe Enkidu. Văzuse ceva extraordinar și nu era sigur dacă visase sau era treaz:

În viziunea mea, prietene,
Pământul s-a zguduit,
M-a trântit jos, picioarele mi-a prins...
Lucirea era neasemuit de tare!
Un om a apărut.
Cel mai de seamă om era...
Din pământ m-a scos afară.
Apă de băut mi-a dat, inima mi-a potolit.
Mi-a pus picioarele la loc pe pământ.

Cine era acest om – „cel mai de seamă" – care l-a tras pe Gilgamesh din pământ? Ce era „lucirea neasemuit de tare" care a acompaniat cutremurul? Enkidu nu putea să răspundă. Obosit,

el s-a culcat la loc. Însă liniștea nopții a fost spulberată încă o dată:

În toiul veghii,
Somnul lui Gilgamesh s-a sfârșit.
S-a ridicat, spunându-i fratelui său:
„Frate, tu m-ai strigat?
De ce sunt treaz?
Tu m-ai atins?
De ce m-am trezit?
N-a trecut un zeu pe-aici?
De ce mi-e carnea amorțită?"

Negând că l-ar fi trezit pe Gilgamesh, Enkidu l-a lăsat pe tovarășul său să se întrebe dacă vreun „zeu a trecut pe-aici". Uimiți, cei doi s-au culcat la loc, însă au fost treziți încă o dată. De data asta Gilgamesh descrie ce a văzut:

Viziunea ce-o avui de tot fu înfricoșătoare!
Cerurile țipau, pământul bubuia.
Deși zorii se arătau, întunericul căzuse.
Trăsnetele luceau, o flacără apăru.
Norii asudau și cu moarte plouau!
Apoi lucirea dispăru, focul se stinse.
Și tot ce a căzut în cenușă se transformă.

Gilgamesh își dădu seama că asistase la decolarea unei „camere cerești". Pământul se cutremura când au fost pornite motoarele, nori de fum și praf au acoperit zona, întunecând cerul dimineții, strălucirea motoarelor întrezărită printre nori și, o dată decolată, dispariția luminilor. O viziune „de tot înfricoșătoare" într-adevăr! Însă aceasta nu a făcut decât să-l încurajeze pe Gilgamesh să continue, fiindcă îi confirma că ajunsese unde trebuia.

Dimineață, cei doi au încercat să pătrundă în pădure, atenți să evite „copacii-arme", care pot ucide. Enkidu a găsit poarta despre

care îi vorbise lui Gilgamesh. Dar când încercă s-o deschidă fu împins la o parte de o forță nevăzută. Vreme de douăsprezece zile a zăcut paralizat.

Când a putut să se miște și să vorbească din nou l-a rugat pe Gilgamesh: „Să nu mai mergem în inima pădurii!" Dar Gilgamesh avea o veste bună pentru tovarășul său: cât își revenea după șoc, el – Gilgamesh – găsise un tunel. După sunetele care se auzeau din el, Gilgamesh era sigur că era legat de „peștera de unde se dau poruncile". Haide, l-a grăbit pe Enkidu, „nu mai sta, prietene, să mergem amândoi!"

Gilgamesh avusese dreptate, fiindcă textele sumeriene spun că

Intrând în pădure,
lăcașul secret al anunnakilor
se deschise.

Intrarea tunelului era (fusese ascunsă) sub niște copaci și arbuști, blocată de pământ și pietre. „În vreme ce Gilgamesh tăia copacii, Enkidu săpa." Dar abia ce făcură loc pentru a putea intra când teroarea își făcu apariția: „Huwawa a auzit zgomotul și tare s-a supărat." Acum își face apariția în scenă, căutându-i pe intruși. Înfățișarea lui era înspăimântătoare: „Puternic, dinți ca de dragon avea, fața ca de leu, mersul său ca potopul apelor era." Dar cea mai înfricoșătoare era „raza care radia". Ieșind din fruntea lui, „devora pomi și copaci". De forța sa ucigătoare „nimenea n-avea scăpare". Pe un sigiliu cilindric sumerian reprezentând un zeu, Gilgamesh și Enkidu apar flancați de un robot mecanic, fără îndoială monstrul din epopee (Fig. 65).

Fig. 65

Din textele sumeriene rezultă că Huwawa avea o armură din „șapte haine", dar când a apărut în scenă „numai una era încheiată, celelalte fiind descheiate". Considerând asta ca pe o oportunitate, cei doi prieteni au încercat să-l atragă într-o ambuscadă. Când monstrul își întorcea capul către atacatori, raza sa ucigașă lăsa în urmă distrugeri.

După scurt timp salvarea apăru din cer. Văzând dificultatea în care se aflau cei doi, „de sus din cer divinul Shamash le vorbi". Nu încercați să fugiți, i-a sfătuit el, ci „trageți-vă lângă Huwawa". Și zeul a dat drumul la vânturi „care au închis ochii lui Huwawa" și i-au neutralizat raza ucigașă. Așa cum intenționase Shamash, „raza dispăru, strălucirea se înnoră". Curând Huwawa a fost imobilizat: „Nu mai poate umbla înainte, nici înapoi să umble nu mai poate." Atunci cei doi l-au atacat pe Huwawa: „Enkidu l-a lovit pe paznicul Huwawa și l-a doborât. Două leghe de jur împrejur cedrii tremurară", atât de puternică fusese căderea monstrului. Atunci Enkidu „moartea i-o aduse lui Huwawa".

Bucuroși de victorie, însă epuizați de bătălie, cei doi s-au oprit să se odihnească lângă un pârâu. Gilgamesh s-a dezbrăcat să se spele. „Își lepădă hainele murdare și-și puse altele curate." Dichiseala lui a durat ceva timp, însă nu era nici o grabă: drumul către „lăcașul secret" al anunnakilor nu mai era blocat.

Nu realiza însă că dorința unei femei îi va anula victoria...

Locul, așa cum se spusese mai devreme în epopee, era numit și „Răspântia lui Ishtar". Zeița însăși venea și pleca când voia din acest loc. Probabil că și ea, asemenea lui Shamash, urmărise bătălia – poate din Camera cerească („înaripată"), așa cum este reprezentată pe un sigiliu cilindric hitit (Fig. 66). Acum, urmărindu-l pe Gilgamesh cum se dezbracă și face baie, „zeița Ishtar a tras cu ochiul la bărbăția lui Gilgamesh".

Fig. 66

Apropiindu-se de erou, ea nu a ascuns deloc ce avea în minte:

Vino, Gilgamesh, tu să-mi fii iubit!
Oferă-mi fructul iubirii tale.
Tu să-mi fii bărbat,
Eu să-ți fiu femeie!

Promițându-i care de aur, un palat magnific, domnia peste regate, Ishtar era sigură că-l va cuceri pe Gilgamesh. Dar răspunzându-i, el a arătat că nu are nimic să-i ofere ei, o zeiță. Cât despre „dragostea" ei, cât va dura? Mai devreme sau mai târziu îl va arunca „ca pe-o opincă ce strânge piciorul". Înșirând numele celorlalți bărbați cu care ea se „iubise", a refuzat-o. Înfuriată de acest refuz insultător, Ishtar s-a dus la Anu cerându-i să asmută „Taurul Cerului" pe Gilgamesh.

Atacați de Monstrul Cerului, Gilgamesh și Enkidu au uitat de ideea lor și au luat-o la fugă. Ajutându-i în fuga lor, zeul Shamash i-a făcut să „traverseze o cale de o lună și cincisprezece zile în numai trei", până la Uruk. Dar la intrarea în Uruk, pe malurile Eufratului, monstrul i-a ajuns. Gilgamesh a reușit să intre în oraș și să-și adune soldații. În afara zidurilor a rămas Enkidu singur să lupte cu monstrul. Când Taurul Cerului „sforăia", răsăreau în pământ gropi „mari cât să-nghită două sute de ostași". Când Enkidu a căzut în una din ele, taurul s-a întors. Enkidu a ieșit din groapă și l-a omorât.

Nu se știe exact ce era Taurul Cerului. Termenul sumerian – GUD.AN.NA – poate însemna și „arma de atac a lui Anu", „racheta de croazieră". Fascinați de episod, artiștii antici îi reprezintă deseori pe Gilgamesh și Enkidu luptându-se cu un taur, în vreme ce zeița Ishtar cea goală (și uneori Adad) privesc (Fig.

a b

Fig. 67

67a). Dar din textul epopeii este clar că această armă era ceva mecanic și echipată cu două protuberanțe („coarne") care „erau turnate din treizeci de *minas* de lapis, groase de două degete". Există unele reprezentări ale acestui „taur", venind din cer (Fig. 67b).

După ce Taurul Cerului a fost înfrânt, Gilgamesh „pe toți armurierii i-a chemat, să vadă cum este alcătuit taurul". Apoi, triumfători, el și Enkidu s-au dus să-i mulțumească lui Shamash.

Iar „Ishtar în casa ei, s-a pus pe bocit".

În palat, Gilgamesh și Enkidu se odihneau după sărbătorirea victoriei, însă în Lăcașul zeilor, aceștia analizau plângerea lui Ishtar. Anu i-a spus lui Enlil: „Fiindcă au ucis Taurul Cerului, și pe Huwawa l-au distrus, amândoi trebuie să moară." Însă Enlil a spus: „Enkidu să moară, iar Gilgamesh să nu moară." Atunci a intervenit Shamash: „Au fost împreună, de ce să moară doar nevinovatul Enkidu?"

În timp ce zeii deliberau, Enkidu a intrat în comă. Supărat și îngrijorat, „Gilgamesh mergea încolo și-ncoace pe lângă patul" în care zăcea Enkidu. Lacrimi amare îi curgeau pe obraji. Oricât de rău îi părea de tovarășul său, gândurile sale au revenit la ceea ce-l neliniștea cel mai tare: va ajunge și el să zacă asemenea lui Enkidu? Va sfârși el, după toate chinurile, ca orice muritor?

La adunarea lor, zeii ajunseseră la un compromis. Sentința de condamnare la moarte a lui Enkidu a fost comutată în muncă silnică pe viață. Pentru a duce sentința la îndeplinire și a-l duce la noua lui casă, „vor veni doi oameni, ca păsările îmbrăcați".

Unul din ei, „un tânăr a cărui față este neagră, ca un om-pasăre are fața" îl va duce în Țara Minelor:

Va fi îmbrăcat ca un Vultur,
Cu brațul el te va conduce.
„Urmează-mă", el îți va spune, te va conduce
În Casa întunericului,
În locul de sub pământ.
Locul de unde nimeni nu mai pleacă, din cei ce intră.
Un drum de unde nu există întoarcere,
O Casă ai cărei locuitori sunt lipsiți de lumină,
Acolo unde praf este în gura lor
Și pământul le e mâncarea.

O reprezentare de pe un sigiliu cilindric ilustrează scena cu un mesager înaripat („înger") conducându-l pe Enkidu (Fig. 68).

Auzind sentința dată tovarășului său, Gilgamesh a avut o idee. Nu departe de Țara Minelor era, aflase el, *Țara Vieții*: locul unde duceau zeii pe oamenii cărora le acordau viața veșnică!

Era „locul strămoșilor care de marii zei cu apele purificatoare fuseseră unși". Acolo, împărtășindu-se cu mâncarea și băutura zeilor, trăiau

Prinții regilor ce au domnit
În zilele jugului,
Ca Anu și Enlil ei cu mâncare sunt serviți,
Din burdufe, apă pură lor le e turnată.

Fig. 68

Nu era locul unde fusese dus eroul potopului, Ziusudra/Utnapishtim, locul de unde Etana „la ceruri se urcase"?

Așa se face că „Regele Gilgamesh, la Țara Vieții tot timpul se gândea". Anunțându-l pe Enkidu că-l va însoți, măcar o parte din călătorie, Gilgamesh explică:

O, Enkidu,
Chiar și cel mai puternic de soartă e învins.
În Țara Vieții eu voi intra,
Îmi voi face un Shem,
În locul unde Shem-*urile se ridică,*
Un Shem *îmi voi ridica și eu.*

Totuși, trecerea din Țara Minelor în Țara Vieții nu putea fi decisă de un muritor. Cu cele mai puternice cuvinte posibile, înțelepții din Uruk și mama sa l-au sfătuit pe Gilgamesh să ceară mai întâi permisiunea lui Utu/Shamash:

Dacă în țară vrei să intri,
Spune-i lui Utu, spune-i lui Utu, marele Utu!
Țara e în stăpânirea lui Utu,
Țara în care cedrii sunt aliniați,
Utu acolo e stăpân.
Spune-i lui Utu!

Astfel avertizat și sfătuit, Gilgamesh a oferit un sacrificiu în cinstea lui Utu și s-a rugat la el pentru consimțământ și protecție:

O, Utu,
În țară vreau să intru,
fii alături de mine!
În țara în care cedrii sunt aliniați
Vreau să intru, fii alături de mine!
În țara de unde se ridică Shem-*urile,*
Lasă-mă să-mi fac un Shem*!*

La început, Utu/Shamash s-a îndoit că Gilgamesh ar merita să intre în țară. Apoi, după alte rugăciuni, l-a avertizat că va trebui să călătorească printr-o zonă aridă și pustie, „praful de pe la răspântii îți va fi adăpostul, deșertul pat îți va fi, țepii și nisipul îți vor zdreli picioarele, setea îți va usca sufletul". Nereușind să-l convingă să renunțe, el i-a spus că „locul de unde se ridică *Shem*-urile" este înconjurat de șapte munți, iar trecătorile sunt păzite de „uriași" care pot „arunca foc încins" sau „trăsnet care nu poate fi trimis înapoi". Dar în final Utu a cedat: „Lacrimile lui Gilgamesh le-a acceptat ca pe-o ofrandă, ca o ofrandă de milă, și el i-a arătat mila sa."

Dar „regele Gilgamesh a fost nesăbuit". Decât să călătorească pe drumul cel greu, a preferat să facă cea mai mare parte a călătoriei pe mare. După ce ajungeau la destinație, Enkidu urma să meargă în Țara Minelor, iar el se va duce în Țara Vieții. A ales cincizeci de tineri puternici ca să-l însoțească pe el și pe Enkidu și care să vâslească. Prima lor sarcină a fost să taie și să construiască din lemnul special de Uruk o barcă specială MA.GAN – „corabie de Egipt". Fierarii din Uruk au construit arme speciale. Când toul a fost gata, au pornit pe mare.

Conform relatărilor, ei au navigat spre Golful Persic, plănuind fără îndoială să înconjoare Peninsula Arabică, apoi să se îndrepte prin Marea Roșie spre Egipt. Însă supărarea lui Enlil îi va ajunge. Nu i se spusese lui Enkidu că va veni un „înger" și-l va lua de mână și-l va duce în Țara Minelor? Atunci cum se face că era într-o barcă regală, alături de veselul Gilgamesh și cincizeci de oameni înarmați?

La lăsarea întunericului, Utu – care îi urmărise cu mare supărare – „cu capul sus a plecat". Munții de pe țărm „s-au întunecat, umbrele i-au înghițit". Atunci, „pe lângă munți" era ceva/cineva care – asemenea lui Huwawa – emitea raze „de care nimeni nu putea să scape". „Ca un taur stătea pe casa Pământului" – se pare un turn de veghe. Înfricoșătorul paznic a atacat corabia și pasagerii ei și Enkidu a fost cuprins de frică. „Să ne întoarcem la Uruk", s-a rugat el, însă Gilgamesh nici nu voia să audă. În

loc de asta, el a îndreptat vasul spre țărm hotărât să se lupte cu paznicul – „acel om, de om este, ori zeu este".

Atunci i-a lovit nenorocirea. Pânza s-a destrămat. Ca smucit de o mână nevăzută, vasul s-a ridicat de la proră în sus și s-a scufundat. Gilgamesh a reușit să înoate până la țărm, la fel și Enkidu. În urma lor, vedeau nava scufundându-se cu echipajul încă la posturile sale, părând ca fiind în viață:

După ce s-a scufundat, în mare la fund s-a dus,
Nava Magan *la fundul mării s-a dus,*
După ce nava Magan *s-a scufundat,*
Înăuntru ei, ca și când ar fi fost vii,
Ședeau morți toți cei
care din pântec de femeie au fost născuți.

Au petrecut noaptea pe un țărm necunoscut, certându-se încotro s-o ia. Gilgamesh era încă hotărât să meargă la țărm. Enkidu l-a sfătuit să se întoarcă în oraș, la Uruk. Totuși, curând slăbiciunea l-a doborât pe Enkidu. Gilgamesh l-a sprijinit și încurajat din răsputeri: „Slăbutul meu prieten, la țărm te voi duce", i-a promis. Dar Moartea, „ce nu cunoaște deosebiri" nu putea fi evitată.

Vreme de șapte zile și șapte nopți l-a jelit Gilgamesh pe Enkidu, până când „un vierme i-a ieșit din nas". La început a rătăcit la întâmplare: „Pentru prietenul său Enkidu, Gilgamesh amarnic a mai plâns, cu un junghi în pântec, cu frică de moarte, prin sălbăticie umblând." Din nou era preocupat de soarta lui „de moarte temându-se" – întrebându-se: „Când o să mor, o să fiu și eu ca Enkidu?"

Hotărârea de a-și schimba soarta de muritor s-a întărit și mai tare. „Trebuie să-mi bag capul în pământ și să dorm tot restul zilelor lumii?" l-a întrebat pe Shamash. „Lasă-mi ochii să se umple de soare, lasă-mă să mă bucur de lumină!" l-a implorat pe zeu. Urmându-și drumul după răsăritul și apusul Soarelui, „spre Vaca Sălbatică, la Utnapishtim, fiul lui Ubar-Tutu, a pornit".

Călătorea pe cărări nemaibătute, fără a întâlni vreun om, vânând pentru a-și asigura hrana. „Ce munți a urcat, ce râuri a traversat nimeni nu știe", notează scribul antic cu tristețe.

După multă vreme, relatează versiunile descoperite la Ninive și în așezări hitite, s-a apropiat de zone locuite. Ajunsese într-o regiune dedicată lui *Sin*, tatăl lui Shamash. „Când a sosit seara la o trecătoare, Gilgamesh a văzut lei și s-a temut."

Capul și l-a ridicat spre Sin și s-a rugat:

„La locul unde zeii reîntineresc
Eu am plecat...
Ajută-mă!"

„Când s-a dus noaptea la culcare, s-a trezit dintr-un vis" pe pe care l-a interpretat ca un semn de la Sin că îl va „învia". Încurajat, Gilgamesh „ca o săgeată a tăbărât peste lei". Bătălia cu leii a fost comemorată nu numai în Mesopotamia, ci în întregul Orient Apropiat, chiar și în Egipt (Fig. 69 a, b, c).

a

b

c

Fig. 69

După ce au apărut zorii, Gilgamesh a traversat o trecătoare. În depărtare a văzut o apă mare, ca un lac mare, „zbuciumat de vânturi mari". În câmpia de la malul apei se afla un oraș, înconjurat de un zid. În el se afla un templu dedicat lui Sin.

În afara orașului, „aproape de mare", Gilgamesh a văzut un han. Când s-a apropiat a văzut-o pe „hangița Siduri". Ea avea în mână „un butoi (de bere) și un castron de păsat". Dar când l-a văzut pe Gilgamesh s-a speriat de el: „Era îmbrăcat în piei... burta îi era trasă, fața ca de sălbatic." Lesne de înțeles, când l-a văzut, hangița s-a închis în casă și a încuiat bine ușa. Cu mare dificultate a convins-o Gilgamesh de identitatea sa adevărată și de bunele sale intenții.

După ce Siduri l-a lăsat să se odihnească, să bea și să mănânce, Gilgamesh era nerăbdător să-și continue drumul. Care e cel mai bun drum către Tărâmul Vieții? a întrebat-o. Să înconjoare marea sau s-o traverseze?

Hangițo, care este calea...
Care sunt semnele?
Spune-mi, spune-mi care sunt semnele!
Mai bine pe mare să pornesc,
Ori pe uscat s-o ocolesc?

Alegerea nu era chiar așa de simplă, fiindcă marea era „Marea Morții":

Hangița îi spusa lui, lui Gilgamesh,
„Marea, Gilgamesh, nu poate fi trecută,
Căci demult, de tare demult,
Nimeni n-a venit de dincolo de mare.
Curajosul Shamash a traversat-o,
Dar în afară de el, cine poate?
Imposibil de trecut este,
Pustii sunt drumurile ei.
Goale sunt Apele morții

Care sunt în mare.
Atunci cum, tu, Gilgamesh, vrei să treci?

Cum Gilgamesh tăcea, Siduri a vorbit din nou, arătându-i că ar putea exista o modalitate de a traversa Marea Apelor Morții:

Gilgamesh,
Există Urshanabi, *marinarul lui Utnapishtim.*
La el sunt cele ce plutesc,
În pădure el știe să aleagă lucrurile ce se pun cap la cap.
Du-te la el,
Dacă se va putea, cu tine el va traversa,
Dacă nu, înapoi te dă.

Urmând indicațiile ei, Gilgamesh l-a găsit pe Urshanabi, marinarul. După multe întrebări, a fost găsit demn de serviciile sale. Utilizând vâsle lungi, ei au înaintat pe mare. În trei zile „cale de o lună și cincisprezece zile – o călătorie de patruzeci și cinci de zile – „au lăsat în urma lor".

Ajunsese la TIL.MUN – „Tărâmul Vieții".

Unde să se ducă acum?, s-a întrebat Gilgamesh. Trebuia să ajungă la un munte, i-a răspuns Urshanabi, „numele muntelui e *Mashu*".

Instrucțiunile oferite de Urshanabi ne sunt disponibile din versiunea hitită a epopeii, fragmente găsite la Boghazkoy și în alte așezări hitite. Din aceste fragmente (adunate de Johannes Friedrich: *Die hethitischen Bruchstükes des Gilgamesh-Epos),* aflăm că Gilgamesh a fost instruit să găsească și să urmeze „un drum bătut" care duce la „Marea cea mare, care e departe". Trebuia să se uite după două coloane de piatră sau „semne", care, spune Urshanabi, „mă duc mereu la destinație". Acolo trebuia să cotească și să ajungă la un oraș numit *Itla*, orașul sacru al unui zeu pe care hitiții îl numesc *Ullu-Yah* („Cel de pe culmi"?). Acolo trebuia să obțină binecuvântarea zeului înainte de a merge mai departe.

Fig. 70

Urmărind instrucțiunile, Gilgamesh a ajuns la Itla. În depărtare se putea vedea Marea cea mare. Acolo, Gilgamesh a mâncat și a băut, s-a spălat și a arătat din nou așa cum trebuie să arate un rege. Din nou, Shamash a venit în ajutorul său, sfătuindu-l să aducă ofrande lui Ulluyah. Ducându-l pe Gilgamesh în fața Marelui zeu (Fig. 70), el l-a rugat pe Ulluyah: Acceptă-i ofrandele, „dă-i viață". Dar Kumarbi, un alt zeu bine cunoscut din legendele hitite, s-a opus. Lui Gilgamesh nu i se poate acorda nemurirea.

Realizând că nu i se va da un *Shem*, Gilgamesh a cerut altceva: putea măcar să se întâlnească cu strămoșul său Utnapishtim? Cum zeii întârziau cu decizia lor, Gilgamesh (cu acceptul lui Shamash?) a părăsit orașul și a plecat spre muntele *Mashu*, oprindu-se în fiecare zi pentru a aduce ofrande lui Ulluyah. După șase zile, a ajuns la munte: era într-adevăr locul *Shem*-urilor:

Numele muntelui e Mashu.
La muntele Mashu *a ajuns,*
Și zi cu zi la Shem-*uri se uita*
Cum pleacă și cum vin.

Funcțiunile muntelui permiteau conectarea acestuia cu cerul și cu adâncimile Pământului:

În înălțimi, la Centura cerească
El este legat,
Iar jos,
La Lumea subterană e legat.

Exista o modalitate de a pătrunde înăuntrul muntelui, însă intrarea era bine păzită:

Oamenii cu rachete păzeau poarta.
Înfricoșători sunt ei, privirea lor e moarte.
Razele lor de lumină, pământul îl mătură,
Îl urmăresc pe Shamash,
Cum urcă și coboară.

(Au fost descoperite reprezentări ce înfățișează oameni înaripați sau oameni-taur ce operează un mecanism circular ridicat pe un stâlp. Este posibil ca ele să reprezinte acele „raze ce mătură pământul" – faruri sau reflectoare – Fig. 71 a, b, c.)

„Când Gilgamesh a văzut cumplita strălucire, fața și-a acoperit-o". Recăpătându-și cumpătul, el s-a apropiat. Când unul dintre operatori a văzut că raza l-a afectat pe Gilgamesh doar temporar i-a spus colegului său: „Cel care vine are în el carne de zeu!" Se pare, deci, că razele puteau paraliza sau omorî numai oameni – fiind nevătămătoare pentru zei.

a

b

c

Fig. 71

Permițându-i-se să se apropie, lui Gilgamesh i s-a cerut să-și decline identitatea și motivele călătoriei în zona interzisă. Descriindu-și originile divine, el a explicat că se află „în căutarea Vieții". Dorea să-și întâlnească strămoșul, pe Utnapishtim:

Să-l caut pe Utnapishtim, strămoșul meu,
Eu am venit.
El care în rândul zeilor a intrat,
Despre Viață și Moarte vreau să-l întreb.

„Niciodată un muritor asta nu a reușit", au spus cei doi paznici. Gilgamesh l-a invocat pe Shamash și a explicat că este două treimi zeu. Ce se petrece mai departe nu se știe, fiindcă tăblița este spartă. Dar la final dorința sa este acceptată: „Poarta muntelui se va deschide pentru tine!"

(„Poarta Cerului" este un motiv frecvent pe sigiliile cilindrice din Orientul Apropiat, fiind reprezentată ca o poartă înaripată, în trepte, conducând la Pomul vieții. Uneori era păzită de șerpi – Fig. 72)

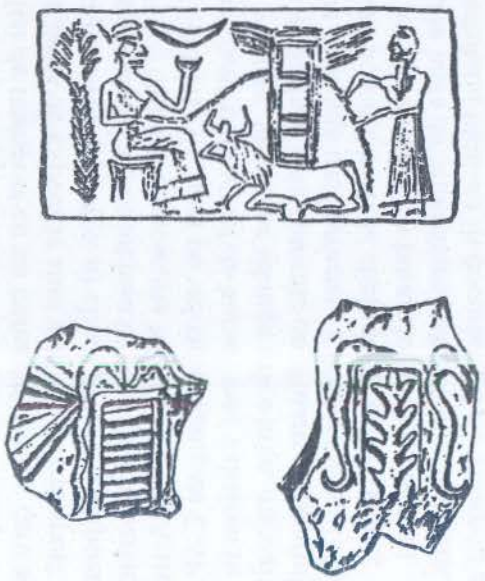

Fig. 72

Gilgamesh a continuat, urmând „calea pe care mersese Shamash". Călătoria sa a durat douăsprezece *beru* (ore duble). Majoritatea timpului „nimic nu putea să vadă, în față sau în spate". Probabil că fusese legat la ochi, fiindcă textul spune că *„pentru el,* lumina nu mai era". În a opta *beru*, a țipat de frică, în a noua, „a simțit adiindu-i în față vântul de nord". Când a ajuns în a unsprezecea oră, zorii se iteau". În sfârșit, în a douăsprezecea oră, „în mijlocul luminii a ajuns".

Putea să vadă din nou și ceea ce vedea era uluitor. A văzut „o închidere ca pentru zei", în care „creștea" o grădină făcută în întregime din pietre prețioase! Măreția locului este redată de versurile mutilate ale epopeii:

Fructele sunt de carneol,
Vița e prea frumoasă ca s-o poți privi.
Frunzișul e din lapis,
Iar strugurii nici să-i privești nu poți,
Din... sunt făcuți...
Ale ei... de pietre albe...
În apele ei sunt trestii pure... făcute din pietre sasu.
Ca Pomul vieții și Pomul...
Din pietre An-Gug *sunt făcute...*

Și descrierea continuă. Uluit și emoționat, Gilgamesh se plimba prin grădină. Era în mod clar într-o grădină ce *imita* Grădina Raiului!

Nu se știe ce se întâmplă mai departe, fiindcă întreaga tăbliță este prea mutilată ca să se înțeleagă ceva. Fie în grădina artificială, fie altundeva, Gilgamesh l-a întâlnit pe Utnapishtim. Prima sa reacție când a văzut un om din „zilele jugului" a fost să observe cât de mult semănau:

Gilgamesh îi spuse
Lui Utnapishtim, „Cel depărtat":
„Când mă uit la tine, Utnapishtim,
Tu nu ești diferit deloc,
Chiar ca tine sunt..."

Apoi Gilgamesh trece direct la subiect:

Spune-mi,
Cum ai ajuns tu în rândul zeilor
Căutând Viața?

Răspunzând la această întrebare, Utnapishtim îi spuse lui Gilgamesh: „Îți voi dezvălui, Gilgamesh, un lucru ascuns, secretul zeilor ți-l voi spune." Secretul era *Povestea Potopului:* cum, când el era regele Shuruppakului, iar zeii au decis să lase Potopul să spulbere Omenirea, Enki l-a învățat pe ascuns să construiască un vas submersibil, iar la bordul lui să pună „sămânța tuturor lucrurilor vii". Un navigator pe care i-l dăduse Enki a condus vasul la muntele Ararat. Când apele s-au retras, a părăsit vasul pentru a oferi ofrande. Zeii și zeițele – care înconjurau Pământul în navetele lor spațiale în timpul Potopului – au aterizat pe munte și au savurat carnea friptă. În cele din urmă a aterizat și Enlil și s-a înfuriat când a văzut că, în ciuda jurământului făcut de zei, Enki ajutase Omenirea să supraviețuiască.

Dar când furia i-a trecut, Enlil a realizat beneficiile acestei acțiuni și atunci, a spus Utnapishtim, i s-a acordat viața veșnică:

Atunci Enlil s-a urcat la bord.
Ținându-mă de mână, m-a dus la bord.
Pe soția mea a luat-o la bord,
Și a pus-o să îngenuncheze lângă mine,
Stând între noi,
Ne-a atins frunțile și ne-a binecuvântat:
„Până acum, Utnapishtim, a fost om,

De aici înainte, Utnapishtim și soția lui
Ca zeii să fie pentru noi.
Departe omul Utnapishtim va locui,
La gura izvoarelor."

Așa se face că a fost dus în Lăcașul îndepărtat, să locuiască cu zeii, a încheiat Utnapishtim. Dar cum putea și Gilgamesh să realizeze acest lucru? „Dar acum cine, de dragul tău, Marea Adunare a zeilor o va strânge, ca Viața pe care o cauți să-ți fie dată?"

Auzind povestea și realizând că numai adunarea zeilor îi putea oferi viața veșnică și că, de unul singur, nu putea face acest lucru, Gilgamesh a leșinat. Șase zile și șapte nopți a zăcut inconștient. Sarcastic, Utnapishtim i-a spus soției sale: „Uită-te la acest erou care caută Viața, din somn el se topește ca ceața!" În timp ce dormea, au avut grijă de Gilgamesh, ținându-l în viață, astfel încât „să se întoarcă sănătos pe drumul ce-a venit, ca prin poarta ce-a intrat să se întoarcă acasă".

A fost chemat Urshanabi să-l ducă înapoi pe Gilgamesh. Dar în ultimul moment, când Gilgamesh era gata să plece, Utnapishtim i-a dezvăluit un alt secret. Dacă nu putea evita moartea, exista totuși un mod de a o amâna. Putea face asta găsind planta secretă pe care o mâncau zeii, pentru a se ține *veșnic tânăr!*

Utnapishtim îi spuse lui Gilgamesh:

„Ai ajuns până aici, chinuindu-te tare,
Ce vrei să-ți dau ție
Încât să te întorci în țara ta?
Îți voi spune, o, Gilgamesh, un mare secret:
Un secret al zeilor îți voi spune:
Există o plantă,
Ca mura e rădăcina ei,
Mâinile-ți va înțepa,
Țepi are ca via sălbatică,
Rămurele subțiri.
Dacă mâinile tale o găsesc,
O nouă Viață vei primi."

Planta, află Gilgamesh mai departe, creștea sub apă:

Imediat ce auzi Gilgamesh asta,
A și deschis poarta apelor.
Pietre grele de picioare și-a legat,
Și ele în adânc l-au tras.
Atunci a văzut planta.
A cules-o, deși mâinile i-a-nțepat.
Înapoi pe pământ a fost tras.

Întorcându-se înapoi cu Urshanabi, Gilgamesh i-a spus triumfător:

Urshanabi,
Această plantă e unică între toate:
Prin ea omul își recapătă puterea!
O voi duce la Uruk,
Acolo o voi tăia și mânca.
Fie ca numele ei să fie
„Bătrânul care întinerește!"
Din această plantă voi mânca,
Și tânăr din nou voi deveni.

Un sigiliu cilindric sumerian de pe la 1700 î.Ch., care ilustrează scene din epopee, arată un Gilgamesh pe jumătate gol, luptându-se cu doi lei; la dreapta, Gilgamesh îi arată lui Urshanabi planta tinereții. În centru, un zeu ține o spirală neobișnuită sau o armă (Fig. 73).

Fig. 73

Dar soarta, ca în cazul tuturor celor care i-au urmat lui Gilgamesh, a intervenit.

Când Gilgamesh și Urshanabi se pregăteau de culcare, Gilgamesh a văzut un puț cu apă rece. S-a dus să se spele. Atunci s-a întâmplat. „Un șarpe planta a mirosit-o și a venit și a luat-o."

Și Gilgamesh s-a așezat și-a plâns,
Lacrimile-i curg pe față.
El a luat mâna marinarului Urshanabi.
„Pentru cine au muncit mâinile mele?
Pentru cine (l-a întrebat) mi-am rănit mâinile?
Pentru mine nimic nu a rămas,
Ci pentru șarpe am muncit..."

Un alt sigiliu cilindric ilustrează tragicul sfârșit al epopeii: poarta înaripată în fundal, barca condusă de Urshanabi și pe Gilgamesh luptându-se cu șarpele. Negăsind Nemurirea, acum era urmărit de Îngerul morții (Fig. 74).

Așa că generații după aceea, scribii au copiat și tradus, poeții au recitat și toți oamenii au spus povestea primei căutări inutile a nemuririi, epopeea lui Gilgamesh.

Iată cum a început:

Acum voi spune spre știință țării,
Despre cel ce a văzut Tunelul.

Fig. 74

Despre cel ce știe mările,
Povestea lui întreagă am s-o spun.
El a fost și în... (?)
Ascunse cunoașterii, toate lucrurile...
Lucruri ascunse a văzut,
Ce-i omului ascuns, el a aflat.
Și chiar a adus vești
Din vremea de dinainte de Potop.
Călătorie mare a făcut,
De mare osteneală și necazuri mari.
Când s-a întors, pe un stâlp mare
A trecut toate faptele sale.

Și, conform Listei sumeriene a regilor, iată cum s-a încheiat:

Divinul Gilgamesh, al cărui tată a fost om, mare preot la templu, a domnit 126 de ani. Ur-lugal, fiul său, a domnit după el.

VIII

CĂLĂTORI PRIN NORI

Călătoria lui Gilgamesh în căutarea Nemuririi a fost fără îndoială sursa de inspirație a multor povești din mileniile următoare despre semizei sau eroi care au pornit și ei în căutarea paradisului pe Pământ sau a Lăcașului zeilor. Fără dubiu, legenda lui Gilgamesh a servit ca ghid pentru căutătorii care au urmat, aceștia încercând să găsească semnele prin care se putea ajunge în Tărâmul Vieții.

Similitudinile între aceste semne geografice, tunelurile făcute de mâna omului (ori mai degrabă a zeilor), coridoarele, ușile încuiate, camerele de radiație, ființele asemănătoare păsărilor, „Vulturii", precum și alte detalii minore sau majore sunt prea numeroase și identice pentru a fi simple coincidențe. În același timp, epopeea explică și confuzia care a durat milenii referitor la localizarea exactă a țintei. Fiindcă, așa cum a arătat analiza noastră detaliată, Gilgamesh a făcut nu una, ci două călătorii – un fapt ignorat în general de specialiștii de azi, ca și de cei de ieri.

Drama lui Gilgamesh a atins punctul culminant în țara *Tilmun*, un Lăcaș al zeilor în care se aflau *Shem*-uri. Acolo a întâlnit un străinoș care reușise să scape de moarte și a găsit planta tinereții veșnice. Acolo au avut loc în mileniile următoare întâlniri cu zeii, precum și alte evenimente care au afectat istoria omenirii. Acolo se afla, credem noi, *Duat* – Scara spre Cer.

Dar nu aceasta a fost prima destinație a lui Gilgamesh și trebuie să-i urmărim pașii în exact aceeași ordine în care s-a îmbarcat el în călătoriile sale: prima sa destinație pe drumul spre Nemurire nu a fost Tilmun, ci „Locul aterizărilor" din Muntele Cedrilor, în marea Pădure a Cedrilor.

Savanții (de exemplu S.N. Kramer, *The Sumerians)* au numit „criptică și încă enigmatică" afirmația sumerienilor că Shamash se putea „ridica" și în Țara Cedrilor, nu numai în Tilmun. Răspunsul este că, pe lângă spațioportul de la Tilmun, de unde se puteau atinge cerurile îndepărtate, mai exista un „Loc al aterizării" de unde zeii puteau zbura în atmosfera Pământului. Această concluzie este sprijinită de faptul că zeii aveau două tipuri de nave: GIR-urile, care erau operate de la Tilmun, și ceea ce sumerienii numeau MU, o „Cameră cerească". Datorită tehnologiei nefilimilor, partea superioară a GIR-ului, modulul de comandă – ceea ce egiptenii numeau *Ben-ben* –, putea fi detașat și putea zbura prin atmosfera Pământului ca MU.

Oamenii din antichitate au văzut GIR-urile în silozurile lor (Fig. 27) sau chiar în zbor (Fig. 75). Dar mult mai frecvente sunt reprezentările „Camerelor cerești" – vehicule pe care astăzi le clasificăm ca OZN-uri. Ceea ce a văzut patriarhul Iacob în viziunea sa poate fi foarte bine una din aceste „Camere cerești".

Fig. 75

a *b*

Fig. 76

Roata zburătoare descrisă de profetul Ezechiel este foarte aproape de reprezentările asiriene ale Zeilor zburători care umblă prin cer, cu o Cameră cerească cilindrică (Fig. 76a). Reprezentări găsite într-o așezare de la malul Iordanului în apropiere de Ierihon sugerează faptul că, pentru aterizare, aceste obiecte cilindrice scoteau trei picioare (Fig. 76b). S-ar putea ca ele să fie „Vârtejul" în care a fost ridicat la cer profetul Ilie în exact același loc.

Zeii zburători ai antichității au fost reprezentați asemenea „Vulturilor" sumerieni, Ființe înaripate ale căror reprezentări pot sta la originea acceptării de către iudeo-creștini a heruvimilor înaripați și a îngerilor (literal: mesager) Domnului (Fig. 77).

Tilmun, deci, era locația spațioportului. Muntele Cedrilor era „Locul aterizării", „Răspântia lui Ishtar" – Aeroportul zeilor. Și către acesta din urmă pornise mai întâi Gilgamesh.

Fig. 77

Dacă identificarea Timunului constituie o provocare, nu există nici o problemă în localizarea Pădurii Cedrilor. Cu excepția unor mici pâlcuri în insula Cipru, nu există decât o singură zonă în întregul Orient Apropiat în care să crească așa ceva: munții Libanului. Acești copaci maiestuoși, ce pot atinge și 150 de picioare, sunt deseori pomeniți în Biblie, iar unicitatea lor le era cunoscută oamenilor încă din cele mai vechi timpuri. Așa cum atestă Biblia și alte texte din Orientul Apropiat, cedrii de Liban erau utilizați pentru construcția și decorarea templelor („casele zeilor") – practică descrisă detaliat în *I Regi,* în capitolele dedicate construirii Templului de la Ierusalim de către Solomon (după ce Yahweh se plânsese: „De ce nu-mi faci o Casă din lemn de cedru?").

Dumnezeul biblic era foarte familiarizat cu cedrii și îi utiliza frecvent ca termen de comparație pentru conducători: „Asiria a fost un cedru în Liban, cu crengile mari și umbră mare și mare la înălțime... apele îl udau, izvoarele subterane îi dădeau înălțime" – până când supărarea lui Yahweh i-a scuturat crengile. Se pare că oamenii nu au fost niciodată capabili să cultive acești copaci, iar Biblia consemnează o încercare eșuată. Atribuind încercarea împăratului Babilonului (adevărat sau doar alegoric), afirmă că „a venit în Liban și a luat cea mai înaltă ramură" alegând din ea o sămânță. Această sămânță a pus-o „într-un pământ roditor, lângă ape". Dar ceea ce a crescut nu a fost un cedru, ci o piticanie de copac.

Pe de altă parte, Domnul din Biblie cunostea secretul cultivării cedrilor:

> *Și astfel a zis Domnului Yahweh:*
>
> *„Din vârful pomului, de pe cea mai înaltă ramură o sămânță voi lua și o voi planta pe un munte mare...*
>
> *Și va scoate ramuri, va face fructe și va deveni un cedru."*

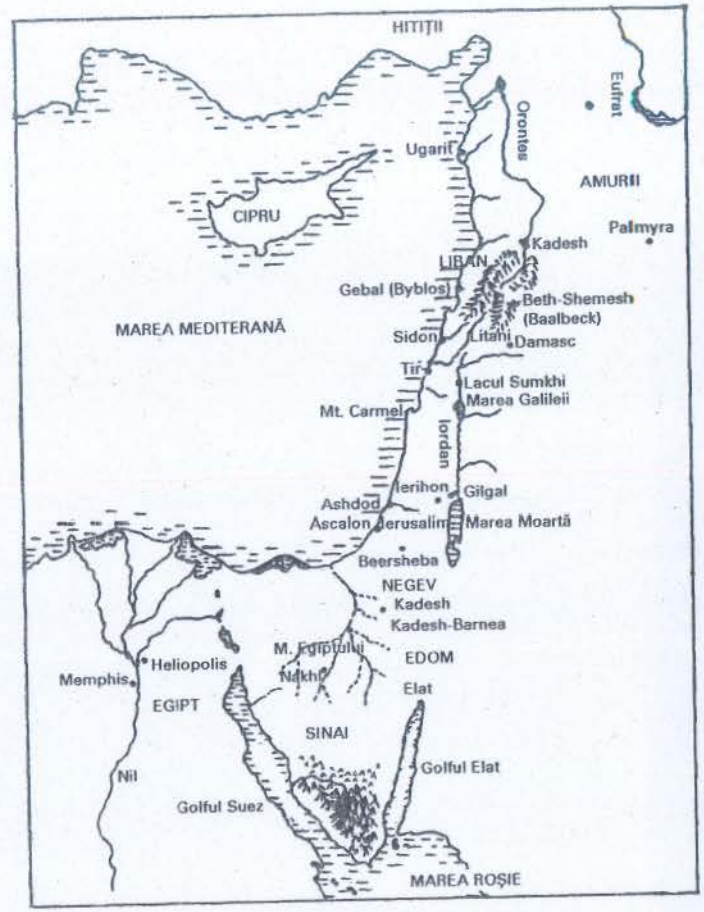

Fig. 78

Se pare că cedrul creștea în „Grădina zeilor". Acolo, nici un alt pom nu se putea măsura cu el: „era pizmuit de toti copacii care erau în Eden". Termenul ebraic *Gan* (livadă, grădină), trăgându-se din rădăcina *gnn* (protecție, pază), implică sensul de zonă interzisă, păzită – același sens care transpare și din epopeea lui Gilgamesh: o pădure care se întinde pe „multe leghe", păzită de un Războinic de foc (Spaima muritorilor") accesibilă numai printr-o poartă care paraliza pe intrusul care o atingea. Înăuntru se afla „lăcașul secret al anunnakilor". Un tunel conducea la

„peştera de unde veneau poruncile" – „locul subteran al lui Shamash".

Gilgamesh aproape că ajusese la aeroportul zeilor, fiindcă a avut permisiunea şi ajutorul lui Shamash. Dar supărarea lui Ishtar (când i-a refuzat avansurile) a răsturnat complet cursul evenimentelor. Nu aceeaşi a fost însă soarta unui alt rege, conform Vechiului Testament. Regele din Tyr – un oraş-cetate pe coasta Libanului, nu foarte departe de Muntele Cedrilor – a primit permisiunea Domnului să viziteze Muntele sacru (capitolul 28 din Cartea lui Ezechiel):

Stăteai în Eden, grădina lui Dumnezeu, şi erai acoperit cu tot felul de pietre scumpe...

Erai un heruvim ocrotitor, te pusesem pe Muntele cel sfânt şi umblai prin mijlocul Pietrelor scânteietoare.

Gilgamesh a vrut să intre în Locul aterizărilor neinvitat. Regele Tyrului nu numai că fusese invitat, ci i se oferise şi o călătorie în „pietrele scânteietoare", zburând ca un heruvim. Ca rezultat: „Eu sunt Dumnezeu şi pe Tronul Domnului stau în mijlocul mărilor." Pentru semeţia lui, profetul îl va informa că va pieri de mâna „străinilor".

Atât evreii din vremurile biblice, cât şi vecinii lor erau familiarizaţi cu localizarea şi natura „Locului de aterizare" din Muntele Cedrilor pe care Gilgamesh a încercat să-l penetreze în mileniul anterior. Era, aşa cum vom arăta, nu un loc „mitologic", ci unul real: există nu numai texte din vremurile antice, ci şi reprezentări pictogratice ale locului şi ale funcţiunilor sale.

În povestea regelui care a încercat să cultive cedri, Vechiul Testament spune că acesta a dus „ramura într-o ţară de negustori" şi a plantat sămânţa „într-un oraş de negustori". O astfel de ţară şi un astfel de oraş nu trebuie căutate prea departe: pe coasta Libanului, de unde începe Anatolia în Nord, până în Palestina. În sud, există câteva oraşe canaanite ale căror măreţie şi bogăţie proveneau din comerţul internaţional. Din relatările biblice, cele

mai cunoscute erau Tyrul şi Sidon, centre marinăreşti şi de comerţ vreme de milenii, faima lor atingându-şi apogeul în vremea fenicienilor.

În ruine, acoperit cu pământ de la distrugerea lui de către invadatorii asirieni, se află un alt oraş, probabil cel mai nordic centru canaanit, la graniţa cu imperiul hitit. Ruinele au fost descoperite accidental în 1928 de către un fermier care dorea să are un câmp nou-defrişat în apropiere de muntele Ras Shamra. Excavaţiile care au urmat au dus la descoperirea oraşului *Ugarit*. Descoperirile includ un palat mare, un templu închinat zeului Ba'al (Domnul) şi alte artefacte. Dar adevărata comoară o constituie zecile de tăbliţe de lut în scris cuneiform (Fig. 79), scrise într-o limbă „vest-semitică" înrudită cu ebraica. Tăbliţele, al căror conţinut a fost prezentat pentru prima dată de către Charles Virollaud de-a lungul anilor în revista *Syria*, scot din obscuritate canaaniţii, modul lor de viaţă, obiceiurile, religia.

În capul panteonului canaanit se afla un zeu numit *El* – care în ebraica biblică era termenul generic pentru „zeu", trăgându-se din cuvântul acadian *Ilu*, care însemna la origine „nobil". Dar în poveştile canaanite, El era numele unui zeu, care era autoritatea supremă în problemele zeilor şi oamenilor. El era tatăl zeilor, precum şi *Ab Adam* („tatăl oamenilor"); epitetele sale erau, „Blândul", „Milosul". Era „creatorul lucrurilor create" şi „singurul care putea acorda coroana regilor". O stelă descoperită în Palestina (Fig. 80) îl reprezintă pe El stând pe tronul său şi fiindu-i servită o băutură de către o zeitate mai tânără, probabil unul dintre mulţii săi fii. El poartă o căciulă conică, cu coarne, semnul caracteristic al zeilor în tot Orientul Apropiat. Scena este dominată de omniprezentul Disc înaripat, emblema Planetei zeilor.

În „vremurile de demult", El era principala zeitate a Cerurilor şi Pământului. Dar în momentul în care se petrec evenimentele povestite în textul canaanit el se retrăsese din „activitate" şi locuia „în munţi", „la cumpăna apelor". Acolo stătea în pavilionul său, primind emisari, ţinând consiliile zeilor şi încercând să rezolve disputele dintre zeii mai tineri. Mulţi dintre ei

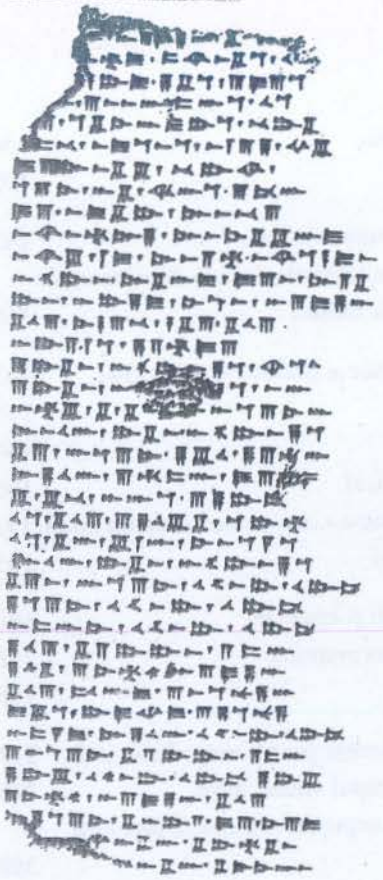

Fig. 79

Fig. 80

Fig. 81

Fig. 82

erau fiii lui, fiindcă din unele texte reiese că El a avut şaptezeci de copii. Dintre aceştia, treizeci erau cu soţia sa oficială Asherah (Fig. 81). Ceilalţi proveneau de la diverse concubine sau chiar de la pământence. Un text relatează cum două femei l-au văzut pe zeu gol, în timp ce făcea baie. Fascinate de mărimea penisului său, ele i-au făcut fiecare câte un copil. (Acest atribut al lui El apare şi pe o monedă feniciană, ca zeu înaripat – Fig. 82.)

Principalii copii ai lui El erau trei fii şi o fiică: zeii *Yam* („ocean, mare"), *Ba'al* („domn, stăpân") şi *Mot* („apucătorul, anihilatorul") şi zeiţa *Anat* („cea care răspunde"). În nume şi relaţii ei sunt în mod clar paralela zeilor greci Poseidon (zeul mărilor), Zeus (zeul suprem) şi Hades (zeul lumii întunericului). Ba'al, asemenea lui Zeus, este totdeauna reprezentat înarmat cu un trăsnet-rachetă (Fig. 82) şi are taurul ca simbol al cultului.

Fig. 83

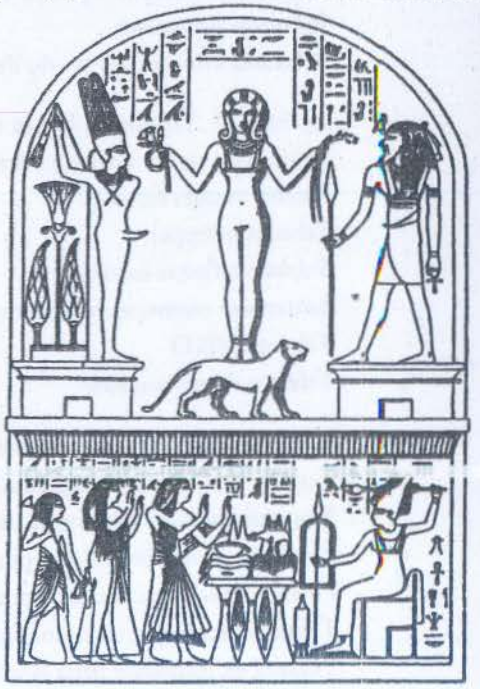

Fig. 84

Când Zeus s-a luptat cu Typhon, doar sora sa Atena, zeița războiului și a iubirii, i-a stat alături. În poveștile egiptene, doar Isis a stat alături de soțul/fratele său Osiris. La fel și când Ba'al s-a luptat cu cei doi frați: sora/iubita sa Anat a venit în ajutorul său. La fel ca Atena, ea era pe de o parte „Fecioara", deseori etalându-și nuditatea (Fig. 82), pe de altă parte era zeiță a războiului, cu un leu ca simbol al curajului său (Fig. 83). (Vechiul Testament o numește *Ashtoreth.)*

Legăturile cu legendele și credințele egiptene nu sunt mai puțin evidente decât acelea cu cele grecești. Osiris a fost înviat de Isis după ce i-a găsit rămășițele în orașul canaanit Byblos. La fel, Ba'al a fost adus la viață de către Anat după ce a fost măcelărit de Mot. Seth, adversarul lui Osiris, era numit uneori în scrierile egiptene „Seth din *Saphon*". Ba'al, așa cum vom vedea, a primit titlul de „Domn al Zaphonului". Monumentele egiptene din timpul Noului regat – paralele cu perioada canaanită – reprezintă deseori zeii canaaniți ca zei egipteni, numindu-i Min, Reshef, Kadesh, Anthat (Fig. 84). Avem deci aceleași povești aplicându-se acelorași zei, însă cu nume diferite, în tot Orientul Apropiat.

Savanții au arătat că aceste povești sunt ecouri, dacă nu chiar versiuni ale poveștilor originale sumeriene: căutarea nu numai a Nemuririi de către Omenire, ci și iubirea, moartea și învierea zeilor. Tot timpul, poveștile sunt completate cu episoade, detalii, epitete și învățături care, de asemenea, completează și Vechiul Testament – atestând tradiții comune și versiuni originale comune.

Un astfel de text este povestea lui *Danel* (Dan-El – „Judecătorul lui El" – *Daniel* în ebraică), o căpetenie care nu reușea să aibă un moștenitor. A apelat la zei cerându-le unuk, astfel ca atunci când va muri fiul său să-i construiască o stella în amintirea sa la *Kadesh*. De aici putem trage concluzia că aria evenimentelor era locul unde sudul Canaanului (*Negev*) pătrunde în peninsula Sinai, fiindcă acolo se află Kadesh („orașul sacru").

Kadesh era inclus în teritoriul biblicului patriarh Avram, iar povestea lui Danel este similară cu cea despre nașterea lui Isaac și a bătrânilor Avram și Sara. Aproape la fel ca în Cartea Genezei, din povestea lui Danel aflăm că el a văzut oportunitatea de a obține un moștenitor când doi zei și-au făcut apariția în zona sa. „Imediat, ofrande a adus, de mâncare și de băut le-a dat nobililor." Oaspeții divini – care s-au dovedit a fi El „Cel care dă sănătate" și Ba'al – au rămas cu Danel o săptămână întreagă în care au fost copleșiți cu rugăciuni. În cele din urmă, Ba'al „s-a dus la El cu rugăciunea lui (Danel)". Cedând, El „de mână își ia servitorul" și îi oferă „*Spirit*", redându-i lui Danel virilitatea:

Cu suflare de viață Danel este ridicat...
Cu suflare de viață Danel este învigorat.

Neîncrezătorului Danel, El i-a promis un fiu. Urcă-te în pat, îi spune, sărută-ți soția, îmbrățișeaz-o... „și ea va face un fiu lui Danel". Și, la fel ca în povestea biblică, bătrâna naște un fiu moștenitor și succesiunea este asigurată. L-au numit *Aqhat*, iar zeii l-au numit *Na'aman* („Cel plăcut").

Când băiatul a crescut mare, făurarul zeilor i-a oferit în dar un arc unic. Acest lucru a stârnit invidia lui Anat care voia ea arcul fermecat. Pentru a-l avea, i-a promis lui Aqhat orice dorea – aur, argint, chiar Nemurirea:

Cere Viață, o, tinere Aqhat,
Cere Viață, și eu ți-o voi da.
Nemurirea cere-o,
Și eu ți-o voi da.
Cu Ba'al voi face numărătoarea anilor
Cu fiii lui El vei face numărătoarea lunilor.

Mai mult – a promis ea – nu numai că va trăi la fel de mult ca zeii, dar va fi invitat alături de ei la Ceremonia Vieții:

Și Ba'al, când dă Viață,
Praznic mare ține.
Petrecere mare pentru Cel căruia i s-a dat Viață.
Îi dă de băut,
cântece și dansuri îl veselesc.

Dar Aqhat nu crede că omul poate scăpa de moarte și nu vrea să se despartă de arcul său:

Nu minți, o, Fecioaro,
Pentru un erou, minciunile sunt o rușine.
Cum poate un muritor Viață de Apoi să aibă?
Cum poate un muritor Veșnicia s-o primească?
De moartea oamenilor și eu voi muri,
Da, voi muri cu siguranță.

De asemenea, el a arătat că arcul a fost făcut pentru bărbați, nu pentru femei. Insultată, Anat a traversat pământul până la El pentru a-i cere permisiunea de a-l omorî pe Aqhat. Răspunsul enigmatic al lui El permitea însă pedepsirea numai până la un punct.

Anat recurge la viclenie. „O mie de câmpuri, zece mii de pogoane" ea a călătorit înapoi la Aqhat. Pretinzând că vine cu dragoste și pace, ea râde și se gudură. Adresându-se lui cu „tinere Aqhat" ea spune: „Tu îmi ești frate și eu îți sunt soră." Îl convinge să vină cu ea în orașul „tatălui zeilor, Zeului Lunii". Acolo ea îi cere lui *Taphan* să-l „taie pe Aqhat" și să-i ia arcul, însă apoi să-l învie la loc – să-l omoare pe Aqhat temporar, numai cât să-i ia arcul. Taphan, urmând instrucțiunile lui Anat, „îl taie pe cap pe Aqhat de două ori, de trei ori lângă ureche" și sufletul acestuia „fuge ca un abur". Dar înainte ca Aqhat să fie înviat – dacă Anat intenționase asta – corpul său a fost furat de vulturi. Vestea teribilă îi este adusă lui Danel, care „sub un copac stătea, în fața porții", „judecând pricina văduvei, pricina orfanului". Cu ajutorul lui Ba'al, se începe căutarea corpului lui Aqhat, în zadar însă. Ca să se răzbune, o soră a lui Aqhat se deghizează și se duce la Taphan și, îmbătându-l, încearcă să-l taie. (Un posibil happy end, în care Aqhat să fie înviat totuși lipsește.)

Transferul acțiunii din munții Libanului în „Orașul zeului Lunii" este de asemenea un element care se găsește și în epopeea lui Gilgamesh. În Orientul Apropiat, zeitatea asociată cu Luna era Sin (Nannar în sumeriană). Epitetul său ugaritic era „Tatăl zeilor". Într-adevăr, era tatăl lui Ishtar și al fraților ei. Prima încercare a lui Gilgamesh de a-și atinge scopul la Locul Aterizării din Muntele Cedrilor a fost zădărnicită de Ishtar, care a vrut să-l omoare cu ajutorul Taurului cerului, după ce i-a refuzat avansurile. În a doua sa călătorie, Gilgamesh a ajuns într-un oraș „al cărui templu era dedicat lui Sin".

Dar în timp ce Gilgamesh a ajuns în regiunea lui Sin după o călătorie lungă și periculoasă, Anat – la fel ca Ishtar – putea merge din loc în loc aproape instantaneu, fiindcă nu era nevoită să călătorească pe jos sau pe măgar. Ea zbura din loc în loc. Multe texte mesopotamiene se referă la călătoriile lui Ishtar și la capacitatea sa de a străbate atmosfera, „cerul traversează, pământul traversează". O reprezentare din templul ei de la Ashur, o capitală asiriană, o înfățișează cu ochelari de protecție, o cască strânsă și căști (Fig. 58). În ruinele de la Mari, pe malul Eufratului, a fost găsită statuia în mărime naturală a unei zeițe, echipată cu o „cutie neagră", tuburi, o caschetă cu căști și alte atri-

Fig. 85

bute ale unui astronaut (Fig. 85). Această capacitate „de a zbura ca o pasăre" era atribuită și zeităților canaanite, apărând în toate poveștile descoperite la Ugarit.

O astfel de poveste, în care o zeiță zboară în ajutor, este un text intitulat de savanți „Legenda regelui Keret" – *Keret* putând fi interpretat fie ca numele regelui, fie ca cel al orașului său („Capitala"). Tema principală a poveștii este aceea a epopeii lui Gilgamesh: căutarea Nemuririi. Dar începe precum povestea biblică a lui Iov, având și alte similitudini cu poveștile biblice.

Iov, conform relatărilor biblice, era un om credincios și „sfânt", foarte bogat și puternic, din „Țara *Utz*" (Uț) („Țara sfatului"), un ținut în domeniul „Copiilor Răsăritului". Totul a mers bine până într-o zi când „fiii zeilor au venit de s-au înfățișat înaintea Domnului. Și a venit și Satan în mijlocul lor". Convingându-l să-l pună la încercare pe Iov, Satan a primit învoirea de a-l chinui, mai întâi prin pierderea fiilor și a întregii averi, apoi cu tot felul de boli. În timp ce Iov jelea, au venit la el trei prieteni pentru a-l consola. Cartea lui Iov este compusă ca o consemnare a discuțiilor cu aceștia despre viață și moarte și misterele Cerului și Pământului.

Jelind întorsătura evenimentelor, Iov tânjea după zilele de demult, când era onorat și respectat: „La porțile *Keretului*, în piața publică, locul meu era gata pregătit." În acele zile, își amintește Iov, credea că „în cuibul meu voi muri, ca Phoenix, și ca nisipul zilele mele". Dar acum, fără nimic, plin de boli și suferințe, se simțea ca și mort.

Prietenul care a venit din sud i-a reamintit că „omul este născut ca să muncească, numai fiii lui *Reshef* pot zbura în înălțimile cerului": omul este muritor, așa că ce rost avea agitația?

Dar Iov răspunde enigmatic că nu este chiar atât de simplu: „Suflarea lui Dumnezeu este în nările mele." Nu cumva în acest vers enigmatic Iov își afirmă originea divină? Că, asemenea lui Gilgamesh, se așteptase să trăiască cât pasărea Phoenix și să moară numai când va muri și Dumnezeu. Dar acum realizase că „veșnic nu voi trăi, ca aburul sunt zilele mele".

Povestea lui Keret vorbește de asemenea despre un om prosper care își pierde treptat foarte repede soția și copiii, din cauza bolilor și războiului. „Își vede odraslele topindu-se ca niște lumânări... toată averea lui dispărând" și realizează că acesta este sfârșitul dinastiei sale: „Tronul său se clatină." Jalea și durerea sa cresc pe zi ce trece. Patul îi este inundat de lacrimi. În fiecare zi se duce la templu și se roagă zeilor. În cele din urmă, El „coboară la el" ca să afle „ce are Keret de plânge". Atunci textul ne dezvăluie că Keret este parțial divin, fiindcă se născuse din împreunarea lui El cu o femeie pământeancă.

El își sfătuiește „preaiubitul fiu" să se oprească din jelit și să se recăsătorească, fiindcă va fi binecuvântat cu un nou moștenitor. I se spune să se spele și să se gătească și să meargă să ceară mâna fiicei regelui din Udum (probabil biblicul Edom). Keret, însoțit de soldați și care cu daruri, se duce la Udum și face ce-i ceruse El. Dar regele din Udum aruncă aurul și argintul. În schimb, știind că Keret este parțial zeu, cere ca moștenitorul pe care-l va naște fiica sa să fie și el semidivin!

Dar, desigur, această decizie nu o poate lua Keret. El, care îl sfătuise să facă această căsătorie, nu mai era disponibil. De aceea Keret își îndreaptă pașii către templul lui Asherah și-i cere sfatul. Scena următoare are loc în casa lui El, unde chemarea lui Asherah este sprijinită de zeii mai tineri:

Atunci au venit zeii,
Și puternicul Ba'al a vorbit:
„Haide, Mărite El, te rugăm,
Nu-l binecuvântezi pe Keret, cel cu sângele pur,
Nu-l binecuvântezi pe iubitul tău fiu?"

Astfel rugat, El consimte și-l „binecuvântează pe Keret", promițându-i că va avea fii și câteva fiice. Primul născut, anunță El, trebuia numit *Yassib* („Permanent") fiindcă într-adevăr va trăi veșnic. Acest lucru va fi posibil fiindcă după naștere nu va fi alăptat de mama sa, ci de zeițele Asherah și Anat. (Tema copilului de

Fig. 86

rege alăptat de o zeiță, și astfel obținând o viață mai lungă, a fost amplu reprezentată în arta Orientului Apropiat – Fig. 86.)

Zeii și-au ținut promisiunea, dar Keret, crescând în bogăție și putere, și-a uitat legămintele. Asemenea regelui din Tyr din profeția lui Ezechiel, inima „i s-a semețit" și a început să se laude cu originea sa divină. Supărată, Asherah i-a trimis o boală mortală. Când a devenit clar că Keret este pe moarte, fiii săi au fost uluiți: cum se putea întâmpla așa ceva lui Keret, „fiu al lui El, odraslă a Nobililor, ființă sfântă? Neîncrezători, fiii l-au întrebat pe tatăl lor, fiindcă acest lucru avea un impact și asupra vieții lor:

În Viața ta, tată, ne-am bucurat,
Am lăudat că nu ești muritor...
Dar vei muri, asemenea oricui?

Tăcerea tatălui lor vorbea de la sine, așa că fiii s-au îndreptat asupra zeilor:

Cum se mai poate spune,
„Fiul lui El e Keret,
Odraslă a Nobililor,
Om sfânt?"
Un zeu moare?
O odraslă a nobililor nu trăiește?

Stânjenit, El a cerut celorlalți zei: „Cine dintre zei poate îndepărta boala, departe s-o alunge?" De șapte ori a pus El întrebarea, însă „nici unul dintre zei nu i-a răspuns". Disperat, El a făcut apel la Făurarul zeilor și ajutoarele lui, Zeițele meștere, care cunosc toate farmecele. Răspunzând, „femeia care scoate bolile", zeița Shataqat, a decolat. „A zburat peste o sută de orașe, peste o sută de sate..." Ajungând în casa lui Keret cât ai clipi, ea a reușit să-l facă bine.

(Povestea nu are totuși happy end. Cum revendicarea Imortalității se dovedise în van, moștenitorul său i-a sugerat să abdice în favoarea lui...)

De mare importanță pentru înțelegerea evenimentelor din vechime sunt câteva epopei care se referă la zeii înșiși. În acestea, capacitatea de a zbura a zeilor este acceptată ca ceva normal, iar adăpostul lor de pe „Creasta lui Zaphon" este reprezentat ca loc de odihnă al astronauților. Figurile centrale în aceste povești sunt Ba'al și Anat, un cuplu frate–soră, care în același timp sunt și iubiți. Cel mai frecvent epitet al lui Ba'al este *„Călărețul norilor"* – epitet utilizat și în Biblie pentru zeitatea ebraică. Capacitățile de zbor ale lui Anat, care sunt evidente și în poveștile despre relațiile între oameni și zei, sunt subliniate cu putere în cele referitoare la zeii înșiși.

Într-un astfel de text, lui Anat i se spune că Ba'al a plecat la pescuit „la iazul *Samakh*" (Fig. 87). Zona este numită aproximativ la fel și astăzi: este lacul *Sumkhi* („Lacul peștilor") în nordul Israelului, de unde râul Iordan începe să se verse în Marea

Fig. 87

Galilee, şi este încă renumit pentru peştii care se găsesc în el. Anat se decide să i se alăture:

Îşi ridică aripile Fecioara Anat,
Îşi ridică aripile şi pleacă,
În mijlocul iazului Samakh,
unde se scaldă bivolii.

Văzând-o, Ba'al îi face semn să coboare, însă Anat începe să se joace de-a v-aţi-ascunselea. Plictisit, Ba'al o întreabă dacă vrea să „se joace" „în zbor". Nereuşind s-o găsească, Ba'al a plecat „şi sus s-a dus în ceruri" pe tronul său de pe Creasta lui Zaphon. Jucăuşa Anat a apărut şi ea curând pe Zaphon, „plăcere ca să-i facă".

Hârjoneala idilică nu putea avea loc însă decât în vremea de pe urmă, după ce Ba'al a devenit Prinţul Pământului şi conducător al emisferei nordice. La început, el a fost angajat în lupte grele cu ceilalţi pretendenţi la tron. Miza acestor bătălii era un loc numit „Înălţimile lui Zaphon", dar literal însemna „Creasta pietroasă din nord.

Bătăliile au început când capul panteonului a îmbătrânit şi se pregătea să se retragă. Conform tradiţiilor maritale raportate prima dată în scrierile sumeriene, soţia oficială a lui El Asherah („fiica conducătorului") îi era soră vitregă. Acest lucru făcea ca primul născut al ei să fie moştenitorul legal. Dar aşa cum se întâmplase mai înainte, el era deseori provocat de primul născut – un fiu care era cronologic născut primul, dar de o altă mamă. (Faptul că Ba'al, care avea cel puţin trei neveste, nu se putea căsători cu iubita sa Anat confirmă faptul că ea era soră adevărată.)

Ba'al este sfătuit să se prezinte şi să lase ca disputa să fie rezolvată în adunarea zeilor. Sora sa îl sfătuieşte să fie mândru:

Acum, du-te pe drumul tău
Spre locul unde s-au adunat zeii,
În mijlocul muntelui Lala.

La picioarele lui El să nu cazi,
La picioarele Adunării să nu cazi,
Ci în picioare să rămâi şi să vorbeşti.

Aflând despre complot, Yam îşi trimite propriii emisari la zeii adunaţi, cerând ca rebelul Ba'al să-i fie predat. „Zeii şedeau la masă, nobilii mâncau, Ba'al venise la El" când au intrat emisarii. Aceştia au prezentat cererea lui Yam. Pentru a arăta că vorbesc serios, „la picioarele lui El nu au căzut" şi-şi ţineau mâinile pe arme: „Ochii lor sunt ascuţiţi ca nişte săbii, carnea, foc ce arde.. Zeii se aruncă la podea pentru a se adăposti. El vrea să-l ocrotească pe Ba'al, însă acesta deja sărise şi-şi luase armele şi se pregătea să-i atace pe emisari, când a fost oprit de mama sa care i-a reamintit că un mesager are totuşi imunitate.

Când emisarii s-au întors la Yam cu mâna goală, a devenit clar că problema nu se poate rezolva decât prin întâlnirea celor doi zei pe câmpul de bătălie. O zeiţă – probabil Anat – se duce la făurarul zeilor şi-l pune pe acesta să-i facă lui Ba'al două arme, „vânătorul" şi „aruncătorul" care „se năpusteşte ca un vultur". În luptă, Ba'al îl copleşeşte pe Yam şi este gata să-l omoare, când vocea lui Asherah ajunge la el: „Cruţă-l pe Yam!" Acestuia i se permite să trăiască, însă este surghiunit pe domeniul său maritim.

În schimbul vieţii lui Yam, Ba'al îi cere lui Asherah să-l sprijine să capete supremaţia asupra Crestei lui Zaphon. Asherah se odihnea undeva la ţărmul mării şi în silă îl însoţeşte pe Ba'al la lăcaşul lui El care se află într-un loc uscat şi fierbinte. Sosind „arsă şi însetată", ea îi prezintă problema lui El şi-i cere să decidă cu înţelepciune, nu cu emoţiile: „Eşti mare şi cu adevărat înţelept", îl flatează ea, „barba înspicată să te povăţuiască..." Cântărind cu atenţie situaţia, El este de acord: fie ca Ba'al să fie stăpânul Crestei lui Zaphon.

Ceea ce avea în minte Ba'al nu era numai un palat. Planurile sale necesitau serviciile lui *Kothar-Hasis* („Cunoscătorul şi ştiutorul"), Făurarul zeilor. Nu numai savanţii moderni, ci chiar

și Philo din Byblos, care a trăit în primul secol (și care cita istorici fenicieni), au comparat pe Khotar-Hasis cu zeul grec He-faistos, care a construit lăcașul lui Zeus și al Herei. Alții au făcut paralela cu egipteanul Toth, zeul meșterilor și magicienilor. Într-adevăr, textele ugaritice spun că emisarii trimiși după el au mers în Creta și Egipt. Probabil că în acele țări își punea în aplicare talentele în perioada respectivă.

Când Kothar-Hasis a ajuns la Ba'al, cei doi au analizat planurile de construcție. Ba'al dorea o structură în două părți, una fiind un *E-khal* (o „casă mare") și cealaltă un *Behmtam*, tradusă de obicei prin „casă", dar care literal înseamnă „platformă ridicată". Cei doi s-au certat și asupra locului unde să fie plasate ferestrele, care aveau un mód neobișnuit de închidere și deschidere. „Să-mi asculți sfatul, o, Ba'al", a insistat Kothar-Hasis. Când a fost gata, Ba'al s-a arătat îngrijorat de siguranța soțiilor și copiilor săi. Pentru a-i îndepărta temerile, Kothar-Hasis a dat ordin să se aducă cedri de Liban și a făcut un foc ce a ars o săptămână întreagă. Aurul și argintul dinăuntru s-au topit, însă construcția nu a avut de suferit.

Silozul subteran și platforma ridicată erau gata!
Fără să piardă timpul, Ba'al a decis să testeze structura:

Ba'al a deschis Pâlnia spre Platforma ridicată,
Fereastra din Marea Casă.
În nori, Ba'al a deschis spărturi.
Sunetele zeiești au pornit...
Sunetele zeiești cutremură pământul.
Muntele tremură...
Tremură...
În est și-n vest, pământul se ridică.

Când Ba'al a pornit spre cer, după el au plecat și mesagerii divini Gapan și Ugar: „Înaripații, cei doi în nori s-au îngrămădit" în spatele lui Ba'al. „Ca păsările cei doi zboară" deasupra vârfurilor acoperite cu zăpadă ale lui Zaphon. Dar cu noile facilități de pe creastă, Creasta lui Zaphon a devenit acum „Ascunzișul lui Zaphon", iar muntele Liban („Cel alb", după vârfurile sale acoperite cu zăpadă) a căpătat epitetul *Sirion* – muntele „apărat".

Devenind stăpânul Ascunzișului lui Zaphon, Ba'al a primit și titlul de *Ba'al Zaphon*. Titlul înseamnă pur și simplu „Stăpânul Zaphonului", al emisferei nordice. Dar conotația originală a termenului „Zaphon" nu era geografică. Însemna atât „ascunzătoare", cât și „punct de observație". Indubitabil, aceste conotații au jucat un rol în numirea lui Ba'al „Stăpân al Zaphonului".

Acum, având aceste puteri și prerogative, ambițiile lui Ba'al au crescut. El i-a chemat pe zei la un banchet și le-a cerut supunerea și vasalitatea. Cei care nu au fost de acord au pățit-o: „Ba'al i-a tăiat pe fiii lui Asherah: pe Rabbim l-a lovit în spate, pe Dokyamm l-a înjunghiat." În timp ce unii erau măcelăriți, alții au scăpat. Îmbătat de putere, Ba'al și-a bătut joc de ei:

Dușmanii lui Ba'al au fugit în pădure,
Dușmanii săi s-au ascuns în munte.
Puternicul Ba'al strigă:
„O, dușmani ai lui Ba'al, de ce tremurați?
De ce fugiți, de ce vă ascundeți?
Ochiul lui Ba'al e peste tot,
Mâna lui întinsă spulberă cedri.
Dreapta lui e tare."

În bătălia pentru supremație, Ba'al – cu ajutorul lui Anat – s-a luptat și a anihilat pe „Lothan, șarpele", Shalyat „dragonul cu șapte capete", Atak „Taurașul", precum și pe zeița Hasnat, „Curva". Știm din Vechiul Testament că Yahweh, Domnul din Biblie, a fost unul din adversarii aprigi ai lui Ba'al. Și când influența lui a crescut printre israeliți, prin căsătoria regelui lor cu o prințesă canaanită, profetul Ilie a aranjat o luptă între Ba'al și Yahweh pe muntele Carmel. Când a învins Yahweh, trei sute de preoți ai lui Ba'al au fost executați cu promptitudine. În această adversitate, Vechiul Testament pretinde că Yahweh a preluat

stăpânirea crestei Zaphon. În mod semnificativ, se utilizează aproape același limbaj, așa cum apare din Psalmul 29 și din altele:

Fiii lui Dumnezeu, dați Domnului,
Dați Domnului slavă și cinste.
Dați Domnului slava cuvenită Shem-*ului său.*
Închinați-vă înaintea Domnului îmbrăcați cu podoabe sfinte.
Glasul Domnului răsună pe ape
Dumnezeul slavei face să bubuie tunetul:
Domnul este pe ape mari.
Glasul Domnului e puternic, Glasul Domnului este măreț.
Glasul Domnului sfarmă cedrii, Domnul sfarmă cedrii Libanului.
Îi face să sară ca niște viței și Libanul *și* Sirionul *sar ca niște pui de bivoli*
Glasul Domnului face să țâșnească flăcări de foc,
Glasul Domnului face să se cutremure pustia...
Domnul împărățește în veci pe scaunul lui de domnie.

Ca și Ba'al în textele canaanite, și zeul ebraic era numit „Călăreț al norilor". Profetul Isaia l-a văzut zburând spre Egipt: „Domnul călărește pe un nor repede și vine în Egipt. Idolii Egiptului tremură înaintea lui." Isaia pretinde că a văzut personal pe Yahweh și pe ajutoarele sale înaripate:

In anul morții împăratului Ozia, am văzut pe Domnul șezând pe un scaun de domnie foarte înalt și poalele mantiei Lui umpleau Templul. Serafimii stăteau deasupra Lui, și fiecare avea șase aripi... Și se zguduiau ușorii ușii de glasul care răsuna și casa s-a umplut de fum.

Fig. 88

Evreilor le era interzis să venereze și deci să-și facă statui sau imagini gravate. Dar canaaniții, care trebuie să-l fi cunoscut pe Yahweh, așa cum și evreii îl cunoșteau pe Ba'al, ne-au lăsat o reprezentare a lui. O monedă din secolul patru î.Ch. ce poartă inscripția *Yahu* (Yahweh) reprezintă o zeitate cu barbă așezată pe un tron de forma unei roți înaripate (Fig. 88).

Se presupunea în întregul Orient Apropiat că domnia asupra Zaphonului stabilea și supremația printre zeii care zburau. Asta, fără nici un dubiu, dorise și Ba'al. Dar la șapte ani după realizarea Ascunzișului lui Zaphon, Ba'al s-a văzut confruntat cu Mot, stăpânul emisferei sudice și al Lumii subterane. Așa cum va reieși, nu era vorba numai despre domnia supra Zaphonului, ci asupra întregului Pământ.

Mot a auzit că Ba'al este implicat în activități suspecte. În mare secret, acesta „punea o buză pe Pământ și o buză pe Cer" și încerca să-și „impună poruncile planetelor". La început, Mot a cerut dreptul de a inspecta ce se petrece pe Creasta lui Zaphon. Dar Ba'al a trimis mesageri de pace. Cine are nevoie de război? a întrebat el. Să punem „pace în mijlocul Pământului". Cum Mot devenea din ce în ce mai insistent, Ba'al s-a decis să se ducă în persoană la lăcașul acestuia. As că s-a dus „în peștera lui Mot", în „adâncimile Pământului", punându-și masca obedienței.

Însă în mintea sa pregătea ceva mai sinistru – înlăturarea lui Mot. Pentru asta avea nevoie de ajutorul veșnic credincioasei Anat. Așa că, în timp ce Ba'al se afla în drum spre Mot, emisarii săi au ajuns la Anat, având porunca de a-i transmite un mesaj enigmatic:

O vorbă de taină am a-ți spune,
O vorbă în secret să-ți șoptesc:
Un dispozitiv ce lansează cuvintele,
O Piatră ce șoptește.
Oamenii cuvântul ei nu-l vor ști,
Mulțimea pământenilor nu-l va pricepe.

„Piatră", în limbile antice, trebuie să avem clar în minte, acoperea toate substanțele obținute din mine și deci includea toate mineralele și metalele. Așa încât Anat a înțeles imediat despre ce e vorba: el pusese la Creasta lui Zaphon un dispozitiv care putea trimite sau intercepta mesajele secrete!

În mesajul secret se descrie mai departe „Piatra splendorilor":

Cerul cu Pământul vorbește,
Și mările vorbesc cu planetele.
Este o Piatră a splendorilor,
Cerului e încă necunoscută.
Tu și cu mine s-o ridicăm
În peștera mea din nobilul Zaphon.

Acesta era secretul: Ba'al pregătise fără știrea „Cerului" – a guvernului de pe planeta natală – un centru de comunicații clandestin, de unde putea vorbi cu toate părțile Pământului, precum și cu navele de deasupra acestuia. Era primul pas spre o „totală stăpânire a Pământului". Din această cauză intrase în conflict cu Mot, fiindcă în teritoriul acestuia se afla „Ochiul Pământului" oficial.

Primind și înțelegând mesajul, Anat a fost imediat de acord să-l ajute pe Ba'al. Emisarilor îngrijorați le-a promis că va ajunge în timp util: „Voi sunteți ca melcul, eu sunt ca o rândunică", i-a asigurat:

La casa de departe a zeului voi ajunge,
La Ascunzișul depărtat al fiilor zeilor.
Două gropi sunt sub Ochiul Pământului,
Și trei tunele mari.

Ajungând în capitala lui Mot, nu a reușit să-l găsească pe Ba'al. Cerând să afle unde este, ea l-a amenințat pe Mot. În cele din urmă a aflat că cei doi zei se angajaseră într-o luptă corp la corp și „Ba'al căzuse". Înfuriată, „cu o sabie l-a tăiat pe Mot". Apoi cu ajutorul lui Shepesh, amanta lui Rephaim („vindecătorii"), corpul lipsit de viață al lui Ba'al a fost luat și dus înapoi pe vârfurile muntelui Zaphon și pus într-o peșteră.

Apoi l-au chemat pe făurarul zeilor, numit și *El Kessem* – „zeul magiei". Ba'al a fost înviat. Însă nu este sigur dacă a fost înviat fizic pe Pământ sau în Viața de Apoi în cer.

Nu se poate spune cu siguranță când s-au petrecut aceste evenimente. Știm însă că omenirea era conștientă de existența și atributele unice ale „Locului aterizării" aproape de la începutul istoriei scrise.

Avem, pentru început, călătoria lui Gilgamesh către Muntele Cedrilor, pe care epopeea îl numește „Lăcașul zeilor, Răspântia lui Ishtar". Acolo, „intrând în pădure", el a ajuns la un tunel care ducea „la o peșteră de unde se dau poruncile". Avansând și mai departe, „locul secret al anunnakilor l-a deschis". Era ca și cum Gilgamesh intrase în chiar instalațiile construite în secret de Ba'al! Versurile misterioase ale epopeii capătă acum o altă semnificație:

Lucruri secrete a văzut,
Ce-i Omului ascuns el știe...

Asta se petrecea în al treilea mileniu î.Ch. – cca. 2900.

Următoarea verigă a lanțului este povestea bătrânului fără urmași Danel, care a locuit undeva în apropiere de Kadesh. Nu există un cadru temporal în care să plasăm această poveste, însă

similaritățile cu povestea biblică a lui Avram – inclusiv apariția subită a unor „oameni" care se dovedesc a fi chiar Domnul și emisarii săi, precum și locul, nu departe de Kadesh – sugerează că avem două versiuni ale aceleiași amintiri ancestrale. Dacă așa stau lucrurile, intervalul temporal este începutul celui de-al doilea mileniu î.Ch.

Zaphon era încă Ascunzișul Zeilor în primul mileniu î.Ch. Profetul Isaia (secolul opt î.Ch.) îl blestemă pe invadatorul asirian al Iudeii, Sennacherib, fiindcă l-a insultat pe Domnul urcând cu carele sale „pe înălțimea muntelui, până la creasta lui Zaphon". Subliniind vechimea locului, profetul îi transmite lui Sennacherib mustrarea Domnului:

Dar n-ai auzit că am pregătit aceste lucruri de demult și că le-am hotărât din vremurile străvechi?...

Același profet îl blestemă pe împăratul Babilonului fiindcă îndrăznise să se zeifice urcând Creasta lui Zaphon:

Cum ai căzut din cer
Luceafăr strălucitor, fiu al Zorilor!
Cum ai fost doborât la pământ, tu biruitorul neamurilor!
Tu ziceai în inima ta:
„Mă voi sui în cer,
îmi voi ridica scaunul de domnie mai sus de stelele lui Dumnezeu,
voi ședea pe Muntele Adunării dumnezeilor,
pe Creasta Zaphon.
Mă voi sui pe platforma ridicată,
voi fi ca Cel Prea Înalt."
Dar ai fost aruncat în locuința morților,
în adâncimea mormântului!

Avem nu numai confirmarea existenței locului și a vechimii sale, ci și o descriere a sa: includea o „platformă ridicată", de pe care se putea ajunge la cer și deveni „Nobil" – zeu.

Urcarea la cer, știm din alte scrieri biblice, se făcea cu ajutorul „pietrelor", dispozitive mecanice, ce puteau circula. În secolul șase î.Ch., profetul Ezechiel l-a blestemat pe regele Tyrului, care s-a îngâmfat după ce i s-a permis să urce pe Creasta lui Zaphon, și a fost luat în „Pietrele scânteietoare" – o experiență după care a spus că „sunt un zeu".

O monedă veche descoperită la Byblos (biblicul Gebal), unul din orașele canaanite/feniciene de pe coasta Mediteranei, ilustrează probabil structura ridicată pe Zaphon de Kothar-Hasis (Fig. 89). Reprezintă o „casă mare", lângă care se află o structură ridicată, înconjurată de un zid masiv. Acolo, pe un podium ce suportă o greutate mare, se află un obiect conic – un obiect familiar din atâtea alte reprezentări din Orientul Apropiat: Camera celestă a zeilor – „Pietrele mișcătoare".

Aceasta este dovada ce ajunge la noi din antichitate. Mileniu după mileniu, oamenii din Orientul Apropiat au știut că în Muntele Cedrilor se află o platformă pentru „Pietrele mișcătoare" alături de care se afla o „casă mare" în care se afla „piatra șoptitoare".

Și, dacă interpretarea noastră este corectă, să fi dispărut oare acest loc cunoscut definitiv?

Fig. 89

IX

LOCUL ATERIZĂRII

Ruinele celui mai mare templu roman nu se află la Roma, ci în munții Libanului. Ele cuprind un mare templu al lui Jupiter – cel mai mare construit în antichitate pentru a onora un zeu. Mulți conducători romani au contribuit din plin vreme de aproape patru secole la zidirea acestui templu. Împărați și generali veneau aici pentru a-și afla oracolele. Legionarii romani se băteau să fie trimiși în apropierea sa. Devotații și curioșii veneau să-l vadă cu ochii lor, era una din minunile lumii.

Călători europeni curajoși care și-au riscat viețile și sănătatea au raportat existența ruinelor începând din ianuarie 1508 cu Martin Baumgarten. În 1751, călătorul Robert Wood însoțit de artistul James Dawkins au readus o parte din gloria și măreția locului descriindu-l în cuvinte și schițe. „Dacă se compară aceste ruine… cu cele ale orașelor pe care le-am vizitat în Italia, Grecia, Egipt și alte părți ale Asiei, nu putem să nu remarcăm faptul că ele reprezintă *cel mai îndrăznet plan arhitectural* dus vreodată la îndeplinire" – în multe privințe mai curajos chiar decât piramidele egiptene. Wood și colegul său au redat panorama impietrii templelor cu varfurile muntelui și cerului (Fig. 90).

Locul se află în munții Libanului, acolo unde aceștia se despart pentru a forma o câmpie fertilă între ramura „Liban" la vest și „Anti-Liban" la est, de unde izvorăsc două râuri cunoscute din antichitate, Litani și Orontes. Ruinele sunt rămășițele unor temple romane impozante ce au fost construite pe o platformă ridicată artificial la cca.4000 de picioare deasupra nivelului mării. Incinta sacră era înconjurată de un zid, care servea atât ca zid de retenție pentru intemperiile ce se strângeau pe acoperiș, cât și ca adăpost al zonei. Zona închisă, cu unele laturi de aproape 2500 de picioare lungime, măsoară cca. cinci milioane picioare pătrate.

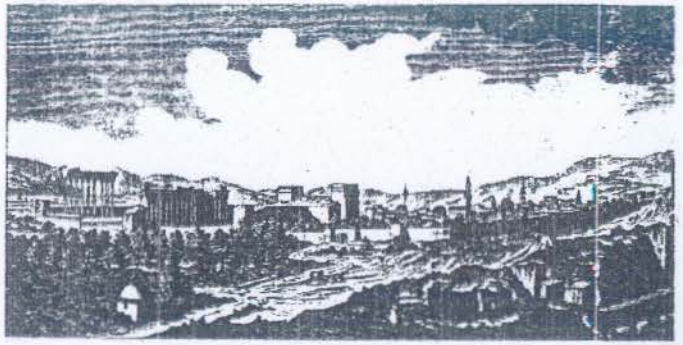

Fig. 90

Amplasată astfel încât să domine munții și căile de acces din nord și sud, are în colțul nord-vestic o tăietură deliberată – așa cum se vede în fotografia luată din aer (Fig. 91a).

Tăietura mărește raza vizuală către vest. În acest colț special a fost construit cel mai mare templu închinat lui Jupiter, cu cele mai înalte coloane (65 de picioare) și cele mai largi (7,5 picioare). Aceste coloane sprijină o suprastructură decorativă („arhitrav") de 16 picioare în înălțime, în vârful căreia se afla acoperișul înclinat, ce sporea și mai mult măreția templului.

Templul propriu-zis se află în partea cea mai vestică (și cea mai veche) a unui altar cu patru construcții al lui Jupiter, pe care romanii l-ar fi construit imediat după ce au fi ocupat locul, în 63 î.Ch.

Pe o axă est-vest ușor înclinată (Fig. 91b) se afla mai întâi o „Poartă" monumentală (A). Cuprindea o scară mare și un portic sprijinit de douăsprezece coloane, în care se aflau douăsprezece nișe în care se găseau statuile celor doisprezece zei olimpieni. Pelerinii intrau apoi într-o curte interioară (B) de formă hexagonală, unică în arhitectura romană. Urmează apoi curtea altarului (C), care era dominată de un altar de proporții impresionante, ce se ridica cu cca.60 de picioare de pe o structură 70×70 de picioare. În capătul vestic al curții se afla templul propriu-zis

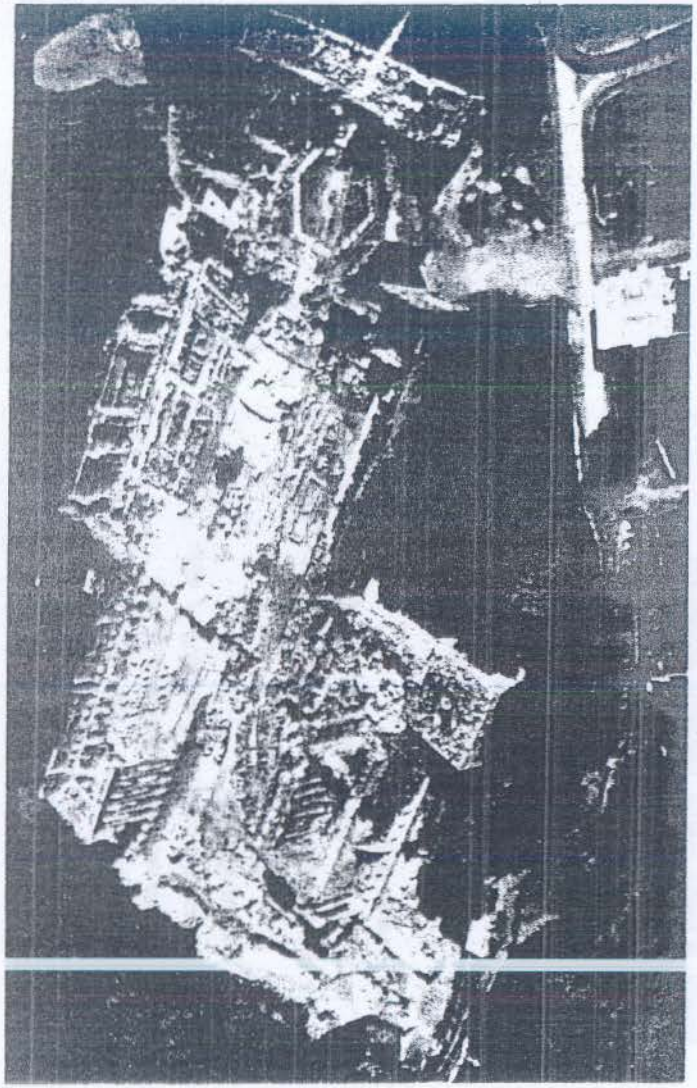

Fig. 91a

(D). Având dimensiunea 300×175 de picioare, era urcat pe un podium ce era el însuși ridicat la 16 picioare deasupra nivelului curții – adică un total de 42 de picioare față de nivelul de bază.

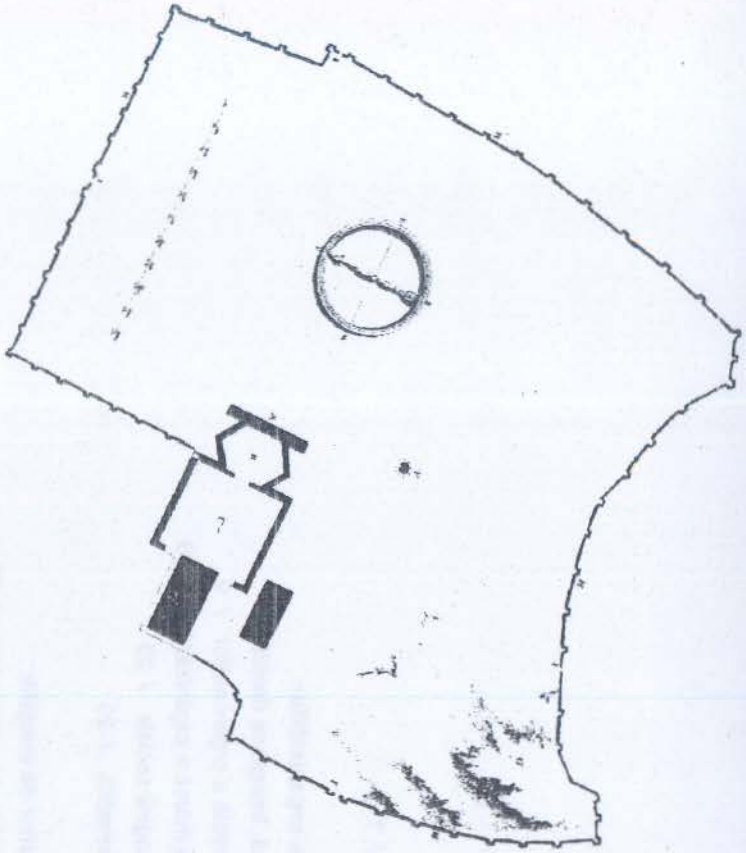

Fig. 91b

De la poarta inițială până la zidul vestic, altarul se întinde pe mai mult de 1000 de picioare. Aproape umilea un alt templu, aflat în sudul lui (E), care era dedicat unei zeități masculine, unii considerând că e vorba de Bachus, alții de Mercur. Un templu mic rotund (F), aflat la sud-est, era închinat Venerei. O echipă de arheologi germani ce a explorat locul și a studiat istoria lui la ordinele împăratului Wilhelm II, curând după ce el vizitase locul în 1897, a refăcut înfățișarea incintei sacre (Fig. 92).

O comparație cu renumitul *Acropolis* din Atena oferă o idee despre scara platformei libaneze. Complexul atenian (Fig. 93) este situat pe o zonă terasată de cca.1000 de picioare lungime și

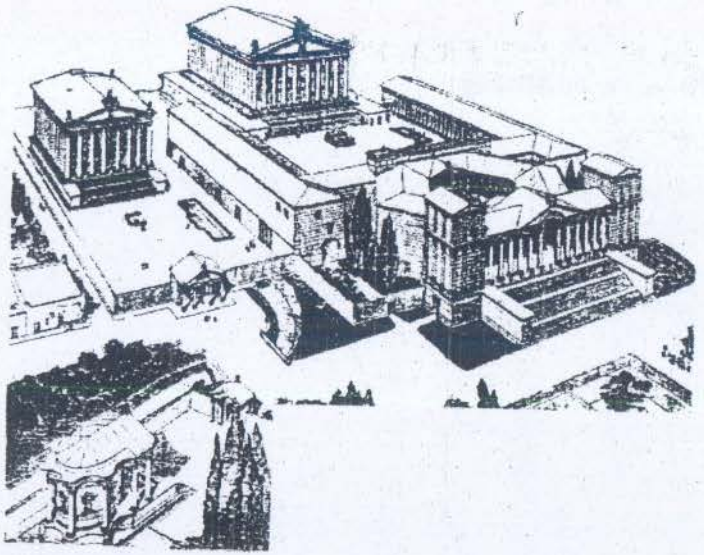

Fig. 92

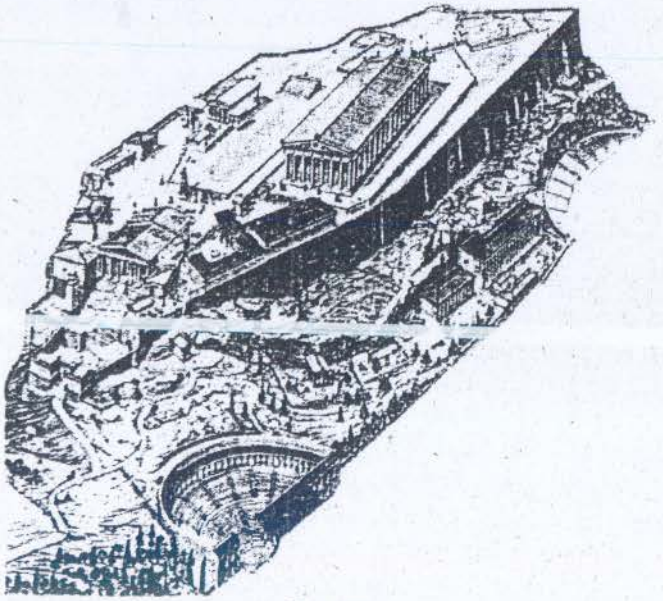

Fig. 93

400 de picioare lățime. Monumentalul Parthenon (templul Atenei) care încă domină zona sacră și întreaga câmpie a Atenei are cca.230×100 de picioare – chiar mai mic decât templul lui Mercur/Bachus din Liban.

Vizitând ruinele, arheologul și arhitectul Sir Mortimer Wheeler scria în urmă cu două decenii: „Templele stau pasive pe *cele mai mari pietre cunoscute din lume*, iar unele din coloanele lui *sunt cele mai înalte din antichitate*... Aici avem cele mai mari monumente... din toată lumea elenică.“.

Lumea elenică, într-adevăr, fiindcă nici un istoric sau arheolog nu poate să găsească vreun alt motiv pentru acest efort uriaș depus de romani într-o provincie neînsemnată, cu excepția faptului că fuseseră precedați de greci. Zeii cărora le sunt închinate templele – Jupiter, Venus și Mercur (sau Bachus) – erau zeii greci Zeus, sora lui, Afrodita, și fiul său Hermes (sau Dionysos).

Romanii considerau locul și templele sale ca suprema atestare a atotputerniciei și supremației lui Jupiter. Numindu-l *Iove* (ecou al ebraicului *Yehovah?),* ei au inscripționat pe templu și pe principala statuie a acestuia inițialele I.O.M.H. – *Iove Optimus Maximus Heliopolitanus*: Jupiter heliopolitanul cel mai mare și cel mai bun.

Titlul din urmă se datora faptului că, deși mărețul templu era dedicat lui Jupiter, locul în sine era considerat locul de odihnă al lui *Helios*, zeul Soarelui, care traversa cerul în caleașca sa. Credința fusese transmisă romanilor de către greci, de la care adoptaseră și numele *Heliopolis*. Nimeni nu știe cum au ajuns grecii să numească locul astfel. Unii sugerează că ar fi fost botezat de Alexandru cel Mare.

Însă trebuie ca grecii să fi acordat o importanță deosebită locului, de vreme ce romanii l-au glorificat cu cel mai mare monument și căutau acolo oracole referitoare la soarta lor. Cum altfel s-ar explica faptul că, „în termeni de dimensiuni, cantitate de piatră, dimensiune a blocurilor acesteia și a sculpturilor ce o împodobesc, această incintă nu are nici un rival în lumea greco-romană“ (John M. Cook, *The Greeks in Ionia and the East).*

De fapt, asocierea locului cu anumiți zei datează și mai de devreme. Arheologii cred că pe același loc mai fuseseră construite alte șase temple înainte de epoca romană și este sigur că, indiferent ce altare ridicaseră grecii acolo – ca și romanii după ei –, au fost înălțate pe structuri, religioase și literare, preexistente. Zeus (Jupiter pentru romani) a sosit în Creta din Fenicia (Libanul de astăzi), traversând înot Mediterana după ce o răpise pe frumoasa fiică a regelui din Tyr. Afrodita a venit în Grecia din Asia de vest. Și rătăcitorul Dionysos, căruia îi era dedicat cel de-al doilea templu (sau poate altul), a adus în Grecia vinul și vița de vie din același loc.

Conștient de rădăcinile vechi ale cultului, istoricul roman Macrobius a explicat următoarele *(Saturnalia I,* capitolul 23):

> *Și asirienii venerează Soarele sub numele lui Jupiter, Zeus Heliopolitul cum îl numesc, cu importante centre de cult în orașul Heliopolis...*
>
> *Faptul că divinitatea este Jupiter și Soarele în același timp reiese din ritualurile și din aparițiile sale...*
>
> *Ca să previn orice dispută asupra zeităților, am să explic ce cred asirienii referitor la puterea soarelui (zeului). Ei au dat numele Adad zeului pe care îl consideră cel mai mare dintre toți...*

Atracția exercitată asupra credințelor și imaginației oamenilor de-a lungul mileniilor s-a manifestat si în istoria locului de după romani. Când își scria opera Macrobius, cca. 400 A.D., Roma era deja creștinată, iar locul, ținta distrugerilor zeloșilor. Curând, împăratul Constantin cel Mare (306–337) s-a convertit la creștinism, a oprit orice activitate acolo și a început convertirea locului în altar creștin. În anul 440, conform unui cronicar, „Theodosius a distrus templele grecilor. El a transformat în biserică templul din Heliopolis, al lui *Ba'al Helios*, marele Ba'al-Soarele". Justinian (525–565) a dus o parte din stâlpi la Constantinopole, pentru a construi acolo biserica Hagia Sofia. Aceste eforturi de creștinare a locului au atras nemulțumirea populației.

Când au preluat musulmanii controlul zonei, în 637, ei au convertit templele romane și bisericile creștine într-o enclavă mahomedană. Acolo unde fuseseră venerați Jupiter și Zeus, era acum venerat *Allah*.

Savanții au încercat să afle mai multe despre acest loc studiind centrele învecinate. Unul dintre cele mai importante centre este Palmyra (biblicul Tadmor), vechi centru al caravanelor pe drumul de la Damasc către Mesopotamia. S-a descoperit astfel (Henry Seyrig, *La Triade Héliopolitaine*, René Dussaud, *Temples et cultes Héliopolitaines)* că de-a lungul secolelor a fost venerată în zonă o triadă de bază. Era condusă de zeul fulgerului și includea fecioara războinică și conducătorul carului celest. Ei și alți cercetători au stabilit că triada greco-romană se trage din credințe semitice mai vechi, care, la rândul lor, se bazau pe pantheonul sumerian. Cea mai veche triadă, se pare, era condusă de *Adad,* căruia îi fusese acordat de către tatăl său Enlil – zeul suprem al sumerienilor – „ținutul muntos din nord". Membrul feminin al triadei era *Ishtar*. După ce vizitase zona, Alexandru cel Mare a bătut o monedă în onoarea lui Ishtar/Astarte și Adad. Moneda poartă numele său în scrisul feniciano-ebraic (Fig. 94). Al treilea membru era conducătorul carului celest, *Shamash* – comandantul astronauților preistorici. Grecii îl venerau (ca Helios) ridicând o statuie uriașă a sa în vârful templului principal (vezi fig. 92), înfățișându-l conducându-și carul. Pentru ei, iuțeala era

Fig. 94

dată de cei patru cai înhămați. Însă autorii *Cărții lui Enoh* știau mai bine: „Carul lui Shamash era mânat de vânt", spuneau ei.

Examinând credințele romane și grecești, ne-am întors în Sumer. Am ajuns înapoi la Gilgamesh și căutarea Nemuririi în Pădurea Cedrilor, la „Răspântia lui Ishtar". Deși în teritoriul lui Adad, locul era sub jurisdicția lui Shamash. Așa am ajuns la triada originală: Adad, Ishtar, Shamash.

Să fie acesta Locul aterizării?

Puțini se mai îndoiesc astăzi că grecii erau la curent cu epopeea lui Gilgameș. În a lor „investigare asupra originilor cunoștințelor umane și transmiterea acestora prin mituri", intitulată *Hamlet's Mill*, Giorgio de Santillana și Hertha von Deschend au arătat că „Alexandru a fost o replică a lui Gilgamesh". Dar, chiar și mai devreme, în epopeea homerică *Odiseea,* Ulise urmase același drum. După ce își fărâmase corabia după întoarcerea din Lumea inferioară a lui Hades, Ulise și oamenii săi au ajuns într-un loc unde „au mâncat vitele zeului soarelui", fiind uciși de către Zeus. Rămas singur, Ulise a ajuns la „insula Ogiană" – „locul secret de dinainte de Potop". Acolo, zeița Calypso „l-a ținut și îngrijit și a vrut să-l ia de soț; pentru asta, voia să-i acorde nemurirea, ca să nu îmbătrânească niciodată". Dar Odiseu i-a refuzat avansurile – la fel cum Gilgamesh refuzase oferta lui Ishtar.

Henry Seyrig, care, în calitate de director al Antichităților Siriene, și-a dedicat întreaga viață studierii platformei, a descoperit că grecii „performau aici mistere, în care Viața de apoi era reprezentată ca Nemurirea umană – o identificare cu zeii obținută prin ridicarea la cer a sufletului". Grecii, conchide el, asociau acest loc cu eforturile omului de a obține Nemurirea.

Era acesta locul din Munții Cedrilor unde mersese Gilgamesh prima dată împreună cu Enkidu, Creasta lui Zaphon a lui Ba'al?

Pentru a da un răspuns definitiv, trebuie să analizăm trăsăturile locului. Romanii și grecii și-au construit templele pe o platformă ridicată ce existase din vremuri mult mai vechi – o platformă construită din blocuri de piatră groase lipite atât de strâns între ele încât nimeni nu a reușit nici până astăzi să pătrundă dedesubtul ei și să studieze camerele, tunelele și celelalte substructuri ascunse.

Faptul că acestea există nu se bazează numai pe argumentul că toate templele grecești aveau astfel de ascunzișuri sub podea. Georg Ebers și Hermann Guthe *(Palästina in Bild und Wort,* versiunea engleză este intitulată *Picturesque Palestine)* afirmă că un localnic arab a intrat în ruine „în colțul sud-estic, printr-un tunel boltit lung, asemenea celui de metrou, *sub marea platformă*" (Fig. 95). „Două dintre aceste tuneluri merg paralel unul cu altul, de la est la vest, și sunt traversate în unghi drept de un altul, de la nord la sud." Înăuntru era întuneric beznă, spart ici colo de stranii lumini verzi ce proveneau de la niște misterioase „ferestre cu dantelă". Ieșind din tunelul de 460 de picioare, ei au

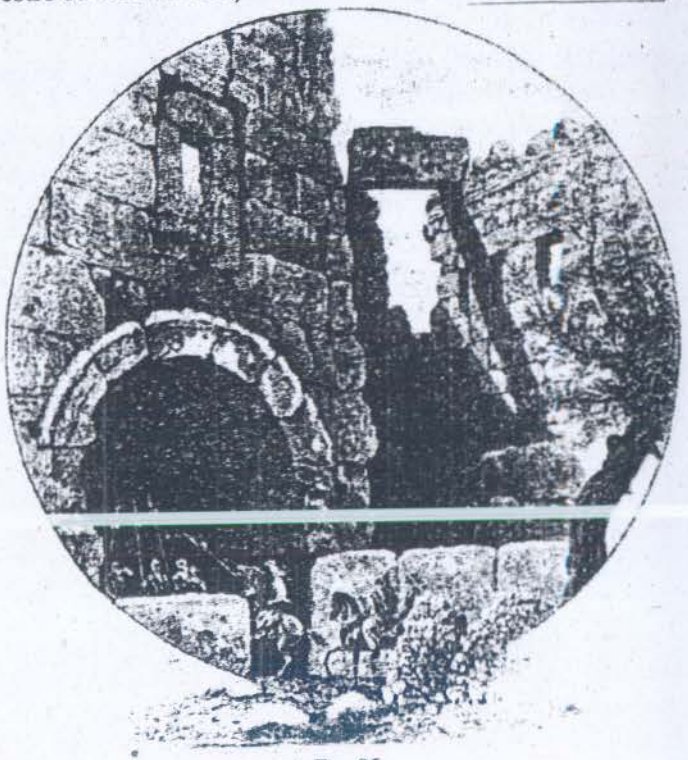

Fig. 95

descoperit că au ajuns sub zidul de nord al templului soarelui, „pe care arabii îl numesc *Dar-as-saadi* – Casa supremei binecuvântări".

Arheologii germani au afirmat că platforma este construită pe niște tunele uriașe, însă ei s-au preocupat doar de maparea structurii superioare. O misiune arheologică franceză condusă de André Parrot în anii '20 a confirmat existența labirintului subteran, însă nu a reușit să penetreze părțile ascunse ale acesuia. Când platforma a fost găurită, s-au descoperit dovezile existenței tunelurilor.

Templele au fost ridicate pe o platformă înălțată la treizeci de picioare, în funcție de teren. Este pavată cu pietre a căror mărime variază între douăsprezece picioare și treizeci, cu o lățime de nouă picioare și o grosime de șase. Nimeni nu a încercat să calculeze cantitatea de pietre necesare. Posibil că ar surclasa de departe Marea piramidă egipteană.

Cine a ridicat această platformă a acordat o foarte mare atenție colțului nord-vestic, locul unde se află templul lui Jupiter/Zeus. Cele peste 50.000 de picioare pătrate ale templului

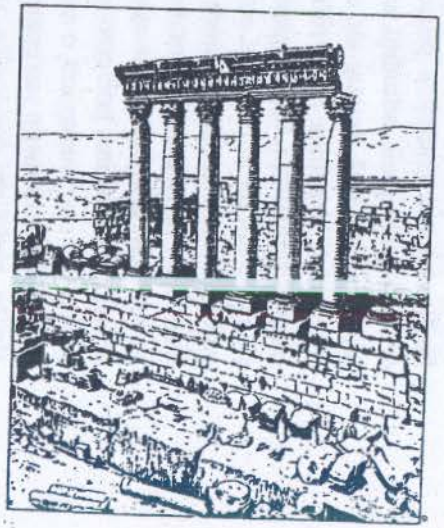

Fig. 96a

stau pe un podium care cu siguranță avea ca scop suportarea unor greutăți uriașe. Construit strat pe strat din pietre uriașe, podiumul ajunge la cca. douăzeci și șase de picioare peste nivelul curții din față și la patruzeci și două deasupra solului în părțile nordică și vestică. Pe partea sudică, unde mai există încă șase din coloanele sale, se pot vedea cu claritate (Fig. 96a) straturile, alcătuite din pietre uriașe. În colțul de jos se pot vedea părțile de jos ale podiumului, unde pietrele sunt și mai mari.

De departe și mai masive sunt blocurile de piatră din partea vestică a podiumului. Așa cum se vede din desenul făcut de arheologii germani (Fig. 96b), baza și podiumul sunt alcătuite din pietre „ciclopice", unele blocuri măsurând treizeci și unu de picioare lungime și douăsprezece grosime. Fiecare bloc reprezintă cca. 5000 de picioare cubice de piatră și cântăresc mai mult de 500 de tone. Oricât de mari ar fi aceste blocuri – spre comparație, cel mai greu bloc de piatră din Marea piramidă cântărește 200 de tone – nu sunt cele mai mari utilizate aici de constructori.

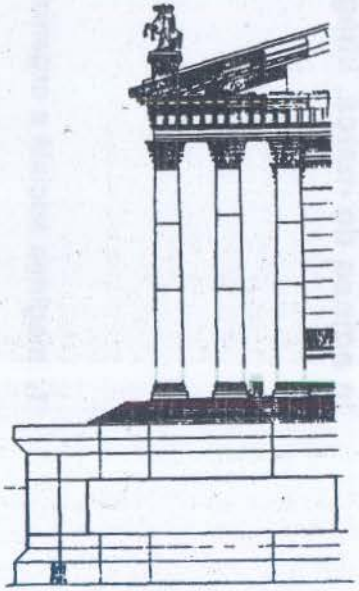

Fig. 96b

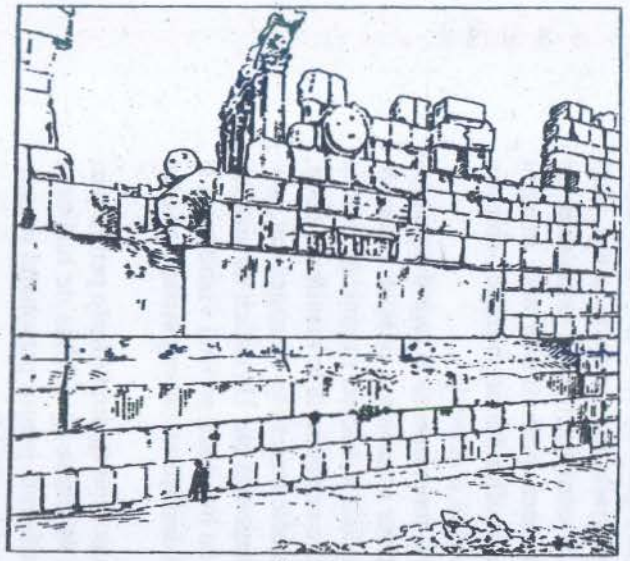

Fig. 97

Stratul central – situat la cca. douăzeci de picioare deasupra bazei – este alcătuit din blocuri și mai mari. Observatorii le-au numit „gigantice", „colosale", „uriașe". Istoricii antici le-au numit *Trilithon* – Minunea celor trei pietre. În partea vestică a podiumului se află la vedere, unul lângă altul, blocuri de piatră unice în lume. Tăiate precis și potrivite perfect, fiecare dintre cele trei blocuri (Fig. 97) are peste șaizeci de picioare lungime, cu laturi de douăsprezece și paisprezece picioare. Fiecare dintre ele reprezintă mai bine de 10.000 de picioare cubice de granit și cântăresc peste 1000 de tone!

Pietrele pentru platformă au fost prelucrate local. Wood și Dawkins au inclus unul din aceste locuri de prelucrare în desenul lor panoramic (Fig. 90). Însă blocurile uriașe au fost cioplite, tăiate și prelucrate în altă carieră situată într-o vale la trei sferturi de milă sud-vest de incinta sacră. Acolo dai peste o priveliște și mai uluitoare decât a Trilithonului.

Parțial îngropat în pământ se află încă unul dintre blocurile de granit – părăsit *in situ*. Complet format, tăiat perfect, cu doar o linie subțire legându-l de masiv, are șaizeci și nouă de picioare

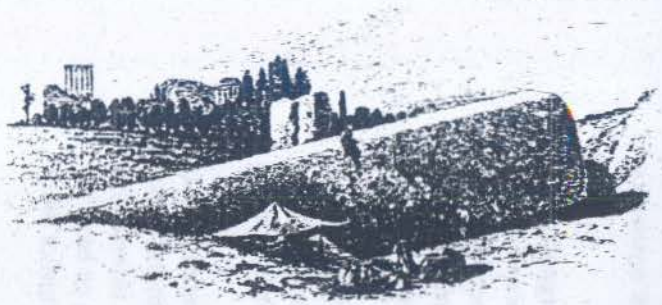

Fig. 98

lungime și șaisprezece pe paisprezece. O persoană urcată pe el pare o muscă pe un cub de gheață... (Fig. 98). Cântărește, după cele mai moderate aprecieri, 1200 de tone.

Majoritatea savanților consideră că urma să fie cărat asemenea suratelor sale în incintă și utilizat la extinderea terasei dinspre nord. Ebers și Guthe lansează ideea că rândul de sub Trilithon nu este format din două blocuri de piatră, ci din unul singur, măsurând cca.șaizeci și șapte de picioare lungime și care, din cauza timpului și a intemperiilor, s-a crăpat dând impresia a două blocuri.

Oriunde urma să fie plasată rămășița, ea reprezintă o dovadă mută a imensității și unicității platformei și a podiumului. Interesant este că nici până astăzi nu există ceva capabil să ridice o astfel de greutate de 1000–1200 de tone – ca să nu mai vorbim de transportarea ei pe o vale dintr-o zonă muntoasă și de plasarea fiecărui bloc într-o poziție precisă, mult deasupra solului. Nu există urme de drum, rampă sau orice altă lucrare care să sugereze, fie și vag, modul de transportare a acestor megaliți.

Și totuși în vremurile acelea s-a putut.

Dar cum? Tradițiile locale susțin că locul a existat din zilele lui Adam și a fiilor săi, care au locuit în zona Muntelui cedrilor după izgonirea din Grădina Raiului. Adam, relatează aceste legende, a locuit în regiunea în care se află astăzi Damasc și a murit nu departe. Fiul său Cain și-a construit un refugiu în Munții Cedrilor după ce l-a omorât pe Abel.

Patriarhul maronit al Libanului relatează următoarea tradiție: adăpostul din munții Liban este cel mai vechi construit vreodată în lume. Cain, fiul lui Adam, l-a construit în anul 133 de la creație. I-a dat numele fiului său Enoh și l-a populat cu giganții care fuseseră pedepsiți pentru păcatele lor prin Potop. După Potop, locul a fost reconstruit de către Nimrod, în eforturile sale de a urca la cer. Turnul lui Babel, conform unor legende, nu era în Babilon, ci pe platforma din Liban.

Un călător din secolul șaptesprezece, pe nume D'Arvieux scrie în *Mémoires* (Partea a II-a, capitolul 26) că evreii băștinași și musulmanii dețineau manuscrise antice care afirmau că „după Potop, când Nimrod a domnit peste Liban, a trimis uriași să reconstruiască fortăreața de la Baalbek, numită astfel în onoarea lui Ba'al, zeul moabiților, adoratorii zeului Soarelui.

Asocierea lui Ba'al cu locul înainte de Potop sună familiar. Într-adevăr, imediat ce grecii și romanii au plecat, localnicii au abandonat numele *Heliopolis* și au reluat numele semitic; numele purtat și în ziua de astăzi: *Baalbek.*

Există diferite opinii asupra semnificației numelui. Mulți consideră că este vorba de „Valea lui Ba'al". Însă din pronunția și referințele talmudice, credem că înseamnă *„Plânsul lui Ba'al".*

Să ne întoarcem iar la versurile finale ale epopeii ugaritice, descriind căderea lui Ba'al în lupta cu Mot, descoperirea corpului său lipsit de viață, înmormântarea de către Anat și Shepesh într-o grotă de pe Creasta lui Zaphon:

Au ajuns la Ba'al, zăcând la pământ.
Viteazul Ba'al e mort,
Prințul, Domnul Pământului, a pierit...
Anat plânge și umple valea,
Din vale bea lacrimi ca pe vin.
Tare se roagă Torței cerului, Shepesh:
„Ridică-l pe viteazul Ba'al, te rog,
ridică-l la mine."
Auzind-o torța zeilor Shepesh,

Pe viteazul Ba'al îl ridică,
Pe umerii lui Anat îl pune.
La Ascunzișul lui Zaphon ea îl aduce,
Îl jelește și-l înmormântează,
Îl pune în gropile pământului.

Toate aceste legende locale, care ca toate legendele conține un buchet de amintiri ale unor evenimente reale, cad de acord cu vechimea locului. Ele atribuie construirea locului „uriașilor" și o leagă de evenimentele ce au condus la potop. Îl leagă cu Ba'al, funcția sa fiind de „turn al lui Babel" – un loc de unde se putea urca la cer.

Privind la vasta platformă, la locația și înfățișarea ei și analizând scopul pentru care a fost construită – susținerea unei greutăți remarcabile – în fața ochilor ne vine moneda aceea din Byblos (Fig. 89): un templu, o incintă sacră îngrădită de ziduri, un podium foarte solid, pe care se află „Camera zburătoare" în formă de rachetă.

Cuvintele și descrierea „Locului ascuns" din epopeea lui Gilgamesh ne revin în minte: zidurile de netrecut, poarta ce amețește pe oricine o atinge, tunelul spre „peștera din care se dau poruncile", „locul secret al anunnakilor", Monstrul ce o păzește cu „raza mortală".

Nu există nici o îndoială că *Baalbek*-ul reprezintă „Creasta Zaphon" a lui Ba'al, ținta primei călătorii a lui Gilgamesh.

Desemnarea Baalbekului ca „Răspântie a lui Ishtar" implică faptul că în timp ce ea călătorea prin ceruri, putea pleca și veni de la acest „Loc al aterizării" către alte asemenea locuri de pe Pământ. La fel, încercarea de instalare pe Creasta lui Zaphon a „unui mecanism care lansează cuvinte, o piatră ce șoptește" implică existența în alt loc a unui alt mecanism similar: „Cerul cu Pământul stau de vorbă și marea cu planetele."

Mai existaseră și alte astfel de locuri de aterizare pentru navele zeilor? Mai existaseră, pe lângă cea de pe Creasta lui Zaphon, și alte „pietre care șoptesc"?

Primul indiciu important este însuși numele „Heliopolis", ce indică faptul că grecii considerau Baalbek un oraș „al zeului Soarelui" paralel cu celălalt, din Egipt, ce purta același nume. Vechiul Testament recunoaște existența unui nordic *Beth-Shemesh* („Casa lui Shamash") și a unui sudic Beth-Shemesh, *On*, numele biblic al Heliopolisului egiptean. Era, spune profetul Ieremia, locul „Caselor zeilor egipteni", locația obeliscurilor egiptene.

Nordicul Beth-Shamesh se afla în Liban, nu departe de *Beth-Anat* („Casa lui Anat"). Profetul Amos îl identifică ca fiind locul „palatelor lui Adad... casa celui care l-a văzut pe El". În timpul domniei lui Solomon, domeniile cuprindeau părți însemnate din Siria și Liban, iar lista locurilor unde construise palate mari includea *Baalat* („Locul lui Ba'al") și *Tamar* („Locul curmalilor"). Savanții le identifică cu Baalbek și Palmyra (vezi harta, Fig. 78).

Istoricii greci și romani fac multe referiri la legăturile existente între cele două Heliopolisuri. Vorbind compatrioților săi despre pantheonul de doisprezece zei al egiptenilor, istoricul grec Herodot menționează și „un nemuritor pe care egiptenii îl venerează sub numele de Hercules". El trasează originile cultului în Fenicia, „unde am auzit că se află un mare templu al său, foarte venerat". În templu el a văzut doi stâlpi „Unul era de aur pur, celălalt de smarald, strălucind foarte puternic noaptea."

Fig. 99

Fig. 100

Acești „Stâlpi ai Soarelui" – „Pietrele zeilor" – au fost reprezentați pe monedele feniciene bătute după cucerirea zonei de către Alexandru (Fig. 99). Herodot ne oferă informații suplimentare: cei doi stâlpi erau alcătuiți, primul, din metalul cel mai bun conducător de electricitate (aurul), celălalt, dintr-o piatră prețioasă (smarald) utilizată astăzi pentru comunicații laser. Nu seamănă cu mecanismul descris de canaaniți sub numele de „pietrele splendorilor"?

Istoricul roman Macrobius, scriind explicit despre legăturile dintre Heliopolisul fenician și cel egiptean, menționează o altă piatră sacră. Conform lui, „un obiect" de cult al zeului Soarelui Zeus Heliopolitul a fost dus de preoții egipteni de la Heliopolisul egiptean la Baalbek. „Obiectul, adaugă el, este acum venerat prin rituri asiriene și nu egiptene."

Alți istorici romani subliniază că „pietrele sacre" adorate de asirieni și egipteni aveau formă conică. Quintus Curtius consemnează că un astfel de obiect se afla în templul lui Ammon în oaza Siwa. „Obiectul care este adorat acolo ca zeu, scrie Curtius, nu are forma pe care o dau artiștii de obicei zeilor. Ci seamănă mai degrabă cu *umbilicus* și este făcut din smaralde și geme cimentate împreună."

Informația referitoare la obiectul conic adorat la Siwa este citată de F.L. Griffith legat de anunțarea în *The Journal of Egyptian Archaeology* (1916) a descoperirii unui „omphalos" conic în „orașul piramidelor" nubiene de la Napata. Acest „monument meroitic unic" (Fig. 100) a fost descoperit de George A. Reisner de la Universitatea Harvard în templul lui Ammon, cel mai sudic templu al acestui zeu în Egipt.

Termenul *omphalos* din greacă sau *umbilicus* din latină înseamnă „buric" – o piatră conică pe care, pentru motive pe care savanții nu le înțeleg în totalitate, a fost desemnată în antichitate să marcheze „centrul Pământului".

Templul lui Ammon de la oaza din Siwa va fi ținut minte ca sediul oracolului pe care s-a grăbit Alexandru să-l consulte când a sosit în Egipt. Avem deci mărturia atât a lui Callisthenes, isto-

ricul lui Alexandru, cât şi a romanului Quintus Curtius că un omphalos din pietre preţioase era „obiectul" venerat în templul oracolului. Templul nubian al lui Ammon unde a descoperit Reisner omphalosul se află la Napata, capitala reginelor nubiene. Să ne reamintim vizita neobişnuită a lui Alexandru la regina Candace, în căutarea Nemuririi.

Să fie oare o coincidenţă că, în căutarea secretelor longevităţii, regele persan Cambyses (aşa cum spune Herodot) şi-a trimis oamenii în Nubia, la templul unde se aflau „tăbliţele Soarelui"? La începutul mileniului unu î.Ch., o regină nubiană – Regina din Sheba – a făcut o lungă călătorie la împăratul Solomon în Ierusalim. Legendele spun că el a împodobit templul în cinstea ei. A făcut Sheba această călătorie aventuroasă pentru a se bucura de înţelepciunea lui Solomon sau pentru a consulta oracolul de la Baalbek – „Casa lui Shamesh"?

Se pare că este vorba de mai mult decât de simple coincidenţe: dacă în toate aceste temple se afla un omphalos, nu cumva acesta era sursa oracolelor?

Construcţia (sau mai degrabă reconstrucţia) pe Creasta lui Zaphon a unui siloz de lansare şi a unei platforme de aterizare de către Ba'al nu a fost cauza bătăliei cu Mot ce avea să-i devină fatală, ci încercarea lui de a construi în secret „o Piatră a splendorilor". Aceasta era o cale de comunicare atât cu cerul, cât şi cu alte locuri de pe Pământ. În plus, era

O piatră ce şopteşte
Oamenii cuvintele ei nu le vor şti
Mulţimea nu le va pricepe.

Dacă analizăm funcţia dublă a Pietrei splendorilor, mesajul secret al lui Ba'al către Anat devine dintr-o dată clar: mecanismul prin care zeii comunicau unul cu altul era şi obiectul de unde emanau răspunsurile oraculare către regi şi eroi!

Într-un studiu extrem de amănunţit asupra acestui subiect, Wilhelm H. Roscher *(Omphalos)* a arătat că termenul indo-european pentru aceste pietre oraculare – *navel* în engleză, *nabel* în germană etc. – provine din cuvântul sanscrit *nabh*, care înseamnă „ieşit cu forţa". Nu e o coincidenţă că în limbile semitice *naboh* înseamnă „a prezice", iar *nabih* „profet". Aceste semnificaţii identice se trag fără îndoială din sumeriană, unde NA.BA(R) înseamnă „piatra strălucitoare care rezolvă".

Dacă studiem scrierile antice iese la iveală o adevărată reţea de astfel de centre oraculare. Herodot – care amintise (Cartea II, 29) existenţa oracolului meroitic al lui Jupiter-Ammon – a adăugat legăturilor analizate până acum ideea că „fenicienii", care au înfiinţat oracolul de la Siwa, au înfiinţat şi cel mai vechi centru oracular din Grecia, cel de la *Dodona* – un munte din nord-vestul Greciei (în apropiere de actuala graniţă cu Albania).

În această idee, el relatează o poveste auzită în Egipt în care „două femei sfinte au fost luate din Teba (în Egipt) de către fenicieni... una dintre ele fiind vândută în Libia (vestul Egiptului) şi cealaltă în Grecia. Aceste femei sunt fondatoarele oracolelor din cele două ţări". Această versiune, scrie Herodot, a auzit-o de la preoţii din Teba. Dar la Dodona versiunea spunea că „doi porumbei negri au zburat din Teba", unul aterizând la Dodona, celălalt la Siwa, şi astfel s-a înfiinţat oracolul lui Jupiter în ambele locuri, grecii numindu-l Zeus la Dodona şi egiptenii Ammon la Siwa.

Istoricul roman Silicus Italicus (primul secol A.D.), care spune că Hannibal a consultat oracolul de la Siwa referitor la şansele sale în războiul contra Romei, susţine şi el teoria celor doi porumbei din Teba. Câteva secole mai târziu, poetul grec Nonnos, în opera sa *Dionysiaca*, descrie oracolele de la Siwa şi Dodona ca fiind gemene, susţinând că cele două voci comunicau una cu cealaltă:

Priviţi nou-apăruta voce
A lui Zeus Libianul!
Nisipurile însetate un oracol au trimis
Porumbelului de la Chaonia (Dodona).

În ceea ce-l privește pe F.L. Griffith, descoperirea omphalosului din Nubia i-a adus în minte un alt centru din Grecia. Forma conică a celui din Nubia, scrie el, „este exact ca cea a omphalosului de la oracolul din *Delphi*."

Delphi, centrul celui mai cunoscut oracol din Grecia, era închinat lui Apollo („Cel din piatră"). Ruinele lui sunt una dintre atracțiile principale pentru turiști. Acolo, ca și la Baalbek, incinta sacră consta dintr-o platformă construită pe un versant muntos, cu fața spre o vale care se deschide către țărmurile Mediteranei.

Multe consemnări atestă că cel mai sfânt obiect de la Delphi era un omphalos. Era pus pe un postament special în interiorul templului lui Apollo, unii afirmând că în apropiere de o statuie de aur a zeului, alții că era pusă singură pe altar. Într-o cameră subterană, ascunse vederii celor care veneau să-și afle oracolul, preotesele, în transă, răspundeau întrebărilor preoților și eroilor prin sentințe enigmatice – sentințe oferite de zeu, însă emanând din omphalos.

Omphalosul original a dispărut în mod misterios, poate în urma războaielor sau invaziilor. Dar există o imitație din piatră, ridicată în perioada romană în afara templului, descoperită în timpul excavațiilor și aflată acum la Muzeul Delphi (Fig. 101).

Monedele descoperite la Delphi îl reprezintă pe Apollo așezat pe omphalosul său (Fig. 102). Iar după ce Fenicia a fost cucerită de greci au preluat și această formă de reprezentare a lui

Fig. 101

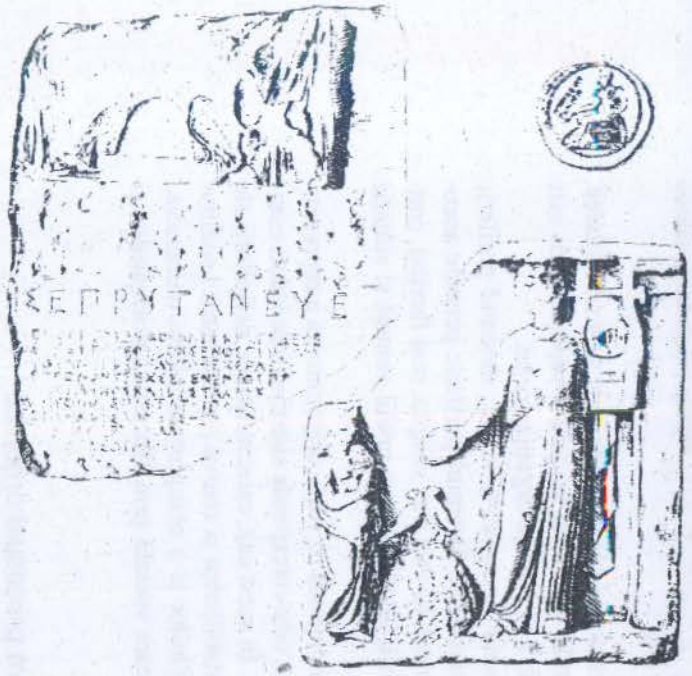

Fig. 102

Apollo. Dar, cel mai frecvent, pietrele oraculare erau reprezentate ca două conuri gemene, unite printr-o bază comună, ca în Fig. 99.

Cum a fost ales Delphi și cum a ajuns omphalosul acolo? Tradițiile spun că atunci când Zeus a vrut să afle centrul Pământului, el a dat drumul unor vulturi din cele două capete ale acestuia. Zburând unul către celălalt, s-au întâlnit la Delphi, locul fiind marcat prin construirea unui omphalos. Conform istoricului grec Strabo, imaginea celor doi vulturi era inscrisa in varful omphalosului de la Delphi.

Există numeroase reprezentări, arta greacă înfățișând două păsări stând în vârful sau de-o parte și de alta a unui obiect conic (Fig. 102). Unii dintre savanți consideră că păsările nu sunt vulturi, ci porumbei voiajori, care – fiind capabili să se întoarcă de unde au plecat – ar putea simboliza măsurarea distanței de la un centru al Pământului la altul.

Conform legendelor grecești, Zeus și-a găsit refugiul la Delphi în timpul bătăliei cu Typhon, odihnindu-se pe platforma pe care a fost construit ulterior templul lui Apollo. Altarul lui Ammon de la Siwa conține nu numai coridoare subterane, tuneluri misterioase și pasaje secrete în interiorul zidurilor groase, ci și o zonă interzisă de aproximativ 180 pe 170 de picioare, înconjurată de un zid masiv. În mijlocul său se află o platformă solidă de piatră. Găsim aceleași componente structurale, inclusiv o platformă ridicată, în toate centrele care au conținut „pietre care șoptesc". Să tragem concluzia că toate acestea, asemenea centrului de la Baalbek, erau locuri de aterizare și centre de comunicații?

Nu e surprinzător că găsim cele două Pietre sacre gemene însoțite de doi șoimi reprezentate și în scrierile egiptene (Fig. 103). Multe secole înainte ca grecii să-și aibă centrele lor, un faraon egiptean și-a reprezentat un omphalos cu cele două păsări în piramida sa. Este vorba de Seti I, care a trăit în secolul paisprezece î.Ch. În reprezentarea domeniului lui Seker, Zeul ascuns, este cea mai veche apariție a unui omphalos – Fig. 19. Era mijlocul de comunicație prin care mesajele – „cuvintele" – „erau trimise lui Seker în fiecare zi".

În Baalbek am descoperit ținta primei călătorii a lui Gilgamesh. Urmând ițele care leagă „Pietrele șoptitoare între el am descoperit *Duat*.

Era locul unde faraonii căutau Scara spre Cer pentru a atinge Viața de apoi. Este locul, credem noi, spre care s-a îndreptat Gilgamesh în a doua sa călătorie.

Fig. 103

X

TILMUN: TĂRÂMUL RACHETELOR

Epopeea căutării Nemuririi de către eroul Gilgamesh a constituit fără îndoială inspirația multor povești și legende despre regi și eroi care au pornit în căutarea tinereții veșnice. Undeva pe Pământ, amintirile mitificate ale omenirii susțin că există un loc unde omul se poate alătura zeilor și scăpa de umilința morții.

Cu peste 5000 de ani în urmă, Gilgamesh din Uruk s-a rugat lui Utu (Shamash):

În orașul meu, oamenii mor, supărată mi-este inima.
Oamenii mor, grea îmi este inima...
Omul cel mai înalt nu se poate înălța la Cer,
Omul cel mai lat nu poate acoperi pământul.
O, Utu,
În țara ta eu vreau să intru, fii ajutorul meu...
În locul unde se ridică Shem-*urile,*
Vreau să-mi ridic un Shem.

Cuvântul „Shem", deși tradus în mod obișnuit prin „nume" (după care cineva e ținut minte), desemna de fapt o rachetă: Enoh a dispărut cu „numele" sau când a fost luat la cer. Cu o jumătate de mileniu după Gilgamesh, în Egipt, faraonul Teti a făcut o cerere asemănătoare:

Oamenii cad,
Ei nu au Nume
(O, zeule),
Ridică-l pe regele Teti de brațe,

Ridică-l pe regele Teti la cer,
Ca să nu moară pe Pământ printre oameni.

Ţinta lui Gilgamesh era Tilmun, locul de unde decolau rachetele. A te întreba unde se afla Tilmun înseamnă să te întrebi unde a mers Alexandru. Înseamnă să te întrebi unde era *Duat*.

Fiindcă toate aceste destinaţii, credem noi, erau una şi aceeaşi.

Şi locul unde sperau ei să găsească Scara spre cer, vom arăta mai departe, era peninsula Sinai.

Acceptând posibilitatea ca detaliile oferite de *Cartea morţilor* să se refere chiar la geografia egipteană, unii savanţi au sugerat că această călătorie a faraonului se făcea de-a lungul Nilului, de la templele din Egiptul Superior spre cele din Egiptul Inferior. Totuşi, textele vorbesc în mod clar de o călătorie în afara graniţelor Egiptului. Direcţia de deplasare a faraonului este spre est, nu spre nord. Traversând Lacul Trestiilor şi deşertul, el lasă în urma lui nu numai Egiptul, ci şi Africa: se face mare caz de pericolele – reale şi de natură politică – care pot decurge din faptul că se vine din domeniul lui Horus în teritoriile lui Seth, care se aflau în Asia.

Când faraonii din Vechiul regat şi-au inscripţionat piramidele, capitala era la Memphis. Centrul religios era la Heliopolis, foarte aproape de Memphis. Din aceste centre, o călătorie spre est te duce la un lanţ de lacuri acoperite cu trestii şi păpuriş. Dincolo se află deşertul, o trecătoare şi Peninsula Sinai – zona ale cărei ceruri au servit ca loc al bătăliei finale dintre Horus si Seth, între Zeus şi Typhon.

Ideea că această călătorie a faraonului îl ducea în Sinai este întărită şi de faptul că Alexandru nu-i imita numai pe faraonii egipteni, ci şi Exodul condus de Moise.

Ca în povestea biblică, punctul de plecare a fost Egiptul. Urmează apoi Marea Roşie – ale cărei ape au fost despărţite astfel încât israeliţii să treacă pe uscat. Şi în relatarea aventurilor lui Alexandru apare această barieră de ape, numită cu insistenţă

Marea Roşie. La fel ca în povestea Exodului, Alexandru intenţiona să-şi treacă armata dincolo *mergând* peste ape: într-o versiune prin construirea unui dig, în alta prin „rugăciune". Indiferent dacă a reuşit sau nu (în funcţie de versiune), soldaţii inamici au fost înghiţiţi de apele mării, la fel ca în legenda lui Moise. Israeliţii s-au întâlnit şi s-au luptat cu un popor numit amalekiţi: în versiunea creştină a aventurilor lui Alexandru, inamicul distrus „prin puterea apelor Mării Roşii aruncate pe ei" se numeau tot „amalekiţi".

Odată traversate apele – traducerea literală a termenului biblic *Yam Suff* este „Marea/Lacul trestiilor" –, a urmat o călătorie prin deşert, spre muntele sacru. În mod semnificativ, muntele la care a ajuns Alexandru se numea *Mushas* – Muntele lui Moise – al cărui nume ebraic este *Moshe*. Acolo Moise a întâlnit un înger care i-a vorbit dintr-un foc (tufişul arzând). Un incident similar apare şi în istoria lui Alexandru.

Paralelele se înmulţesc, dacă adăugăm şi istoria din Coran cu peştele. Locaţia Apelor vieţii din Coran era la „intersecţia dintre două izvoare". Poarta de intrare în tărâmul subteran se afla în locul în care pârâul lui Osiris se despărţea în două. În povestea lui Alexandru, punctul culminant se atingea tot la întretăierea dintre două râuri, unde lumina „Piatra lui Adam", locul unde Alexandru a fost sfătuit să se întoarcă.

De asemenea mai este tradiţia, înregistrată în Coran, care îi pune în acelaşi plan pe Alexandru şi Moise numindu-i „Cel cu două coarne" – plus că în Biblie se afirmă că după ce Moise s-a întâlnit cu Dumnezeu pe Muntele Sinai faţa lui scosese „coarne" (literal: raze).

Arena Exodului biblic este peninsula Sinai. Concluzia, în urma tuturor acestor similarităţi, nu poate fi decât că Alexandru, Moise şi faraonii îşi îndreptau paşii spre răsărit. Aceasta a fost, vom arăta mai departe, şi destinaţia lui Gilgamesh.

Pentru a ajunge în *Tilmun* în a doua sa călătorie, Gilgamesh s-a îmbarcat într-o „barcă a lui *Magan*", o navă de Egipt. Pornind din Mesopotamia, singurul drum era spre golful Persic.

Apoi, pe lângă Peninsula Arabică, intra în Marea Roşie (pe care egiptenii o numeau Marea lui Ur). Aşa cum indică numele corăbiei, urca spre Egipt. Însă destinaţia lui nu era Egiptul, ci Tilmun. Atunci urma să debarce pe ţărmul vestic, în Nubia? În răsărit, în Arabia? Sau drept înainte, către Sinai? (Vezi harta, Fig. 2.)

Din fericire pentru investigaţia noastră, Gilgamesh a avut ghinion. Nava lui a fost scufundată de un zeu la începutul voiajului. Nu ajunsese departe de Sumer, fiindcă Enkidu (a cărui prezenţă pe navă a provocat scufundarea ei) s-a rugat să se întoarcă înapoi la Uruk pe jos. Decis să ajungă în Tilmun, Gilgamesh a pornit pe uscat. Dacă ţinta lui era ţărmul Mării Roşii, ar fi trebuit să traverseze peninsula Arabică. Însă el a pornit spre nord-vest. Ştim asta fiindcă – după ce a traversat un deşert şi munţi golaşi – primul contact cu civilizaţia a fost o „mare joasă". Alături de ea era un oraş, iar la intrarea în oraş un han. „Hangiţa" l-a avertizat că marea pe care o vedea şi pe care voia s-o traverseze era „Marea Apelor Morţii".

Aşa cum unicitatea cedrilor de Liban a servit ca punct de identificare pentru prima destinaţie a lui Gilgamesh, la fel şi „Marea Apelor Morţii" ne ajută în identificarea celei de-a doua. În întregul Orient Apropiat, în toată zona Antichităţii nu există decât o singură astfel de apă. Se numeşte la fel şi astăzi: *Marea Moartă*. Este într-adevăr o „mare joasă", fiind cea mai joasă mare de pe planetă (1300 de picioare sub nivelul mării). Apele sale sunt atât de saturate cu săruri şi minerale încât este lipsită de orice formă de viaţă.

Oraşul din apropierea Mării Apelor Morţii era înconjurat de un zid imens. Templul său era închinat lui Sin, zeul Lunii. În afara oraşului era un han. Proprietara acestuia l-a adăpostit pe Gilgamesh, oferindu-i şi informaţii.

Similitudini extraordinare cu o altă poveste biblică nu pot fi trecute cu vederea. După ce israeliţii au mers prin deşert vreme de patruzeci de ani, au ajuns la Canaan. Venind din peninsula Sinai, ei înconjuraseră Marea Moartă pe malul estic până au

ajuns la locul în care apele Iordanului se varsă în Marea Moartă. Când Moise s-a urcat pe un deal ce domina zona, putea vedea – la fel ca Gilgamesh – apele lucitoare ale „mării joase". În câmpia de pe malul Iordanului se ridica un oraş: *Ierihon*. Acesta bloca intrarea israeliţilor în Canaan, aşa că au trimis două iscoade. O femeie care avea un han în afara zidurilor cetăţii a fost cea care le-a dezvăluit totul.

Numele ebraic pentru Ierihon este *Yeriho*. Literal, înseamnă „Oraşul Lunii" – oraşul închinat zeului Lunii, Sin...

Este exact oraşul unde ajunsese Gilagamesh cu cincisprezece secole înainte de Exod.

Exista însă Ierihonul pe la 2900 î.Ch, când Gilgamesh a pornit în căutarea sa? Arheologii sunt de acord că Ierihonul era locuit de la 7000 î.Ch. şi a fost un centru urban înfloritor de pe la 3500 î.Ch. Cu siguranţă era acolo când a sosit Gilgamesh.

Revigorat, Gilgamesh a plănuit continuarea călătoriei. Aflându-se la capătul nordic al Mării Moarte, el a întrebat-o pe hangiţă dacă ar putea traversa marea în loc s-o ocolească pe uscat. Dacă ar fi luat-o pe uscat, ar fi străbătut drumul parcurs de israelieni, însă în sens invers. Fiindcă Gilgamesh voia să meargă în locul de unde veniseră aceştia. Când în cele din urmă Urshanabi l-a traversat marea, el a păşit pe ţărm, credem la capătul sudic – cât de aproape de peninsula Sinai se putea.

De acolo urma să o ia pe „drumul obişnuit" – o rută utilizată de caravane – „spre Marea cea Mare care este în depărtare". Din nou, geografia este recognoscibilă din terminologia biblică, fiindcă Marea cea Mare este numele biblic pentru Mediterana. Ajungând la Negev, în sudul Canaanului, Gilgamesh trebuia să meargă spre vest, în căutarea a doi „stâlpi". Acolo, i-a spus Urshanabi, trebuia să cotească şi să ajungă într-un oraş numit Itla. Se afla la o oarecare distanţă de Mediterană. Dincolo de Itla era regiunea a patra a zeilor, zona interzisă.

Era Itla „oraş al zeilor" sau oraş al oamenilor?

Evenimentele descrise de fragmentata versiune hitită a epopeei indică faptul că era un oraş comun. Era un oraş „sanc-

tificat", în care poposeau zeii care treceau prin apropiere. Însă și oamenilor le era permis accesul. Drumul către el era indicat de stâlpi. Nu numai că Gilgamesh s-a odihnit și și-a schimbat hainele, însă a obținut și oaia zilnică pe care o aducea ca jertfă zeilor.

Acest oraș ne este cunoscut din Vechiul Testament. Era localizat în sudul Canaanului, la întrepătrunderea cu peninsula Sinai, o poartă către Câmpia Centrală. Sanctitatea lui este dată de numele său: *Kadesh* („Sanctificatul"). Era distins de tizul său din nord (situat în mod semnificativ în apropiere de Baalbek), care era numit *Kadesh-Barnea* (care, provenind din sumeriană, înseamnă „Kadeshul de la stâlpii strălucitori"). În vremea patriarhilor, era inclus în domeniul lui Abraham, care „a umblat la Negev și locuia între Kadesh și Shur".

Orașul, ca nume și funcții, ne este cunoscut și din legendele canaanite despre zei. Să ne amintim că Danel i-a cerut lui El un moștenitor, astfel ca acesta să-i pomenească numele pe o stelă în Kadesh. Într-un alt text ugaritic ni se spune că un fiu al lui El pe nume *Shibani* („Al șaptelea") – orașul biblic Beer-Sheba („Fântâna celui de-al șaptelea") se poate să fi fost numit așa după el – a ridicat un stâlp comemorativ în deșertul de lângă Kadesh.

Într-adevăr, atât Charles Virolleaud, cât și René Dussaud, care au început traducerea textelor ugaritice în periodicul *Syria*, au căzut de acord că evenimentele din textele ugaritice se desfășoară „în regiunea cuprinsă între Marea Roșie și Marea Mediterană", peninsula Sinai. Zeul Ba'al, căruia îi plăcea să pescuiască în lacul Sumkhi, mergea „să vâneze în deșertul Alosh", o zonă asociată cu un curmal (Fig. 104). Așa cum arata Virolleaud și

Fig. 104

Dussaud, există un indiciu geografic ce face legătura între textele ugaritice și Exod: israeliții, conform Numerelor 33, au plecat de la Marah (locul cu ape amare) la Elim (oaza cu curmali) și apoi la *Alosh*.

Multe alte detalii care plasează pe El și pe alte zeități mai tinere în teritoriul Exodului se găsesc într-un text numit „Nașterea nobililor și a minunaților zei". În deschiderea lor, versurile localizează acțiunea în „deșertul *Suffim*" – deșertul care mărginește *Yam Suff* („Marea Trestiilor") din Exod:

Să vină nobilii și frumoșii zei,
fiii Prințului. Să fie
În orașul Urcării și Mergerii,
În deșertul Suffim.

Textele canaanite ne oferă și un alt indiciu. Pe larg ei se referă la capul pantheonului ca „El" – supremul, cel mai nobil – mai degrabă un titlu generic decât nume de persoană. Dar în textul mai sus amintit zeul se identifică sub numele de *Yerah*, iar soția sa ca *Nikhal*. „Yerah" este termenul semitic pentru Lună – zeu cunoscut mai bine sub numele de Sin, iar Nikhal este translitera[illegible] semitică pentru NIN.GAL, numele sumerian al soției zeului Lunii.

Savanții au avansat multe teorii referitoare la originea numelui peninsulei *Sinai*. Dintr-o dată, motivul devine clar – fiindcă, așa cum spune numele, „aparține lui Sin".

Putem vedea (în Fig. 72) că simbolul zeului în al cărui teritoriu ateriza Discul înaripat era Semiluna. Descoperim că în zonă există încă un loc ce poartă numele soției sale: *Nakhl*.

Și astfel putem trage concluzia că *Tilmun* era în peninsula Sinai.

O analiză a geografiei, topografiei, geologiei, climatului, florei și istoriei peninsulei Sinai va confirma identificarea noastră și va clarifica rolul peninsulei în afacerile zeilor și oamenilor.

Textele mesopotamiene descriu Tilmunul ca fiind situat „la gura" a două cursuri de apă. Peninsula Sinai are forma unui triunghi cu vârful în jos și începe în locul în care Marea Roșie se desparte în două – Golful Suez la vest și Golful Elat (Golful Aquaba) la est. Dacă întoarcem invers reprezentările ținutului lui Seth unde se afla Duatul, obținem o peninsulă schematizată ce are toate trăsăturile peninsulei Sinai (Fig. 105).

Textele vorbesc de „ținutul muntos Tilmun". Peninsula Sinai este alcătuită dintr-o zonă sudică muntoasă, un platou muntos central și o zonă nordică înconjurată de munți, care se nivelează treptat printr-o zonă colinară nisipoasă către coasta Mediteranei. Fâșia de pe coastă a constituit din vremuri imemoriale legătura dintre Asia și Africa. Faraonii egipteni invadau Canaanul și Fenicia, precum și pe hitiți. Sargon din Akkad susține că „și-a spălat armele" în Mediterană; „țările de la mare" – cele de pe coasta Mediteranei – „de trei ori le-am încercuit, Tilmun în mâinile mele a ajuns". Sargon II, regele Asiriei în

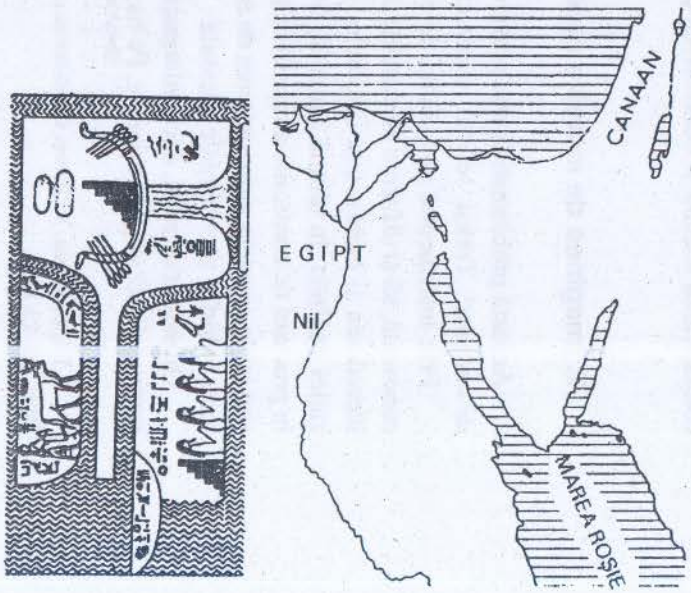

Fig. 105

secolul opt î.Ch., susține că a cucerit o zonă ce se întinde „de la Bit-Yakin pe țărmul Mării Sărate și până la granița cu Tilmun". Numele „Marea Sărată" a supraviețuit până astăzi ca nume evreiesc al Mării Moarte – o altă confirmare a faptului că Tilmun se afla în apropierea ei.

Câțiva regi asirieni menționează „Pârâul Egiptului" ca semn geografic marcant pentru expedițiile în Egipt. Sargon II îl listează imediat după cucerirea Ashdodului, orașul filistin de pe coasta Mediteranei. Esarharddon, care a domnit mai târziu, se lăuda astfel: „Am pornit asupra lui Arza la Pârâul Egiptului; l-am pus pe Asuhili, regele lor în lanțuri... Lui Qanayahm, regele Tilmunului, i-am cerut tribut." Numele „Pârâul Egiptului" este similar cu numele biblic pentru marele *wadi* din Sinai (râuri înguste care au apă numai în anotimpul ploios) numit *Wadi El-Arish*. Ashurbanipal, care i-a urmat lui Esarhaddon la tronul Asiriei, susținea că „am impus jugul de la Tyr, care este în Marea de Sus (Mediterană) și până la Tilmun care este în Marea de Jos (Marea Roșie)".

În toate instanțele, geografia și topografia Tilmunului se potrivesc exact cu cele ale peninsulei.

Cu excepția unor variații neobișnuite, climatul peninsulei era în vremurile de atunci cel de astăzi: un sezon ploios neregulat ce dura din octombrie până în mai, în restul anului fiind complet uscat. Precipitațiile slabe o califică pentru categoria deșert. Cu toate acestea vârfurile de granit din sud sunt acoperite cu zăpadă iarna, iar în zonele nordice nivelul apei este foarte putin sub nivelul solului.

Tipice pentru mare parte a peninsulei sunt *wadi*-urile. În sud, apele ploilor se scurg fie spre est (către Golful Elat) sau (cea mai mare parte), spre vest, în Golful Suez. Acolo s-au format cele mai pitorești *wadi*-uri, ca niște canioane. Dar majoritatea apelor se îndreaptă spre nord prin Wadi El-Arish și numeroșii săi afluenți, care pe hartă arată asemenea vaselor de sânge ale unei inimi uriașe. În această parte a Sinaiului, adâncimea *wadi*-urilor

variază de la câțiva inci la câteva picioare, iar lățimea de la câteva picioare la o milă și mai bine după o ploaie serioasă.

Chiar și în anotimpul ploios, ploile sunt destul de neregulate. Ploi în rafală alternează cu perioade secetoase. Presupunerea că în acest sezon și în imediata lui apropiere necesarul de apă este suficient este destul de înșelătoare. Așa s-a întâmplat probabil și cu israeliții care au părăsit Egiptul la mijlocul lunii aprilie și au intrat în Sinai câteva săptămâni mai târziu. Aflându-se în imposibilitatea de a găsi apa necesară după cum se așteptaseră, a fost nevoie de intervenția Domnului în două rânduri, pentru a-i arăta lui Moise unde poate să o găsească.

Beduinii (nomazii locali), precum și alți călători sezonieri în Sinai pot repeta acest miracol, dacă solul *wadi*-ului este bun. Secretul constă în faptul că în multe locuri, albia pietroasă a *wadi*-urilor se află pe un teren lutos, care absoarbe apa ce se scurge printre pietre. Cu puțin noroc și știință se poate descoperi apă la doar câteva picioare de suprafața pământului.

Acesta să fi fost marele miracol realizat de Dumnezeu? Descoperiri recente în Sinai aruncă o lumină nouă asupra subiectului. Hidrologii israelieni, în asociere cu Institutul Weizmann pentru Științe au descoperit că, asemenea unor părți din deșertul Sahara și unora din Nubia, există „apă fosilă" – rămășițe ale lacurilor preistorice din alte ere geologice – în adâncimile peninsulei. Rezervorul subteran are suficientă apă (s-a estimat) pentru a fi suficientă unei populații ca a Israelului vreme de o sută de ani, întinzându-se pe mai bine de 6000 de mile pătrate de la Canalul Suez până la Negev.

Deși se află la o adâncime de aproximativ 3000 de picioare sub pământ, apa este subarteziană și se ridică prin propriile puteri până la aproape 1000 picioare sub pământ. Forările petroliere din câmpia de nord (la Nakhl) au dat în schimb peste acest rezervor. Alte forări au confirmat o descoperire uluitoare: în plin deșert, la îndemâna utilajelor de foraj moderne, se află un imens lac cu apă minerală!

Ar fi putut rata nefilimii, cu tehnologia lor spațială, o asemenea oportunitate? Credem că această ipoteză, mai degrabă decât modesta săpare asemenea beduinilor în albia unui *wadi*, a a stat la baza „miracolului" înfăptuit de Moise la indicația Domnului. Ia toiagul cu care ai făcut minunile din Egipt, i-a spus Domnul lui Moise. Mă vei vedea stând pe o anumită stâncă. Lovește acea stâncă „și din ea va ieși apă și oamenii vor bea" – suficientă apă pentru întregul popor, precum și pentru vitele sale. Ca măreția lui Yahweh să fie recunoscută, Moise trebuia să ia cu el și martori, așa încât minunea a avut loc în fața „bătrânilor Israelului".

O poveste sumeriană referitoare la Tilmun relatează un eveniment aproape identic. Este povestea unei perioade nefericite, cauzată de lipsa apei. Recoltele se uscau, animalele sufereau, oamenii sufereau. Ninsikilla, soția regelui Tilmunului Enshag, s-a plâns tatălui ei Enki:

Orașul pe care ni l-ai dat...
Tilmun, orașul pe care ni l-ai dat...
Nu are ape în râuri...
Neîmbăiate sunt fecioarele.
Nici o picătură de apă nu se află în oraș.

Analizând problema, Enki a ajuns la concluzia că singura soluție o reprezintă *aducerea la suprafață a apelor subterane.* Adâncimea acestora era însă mai mare decât se putea realiza prin simpla forare a unui puț. Așa încât Enki a conceput un plan prin care straturile să fie penetrate de către o rachetă [illegible]

Tatăl Enki i-a răspuns fiicei Ninsikilla:
„Fie ca divinul Utu în cer să se ducă.
O rachetă cu el să ia la «sânul» său
Și din înălțimi s-o trimită pe Pământ...
Și din izvorul apelor Pământului,
El să scoată apa din pământ."

Astfel instruit, Utu/Shamash a dus la îndeplinire planul:

Utu s-a urcat la ceruri,
Cu o rachetă de sânu-i legată,
Din înălțimi spre Pământ a trimis-o...
Din înălțimile cerului a trimis-o.
Prin pietrele de cristal el scoate apa,
Din izvorul apelor Pământului
El scoate apa din pământ.

Putea străbate o rachetă din cer pământul și scoate la iveală apa potabilă? Anticipând scepticismul cititorului, scribul afirmă în încheiere: „Și cu adevărat, așa a fost." Miracolul a dat roade: Tilmun a devenit o țară „cu recolte bogate pe câmpuri și hambare pline cu grâne", iar Tilmun a devenit „port cu vase și cu marinari".

Paralelele dintre Tilmun și Sinai sunt duble: mai întâi, existența rezervorului subteran, al doilea, prezența lui Utu/Shamash (comandantul spațioportului) în apropiere.

De asemenea, în peninsula Sinai se găsesc *toate* produsele pentru care Tilmun era renumit.

Tilmun era sursa pentru pietrele prețioase de tipul lapis lazuli, foarte apreciate de sumerieni. Este un fapt stabilit că faraonii egipteni obțineau pietrele de turcoaz și malachit din Sinai. Prima zonă de extracție a turcoazului este numită astăzi Wadi Magharah – Wadiul Peșterilor. Acolo fuseseră săpate tuneluri în malurile *wadi*-ului. Apoi, zona de exploatare s-a mutat într-un loc numit astăzi Serabit-el-Khadim. Inscripții egiptene datând din a treia dinastie (2700–2600 î.Ch.) au fost descoperite la Wadi Magharah, confirmându-se astfel că egiptenii ocupaseră minele și aveau acolo garnizoane permanente.

Descoperirile arheologice, precum și reprezentările făcute de faraoni ale „nomazilor asiatici" capturați (Fig. 106), i-au convins pe savanți că la început egiptenii au atacat minele operate de alții. Într-adevăr, numele egiptean pentru turcoaz, *mafka-t*

Fig. 106

(după care au numit Sinaiul „Țara Mafkat"), se trage din verbul semitic însemnând „a extrage". Aceste zone minere erau în domeniul zeiței Hathor, care era cunoscută atât sub numele „Regina Sinaiului" și „Regina Mafkatului". O mare zeiță a vremurilor de demult, una din primele zeițe egiptene, ea a fost poreclită de ei „Vaca" și era reprezentată purtând coarne (Vezi fig. 7 și 106). Numele ei, *Hat-Hor,* scris hieroglific ca un șoim în interiorul unui chenar [𓉐], a fost interpretat de savanți ca însemnând „Casa lui Horus" (Horus fiind reprezentat ca un șoim). Însă literal însemna „casa șoimului", ceea ce confirmă concluzia noastră referitoare la locația și funcțiile Țării Rachetelor.

Conform *Encyclopaedia Britannica,* „turcoazul era obținut din Peninsula Sinai înainte de mileniul al patrulea î.Ch. în una din primele operațiuni miniere de mare importanță". La vremea aceea, civilizația sumeriană era de-abia la începuturile sale, iar pentru cea egipteană mai era de așteptat un mileniu. Cine ar fi putut organiza atunci activitățile miniere? Egiptenii spun că este Toth, zeul științelor.

Prin aceasta, și prin desemnarea Sinaiului zeiței Hathor, egiptenii imitau tradițiile sumeriene. Conform acestora, zeul care a organizat operațiunile miniere ale zeilor a fost Enki, zeul cunoștințelor, iar Tilmun a fost oferit, din vremurile de dinainte de Potop, lui Ninhursag, sora lui Enki și Enlil. În tinerețe, ea a fost o mare frumusețe, fiind și medicul șef al anunnakilor. Însă

Fig. 107

la bătrânețe fusese poreclită „Vaca" și, ca zeiță a curmalilor, era reprezentată cu coarne de vacă (Fig 107).

Sinaiul era o sursă majoră și pentru cupru, iar egiptenii se bazau în special pe expediții de jaf pentru a-l obține. Pentru a face asta, trebuia să intre mai adânc în peninsulă. Un faraon din dinastia a douăsprezecea (epoca lui Abraham) ne-a lăsat acest comentariu asupra acțiunilor sale: „Am ajuns la frontierele țării străine cu picioarele mele, umblând prin văi necunoscute, am ajuns la capătul lucrurilor cunoscute." Se lăuda că nu a pierdut un singur om în această acțiune.

Explorările făcute în peninsulă de către savanții israelieni au scos la iveală dovezi imbatabile a faptului că „în vremea începuturilor regatului egiptean, în mileniul trei î.Ch., Sinaiul era ocupat de triburi care prelucrau cuprul și triburi de mineri, care au rezistat penetrării egiptene în teritoriile lor (Beno Rothenberg, *Sinai Explorations 1967–1972*). „Se poate considera că a existat o dezvoltare metalurgică deosebită... Erau mine de cupru, tabere minerești și instalații de prelucrare a cuprului, ce se întindeau de la părțile vestice ale sudului peninsulei până la răsărit la Elat în capul Golfului Aqaba."

Elat, cunoscut în vremurile Vechiului Testament sub numele de Etzion-Gaber, era într-adevăr „Pittsburgul (Galațiul) Lumii Antice". Cu cca. douăzeci de ani în urmă, Nelson Glueck a descoperit la Timna, la nord de Elat, minele de cupru ale regelui Solomon. Minereurile erau duse la Etzion-Gaber, unde erau topite și rafinate „într-unul din cele mai mari, poate chiar

cel mai mare, centre metalurgice" din antichitate *(Rivers in the Desert)*.

Descoperirile arheologice confirmă încă o dată textele biblice și mesopotamiene. Esarhaddon, regele Asiriei, se lăuda că „lui *Qanayah*, regele Tilmunului, i-am impus tribut". *Qeniții* sunt menționați în Vechiul Testament ca locuitori ai sudului Sinaiului, iar numele lor înseamnă literal „fierar, metalurg". Tribul căruia i s-a alăturat Moise când a fugit din Egipt în Sinai era cel al qeniților. R.J. Forbes *(The Evolution of the Smith)* a indicat că termenul biblic *Qain (smith,* „fierar") se trage din sumerianul KIN („prelucrător").

Faraonul Ramses al III-lea, care a domnit în secolul următor Exodului, a consemnat invazia pe care a făcut-o în țara acestor fierari cu centrul la Timna-Elat:

> *Am distrus poporul lui Seir, din triburile* Shasu. *Am sfărâmat corturile lor, averea, precum și toate vitele, fără număr. Au fost puși în lanțuri și i-am adus în Egipt unde i-am dat zeilor, ca sclavi în temple.*
>
> *Mi-am trimis oamenii în Țara Veche, la minele de alamă care sunt acolo. Corăbiile i-au purtat într-acolo pe unii, iar alții au mers pe spinarea măgarilor. Nu s-a mai auzit de asta, de când a început domnia faraonilor.*
>
> *Au găsit minele pline de alamă. Toată a fost urcată în galere. Au fost trimise în Egipt și au ajuns cu bine. Au fost făcute grămadă în fața palatului, o sută de mii de lingouri. Și străluceau ca aurul.*
>
> *Am chemat tot poporul să le vadă, ca pe o minune.*

Zeii îl pedepsiseră pe Enkidu să-și petreacă restul zilelor în minele din Tilmun. Așa a conceput Gilgamesh planul de a lua o „barcă de Egipt" și de a pleca împreună – fiindcă „Țara Minelor" și „Țara Rachetelor" se aflau în aceeași regiune. Identificarea noastră se potrivește.

Înainte de a continua cu reconstituirea evenimentelor istorice și preistorice, este important să subliniem concluzia noastră că Tilmun era numele sumerian pentru Sinai. Până de curând, specialiștii nu erau de acord cu această idee, de aceea trebuie să analizăm opiniile contrare și să arătăm de ce sunt greșite.

O teorie, ai cărei primi avocați au fost P.B. Cornwall *(On the Location of Tilmun)*, identifică Tilmunul (uneori transcris „Dilmun") cu insula Bahrein din Golful Persic. Ea se sprijină mai ales pe o inscripție a lui Sargon II al Asiriei, în care menționează printre cei care-i plăteau tribut pe „Uperi, regele Dilmunului", al cărui palat este ca un pește, la treizeci și două ore duble depărtare, în mijlocul oceanului din care răsare soarele". Prin această declarație se înțelege că Tilmunul este o insulă, iar savanții care susțin această teorie identifică „oceanul din care răsare soarele cu Golful Persic". Și au găsit ca soluție Bahrein.

Există câteva scăpări însă. Mai întâi, se putea foarte bine ca numai capitala Tilmunului să fi fost situată pe o insulă. Textele fac distincția între orașul Tilmun și țara Tilmun. În al doilea rând, multe texte asiriene descriu orașe ca fiind „în mijlocul mării" deși este vorba de orașe de coastă sau situate pe promontorii (de pildă Arvad pe coasta Mediteranei). Apoi, dacă este vorba de „oceanul de unde răsare soarele", nu se potrivește cu Golful Persic, care se află în sud, nu în est. În plus, Bahreinul se află mult prea aproape de Mesopotamia, doar 300 de mile, ca să fie vorba de 32 ore duble de mers pe mare. În șase ore de navigat, chiar și agale, se poate acoperi o distanță mult mai mare.

O altă problemă a identificării Tilmunului cu Bahreinul o constituie produsele pentru care era renumit Tilmunul. Chiar și în zilele lui Gilgamesh, nu tot Tilmunul era zonă interzisă. Exista o zonă în care erau osândiți oamenii la muncă silnică, pentru extragerea cuprului și pietrelor prețioase. Asociat de multă vreme cu Sumerul, Tilmunul îi furniza lemn de esențe rare. Din agricultură, el furniza lumii antice ceapă și curmale.

Bahrein nu avea nimic din toate acestea, cu excepția unor curmale. Pentru a eluda problema, adepții teoriei au dezvoltat un

Fig. 108

răspuns complex. Geoffrey Bibby *(Looking for Dilmun)* și alții au sugerat că Bahrein era un centru portuar. Produsele veneau din altă parte. Însă navele care aduceau aceste produse nu luau totdeauna drumul Sumerului. Se opreau și descărcau mărfurile în Bahrein, de unde faimoșii negustori sumerieni le preluau și le aduceau în Sumer. Din această cauză, spuneau scribii, că produsele veneau din „Dilmun", adică Bahrein.

Însă de ce navele care străbăteau distanțe uriașe nu mai făceau... câțiva pași, până în Mesopotamia și descărcau în Bahrein o marfă ce trebuia să ajungă în Sumer? În plus, această teorie este în contradicție cu alte afirmații ale regilor sumerieni care citau corăbiile *din* Tilmun, alături de cele din alte țări, ca venind în porturile lor. Ur-Nanshe, un rege din Lagash ce a domnit la două sute de ani după ce Gilgamesh a fost rege în Uruk, susținea că „mândrele corăbii din Tilmun... îmi aduc tribut lemn". Recunoaștem numele Tilmun în inscripție (Fig. 108) după pictograma pentru „rachetă". Sargon, primul conducător al Akadului, se lăuda că „în portul Akadului vin multe corăbii din Meluha, corăbii din Magan și corăbii din Tilmun".

În mod clar, corăbiile aduceau produsele din Tilmun direct în Mesopotamia, așa cum economicul și logica o dictează. De asemenea, textele antice vorbesc despre exporturile sumeriene în Tilmun. O inscripție vorbește despre un transport de ovine, brânză și alte produse din Lagash către Tilmun (cca. 2500 î.Ch.), nu se menționează însă alte transporturi către vreo insulă.

Unul dintre oponenții de frunte ai teoriei este Samuel N. Kramer *(Dilmun, „The Land of Living")* care sublinia faptul că textele mesopotamiene vorbesc despre el ca despre un „ținut depărtat", care putea fi atins nu fără mari riscuri și primejdii. De asemenea, el acordă o mare importanță faptului că textele plasează Tilmun în apropierea a două cursuri de apă, și nu în apro-

pierea sau chiar în mijlocul unui singur ocean. Textele acadiene spun că Tilmun se afla *ina pi narati* – „la gura a două ape curgătoare".

Ghidat de o altă declarație, care spunea că Tilmun era locul „de unde răsare soarele", Kramer conchide mai întâi că Tilmun nu este o insulă, și al doilea, că trebuie localizat undeva la est de Sumer. Căutând spre est un loc care să se potrivească descrierii, el vine cu ideea unui punct la intersecția Golfului Persic cu Oceanul Indian. Sugestia sa este Baluchistan sau undeva pe valea fluviului Indus.

Ezitarea lui Kramer provine din faptul că listele geografice sumeriene nu listează Tilmunul în apropiere de astfel de țări răsăritene ca Elam și Aratta. În schimb, ei pun laolaltă țările înrudite *Meluhha* (Nubia/Etiopia), *Magan* (Egipt) și *Tilmun*. Apropierea dintre Tilmun și Egipt este atestată în povestea „Enki și Ninhursag", unde numirea lui Nintulla ca „Domn în Magan" și a lui Enshag ca „Domn peste Tilmun" capătă aprobarea celor doi. Este de asemenea evident din remarcabilul text, scris ca o autobiografie a lui Enki, în care sunt înfățișate activitățile de după Potop. Din nou, Tilmun este listat în apropiere de Magan și Meluhha:

Țările Magan și Tilmun
se uită la mine,
Eu, Enki, trag barca Tilmun la coastă,
Încarc barca Magan până la cer.
Veseleie barci ale Meluhhei
Duc aur și argint.

În ceea ce privește apropierea Tilmunului de Egipt, lucrurile par clare, însă ce ne facem cu afirmația că „că soarele răsare din Tilmun"?

Răspunsul este foarte simplu: această afirmație nu există. Textele nu spun „acolo unde răsare *soarele*", ci „unde *Shamash urcă*". Tilmun nu se afla deloc în est, ci era locul de unde Utu/Shamash (zeul al cărui simbol era soarele, nu Soarele însuși) urca la cer cu racheta sa. Cuvintele epopeii lui Gilgamesh sunt foarte clare:

La muntele lui Mashu *a sosit,*
Și ziua s-a uitat la Shem-*uri*
Cum pleacă și cum vin...
Oamenii rachetelor veghează poarta...
Pe Shamash îl apără
Cum el urcă și coboară.

Acolo era, într-adevăr, locul unde fusese dus Ziusudra:

În Țara Răspântiei
În muntosul Tilmun
Locul unde Shem-urile urcă
L-au pus să șadă.

Aici – fiindu-i refuzată permisiunea de a urca într-un Shem și căutând apoi numai să vorbească cu Ziusudra – a păşit Gilgamesh pe muntele *Mashu* din Tilmun – Muntele lui Moise, din peninsula Sinai.

Botaniștii moderni au fost uimiți de varietatea florei peninsulei, găsind mai bine de o mie de specii de plante, multe dintre ele unice. Acolo unde există apă – în oaze, sub suprafața dunelor de pe coastă sau în albiile *wadi*-urilor – copacii și arbuștii cresc într-un mod impresionant, adaptându-se perfect la condițiile climaterice și hidrografice ale Sinaiului.

Părțile nord-estice sunt cele care au constituit sursa cepelor atât de vestite. Numele dat de noi acestei specii, *scallion*, poartă în el pe cel al portului de unde era livrată în Europa: *Ascalon*, pe coasta Mediteranei.

Unul din copacii adaptați cel mai bine situației este acacia, care și-a acomodat rata mărită a transpirației crescând numai în albiile *wadi*-urilor. Profitând de umezeala de acolo, el poate trăi zece ani fără o picătură de apă. Este un copac al cărui lemn era

foarte prețuit în antichitate. Conform Vechiului Testament, din el a fost construită arca lui Noe, precum și alte componente ale Tabernacolului. Regii sumerieni îl importau pentru decorarea templelor.

Un alt copac omniprezent în Sinai este tamariscul – copac de mărimea unui arbust care marchează cursul *wadi*-urilor, rădăcinile lui pătrunzând adânc în pământ pentru a găsi apa, putând supraviețui chiar și cu apă sărată sau sălcie.

Totuși, copacul prin definiție al Tilmunului antic era curmalul. Și acum este cel mai important copac din punct de vedere economic. Neavând nevoie de vreo atenție deosebită, el oferă beduinilor fructele sale, cămilelor le furnizează ramurile și frunzele, trunchiul este folosit pentru construcții și foc, ramurile pentru acoperișuri, fibrele pentru frânghii.

Știm din scrierile antice că era exportat din plin. Curmalele erau atât de mari și gustoase încât făceau parte din meniul zilnic al zeilor din Uruk (orașul lui Gilgamesh), unde se specifica: „În fiecare zi a anului, pentru cele patru mese zilnice, trebuie oferite zeilor 108 măsuri de curmale de rând și curmale din Țara Tilmun…" Cel mai apropiat și antic oraș era Ierihon, al cărui epitet biblic era „Orașul curmalelor".

Curmalul a fost adoptat destul de devreme ca simbol religios în Orientul Apropiat. Psalmistul biblic promite că drept credinciosul „ca un curmal va înflori". Profetul Ezechiel, în viziunea Templului din Ierusalim reconstruit, l-a văzut decorat cu „heruvimi și curmali, și fiecare heruvim era între doi curmali și fiecare curmal era între doi heruvimi". Aflându-se la vremea respectivă printre exilați aduși cu forța de babilonieni din Iude-

Fig. 109

ea, Ezechiel era bine familiarizat cu această temă decorativă din reprezentările mesopotamiene (Fig. 109).

Alături de discul înaripat (emblema celei de-a douăsprezecea planete), simbolul cu cea mai mare ocurență era cel al *Pomului vieții*. În *Der Alte Orient*, Felix von Luschau a spus, încă din 1912, despre capitelurile coloanelor ionice (Fig. 110a), precum și despre cele egiptene (Fig. 110b) că erau de fapt stilizări ale Pomului vieții în forma unui curmal (Fig. 110c) și confirma o sugestie anterioară conform căreia Pomul vieții ar fi fost o specie deosebită a curmalului. Tema curmalului ca Pom al vieții a fost preluată și de musulmani, putând fi observată în moscheile din Egipt (Fig. 110d).

Multe studii importante, cum ar fi *De Boom des Levens en Schrift en Historie*, de Henrik Bergema și *The King and the Tree of Life in Ancient Near Eastern Religion* deWidegrenm au arătat că ideea că un astfel de copac crește în lăcașul zeilor s-a răspândit din Orientul Apropiat în întregul Orient, fiind o temă a tuturor religiilor.

Sursa acestor reprezentări și credințe erau consemnările sumeriene despre Tărâmul Viilor:

Tilmun,
Unde baba spune „nu sunt bătrână",
Unde moșul spune „nu sunt bătrân".

Sumerienii, maeștri ai jocurilor de cuvinte, numeau Țara Rachetelor TIL.MUN; termenul putea să însemne și „țara viilor" fiindcă TIL mai înseamnă și „viață". Pomul vieții era în sumeriană GISH.TIL; de asemenea, GISH înseamnă și obiect creat de mâna omului, astfel că GISH.TIL putea să mai însemne și „Vehiculul vieții" – o rachetă.

Și în artă, deseori întâlnim reprezentați doi „vulturi" salutând o rachetă, nu un curmal (Fig. 60).

Legăturile devin și mai strânse, dacă observăm că în arta greacă omphalosul era asociat cu un curmal. Într-o reprezentare a oracolului de la Delphi putem vedea o replică a omphalosului

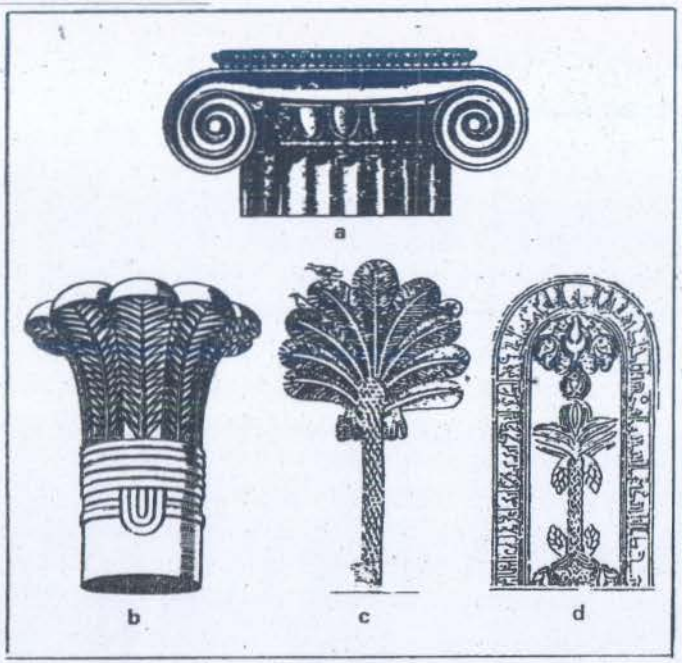

Fig. 110

plasată în fața templului, în apropiere de un curmal (Fig. 111). Cum un astfel de copac nu crește în Grecia (savanții cred că), este vorba de unul artificial din bronz. Asocierea omphalosului cu curmalul era probabil un simbolism de bază, fiindcă aceste reprezentări se repetă și în cazul celorlalte oracole grecești.

Mai devreme am arătat că omphalosul servea drept legătură între greci, egipteni, nubieni, canaaniți și *Duat*. Acum, am arătat că această „piatră a splendorilor" era legată de curmal – copacul țării vinului.

Într-adevăr, textele sumeriene ce însoțesc reprezentări ale heruvimilor includ următoarele incantații:

Copacul maroniu al lui Enki îl țin în mână,
Copacul care spune numărătoarea, marea armă a cerului,
Îl țin în mână,
Curmalul, marele copac al oracolelor, îl țin în mână.

Fig. 111

O reprezentare mesopotamiană înfățișează un zeu ce ține în mână un astfel de copac (Fig. 112). El oferă Pomul vieții unui rege în locul numit „Patru zei". Am întâlnit deja acest loc în textele egiptene: erau cei patru zei ai celor patru puncte cardinale, aflați lângă Scara spre cer din *Duat*. Am văzut, de asemenea, și că Scara spre cer sumeriană era asociată cu un curmal (Fig. 72).

Astfel încât nu mai avem nici un dubiu că ținta căutărilor Nemuririi din antichitate era un spațioport, aflat undeva în peninsula Sinai.

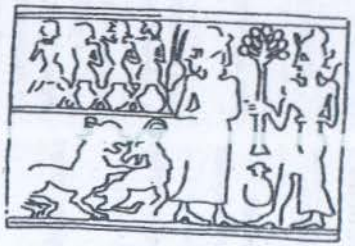

Fig. 112

XI

MUNTELE STRANIU

Undeva în peninsula Sinai, nefilimii își înființaseră spațioportul postdiluvial. Undeva în peninsula Sinai, muritorii – câțiva aleși numai, cu binecuvântarea zeilor – se puteau apropia de un anumit munte. Acolo, „Înapoi", i-a spus un paznic om-pasăre lui Alexandru, „fiindcă pământul pe care calci e numai al Domnului". Acolo, „Nu te apropia!" i-a ordonat Dumnezeu lui Moise, „fiindcă pământul pe care calci e sfânt". Acolo, oameni-șoim l-au atacat pe Gilgamesh cu razele lor, pentru a-și da seama că nu era în întregime muritor.

Sumerienii numesc acest munte al întâlnirilor Muntele MA.ŠHU, muntele corăbiei supreme. Poveștile despre Alexandru îl numesc Muntele *Mushas* – Muntele lui *Moise*. Identitatea naturii și funcțiilor, cuplată cu numele identic, sugerează că în toate cazurile este vorba de același punct geografic. Se pare că răspunsul la întrebarea „care munte este?" devine foarte simplu: nu este muntele Exodului, Muntele „Sinai", marcat în mod clar pe hărțile peninsulei, cel mai înalt vârf dintr-un masiv de granit aflat în sudul Sinaiului?

Exodul din Egipt este comemorat în fiecare an de treizeci și trei de secole prin sărbătoarea Paștelui evreiesc. Însemnările religioase și istorice ale evreilor sunt pline de referințe la Exod, călătoria prin pustiu și ajungerea la Muntele Sinai. Oamenilor li se aduce aminte de fiecare dată de teofanie, când întregul popor al lui Israel l-a văzut pe Dumnezeu pe muntele sacru. Cu toate acestea, locația muntelui este minimalizată, nefăcându-se nici o încercare de a se plasa acolo un lăcaș de cult. În Biblie nu există nici o încercare de întoarcere la locul apariției, cu o singură excepție: profetul Ilie. La cca. patru secole după Exod, el s-a salvat omorând niște preoți ai zeului Ba'al pe muntele Carmel. Îndreptându-se spre muntele din Sinai, s-a rătăcit în deșert. Un înger al Domnului l-a readus l-a viață și l-a pus într-o peșteră a muntelui.

Astăzi, se pare, nu este nevoie de ajutorul îngerilor pentru a ajunge pe muntele Sinai. Pelerinii moderni, așa cum au făcut alții secole de-a rândul, vin la mănăstirea Sf. Katarina (Fig. 113), numită astfel după martira Katarina din Egipt, al cărui trup a fost adus de îngeri pe vârful care îi poartă numele. După odihna de noapte, pelerinii încep să urce *Gebel Mussa* („Muntele lui Moise" în arabă). Vârful sudic al unui masiv ce se întinde pe doi kilometri în sudul mănăstirii este considerat „tradiționalul" Munte Sinai cu care sunt asociate teofania și acordarea Legii (Fig. 114).

Urcarea vârfului este destul de dificilă, însemnând o ascensiune de cca. 2500 de picioare. O cale o reprezintă cele 4000 de trepte săpate de călugări în munte. O alta, mai ușoară, dar mai lungă cu câteva ore, începe în valea dintre masiv și un munte din apropiere numit după Jethro, socrul lui Moise, și urcă gradat până când ajunge la ultimele 750 de trepte ale primului drum. În acea intersecție s-a întâlnit Ilie cu Domnul.

O capelă creștină și un altar musulman, amândouă mici și construite modest, marchează locul unde i-au fost date lui Moise Tăblițele Legii. O peșteră din apropiere reprezintă „crăpătura stâncii" unde l-a pus Dumnezeu pe Moise când a trecut pe lângă el. Un puț aflat pe drumul ce coboară muntele este considerat locul unde Moise a adăpat turmele socrului său. Fiecare eveniment legat de Muntele Sfânt este asociat de călugări cu un loc de pe Gebel Mussa.

Din vârful lui Gebel Mussa se pot vedea celelalte vârfuri ale masivului din care face parte. În mod surprinzător, este mai mic decât mulți dintre vecinii săi!

Într-adevăr, în sprijinul legendei Sf. Katarina, călugării au pus un semn în mănăstire pe care este scris:

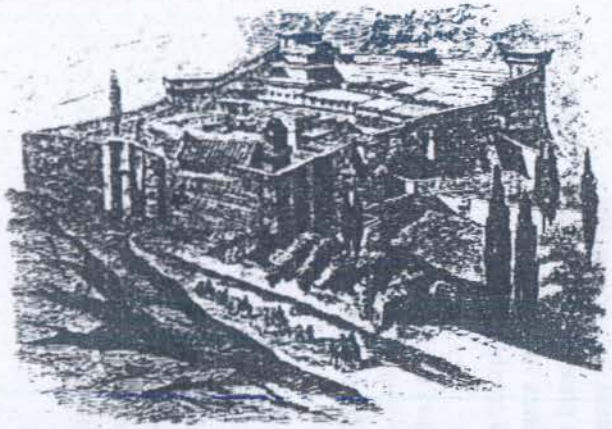

Fig. 113

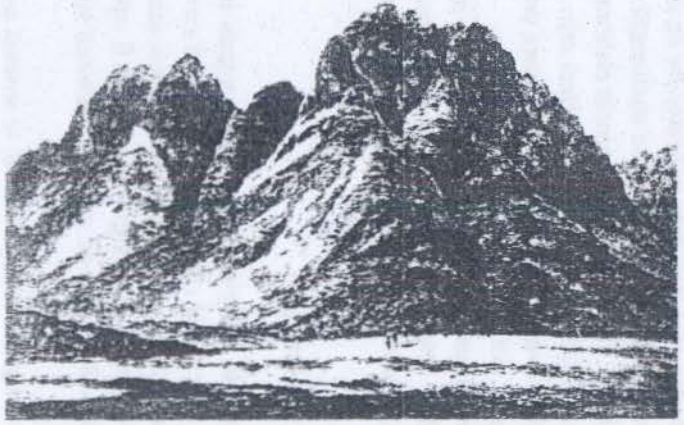

Fig. 114

Altitudine	*5012 picioare*
Muntele lui Moise	*7560 picioare*
Muntele Sf. Katarina	*8576 picioare*

Dacă suntem convinşi astfel că Muntele Sf. Katarina este într-adevăr cel mai înalt – de fapt, cel mai înalt din toată peninsula – şi deci ales în mod corect de îngeri pentru a ascunde trupul sfintei, credinciosul nu poate fi decât dezamăgit că – în

Fig. 115

ciuda credinţelor vechi – Dumnezeu nu a dus pe Copiii lui Israel pentru a li se arăta şi a le acorda Legea pe cel mai înalt munte.

Greşise Domnul muntele?

În 1809, savantul elveţian Johann Ludwig Burckhardt a sosit în Orientul Apropiat în numele Asociaţiei britanice pentru promovarea descoperirii părţilor interioare ale Africii. Studiind obiceiurile arabe şi musulmane, şi-a pus pe cap *turban*, s-a îmbrăcat ca un arab şi şi-a schimbat numele în Ibrahim Ibn Abd Allah – Avram fiul servitorului lui Alah. A reuşit astfel să călătorească încolo şi-ncoace în zonele interzise necredincioşilor, descoperind templele egiptene de la Abu Simbel şi oraşul nabatean de la Petra, în Transiordania.

Pe 15 aprilie 1816, el a pornit într-o călătorie cu cămila din Suez, la capul Golfului Suez. Ţinta lui era să refacă drumul Exo-

dului biblic şi astfel să stabilească identitatea corectă a muntelui Sinai. Urmând ruta pe care călătoriseră israeliţii, a mers spre sud pe coasta vestică a peninsulei. Acolo, munţii încep cam de la zece-douăzeci de mile de coastă, creând o zonă costală deşertică, tăiată ici-colo de *wadi*-uri şi câteva izvoare cu apă termală, printre care unul era foarte vizitat de faraonii egipteni.

În drumul său, Burckhardt nota geografia, topografia şi distanţele. A comparat condiţiile şi numele locurilor cu descrierile şi numele din Biblie. La capătul platourilor, natura a plasat o centură de nisip, care separă platoul de centura nubiană, servind ca o cale de traversare a peninsulei. Acolo Burckhardt a pornit spre interior şi după o vreme a luat-o spre zona granitică, ajungând la mănăstirea Sf. Katarina dinspre nord (aşa cum se face astăzi prin rutele aeriene).

Unele din observaţiile sale sunt de un deosebit interes. Zona produce curmale excelente. Călugării trimit cutii mari ca tribut sultanului la Constantinopol. Împrietenindu-se cu beduinii din zonă, aceştia l-au invitat la sărbătoarea Sf. Gheorghe, pe care ei îl numesc „El Khidher" – „veşnic tânărul"!

Burckhardt a urcat pe munţii Mussa şi Katarina şi a cercetat zona cu atenţie. A fost fascinat în special de muntele *Umm Shumar* – cu numai 180 picioare mai mic decât muntele Sf. Katarina – aflat oarecum spre sud-vest de grupul Mussa-Katarina. De la depărtare, vârful său străluceşte în soare „cu cea mai strălucitoare culoare albă", datorită unor particule de mică din rocile de granit, „formând un contrast uluitor cu roşul granitului din părţile joase şi împrejurimi. Vârful are şi particularitatea deosebită că oferă o viziune netulburată a Golfului Suez („el-Tor se vedea cu claritate") şi a Golfului Aqaba (Golful Elat). În înscrisurile mănăstirii, Burckhardt a descoperit că Umm-Shamar a fost principalul lăcaş monastic. În secolul cincisprezece, „pe acolo treceau caravanele de măgari către el-Tor, fiindcă este cel mai scurt drum către port".

La întoarcere, a luat-o prin Wadi Feiran şi oazele sale – cele mai mari din Sinai. Acolo unde *wadi*-ul lasă în urmă munţii şi

ajunge la fâşia costală, Burckhardt a urcat pe un munte ce se ridică la 6800 de picioare înălţime – *Muntele Serbal*, unul dintre cele mai înalte din peninsulă. Acolo a găsit urme de pelerini şi numeroase inscripţii. Alte cercetări au arătat că principalul centru monastic din Sinai a fost la Wadi Feiran, lângă Serbal – şi nu la Sf. Katarina.

Când elveţianul şi-a publicat descoperirile *(Travels in Syria and the Holy Land)*, concluziile sale au şocat atât lumea ştiinţifică, cât şi pe cea teologică. Adevăratul munte Sinai nu era muntele Mussa, ci muntele Serbal!

Inspirat de scrierile lui Burckhardt, contele francez Léon de Laborde a venit în Sinai în 1826 şi 1828. Principala sa contribuţie la cunoaşterea zonei au fost extraordinarele hărţi şi desene. El a fost urmat în 1839 de artistul scoţian David Roberts. Desenele sale deosebite, în care îmbina acurateţea detaliului cu sclipiri ale imaginaţiei, au făcut mare vâlvă într-o epocă ce nu cunoscuse încă fotografia.

Următoarea călătorie importantă în zonă a fost făcută de americanul Edward Robinson, împreună cu Eli Smith. La fel ca Burckhardt, ei au plecat din Suez pe spinarea cămilelor, înarmaţi cu cartea acestuia şi hărţile lui Laborde. A fost nevoie de treisprezece zile de primăvară pentru a ajunge la Sf. Katarina. Acolo, Robinson a analizat cu atenţie legendele călugărilor. A aflat astfel că la Feiran s-a aflat într-adevăr un centru monastic superior condus uneori chiar de un episcop, căruia mănăstirea Sf. Katarina şi alte aşezări monastice din zonă îi erau subordonate. Din documente şi poveşti a aflat că munţii Mussa şi Katarina nu au avut vreo importanţă în primele secole creştine şi că supremaţia mănăstirii a apărut de-abia în secolul şaptesprezece, când celelalte comunităţi monastice, nefortificate, au căzut pradă invadatorilor. Cercetând tradiţiile arabe, a aflat că numele biblice „Sinai" şi „Horeb" erau complet necunoscute localnicilor, ele fiind aplicate de călugări.

Să fi avut dreptate Burckhardt? Robinson *(Biblical Researches in Palestine, Mount Sinai and Arabia Petraea)* a desco-

perit o serie de probleme legate de ruta propusă de Burckhardt ca fiind urmată de israeliți și astfel s-a abținut să susțină teoria acestuia.

Posibilitatea ca tradiția înrădăcinată ce identifica Muntele Sinai cu muntele Musa să fi fost incorectă a constituit o provocare căreia egiptologul și fondatorul arheologiei științifice Karl Richard Lepsius nu putea să-i reziste. El a traversat Golful Suez cu vaporul, ajungând la *el-Tor* („Taurul"), orașul port ce constituia punctul de plecare al pelerinilor creștini către Sf. Katarina, înainte ca musulmanii să-l cucerească și să-l folosească drept principală oprire și punct de decontaminare în drumul spre Mecca. În apropiere se află muntele Umm-Shumar, pe care, din când în când, Lepsius l-a analizat în calitate de „candidat" alături de Mussa și Serbal. Dar după o cercetare atentă s-a concentrat asupra problemei la ordinea zilei: Mussa sau Serbal?

Descoperirile sale au fost publicate în *Discoveries in Egypt, Ethiopia and the Peninsula of Sinai 1842–1845* și *Letters from Egypt, Ethiopia and Sinai*, ultima incluzând (în traducere din germană) textul integral al raportului către regele Persiei, sub patronajul căruia călătorise. Lepsius a ridicat obiecții în ce privește muntele Mussa aproape imediat ce a ajuns în zonă: „Depărtarea acestei zone, distanța față de principalele drumuri din zonă și poziția sa deosebită îl fac perfect pentru hermiți, însă tocmai de aceea este inacceptabil pentru aglomerări umane." Era sigur că sutele de mii de israeliți n-ar fi avut cum să supraviețuiască pe muntele Mussa pe întreaga perioadă a șederii acolo (aproape un an). Tradițiile monastice datau din secolul șase, a mai stabilit el, așa încât nu era deloc candidatul potrivit.

Muntele Sinai, a subliniat el, se afla într-o câmpie deșertică. În scripturi mai era numit și muntele *Horeb* (al uscăciunii). Mussa era în mijlocul unui lanț muntos. Pe de altă parte, zona de coastă din jurul muntelui Serbal se potrivea mai bine – suficient de largă pentru a permite întregului popor israelit să urmărească teofania. Iar valea *wadi*-ului Feiran era singura ce-i putea hrăni pe toți, dimpreună cu animalele lor. Mai mult, numai prezența în

această zonă ar fi justificat atacul amalekiților (la Rephidim, în apropiere de Muntele Sinai). În zona muntelui Mussa nu se află nici un teren fertil care să merite războiul. Moise a ajuns prima dată pe munte în căutare de pășuni pentru turmele sale; le putea găsi la Feiran, nu pe pustiul munte Mussa.

Dar dacă nu muntele Mussa, de ce Serbal? Pe lângă așezarea „corectă" la Wadi Feiran, Lepsis a găsit și o serie de dovezi concrete. Descriind muntele în culori vii, el a raportat că a descoperit în vârful său „o rovină, înconjurată de cele cinci vârfuri ale muntelui Serbal, care alcătuiesc o coroană". În mijlocul rovinei a găsit urmele unei vechi așezări. Acolo, sugerează el, s-a așezat „Slava lui Dumnezeu", în fața ochilor poporului lui Israel (adunat pe câmpia din vest). Cât despre eroarea găsită de Robinson în ruta propusă spre Serbal de Burckhardt – Lepsius a oferit o alternativă care corecta problema.

Când concluziile prestigiosului savant au fost publicate, ele au zguduit comunitatea științifică de două ori: mai întâi el nega identificarea muntelui Sinai cu muntele Mussa, votând pentru Serbal; în al doilea, el ataca ruta Exodului, luată până atunci drept bună.

Dezbaterea care a urmat a durat mai bine de un sfet de secol și a produs discursuri pro și contra ale altor cercetători, printre care Charles Foster *(The Historical Geography of Arabia; Israel in the Wilderness)* și William H. Bartett *(Forty Days in the Desert on the Track of the Israelites)*. Aceștia au adăugat sugestii, confirmări și dubii. În 1868, guvernul britanic s-a alăturat Palestine Exploration Fund trimitând o expediție pe scară largă în Sinai. Misiunea sa, pe lângă opera geodezică și de cartare, era de a stabili, o dată pentru totdeauna, ruta exodului și locația muntelui Sinai. Grupul era condus de căpitanii Charles W. Wilson și Henry Spencer Palmer din Corpul inginerilor regali. Includea pe profesorul Edward Henry Palmer, un cunoscut orientalist și arabist. Raportul oficial al expediției *(Ornance Survey of the Peninsula of Sinai)* a fost lărgit separat de către cei doi Palmer.

Cercetătorii anteriori veniseră în Sinai pentru perioade scurte, mai ales primăvara. Expediția Wilson-Palmer a plecat din Suez pe 11 noiembrie 1868 și s-a întors în Egipt pe 24 aprilie, 1869 – rămânând în peninsulă de la începutul iernii până în primăvara următoare. Astfel, una din primele descoperiri a fost că munții din sud sunt foarte reci iarna, iar zăpada face trecătorile impracticabile. Vârfurile înalte, precum Mussa și Katarina, rămân acoperite de zăpadă toată iarna. Israeliții – care nu mai văzuseră zăpadă în Egipt – au rămas în această zonă o iarnă întreagă. Cu toate acestea, în Biblie nu se face nici o mențiune despre zăpadă ori măcar despre frig.

În vreme ce căpitanul Palmer *(Sinai: Ancient History from the Monuments)* a oferit date rezultate din descoperirile arheologice (habitat, prezența egipteană, inscripții în primul alfabet cunoscut), sarcina profesorului Palmer a fost să tragă concluziile grupului referitor la rută și la munte.

În ciuda unor dubii, grupul a refuzat muntele Serbal, acceptând însă Mussa, dar într-un alt fel. Cum în fața acestuia nu există o vale suficient de largă în care să se stabilească israeliții, Palmer a oferit o altă soluție: adevăratul munte Sinai nu era vârful sudic al masivului (Gebel Mussa), ci cel nordic, *Ras-Sufsafeh*, care dă spre „imensa câmpie Er-Rahah, unde se pot stabili cel puțin două milioane de persoane". În ciuda tradiției înrădăcinate, spune el, „suntem nevoiți să respingem ideea că vârful Gebel Mussa este muntele Legii.

Părerile profesorului Palmer au fost curând criticate, sprijinite sau modificate de altii. Nu peste mult timp, au apărut și alte vârfuri, precum și alte rute posibile.

Însă era sudul Sinaiului singurul loc în care trebuia căutat?

Încă din aprilie 1860, *Journal of Sacred Literature* a publicat o sugestie revoluționară, conform căreia muntele sfânt nu era în sudul Sinaiului, ci trebuia căutat în platourile centrale. Anonimul autor arăta că numele său *Badiyeth el-Tîth*, era foarte semnificativ: însemna „Pustietatea rătăcitorilor", iar beduinii din zonă explicau că acolo este zona pe unde au umblat israeliții.

Articolul indica un anume vârf al lui *el-Tîh* ca fiind adevăratul munte Sinai.

Așa că, în 1873, un geograf și lingvist pe nume Charles T. Beke (care a explorat și cartat izvoarele Nilului) a pornit „în căutarea adevăratului munte Sinai". Cercetarea lui a stabilit că muntele Mussa a fost numit așa după un călugăr din secolul patru pe nume Mussa și nu după biblicul Moise și că acest nume a apărut de-abia de pe la 550. A mai arătat că istoricul evreu Josephus Flavius (care a consemnat pentru romani istoria poporului său după căderea Ierusalimului în anul 70) descria muntele Sinai ca fiind cel mai înalt din zona sa, ceea ce exclude din start Mussa și Serbal.

De asemenea, Beke s-a întrebat cum ar fi putut porni israeliții spre sud și să treacă de garnizoanele egiptene care păzeau zona minieră. Întrebarea sa a rămas una din obiecțiile rămase fără răspuns referitoare la localizarea sudică a muntelui Sinai.

Beke nu va intra în istorie ca descoperitor al muntelui Sinai cum ar indica titlul operei sale *(Discoveries of Sinai in Arabia and Midian)*. El a ajuns la concluzia că este un vulcan, aflat la sud-est de Marea Moartă. Însă a ridicat multe întrebări care au eliberat spațiul pentru o nouă viziune asupra problemei.

Căutarea muntelui Sinai în părțile sudice ale peninsulei era legată strâns de „trecerea sudică" și „calea sudică" a Exodului. Aceasta implică faptul că israeliții au traversat literal Marea Roșie (de la vest la est) la sau prin capul Golfului Suez. Odată traversați, erau ieșiți din Egipt și ajunși pe țărmurile vestice ale peninsulei Sinai. Apoi au călătorit spre sud de-a lungul coastei, au cotit-o spre interior și au ajuns la muntele Sinai (așa cum a făcut-o și Burckhardt).

Trecerea sudică era o credință înrădăcinată și plauzibilă, întărită de unele legende. Conform surselor grecești, lui Alexandru cel Mare i se spusese că israeliții traversaseră Marea Roșie la capul Golfului Suez. Acolo a încercat și el să imite trecerea.

Următorul cuceritor cunoscut care a încercat să imite fapta a fost Napoleon, în 1799. Inginerii săi au stabilit că acolo unde Gol-

ful Suez trimite o „limbă" în interior, la sud de orașul Suez, există o panglică submarină de 600 de picioare lățime, care se întinde de la o coastă la ceàlaltă. Băștinașii îndrăzneți o traversează la reflux, cu apele ajungându-le până la umăr. Iar dacă vântul de est bate cu putere, podul submarin este aproape uscat.

Inginerii lui Napoleon au calculat pentru împărat locul și timpul potrivit pentru a-i imita pe israelieni. Însă o schimbare neprevăzută a direcției vântului a atras un val uriaș, acoperind podul cu peste șapte picioare de apă în câteva minute. Marele Napoleon abia a reușit să scape cu viață.

Aceste experiențe i-au convins pe savanții secolului nouăsprezece că acela este Locul Trecerii: un vânt putea crea un drum (aproape) uscat, iar o schimbare a direcției acestuia putea îneca fără probleme o armată. Pe partea opusă a golfului, în Sinai, este un loc numit *Gebel Murr* (muntele Amar) și în apropierea lui *Bir Murr* („Izvorul amar"), potrivindu-se îmbietor cu Mara, locul apelor amare întâlnit de israeliți după traversare. Mai departe spre sud se află oaza *Ayun Mussa* – „izvorul lui Moise". Nu era următoarea oprire, Elim, amintită pentru râurile sale și numeroșii curmali? Traversarea sudică părea să se potrivească perfect cu teoria rutei sudice, indiferent de locul unde avusese loc schimbarea de direcție spre interior.

De asemenea, se potrivea și cu ce se cunoștea la vremea acea despre Egiptul antic și localizarea evreilor acolo. Inima istorică a Egiptului era la Memphis/Heliopolis și se presupunea că israeliții serveau ca sclavi în construirea piramidelor de la Gizeh. De acolo, o rută ducea aproape direct spre est, către capul Golfului Suez și peninsula Sinai.

Însă, pe măsură ce descoperirile arheologice au început să umple golurile și s-a alcătuit o cronologie mai corectă, s-a stabilit că piramidele fuseseră construite cu cincisprezece secole înainte de Exod – cu mai bine de o mie de ani înainte de chiar venirea israeliților în Egipt. Aceștia, sunt de acord majoritatea savanților, lucrau probabil la construcția unei noi capitale pe care faraonul Ramses II a construit-o în jurul lui 1260 î.Ch. Era

numită *Tanis* și era localizată în părțile nord-estice ale Deltei. Deci zona în care se aflau israeliții era în ținutul Goshen, la nord-est și nu în centrul Egiptului.

Construirea canalului Suez (1859–1869) a fost însoțită de o acumulare de date topografice, geologice, climaterice care au confirmat existența unei spărturi naturale care într-o altă eră geologică unea Mediterana cu Golful Suez. Din motive diverse, această spărtură s-a scufundat, lăsând în urmă un lanț de ape constând în lagunele mlăștinoase ale lacului Manzaleh, lacurile mici Ballah și Timsah și Marele și Micul Lac Amar. Toate aceste lacuri au fost probabil mult mai mari la vremea Exodului.

Descoperirile arheologice au confirmat pe cele inginerești, arătând că în antichitate existaseră două „canale de Suez": unul care lega inima Egiptului de Mediterană, iar al doilea de Golful Suez. Urmând albiile naturale ale *wadi*-urilor, ele aduceau apă potabilă și pentru irigații, fiind și navigabile. Descoperirile au confirmat că a existat o graniță continuă de apă în partea estică a Egiptului.

Inginerii de la canalul Suez au realizat următoarea diagramă (Fig. 116) a secțiunii nord-sud a istmului, identificând patru înălțimi care au servit în antichitate, așa cum o fac și în prezent, ca porți de ieșire din Egipt peste bariera de apă (Fig. 115):

(A) Între lagunele mlăștinoase ale lacului Manzaleh și Ballah – modernul oraș el-Qantara *(„palmă").*

(B) Între lacul Ballah și lacul Timsah – orașul modern Ismailiya.

(C) Între lacul Timsah și Marele Lac Amar – cunoscut din vremurile greco-romane sub numele de Serapeum.

(D) Între Micul Lac Amar și capul Golfului Suez – un „pod de pământ" cunoscut sub numele de Shalouf.

Prin aceste porți, un număr de rute leagă Egiptul de Asia prin peninsula Sinai. Trebuie să avem în minte că traversarea

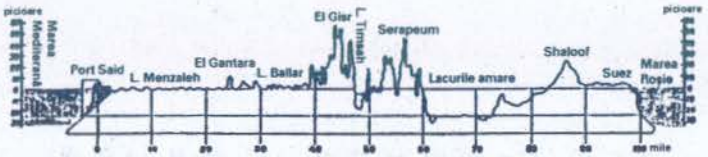

Fig. 116

Mării Roșii nu a fost premeditată: a avut loc numai după ce faraonul și-a schimbat gândurile cu privire la eliberarea israeliților. Atunci le-a comandat Dumnezeu să se întoarcă de la marginea deșertului (unde deja ajunseseră) și să „tabere" la țărmul mării. Deci, ei au ieșit din Egipt pe una din porțile clasice, dar pe care dintre ele? (Fig. 116)

De Lesseps, constructorul-șef al canalului, a lansat opinia că au utilizat poarta C, la sud de lacul Timsah. Alții, ca Olivier Ritte *(Histoire de l'Isthme de Suez),* din exact aceleași date, a tras concluzia că este vorba de poarta D. În 1874, egiptologul Karl Brugsch, adresându-se Congresului Internațional al orientaliștilor, a identificat punctele geografice asociate cu sclavia egiptenilor și Exod în colțul nord-estic al Egiptului. Din această cauză, spune el, poarta logică era cea nordică, poarta A.

Așa cum a reieșit, teoria porții nordice era veche de un secol când a lansat-o Brugsch, fiind sugerată în *Hamenlneld's Biblical Geography* încă în 1796 și preluată după aceea de diverși cercetători. Însă Brugsch, așa cum au recunoscut până și adversarii săi, a prezentat teoria cu „o bogăție strălucită și uluitoare de dovezi coroborative din monumentele egiptene". Articolul său a fost publicat anul următor sub titlul *L'Exode et les Monuments Egyptiens*.

În 1883, Edouard H. Naville *(The Store City of Pithom and the Route of the Exodus)* a identificat *Pithom*, orașul în care trăiau sclavii israeliți, în vest de Lacul Timsah. Aceasta și alte identificări au dus la stabilirea zonei locuite de evrei ca întinzându-se de la Lacul Timsah spre vest, nu spre nord. Goshem nu era în nord-estul extrem al Egiptului, însă era alăturat barierei de apă.

H. Clay Trumbull *(Kadesh Barnea)* a oferit ceea ce de-atunci a constituit identificarea corectă a punctului de plecare al

Exodului, Sucoth: era un loc obișnuit de întâlnire al caravanelor la vest de lacul Timsah, iar poarta B era cea mai la îndemână. Dar nu a fost luată, așa cum se declară în Exodul 13:17–18: „După ce a lăsat faraon pe popor să plece, Dumnezeu nu i-a dus pe drumul care dă în Țara filistinilor, măcar că era mai aproape... ci Dumnezeu a pus pe popor să facă un ocol pe drumul care duce spre pustie, spre *Yam Suff."* Deci, conchide Trumbull, israeliții, urmăriți de faraon, au fugit prin poarta D, traversând apele prin capul Golfului Suez.

Pe măsură ce secolul nouăsprezece se încheia, savanții se întreceau să ofere soluția finală. Teoria „sudiștilor" a fost asumată de Samuel C. Barlett *(The Veracity of Hexateuch):* trecerea s-a făcut în sud, drumul ducea spre sud, muntele Sinai se afla spre sud *(Ras-Sufsafeh).* La fel de hotărâți, savanți ca Rudolf Kittel *(Geschichte der Hebräer),* Julius Welhausen *(Israel und Judah)* și Anton Jerju *(Geschichte des Volkes Israel)* au oferit opinia că o traversare prin nord înseamnă un munte Sinai situat în nord.

Unul dintre cele mai puternice argumente ale lor (acum acceptat de către specialiști) a fost că locul unde au stat israeliții cea mai mare parte din cei patruzeci de ani cât au petrecut în peninsula *Kadesh-Barnea* nu a fost o oprire întâmplătoare, ci o țintă premeditată a Exodului. A fost ferm identificată cu zona fertilă Ain-Kadesis („izvorul Kadesh") și oazele din nord-estul Sinaiului. Conform Deuteronomului 1:2, Kadesh-Barnea era situat „la unsprezece zile de muntele Sinai". Kittel, Jerku și alții au selectat munții din apropiere de Kadesh-Barnea ca adevăratul munte Sinai.

În ultimul an al secolului nouăsprezece, H. Holzinger *(Exodus)* a oferit un compromis: traversarea s-a făcut prin poarta C, iar ruta ducea către sud. Însă israeliții au cotit spre interiorul peninsulei înainte de a ajunge în zona minieră păzită de garnizoanele egiptene. Ruta a trecut prin platoul central *el-Tih*. Apoi au luat-o spre nord, prin câmpia centrală, către un munte Sinai aflat *în nord.*

La începutul secolului douăzeci, atenția s-a concentrat asupra unui alt aspect al problemei: care a fost ruta Exodului?

Ruta antică pe coastă, pe care romanii o numeau *Via Maris* – Calea mării – începea la el-Qantara („A" pe hartă). Deși era presărată cu dune mișcătoare, era binecuvântată cu ape de-a lungul întregului drum, iar curmalii crescând uluitor din nisip ofereau fructe în sezon și umbră tot anul.

A doua rută începea la Ismailiya (B), mergea aproape paralel cu drumul de pe coastă, însă la cca. 20–30 mile spre sud, prin dealuri și munți. Cursurile naturale de apă sunt puține, iar nivelul apelor subterane este foarte jos: puțurile artificiale trebuie săpate până la adâncimi de sute de picioare până a se găsi apă. Un călător – chiar și în zilele noastre, chiar și cu mașina (autostrada urmează drumul antic) – călătorește printr-un adevărat deșert.

Din cele mai vechi timpuri, calea mării a fost preferata armatelor care aveau suport maritim; ruta de interior – deși dificilă – era urmată de cei care doreau să nu fie văzuți de patrulele de coastă.

Poarta C ducea fie către Ruta B, fie către rutele gemene ce pornesc din poarta D, prin lanțul muntos, către Câmpia Centrală. Pământul tare și plat al acesteia nu permite albii de *wadi* prea adânci. În timpul ploilor din iarnă, unele *wadi*-uri ies din albie și dau impresia unor lacuri – lacuri în deșert! Aceste ape sunt scurse aproape imediat prin lutul albiilor. Acolo, săpatul poate scoate imediat apa la suprafață.

Ruta mai nordică ce pornește din poarta D te conduce prin trecătoarea Giddi, dincolo de lanțul muntos al câmpiei centrale la Beersheba, Hebron și Ierusalim. Ruta mai sudică, prin trecătoarea Mitla, poartă numele arab de *Darb el Hajj* – „Calea pelerinilor". Această rută a fost printre primele utilizate de pelerinii musulmani din Egipt către Mecca în Arabia. Începea lângă orașul Suez, traversa o fâșie deșertică și mergea către munți prin trecătoarea Mitla, apoi prin câmpia centrală spre oaza *Nakhl* (Fig. 117) unde fusese construit un fort, hanuri și fântâni pentru pelerini. De acolo continua spre sud-est pentru a ajunge la Aqa-

Fig. 117

ba în capul Golfului Aqaba, de unde continua pe coasta Arabiei către Mecca.

Care din aceste patru trasee posibile fusese ales de israeliți?

După prezentarea „traversării nordice" de către Brughsch, au apărut multe discuții despre declarația biblică referitoare la „drumul spre țara filistinilor" care fusese evitat, „măcar că era mai aproape". Biblia oferă următoarea explicație: „Căci a zis Dumnezeu: s-ar putea să-i pară rău poporului văzând războiul, și să se întoarcă înapoi în Egipt." S-a presupus așadar că acest „drum spre țara filistinilor" era traseul costal (care începe la poarta A), drumul preferat de faraoni pentru expedițiile militare și comerciale, întărit cu forturi și garnizoane.

La începutul secolului, A.E. Haynes, un căpitan din Corpul inginerilor englezi a studiat drumurile din peninsula Sinai și rezervele de apă sub auspiciile Palestine Exploration Fund. În raportul său „The Route of the Exodus" el a demonstrat o impresionantă familiaritate nu numai cu scripturile biblice, ci și cu opera cercetătorilor anteriori, inclusiv reverendul F.W. Holland (care a vizitat Sinaiul de cinci ori) și generalul-maior Sir C. Warren (care a acordat o atenție deosebită rezervelor de apă din Câmpia Centrală).

Căpitanul Haynes s-a concentrat asupra traseului neurmat. Dacă nu ar fi fost un mod la îndemână și evident pentru a se atinge scopurile israeliților, de ce a mai fost menționat ca alternativă? El a arătat despre Kadesh Barnea – la vremea aceea acceptat ca țintă premeditată a Exodului – se află într-adevăr în apropiere de traseul costal. La fel, conchide el, muntele Sinai trebuia să fie în apropiere de acest traseu, fie că el a fost urmat sau nu.

Având blocat traseul A, conchide Haynes, „probabil că planul lui Moise a fost să-i ducă pe israeliți direct la Kadesh", cu o oprire pe muntele Sinai, pe ruta B. Însă urmărirea egiptenilor și traversarea Mării Roșii au forțat un ocol pe traseul C sau D. Câmpia centrală era într-adevăr „Pustiul rătăcitorilor". *Nakhl* era o oprire importantă în apropiere de muntele Sinai, înainte sau după acesta. Muntele însuși se afla la cca. 100 de mile de Kadesh, distanță estimată de Haynes a fi egală cu cele „unsprezece zile depărtare". Candidatul său era muntele *Yiallaq*, un munte de calcar „de dimensiuni impresionante" pe ramura nordică a Câmpiei Centrale – „exact la jumătatea distanței între Kadesh și Ismailiyah". Numele său, pe care îl ortografiază *Yalek* „este apropiat de biblicul *Amalek*, prefixul *Am* însemnând «țara lui»".

În anii care au urmat, posibilitatea unei călătorii a israeliților prin Câmpia Centrală a câștigat suporteri. Unii (ca Raymond Weill, *Le Séjour des Israélites au désert du Sinai)* acceptau teoria muntelui din apropiere de Kadesh. Alții (Hugo Gressmann, *Mose und seine Zeit)* credeau că israeliții au luat-o de la Nakhl spre sud-est spre Aqaba, nu spre nord-est. Alții – Black, Bühl, Cheyne, Dillmann, Gardiner, Grätz, Guthe, Meyer, Musil, Petrie, Sayce, Stade – sunt sau nu de acord cu teoria, parțial sau total. Când toate argumentele scriptice și geografice au fost epuizate, nu mai rămânea decât o singură posibilitate. Testarea la fața locului. Însă cum să reeditezi Exodul?

Răspunsul a fost primul război mondial (1914–1918), fiindcă Sinaiul a devenit arena unor lupte importante între britanici pe de o parte și turcii și aliații lor germani pe de alta. Miza: canalul Suez.

Turcii nu au pierdut vremea și au pornit la traversarea peninsulei, iar britanicii s-au retras imediat din centrele lor administrativ-militare de la El-Arish și Nakhl. Neputând să avanseze pe „calea mării" cea ușoară, din același motiv vechi, că marea era controlată de vasele inamicului (britanicii), turcii au strâns 22.000 de cămile pentru a cără apa și proviziile necesare pentru a avansa spre canal pe traseul B spre Ismailiyah. În memoriile sale, comandantul expediției turce, Djemal Pașa *(Memoirs of a Turkish Statesman, 1913–1919)* a arătat că „marea problemă a operațiunilor militare în deșert, ca cel din Sinai, o constituie absența apei. În afară de sezonul ploios, este imposibil să traversezi pustiul cu o forță expediționară de 25.000 de persoane". Atacul său a fost respins.

Aliații turcilor, germanii, au preluat problema. Posedând echipament motorizat, au preferat terenul solid al Câmpiei Centrale. Cu ajutorul inginerilor hidrologi, au descoperit resursele subterane și au creat o rețea de puțuri de-a lungul liniilor lor. Atacul lor din 1916 a eșuat. Când britanicii au reluat ofensiva, în 1917, au avansat pe traseul costal. Au ajuns la linia de demarcație de la Rafah în februarie și în câteva luni au cucerit Ierusalimul.

Amintirile despre luptele din Sinai ale generalului A.P. Wavell *(The Palestine Campaigns)* au atingere cu subiectul nostru prin recunoașterea că generalul britanic estima că inamicul nu va găsi în câmpia centrală apă pentru mai mult de 5000 de oameni și 2500 de cămile. Varianta germană este relatată în *Sinai* a lui Theodor Wiegand și a generalului F. Kress von Kressenstein. Lucrările militare sunt descrise pe fundalul terenului, climatului, resurselor de apă și istoriei, cuplate cu o impresionantă familiaritate cu toate cercetările anterioare. Deloc surprinzător, concluziile conducătorilor germani sunt identice cu cele ale britanicilor: nici o coloană de oameni și animale nu poate fi transportată prin munții de granit din sud. Dedicând un capitol special Exodului, Wiegand și von Kresenstein susțin că „regiunea Gebel Mussa nu poate fi luată în considerare pentru identificarea cu muntele Sinai". În opinia lor – ecoul celei a lui Haynes – era „monumentalul Gebel *Yallek*". Sau, adaugă ei, poate, așa cum au indicat Guthe și alți savanți germani, Gebel *Maghara*, aflat pe latura opusă lui Gebel Yallek.

Unul dintre ofițerii britanici, devenit guvernator al peninsulei după primul război mondial, s-a familiarizat cu peninsula în timpul îndelungatului său mandat mai mult decât oricine înaintea sa. În *Yesterday and Today in Sinai*, C.S. Jarvis a confirmat că nu

există nici o modalitate prin care poporul israelit (chiar și în număr mai mic de 600.000 de persoane cum a sugerat W.M.F. Petrie) și animalele sale ar fi putut călători – cu atât mai puțin rămâne aproape un an – în zona granitoasă din sud.

La argumentele cunoscute, el mai adaugă unele noi. Deja se sugerase că *manna* care servea în loc de pâine era o rășină albă, lăsată de o mică insectă ce se hrănea cu arbuștii de tamarisc. În sudul Sinaiului se găsesc foarte puțini tamaricși. În schimb în nord, numărul lor e impresionant. Un alt aspect se referă la rândunicile care ofereau carnea. Aceste păsări migrează din zonele lor natale, Rusia, România și Ungaria, în Sudan (la sud de Egipt). Se întorc înapoi primăvara. Până în zilele de astăzi, beduinii prind cu ușurință păsărelele obosite ce aterizează după traversarea Mediteranei. Aceste rândunici nu vin în sudul Sinaiului și, chiar dacă ar veni, nu ar putea zbura peste vârfurile înalte ale munților de acolo.

Întreaga dramă a Exodului, insistă Jarvis, a avut loc în nordul Sinaiului. „Marea Trestiilor" era „Marea Serbonică" *(Sebkhet el Bardawil* în arabă) de unde au pornit către sud-sud-est. Muntele Sinai era Gebel *Hallal* – „un masiv de calcar de peste 2000 de picioare înălțime ce străjuiește o câmpie aluvionară". Numele muntelui în arabă, explică el, înseamnă „Legiuitul" – așa cum se cuvine muntelui unde s-a dat legea.

În anii care au urmat, s-au făcut cercetări asupra subiectului de către savanții de la Universitatea din Ierusalim și alte instituții ebraice de învățământ superior existente în ceea ce pe atunci era Palestina. Combinând cunoștințele biblice și ale celorlalte scripturi, însoțite de investigații atente la fața locului, nu s-au găsit argumente în sprijinul tradiției localizării sudice.

Haim Bar-Deroma *(Hanagev* și *Vze Gvul Ha'aretz)* a acceptat teoria traversării prin nord, însă consideră că apoi israeliții au luat-o spre sud, prin Câmpia Centrală, către un vulcanic munte Sinai din Transiordania. Trei savanți reputați – F.A. Theihalber, J. Szapiro și Benjamin Maisler *(The Graphic Historical Atlas of Palestine: Israel in Biblical Times)* – au acceptat traversarea nordică, via țărmurile Mării Serbonice. El-Arish, spuneau ei, era oaza de la Elim, iar muntele Hallal era muntele Sinai. Benjamin Mazar, în diferite scrieri ale sale și în *Atlas Litkufat Hatanach,* a adoptat aceeași poziție. Zev Vilnay, un cercetător biblic care a săpat în Sinai și Palestina de la un cap la altul *(Ha'aretz Bamikra),* a optat pentru aceeași rută și pentru același munte. Yohanan Aharoni (The *Land of Israel in Biblical Times),* acceptând posibilitatea unei traversări nordice, crede că israeliții au mers spre Nakhl în Câmpia Centrală, dar de acolo au pornit către un munte Sinai aflat în sud.

Pe măsură ce dezbaterea continua, a devenit clar că problemele nerezolvate erau următoarele: în ceea ce privește traversarea, dovezile neagă o traversare nordică, însă în ceea ce privește muntele, dovezile neagă existența unui munte sudic. Impasul a atras atenția savanților și exploratorilor către singurul loc de compromis: Câmpia Centrală. În 1940, M.D. Cassuto *(Commentary on the Book of Exodus* și alte scrieri) facilitează acceptarea traseului central indicând că traseul neurmat nu era „calea marină", ci ruta B. În aceste condiții, traversarea prin poarta C era în deplin acord cu relatarea biblică – fără a fi nevoie de continuarea călătoriei către sudul peninsulei.

Lunga ocupare de către Israel a peninsulei Sinai, ca urmare a războiului cu Egiptul din 1967, a deschis posibilitatea unor studii și cercetări la o scară fără precedent. Arheologi, istorici, geografi, topografi, geologi, ingineri au examinat peninsula dintr-un capăt în celălalt. De cel mai mare interes au fost cercetările echipei lui Beno Rothenberg *(Sinai Explorations 1967–1972* și alte lucrări), majoritatea sub auspiciile universității din Tel Aviv. Pe fâșia costală nordică, multe situri vechi au scos la iveală „natura de punte" a acestei regiuni. În Câmpia Centrală din nordul peninsulei nu au fost găsite situri ale unor localități vechi, atestând că era vorba numai de o zonă de tranzit. Când aceste tabere au fost trasate pe hartă, ele au format „o linie clară de la Negev spre Egipt, și aceasta trebuie considerată ca direcție de mișcare în antichitate".

Împotriva acestor concluzii, Menashe Har-El de la Universitatea Ebraică a lansat o nouă teorie *(Massa'ei Sinai)*. Revizuind toate argumentele, al a arătat că panglica submarină (vezi Fig. 116) care există între Micul și Marele Lac Amar este suficient de ridicată pentru a putea fi traversată dacă un vânt suflă apele de deasupra ei; așadar, pe acolo avusese loc traversarea. Apoi, israeliții au urmat drumul tradițional către sud, trecând de Mara *(Bir Murrah)* și Elim *(Ayun Mussa)* ajungând la țărmurile Mării Roșii și stabilindu-și tabăra acolo.

Aici vine Har-El cu marea sa inovație: călătorind de-a lungul Golfului Suez, israeliții nu au mers spre sud. Au mers numai vreo douăzeci de mile către gura lui *Wadi Sudr* – și au urmat albia *wadi*-ului către Câmpia Centrală, continuând de la Nakhl la Kadesh-Barnea. Har-El identifică muntele Sinai cu muntele *Sinn-Bishr* care se ridică la cca. 1900 de picioare la intrarea în *wadi* și sugerează că bătălia cu amalekiții a avut loc pe malurile Golfului Suez. Această sugestie a fost respinsă de experții militari israelieni familiari cu terenul și istoria sa.

Unde se afla atunci muntele Sinai? Trebuie să reluăm dovezile antice.

Faraonul, în călătoria sa, mergea spre răsărit. Traversând bariera apelor, el se îndrepta către o trecătoare în munți. Apoi ajungea în *Duat*, care era o vale ovală înconjurată de munți. „Muntele luminii" era situat în locul în care râul lui Osiris se despărțea în două.

Reprezentările pictografice (Fig. 16) arată cum râul lui Osiris curge printr-o zonă agricolă.

Am găsit reprezentări similare și în Asiria. Să ne amintim, regii asirieni soseau în Sinai din direcția opusă din care veneau faraonii: de la nord-est, via Canaan. Unul dintre ei, Esarhaddon, a gravat o stelă care ține loc de hartă a propriei căutări a „Vieții" (Fig. 118). Înfățișează curmalul – simbolul Sinaiului, o zonă agricolă, simbolizată de plug și un „munte sacru". În registrul superior îl vedem pe Esarhaddon la altarul zeității supreme, în apropierea Pomului vieții. Este flancat de semnul taurului –

aceeași imagine („vițelul de aur") pe care și-o confecționaseră israeliții la picioarele muntelui Sinai.

Toate acestea nu vorbesc despre o zonă cu vârfuri de granit, cum este în sudul Sinaiului. Mai degrabă fac trimitere la nordul Sinaiului și la dominantul *Wadi El-Arish*, al cărui nume înseamnă Cursul Șoțului. Între afluenții săi, într-o vale înconjurată de munți, se afla muntele Sinai.

Nu există decât un singur astfel de loc în peninsulă. Geografia, topografia, textele istorice, reprezentările pictografice – toate indică spre *Câmpia Centrală* din nordul Sinaiului.

Chiar și E.H. Palmer, care a mers până la a inventa vârful Ras-Sufsaffeh pentru a-și susține teoria, știa că un deșert și nu un vârf de granit era locul teofaniei.

„Concepția populară despre Sinai", scrie el în *The Desert of the Exodus*, chiar și în zilele noastre, pare să fie un munte izolat de care te poți apropia din orice direcție. Biblia însăși, dacă o citim fără a lua în seamă descoperirile moderne, sprijină această idee. Muntele Sinai este prezentat întotdeauna ca fiind singur și imposibil să te înșeli asupra lui."

Fig. 118

Există într-adevăr un astfel de deșert în peninsulă, recunoaște el, însă nu este acoperit cu nisip: „Chiar și în acele părți care se apropie cel mai mult de concepția noastră de deșert – un ocean de nisip, margini de dune – nisipul este absent, iar solul pare mai degrabă asfaltat decât o plajă."

Descria Câmpia Centrală. Pentru el, absența nisipului „voala" imaginea. Pentru noi, pământul tare însemna că se potrivea perfect pentru spațioportul nefilimilor. Și dacă muntele Mashu marchează poarta spațioportului, el trebuie căutat în apropierea sa.

Să fi mers generațiile de pelerini în van spre sud? A început venerarea vârfurilor sudice o dată cu creștinismul? Descoperirile arheologice indică altceva, iar multele inscripții lăsate de pelerini de toate religiile și din toate mileniile vorbesc despre o venerare ce merge spre primele ajungeri ale omului în această regiune.

Aproape că îți vine să vrei să fi existat *doi* „Munți Sinai" pentru a satisface atât tradițiile, cât și faptele. Nici aceasta nu este un lucru nou. Chiar înainte de ultimele două secole de eforturi pentru identificarea muntelui, numeroși savanți și teologi s-au întrebat dacă nu cumva marea varietate de nume folosite în Biblie pentru Muntele Sacru nu indica faptul că era vorba de doi munți. Aceste nume includeau Muntele Sinai (din/în Sinai), care era Muntele Legii; „Muntele Horeb" (Muntele din/al Uscăciunii); „Muntele Paran", care este listat în Deuteronom ca muntele din Sinai de pe care Domnul li se înfățișase israeliților și „Muntele Domnului", unde Dumnezeu i se arătase pentru prima dată lui Moise.

Geografia asociată cu două dintre aceste nume este destul de fragilă. Paran era în pustiul din apropiere de Kadesh-Barnea, posibil numele biblic pentru Câmpia Centrală, așa încât muntele trebuie localizat acolo. Către acest munte se duseseră israeliții. Însă muntele unde i s-a arătat Domnul pentru prima oară lui Moise, „Muntele Domnului", nu putea fi prea departe de țara Midiean, fiindcă „Moise păștea turmele lui Jetro, socrul său, preotul din Midian, și a purtat turmele spre pustie și a ajuns pe muntele Domnului, pe Horeb". Midianiții se aflau în sudul Sinaiului, de-a lungul Golfului Aqaba ocupându-se cu prelucrarea alamei. „Muntele Domnului" trebuie deci să se afle în pustietățile de acolo.

Au fost descoperite sigilii cilindrice sumeriene reprezentând apariția unei zeități în fața unui păstor. Ele îl înfățișează pe zeu apărând dintre doi munți (Fig. 119), cu un copac în formă de rachetă în spatele său – poate *Sneh* („Tufișul în flăcări") din relatarea biblică. Introducerea celor două vârfuri se potrivește referințelor biblice, care îl numește deseori pe Yahweh *El-Shaddai* – Zeul celor două vârfuri. Apare deci o altă distincție între Muntele Legii și Muntele Domnului: primul era un munte solitar în deșert, celălalt era o combinație de două vârfuri sacre.

Textele ugaritice recunosc și ele un "munte al zeilor tineri" în împrejurimile Kadesh-ului și două vârfuri ale lui El și Asherah – Shad Elim, Shad Asherath u Rahim – în sudul peninsulei. În acea zonă la *mebokh naharam* („unde încep două cursuri de apă"), *kerev apheq tehomtam* („aproape de cheia celor două mări") s-a retras El la bătrânețe. Textele, credem noi, descriu vârful sudic al peninsulei Sinai.

Exista deci un munte-poartă al spațioportului în Câmpia Centrală. Și mai erau două vârfuri în capătul sudic al peninsulei care jucau un rol important în venirile și plecările nefilimilor. Erau cele două vârfuri care *măsurau.*

Fig. 119

XII

PIRAMIDELE ZEILOR ȘI ALE REGILOR

În sălile British Museum se află o tăbliță de lut care a fost descoperită la Sippar, „centrul de cult al lui Shamash din Mesopotamia. Îl înfățișează stând pe tron sub un baldachin a cărui coloană este sculptată în formă de curmal (Fig. 120). Un rege și fiul său îi sunt prezentați zeului de către o altă zeitate. În fața lui Shamash, așezată pe un piedestal, se află o emblemă mare a unei planete care emite raze. Inscripțiile îl invocă pe Sin (tatăl lui Shamash), pe Shamash însuși și pe sora sa, Ishtar.

Tema scenei – prezentarea unui rege sau preot unei zeități importante – este una familiară și nu creează probleme. Ceea ce este unic și uimitor în această reprezentare sunt cei doi zei (aproape lipiți unul de celălalt) care, de undeva din afara locului de unde are loc prezentarea, țin (cu două perechi de mâini) două frânghii legate de emblema celestă.

Cine sunt cei doi? Care este funcția lor? Sunt situați identic și, dacă este așa, de ce trag de două frânghii și nu de una? Unde sunt ei? Care este legătura lor cu Shamash?

Sippar, se știe, era Înalta Curte a Sumerului; Shamash era judecătorul suprem. Hammurabi, regele babilonian faimos pentru codul său de legi, se reprezenta ca primind legile de la un Shamash aflat pe un tron. În scena descrisă mai sus, cei doi zei erau și ei legați de acordarea Legii? În ciuda speculațiilor, nimeni nu a putut oferi până acum vreun răspuns.

Soluția, credem noi, a stat tot timpul la îndemână, chiar în British Museum – nu însă printre lucrările din Asiria, ci în secțiunea egipteană. Într-o cameră separată de mumii și alte rămă-

Fig. 120

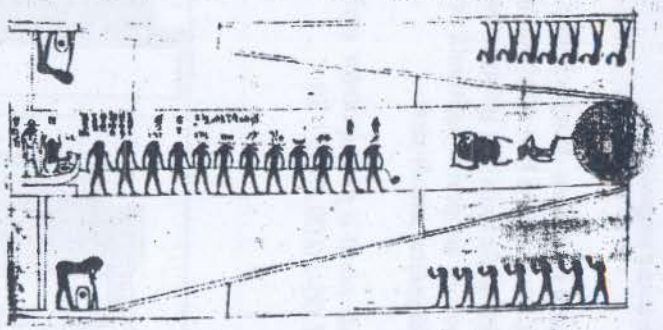

Fig. 121

șițe ale morților și mormintelor lor, sunt expuse pagini din papirusurile înscrise cu *Cartea morților*, iar răspunsul se află acolo, sub ochii tuturor (Fig. 121).

Este o pagină din „papirusul Reginei Nejmet“ și desenul înfățișează etapa finală a călătoriei faraonului în *Duat*. Cei doisprezece zei care trag barca prin coridoarele subterane l-au adus în ultimul coridor, Locul decolării. Acolo, „Ochiul roșu al lui Horus“ îl așteaptă. Apoi, dezbrăcat de hainele pământești Fara-

onul urma să pornească la Cer. Zeii stând în două grupuri se roagă pentru sosirea sa cu succes pe Steaua Nepieritoare.

Acolo, fără nici o îndoială, se află cei doi zei care trag de frânghie!

Fără concentrarea din scena sumeriană, cea din *Cartea morților* îi înfățișează pe cei doi zei nu suprapuși, ci chiar la capete diferite ale scenei. Ei se află în mod clar în afara coridorului subteran. Mai mult, ambele locuri în care se află zeii sunt marcate de câte un omphalos așezat pe o platformă. Și, așa cum indică desenul, cele două zeități nu trag pur și simplu de corzi, ci *măsoară*.

Descoperirea n-ar trebui să surprindă: nu descriu versetele din *Cartea morților* că faraonul întâlnește zeii care „țin frânghia în *Duat*", zeii care „țin frânghia ce măsoară"?

Un indiciu din *Cartea lui Enoh* ne vine în minte. Acolo, dacă reamintim, se relatează că a fost luat de un înger care l-a dus să viziteze paradisul terestru din apus, unde a văzut „în acele zile ce frânghii lungi li se dădeau îngerilor care și le puneau pe aripi și plecau spre nord". Ca răspuns la întrebarea lui Enoh, îngerul i-a explicat că „s-au dus să măsoare... vor aduce măsurile celor drepți între drepți... aceste măsuri vor da secretele Pământului".

Ființe înaripate plecate spre nord să măsoare... Măsuri ce vor dezvălui secretele Pământului... Dintr-o dată, cuvintele profetului Habakuk răsună în urechile noastre – cuvinte ce descriu apariția Domnului din sud, mergând spre nord:

Domnul vine de la sud,
Cel sfânt vine din muntele Paran
Măreția lui acoperă cerurile și slava lui umple Pământul.
Strălucirea lui este ca lumina soarelui, din mâna Lui pornesc raze și acolo este ascunsă tăria Lui.
Înaintea lui merge cuvântul,
Și scânteile în urma sa.
Se oprește și măsoară Pământul, privește și face neamurile să tremure.

Era măsurarea Pământului și a „secretelor" sale legată de zborurile zeilor prin cer? Textele ugaritice adaugă un indiciu, spunând că Ba'al „o frânghie tare și elastică a întins ce se întinde până la cer în sus și scaunul lui Kadesh în jos".

Ori de câte ori textele vorbesc despre un mesaj al unui zeu către altul, versurile încep cu cuvântul *Hut*. Savanții au presupus că este vorba de o formă de atragere a atenției, ceva de genul „mă asculți?" Însă termenul poate însemna, literal, și „coardă, funie". În mod semnificativ, în egipteană termenul mai are și sensul de a „întinde, a se extinde". Heinrich Brugsch, comentând un text egiptean ce se referă la bătăliile lui Horus *(Die Sage von der geflügten Sonnenscheibe)* a arătat că Hut era un nume geografic – lăcașul întinzătorilor aripilor, ca și numele muntelui în care a fost înlănțuit Horus de către Seth.

În reprezentările egiptene (Fig. 121) ale lăcașului celor doi măsurători divini sunt localizate „pietrele oraculare". Și Baalbeckul era un loc în care se afla o astfel de piatră, ce putea realiza funcțiunile *Hut*. O altă piatră era la Heliopolis, orașul geaman al Baalbeckului, Baalbeckul era Platforma de aterizare a zeilor; frânghiile din reprezentarea egipteană erau legate de locul decolării. Dumnezeu – numit de Habakuk prin varianta *El* – măsura Pământul în timp ce zbura de la sud la nord. Sunt acestea numai coincidențe, ori părți ale aceluiași puzzle?

Avem apoi reprezentările de la Sippar. Nu sunt stranii dacă ne gândim că în vremurile de dinainte de Potop. Sumer era tărâmul zeilor, Sippar era spațioportul anunnakilor, iar Shamash comandantul său. În această ordine de idei, rolul măsurătorilor devine clar: *frânghiile lor măsurau calea până la spațioport.*

Să ne reamintim cum a fost înființat Sippar, cum a fost determinat locul primului spațioport, cu cca. 400.000 de ani în urmă.

Când Enlil și fiii săi au primit sarcina de a crea un spațioport pe Pământ, în câmpia dintre cele două râuri a fost făcut un plan special. A fost ales locul spațioportului, determinată calea de rulaj și construite facilitățile de control al zborului. Pe baza

celei mai proeminente trăsături a Orientului Apropiat – Muntele Ararat – a fost determinat un meridian care trecea prin acesta. A fost determinată o cale de aterizare, cu un unghi lejer de 45°, departe de înălțimile care ar putea încurca. La intersecția celor două linii urma să fie construit Sippar – „Orașul păsărilor".

Au fost înființate pe acea diagonală cinci așezări, echidistante una față de cealaltă. Punctul central – Nippur „Locul răspântiei" – servea ca centru de control al zborurilor. Celelalte așezări marcau un coridor de aterizare în formă de săgeată. Toate liniile duceau către Sippar (Fig. 122).

Toate acestea au fost măturate de Potop. După acesta – cca. 13.000 de ani în urmă rămăsese numai platforma de aterizare de

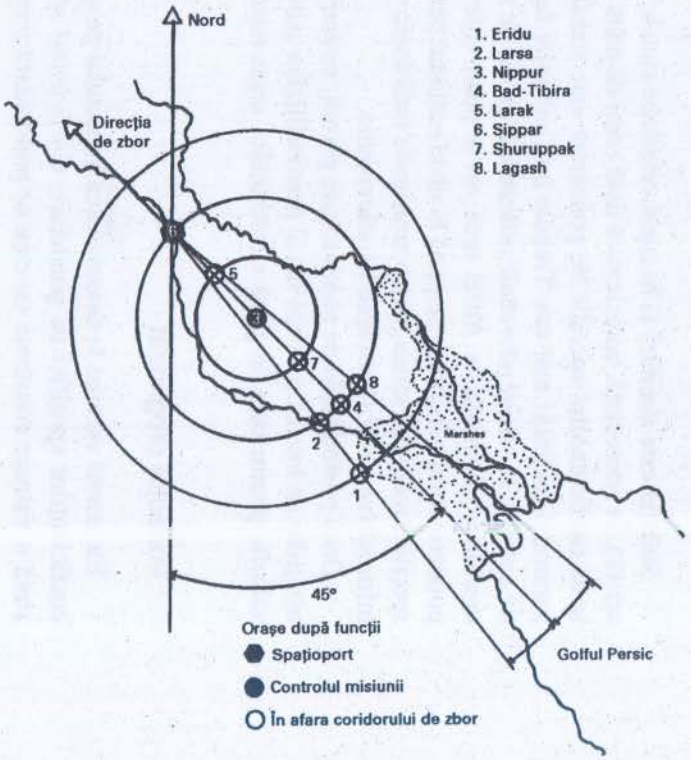

Fig. 122

la Baalbeck. Până la construirea unui nou spațioport, toate decolările și aterizările trebuia realizate de acolo. Să credem acum că anunnakii s-au mulțumit numai cu asta și s-au bazat pe calitățile piloților lor pentru a ateriza pe o platformă ascunsă de două vârfuri muntoase ori este mai normal să presupunem că au încercat să construiască cât mai repede posibil un coridor de aterizare spre Baalbeck?

Cu ajutorul fotografiilor Pământului luate de navetele NASA putem vedea Orientul Apropiat așa cum l-au văzut anunnakii din navele lor (Fig. 123). Acolo, un punct înspre nord era Baalbeckul. Ce puncte trebuie alese pentru a forma un coridor de aterizare triunghiular? La îndemână, spre sud-est se află vârfurile de granit ale muntelui Sinai. Printre ele se află cel mai mare vârf al său (numit astăzi Sf. Katarina). Putea servi ca punct natural de ghidaj pentru direcția sud-estică. Dar care era contrapunctul de unde să se tragă latura nordică a triunghiului?

La bordul navetei Supraveghetorul – „Măsurătorul divin" – a privit la panorama de dedesubt, apoi și-a studiat hărțile. În depărtare, dincolo de Baalbeck se afla Araratul. A trasat o linie dreaptă din Ararat spre Baalbeck, întinzând-o până în Egipt.

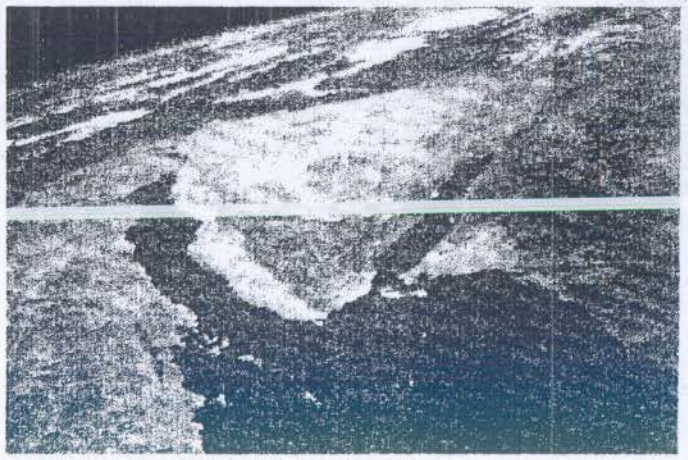

Fig. 123

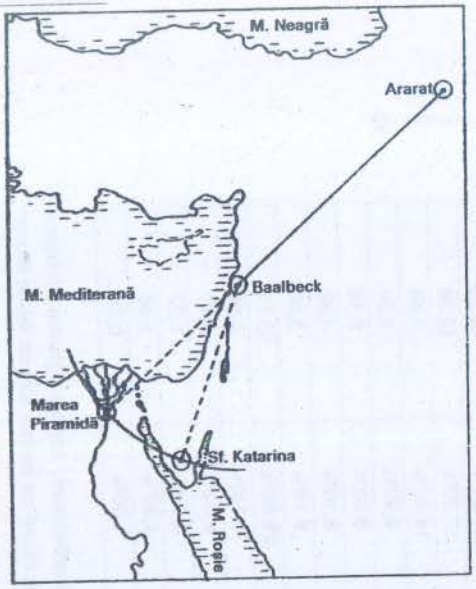

Fig. 124

A luat apoi compasul. Cu Baalbeck ca centru, a trasat un arc peste cel mai înalt vârf din peninsula Sinai. Acolo unde se intersecta cu linia Ararat-Baalbek, a făcut o cruce în interiorul unui cerc. Apoi a desenat două linii de dimensiuni egale, una legând Baalbeckul de vârful din Sinai, cealaltă cu locul marcat de cruce (Fig. 124).

Acesta, a spus el, va fi coridorul de aterizare care să ne conducă direct la Baalbeck.

Dar, domnule, a replicat cineva de la bord, acolo unde ați făcut crucea nu se află nimic!

Atunci vom ridica acolo o *piramidă*.

A avut loc o asemenea conversație? Sigur nu vom putea ști niciodată (poate doar să fie descoperită o tăbliță care a consemnat evenimentul). Nu am făcut decât să transformăm în dialog o serie de fapte uluitoare, însă care *nu pot fi negate:*

• *Platforma unică de la Baalbeck a fost acolo din vremurile de demult și se află încă intactă în enigmatica ei imensitate;*

• *Muntele Sf. Katarina se află încă acolo, ca cel mai mare vârf din peninsula Sinai, învăluit din cele mai vechi timpuri (alături de geamănul său Mussa) în legende despre oameni și zei;*

• *Marea piramidă de la Gizeh și cele două tovarășe ale sale, dimpreună cu Sfinxul se află exact pe linia Ararat-Baalbeck;* și

• *Distanțele de la Baalbeck la Muntele Sf. Katarina și cea până la piramida de la Gizeh sunt egale.*

Aceasta, subliniem, este numai o parte a rețelei – construită de anunnaki în legătură cu noul lor spațioport. Astfel încât, indiferent dacă acea conversație a avut sau nu loc, suntem siguri că *așa au apărut piramidele în Egipt.*

Există multe piramide și structuri piramidale în Egipt, marcând peisajul de la Delta Nilului în nord până în Nubia. Însă atunci când se vorbește de Piramide, imitațiile, variațiile și „minipiramidele" din vremurile ulterioare sunt omise, turiștii și savanții concentrându-se numai asupra celor peste douăzeci de piramide despre care se crede că au fost construite de faraonii vechiului regat (cca. 2700–2180 î.Ch.). Acestea, la rândul lor, constau în două grupuri distincte: cele identificate cu conducătorii celei de-a cincea și a șasea dinastii (cum ar fi Unaș, Teti, Pepi), care sunt elaborat decorate și inscripționate cu renumitele texte ale piramidelor și vechile piramide, atribuite dinastiilor a treia și a patra. Acestea din urmă, primele, sunt cele mai stranii. Mult mai mari, mai solide, mai corecte, mai bine realizate decât cele care le-au urmat, ele sunt și cele mai misterioase – fiindcă nu conțin nici un indiciu asupra modului cum au fost construite. Cine le-a construit, cum le-a construit, de ce și chiar când – nimeni nu poate spune. Există numai teorii și presupuneri.

Manualele ne spun că prima piramidă a fost construită de un rege pe nume Zoser, al doilea faraon al celei de-a treia dinastii (cca. 2650 î.Ch. după majoritatea indiciilor). Alegând un loc la vest de Memphis, pe un platou ce a servit ca necropolă (oraș al morților) a capitalei, el l-a instruit pe strălucitul său arhitect numit Imhotep să-i construiască un mormânt care să fie mai presus de toate cele precedente. Până atunci, obiceiul era să se sape o groapă într-un teren stâncos, să fie depus corpul regelui, apoi acoperit cu o stâncă orizontală gigantică, numită *mastaba,* care în timp a crescut în dimensiuni. Ingeniosul Imhotep, consideră unii savanți, a acoperit mastaba originală cu strat după strat de mastabe mai mici, în două faze (Fig. 125a), obținând o piramidă în trepte. Pe lângă ea au fost construite o mulțime de clădiri funcționale – capele, temple funerare, depozite, adăposturi de sclavi etc. Întreaga zonă a fost apoi înconjurată cu un zid uriaș. Piramida și ruinele unora dintre clădirile-anexă mai pot fi văzute și azi (Fig. 125b) la Sakkara – un nume ce se crede că îl onora pe Seker, „Zeul ascuns".

Regii care i-au urmat lui Zoser, explică manualele, au apreciat ideea și au încercat să-l imite pe Zoser. Probabil Sekhem-

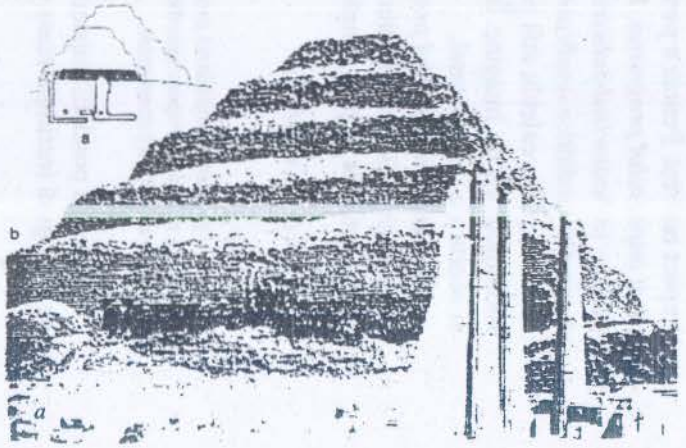

Fig. 125

khet, care i-a urmat lui Zoser la tron, a început construcția celei de-a doua piramide, tot la Sakkara. Nu a reușit, din motive necunoscute (probabil fiindcă nu mai era Imhotep). O a treia piramidă în trepte – mai degrabă rămășițele începuturilor construcției ei – a fost descoperită între Sakkara și Gizeh. Mai mică decât precedentele, este atribuită în mod logic următorului faraon, numit Khaba. Unii savanți consideră că au mai existat două-trei încercări de construire a unei piramide de către faraoni neidentificați din a treia dinastie, toate eșuate.

Am ajuns acum la cca. treizeci de mile sud de Sakkara, într-un loc numit Maidum, pentru a găsi piramida considerată următoarea cronologic. În absența dovezilor, se presupune că a

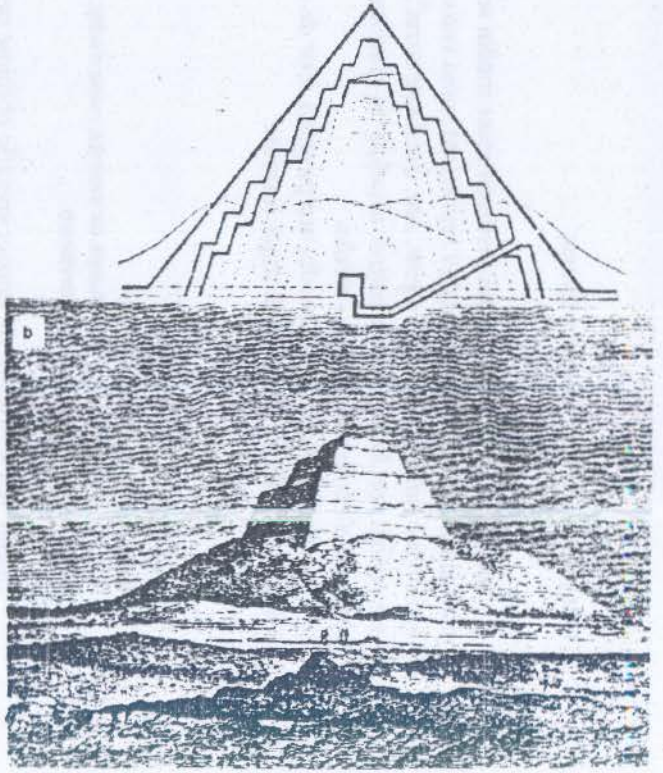

Fig. 126

fost construită de următorul faraon, numit Huni. Datorită unor dovezi circumstanțiale se consideră că el doar a început-o, ea fiind terminată de succesorul său, Sneferu, care a fost primul rege al celei de-a patra dinastii.

A fost începută, asemenea predecesoarelor, ca o piramidă în trepte. Însă din motive care rămân total necunoscute și pentru care nu există nici măcar teorii, constructorii au decis să o facă o piramidă „adevărată", adică să-i ofere laturi drepte. Asta însemna punerea unui strat de pietre înclinate în unghi (Fig. 126 a). Tot din motive necunoscute, a fost ales un unghi de 52°. Dar, ceea ce trebuia să fie prima piramidă adevărată s-a dovedit un eșec lamentabil. Aflate într-un unghi precar, pietrele au început să cadă și ceea ce a rămas a fost o parte a miezului său, cu un munte de resturi în jurul lui (Fig. 126b).

Unii savanți (precum Kurt Mendelssohn, *The Riddle of the Pyramids)* sugerează că Sneferu construia în același timp o altă piramidă, la nord de Maidun, în momentul prăbușirii primeia. Atunci arhitecții săi au schimbat rapid unghiul în timpul construcției. Unghiul mai mic de 43° a redus masa și înălțimea piramidei asigurând o mai mare stabilitate. A fost o decizie înțeleaptă, fiindcă piramida – numită Piramida Înclinată (Fig. 127) – este încă în picioare.

Încurajat de succesul său, Sneferu a ordonat construirea unei alte piramide lângă prima. Este numită Piramida Roșie, după nuanța pietrelor. Se pare că a însemnat realizarea imposibilului, o formă triunghiulară ridicându-se de pe o bază pătrată. Laturile măsoară aproximativ 656 de picioare fiecare, iar înălțimea este de 328 de picioare. Triumful nu a fost realizat fără o

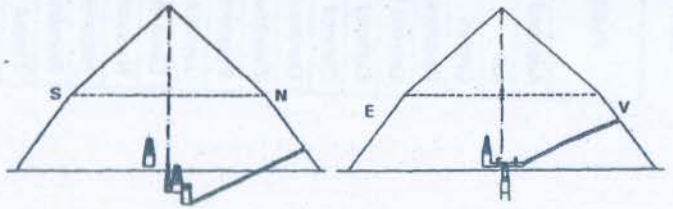

Fig. 127

mică înșelăciune: în locul unghiului perfect de 52°, laturile acestei prime piramide clasice sunt înclinate la un mai sigur unghi de 44°.

Am ajuns acum, sugerează savanții, la apogeul construirii de piramide în Egipt.

Sneferu a fost tatăl lui Khufu (pe care istoricii greci îl vor numi Cheops). S-a presupus că fiul a continuat realizările tatălui, construind următoarea piramidă adevărată – numai că mult mai mare: Marea Piramidă de la Gizeh. Stă maiestuoasă alături de alte două mari piramide, atribuite urmașilor săi, Chefra (Chefren) și Menka-ra (Mycerinus); cele trei sunt înconjurate de piramide satelite mai mici, temple, mastabe, morminte și unicul Sfinx. Deși atribuite unor conducători diferiți, cele trei (Fig. 128) au fost plănuite și construite ca un grup coerent, perfect aliniate nu numai cu punctele cardinale, ci și una cu alta. Într-ade-

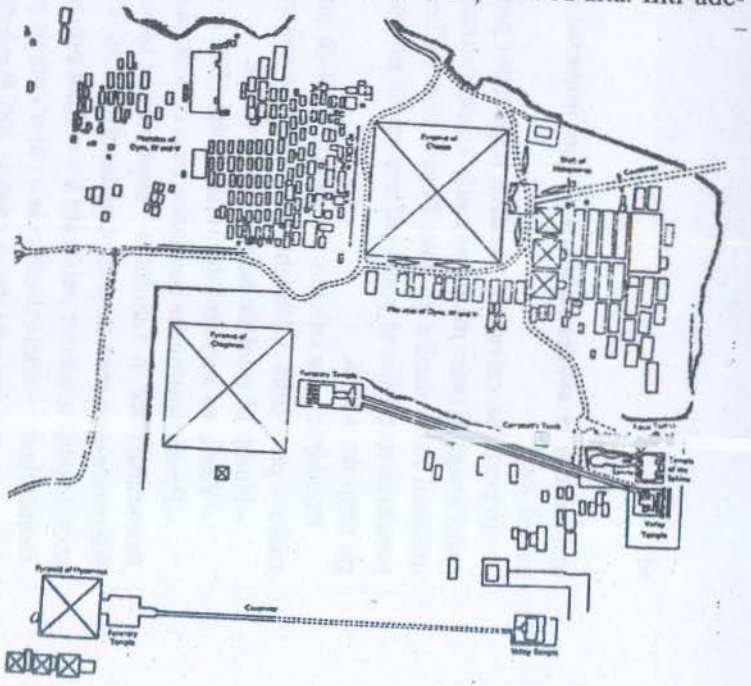

Fig. 128

văr, triangulațiile care încep cu aceste trei monumente pot fi extinse pentru a măsura întregul Egipt – chiar întregul Pământ. În vremurile moderne, acest lucru a fost realizat pentru prima oară de inginerii lui Napoleon: ei au selectat apexul marii piramide ca punct focal din care au triangulat și cartat Egiptul Inferior.

Acest lucru a fost ușurat și de descoperirea faptului că locul se află, intenționat sau nu, aproape de paralela de treizeci de grade (nord). Întregul complex de la Gizeh a fost construit pe latura estică a Platoului Libian, care începe în Libia în vest și ajunge pe malurile Nilului. Deși numai la 150 picioare deasupra nivelului râului, situl de la Giza are o vedere neobstrucționată, dominantă, către cele patru puncte cardinale. Marea piramidă se află chiar la marginea platoului. La doar câteva sute de metri spre nord sau est, o asemenea construcție ar fi fost imposbilă. Unul din primii savanți care a făcut măsurători precise, Charles Piazzi Smyth *(Our Inheritance in the Great Pyramid)* a stabilit că centrul piramidei se află la latitudinea de 29°58'55" – cu aproape o șesime de grad de paralela de treizeci de grade. Centrul celei de-a doua piramide se află la numai treisprezece secunde ($^{13}/_{3600}$ de grade) mai la sud.

Aliniamentul cu punctele cardinale, înclinarea laturilor la unghiul perfect de 52° (la care înălțimea piramidei în relație cu circumferința este aceea a unui radian de cerc cu cerul) baza pătrată puse pe o platformă perfect nivelată, toate vorbesc despre înaltul grad de cunoștințe matematice, astronomice, geometrice, geografice și, desigur, arhitectura și construcții, precum și capacitățile administrative de a mobiliza forța de muncă necesară executării unor asemenea proiecte pe termen lung. Uluiala crește dacă realizăm complexitatea interioarelor și precizia galeriilor, coridoarelor, camerelor, deschizăturilor făcute în piramide, intrările ascunse (totdeauna pe latura nordică), sistemele de încuiere – toate nevăzute de afară, toate în aliniament perfect cu celălalt, toate executate în acești munți artificiali pe măsură ce erau construiți strat după strat.

Deși cea de-a doua piramidă este cu numai foarte puțin mai mică decât prima, „Marea Piramidă" (înălțime: 470 și 480 picioare, laturile 707 și respectiv 756) a fost cea care a captat întreaga atenție a savanților și amatorilor. A fost și mai rămâne încă cea mai mare construcție de piatră din lume, find construită din aprox 2.300.000 – 2.500.000 de blocuri de calcar galben (miezul), calcar alb (învelișul) și granit (camerele interioare și galeriile, acoperișul etc). Masa totală, estimată la cca.93 de milioane picioare cubice, cântărind aproximativ 7 milioane tone, depășește greutatea tuturor catedralelor, bisericilor și capelelor construite în Anglia după creștinare.

Piramida este ridicată pe o platformă artificială, ale cărei colțuri sunt marcate de orificii fără vreo funcție clară. În ciuda trecerii mileniilor, a schimbărilor continentale, a rotației Pământului, a cutremurelor, a greutății imense a piramidei însăși, relativ subțirea platformă (mai puțin de douăzeci și doi inci) este încă nevătămată și perfect dreaptă: eroarea alinierii sale este mai mică de o zecime de inci pentru cele 758 de picioare cât măsoară laturile.

De la distanță, Marea Piramidă și cele două tovarășe ale sale par piramide perfecte, însă dacă te apropii vezi că și ele sunt un fel de piramide în trepte, construite strat peste strat de piatră, fiecare mai mic decât cel de dedesubtul său. Specialiștii au sugerat că Marea Piramidă ar fi de fapt o piramidă în trepte, construită astfel pentru a susține o mare presiune verticală (Fig. 129). Ceea ce îi oferă aparența de luciu o reprezintă pietrele cu care sunt acoperite laturile sale. Acestea au fost îndepărtate după cucerirea arabă, fiind utilizate pentru construirea orașului Cairo. Unele dintre ele au fost descoperite pe o porțiune din vârful celei de-a doua piramide, iar altele la baza celei mari (Fig. 130). Aceste pietre sunt cele care determină unghiul laturilor piramidelor. Sunt cele mai grele pietre utilizate la construcția piramidelor. Cele șase laturi ale fiecărei pietre au fost cioplite cu atenție, astfel încât să se potrivească perfect, nu numai cu „miezul" piramidei, ci și una cu cealaltă.

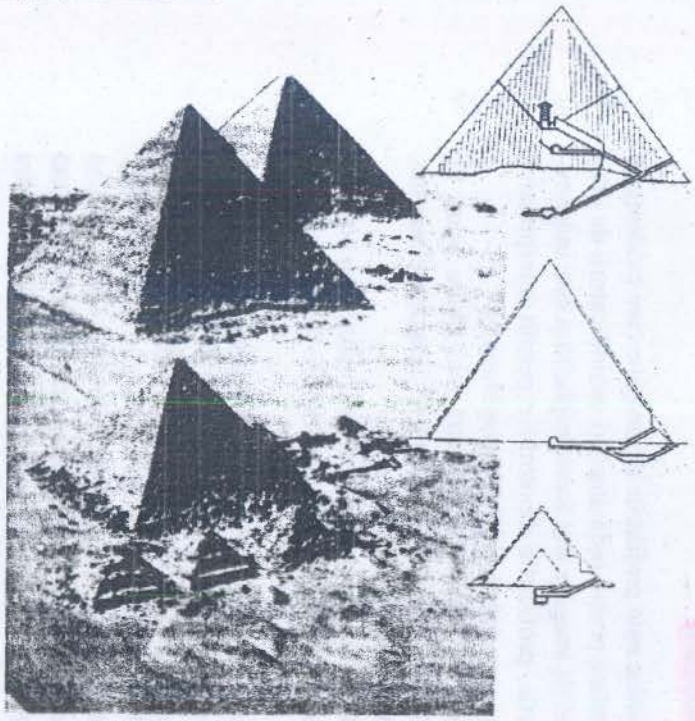

Fig. 129

Piramidelor de la Gizeh le lipsește astăzi și apexul, care fusese construit în formă de piramidion ca obeliscurile. Cine, când și cum le-a scos nu se știe. Se știe, totuși, că la un moment dat, aceste apexuri erau construite din granit în forma *ben-ben*–urilor de la Heliopolis și erau inscripționate. Cel al piramidei lui Amen-em-khet de la Dashur, care a fost descoperit îngropat în apropiere de piramida (Fig. 131), purta emblema globului înaripat și inscripția:

Fața regelui Amen-em-khet este deschisă,
Ca să ajungă la zeul Muntelui Luminii
Când la cer va pleca.

Când Herodot a vizitat piramidele în secolul cinci, nu menționează apexurile, însă laturile erau acoperite cu pietre șlefuite.

Ca și alții înaintea lui, s-a întrebat cum au fost construite aceste monumente – numărate printre cele șapte minuni ale antichității. „Ghizii" săi i-au povestit că a fost nevoie de 100.000 de oameni, înlocuiți la fiecare trei luni, și „zece ani de asuprire" numai pentru a construi drumul spre piramidă, astfel încât să poată fi aduse pietrele. „Piramida însăși a fost construită în douăzeci de ani." Herodot a fost cel care a transmis informația că faraonul care a ordonat construirea piramidei a fost Cheops (Khufu). De ce și în ce scop, nu spune. Și Herodot atribuie cea de-a doua piramidă lui Chefren (Chefra), „de aceleași dimensiuni, cu excepția faptului că i-a coborât înălțimea cu patruzeci de picioare". El mai spune că „și Mycerinus (Mekara) a lăsat o piramidă, însă mult mai mică decât a tatălui său" – implicând,-fără a o declara însă, că este vorba de a treia piramidă.

În secolul unu, geograful și istoricul roman Strabo a consemnat nu numai o vizită la piramide, ci și intrarea în Marea Piramidă, printr-o deschizătură ascunsă pe latura nordică. Pătrunzând printr-un coridor îngust el a ajuns la un zid, asemenea turiștilor greci și romani dinaintea sa.

Locația acestei intrări a fost uitată în secolele ce au urmat, iar când în 820 califul Al Mamoon a încercat să pătrundă în piramidă, a angajat o armată de fierari, constructori și ingineri pentru a sparge piatra și a construit un tunel spre interiorul piramidei. Motivele sale erau atât curiozitatea științifică, cât și dorința de a găsi comoara. Se spunea că în piramidă erau ascunse din vremurile de demult „arme care nu ruginesc", o „sticlă care se îndoaie, dar nu se sparge", hărți și planigloburi.

Spărgând pietrele prin încălzire și răcire bruscă, cioplindu-le, oamenii lui Al Mamoon au avansat în interiorul piramidei centimetru cu centimetru. Erau gata să renunțe când au auzit căzând o piatră, ceea ce indica o cavitate goală dincolo. Cu vigoare renăscută și-au croit drum în coridorul de coborâre (Fig. 132). Urcând pe acesta, au ajuns la intrarea originală ce fusese astupată din afară. Coborând, au ajuns la scobitura de care vorbise Strabo. Era goală. Un tunel care pornea din ea nu ducea nicăieri.

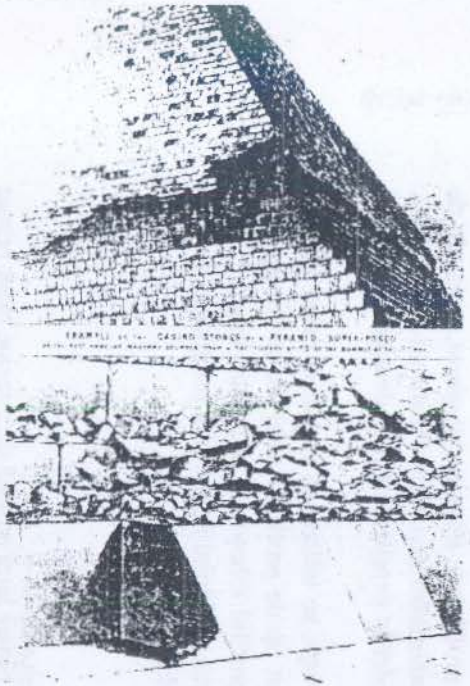

Fig. 130

În ceea ce-i privește pe cercetători, eforturile fuseseră în van. Toate celelalte piramide, în care se intrase de-a lungul secolelor, aveau aceeași structură interioară: un coridor descendent care ducea într-una sau mai multe camere. Așa ceva nu exista în Marea Piramidă. Nu erau secrete care să fie dezvăluite.

Însă soarta a vrut altfel. Oamenii lui Al Mamoon au reușit să croiască un tunel până în coridorul descendent. Avea o formă ciudată, triunghiulară. Când s-a examinat cu atenție tavanul, s-a

Fig. 131

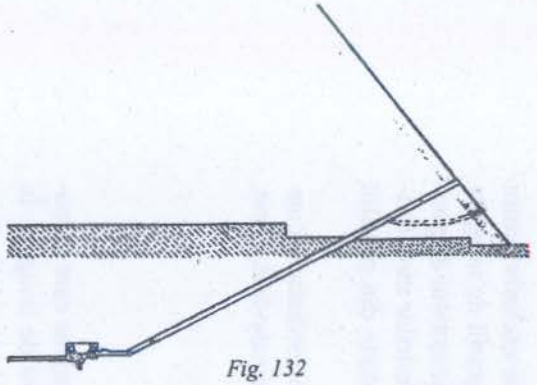

Fig. 132

descoperit că piatra servea pentru a ascunde un bloc de granit poziționat la un unghi față de coridor. Ascundea el intrarea într-o cameră secretă – una care nu mai fusese vizitată vreodată?

Nereușind să mute sau să spargă blocul de granit, oamenii lui Al Mamoon au săpat în jurul lui. A reieșit însă că acest bloc era doar unul dintr-un șir de blocuri de granit, urmat de altele de calcar, ce ascundeau un coridor ascendent – înclinat la aceleași unghi de 26° ca și coridorul descendent (exact jumătate din înclinarea piramidei). Din capătul coridorului ascendent (Fig. 133), un coridor orizontal ducea către o cameră pătrată cu un acoperiș înclinat și o nișă neobișnuită în peretele estic. Această cameră se află exact pe axa nord-sud a piramidei – fapt a cărui semnificație

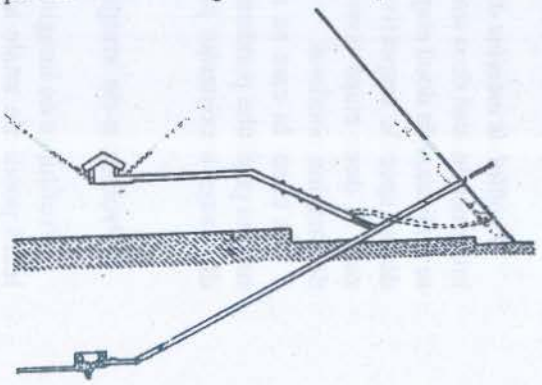

Fig. 133

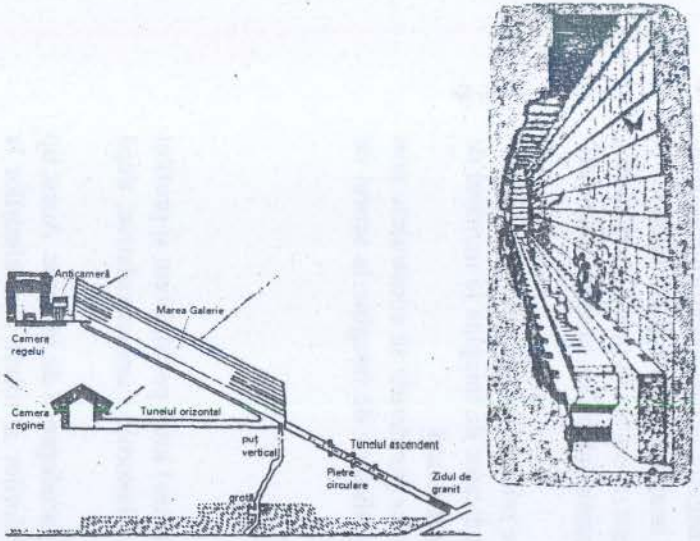

Fig. 134

nu a fost descifrată încă. Camera a ajuns să fie cunoscută sub numele de „camera reginei", însă justificarea este mai degrabă romantică, decât bazată pe ceva concret.

La capătul coridorului ascendent se întinde o galerie mare de cca. 150 de picioare, la același unghi de 26° cu o construcție precisă (Fig. 134). Podeaua sa joasă este flancată de două rampe pe întreaga sa lungime. În fiecare rampă sunt tăiate o serie de deschizături la distanțe egale, față în față una cu alta. Zidurile galeriei se ridică la cca. 18 picioare, pe șapte niveluri, fiecare nivel fiind cu trei inci ieșit în afară față de precedentul, astfel încât galeria se îngustează spre tavan. Tavanul acesteia are exact aceeași lățime cu podeaua dintre rampe.

La capătul de sus al galeriei se află o platformă formată dintr-un bloc de piatră. Ea dă într-un coridor jos (numai 3,5 picioare înălțime) ce duce într-o anticameră de o construcție specială, fiind echipată cu un scripete care printr-o simplă manevră (tras de frânghie?) poate ridica și coborî trei ziduri de granit ce blochează trecerea.

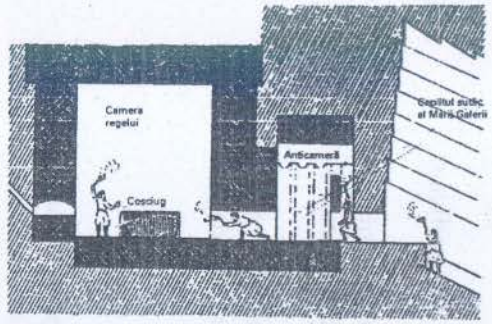

Fig. 135

De acolo, un coridor de înălțime și lățime similare cu anteriorul conduce într-o cameră construită din granit roșu – așa-numita Cameră a regelui (Fig. 135). Era goală, cu excepția unui bloc de granit ce voia să sugereze coșciugul. Lucrătura precisă includea loc pentru placa de deasupra. Dimensiunile sale demonstrează avansate cunoștințe matematice. Însă era complet gol.

Atunci, tot acest munte de piatră a fost ridicat pentru a ascunde un coșciug gol într-o cameră goală? Urmele de torță și consemnările lui Strabo atestă despre coridorul descendent că mai fusese vizitat, și, dacă a existat vreo comoară, ea fusese de mult luată. Însă coridorul ascendent nu mai fusese călcat înainte de oamenii lui Al Mamoon. Teoria spunea că piramidele fuseseră construite pentru a adăposti de intruși mumia faraonului și comorile îngropate o dată cu acesta. Astfel, închiderea trecerilor s-ar fi făcut imediat după plasarea mumiei. Și totuși, în piramidă nu se afla decât un sicriu gol.

De-a lungul timpului, alți conducători, savanți, aventurieri au intrat în piramidă, au cercetat-o, descoperind alte trăsături ale structurii sale interioare – printre care și două conducte pe care unii le consideră pentru aerisire (Pentru cine/ce?) sau pentru observări astronomice (De către cine?). Cu toate că specialiștii continuă să se refere la coșciugul de piatră ca la un sarcofag (mărimea lui poate adăposti cu ușurință un corp uman), fapt este că nu există absolut nimic care să susțină ideea că Marea Piramidă era un mormânt.

Într-adevăr, teoria că piramidele au fost construite pentru a adăposti mormintele faraonilor nu se susține.

Prima piramidă, cea a lui Zoser, conține ceea ce savanții insistă să numească două camere mortuare, acoperite de mastaba inițială. Când au fost desfăcute prima dată de către H.M. von Minutoli, în 1821, el susține că a găsit înăuntru părți dintr-o mumie și câteva inscripții purtând numele lui Zoser. Pe acestea, pretinde el, le-a trimis în Europa, însă s-au pierdut pe mare. În 1837, colonelul Howard Vyse a analizat camerele cu mai multă atenție și a spus că a descoperit un „morman de mumii" (au fost numărate optzeci) și a ajuns la o cameră „ce purta numele regelui Zoser", inscripționat cu vopsea roșie. Un secol mai târziu, arheologii au descoperit fragmente dintr-o teastă și dovezi că „există posibilitatea să fi fost un sarcofag de lemn" în camera de granit roșu. În 1933, J.E. Quibell și J.P. Lauer au descoperit galerii subterane adiționale sub piramidă, unde se găseau două sarcofage care însă erau goale.

Acum se acceptă că este vorba de înmormântări „abuzive" prin introducerea unui mort dintr-o epocă ulterioară. Dar fusese Zoser însuși înmormântat în piramidă – a existat vreodată o înmormântare „originală"?

Majoritatea specialiștilor se îndoiesc că Zoser ar fi fost îngropat în piramidă. Se pare că el a fost îngropat într-un mormânt magnific, descoperit în 1928 la sud de piramidă. Acest „Mormânt Sudic", așa cum a ajuns să fie recunoscut, putea fi atins printr-o galerie al cărei tavan imita *curmalii*. Conducea la o ușă simulată, pe jumătate deschisă, prin care se intra într-o imensă deschizătură. Mai multe galerii duceau către o cameră subterana construita din blocuri de granit; pe unul dintre pereți trei uși false aveau inscripționate imaginea, numele și titlurile lui Zoser.

Mulți egiptologi consideră acum că piramida era numai locul simbolic al îngropării lui Zoser și că regele a fost îngropat în bogat decoratul mormânt sudic, acoperit de o suprastructură rectangulară cu o cameră concavă care conținea capela, exact așa cum este reprezentat în unele desene egiptene (Fig. 136).

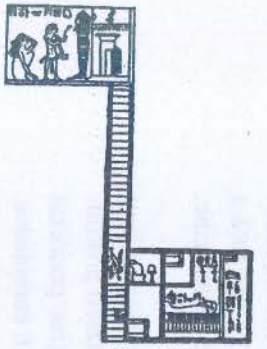

Fig. 136

Piramida în trepte care se presupune a fi fost începută de succesorul lui Zoser, conține și ea o „cameră de îngropare". Adăpostea un „sarcofag" de alabastru, care era gol. Manualele ne spun că cel care a descoperit camera și sarcofagul de piatră (Zakaria Goneim) a ajuns la concluzia că ea fusese spartă de jefuitori, care au furat mumia și celelalte lucruri dinăuntru. Însă nu e pe de-a-ntregul adevărat. De fapt, Goneim găsise mormântul *închis și sigilat cu tencuială* și rămășițele unei coroane de *vâsc uscat așezată deasupra sarcofagului.* Așa cum și- a amintit el, „speranțele noastre erau foarte mari, însă, când am deschis sarcofagul, era gol și nefolosit". Fusese îngropat cineva acolo? Dacă unii mai sunt încă înclinați să răspundă da, alții sunt convinși că piramida lui Sekhemkhet (a fost descoperită o inscripție ce atestă această identificare) era numai un cenotaf (un mormânt simbolic gol).

Și a treia piramidă în trepte, cea atribuită lui Khaba, conține o „cameră funerară". A fost găsită complet goală: nici o mumie, nici măcar un sarcofag. Arheologii au identificat în apropiere și rămășițele subterane ale unei alte piramide, neterminate, despre care se crede că ar fi fost începută de succesorul lui Khaba. Structura de granit conține un neobișnuit „sarcofag" oval, încastrat în podea (asemenea băilor moderne). Acoperișul său era intact, sigilat cu ciment. Nu era nimic înăuntru.

Au mai fost descoperite rămășițele altor trei piramide, atribuite faraonilor din a treia dinastie. La una dintre el, substructu-

ra nu a fost încă explorată. În alta, nu a fost găsită o cameră mortuară. În cea de-a treia nu există nici o urmă de îngropare.

Nu a fost găsit nimic în „camera funerară" a piramidei prăbușite de la Maidun, nici măcar un sarcofag. În schimb, Flinders Petrie a găsit fragmente ale unui coșciug de lemn, pe care le-a proclamat rămășițele coșciugului mumiei lui Sneferu. Specialiștii le consideră rămășițele unei înmormântări abuzive, mult ulterioare. Piramida de la Maidun este înconjurată de numeroase mastaba din timpul dinastiilor trei și patru, în care erau îngropați membrii familiilor regale și alte VIP-uri ale vremii. Piramida era legată de o structură mai joasă (un așa-numit templu funerar) care acum este acoperit de apele Nilului. Probabil că acolo, la adăpostul apelor sacre al fluviului, a fost îngropat faraonul.

Următoarele două piramide sunt și mai jenante pentru susținătorii ideii de piramidă-monument funerar. Cele două piramide de la Dahshur (cea înclinată și cea roșie) au fost construite, ambele, de Sneferu. Prima are două „camere funerare", cealaltă *trei*. Toate pentru Sneferu? Dacă fiecare piramidă a fost construită de un faraon pentru a-i servi drept mormânt, de ce a construit Sneferu două? Nu mai este nevoie să spunem că toate camerele sunt goale, neexistând nici măcar un sarcofag. După o serie de excavații ale Serviciului Antichității egiptene în 1947 și apoi în 1953 (mai ales în piramida roșie), raportul declară că „nu a fost găsită nici o urmă de mormânt regal".

Teoria „o piramidă pentru fiecare faraon" susține că următoarea a fost construită de fiul lui Sneferu, Khufu. Și, conform lui Herodot și istoricilor romani, este vorba de Marea Piramidă. Camerele sale, inclusiv sigilata „Cameră a regelui", sunt goale. Nu ar fi trebuit să fie o surpriză, fiindcă Herodot scrisese că „apele Nilului, conduse prin canale speciale, înconjoară o insulă pe care se spune că s-ar afla corpul faraonului Cheops *(History,* vol. II, p. 127). Atunci, mormântul faraonului se afla undeva mai la vale, aproape de Nil? Nimeni nu poate ști.

Chefra, căruia îi este atribuită a doua piramidă, nu a fost succesorul imediat al lui Khufu. Între ei a domnit faraonul Radedef,

vreme de opt ani. Din motive care scapă specialiștilor, el și-a ales ca loc pentru piramidă un sit aflat la o oarecare distanță de Gizeh. Aproape de jumătatea Marii Piramide, conținea și obișnuita „cameră funerară". Când a fost deschisă era goală.

A doua piramidă are două intrări pe latura nordică, în locul obișnuitei intrări unice (vezi Fig. 129). Prima începe – o altă trăsătură neobișnuită pentru o piramidă – din afara piramidei și duce către o cameră neterminată. Cealaltă duce către o cameră aliniată cu apexul piramidei. Când a fost deschisă în 1818 de Giovanni Belzoni, sarcofagul de granit a fost găsit gol, iar capacul său spart pe podea. O inscripție în arabă atesta spargerea camerei cu secole înainte. Ce găsiseră arabii, dacă găsiseră ceva, nu se știe.

A treia piramidă de la Gizeh, deși mai mică decât celelalte, posedă multe trăsături unice sau neobișnuite. Miezul ei a fost construit din blocuri de piatră mai mari decât al celorlalte. Primele șaisprezece straturi de jos nu erau construite din calcar, ci din granit masiv. La început a fost construită ca o piramidă și mai mică, apoi i-au fost dublate dimensiunile (Fig. 129). Ca rezultat, are două intrări folosibile. Conține și o a treia intrare „de încercare", neterminată de constructori. Din numeroasele sale camere, cea demnă de a fi numită „cameră funerară" a fost cercetată în 1837 de Howard Vyse și John Perring. Au găsit în interiorul ei un sarcofag de bazalt minunat decorat. Ca de obicei, era gol. Dar în apropiere Vyse și Perring au descoperit rămășițele unui sarcofag de lemn ce purta numele regal „Menkaura" și rămășițele unei mumii, „posibil a lui Mekara" – o confirmare directă a afirmației lui Herodot că a treia piramidă aparținea lui „Mycerinos". Măsurătorile cu carbon au demonstrat însă că ea datează din perioada saitică – cca. 60 î.Ch. (K. Michalowski, *Art of Ancient Egypt);* rămășițele mumificate sunt și mai recente, datând din perioada creștină.

Există o oarecare neclaritate asupra faptului dacă Menkara a fost sau nu succesorul direct al lui Chefra, însă succesorul lui a fost în mod sigur Shepsekaf. Care din piramidele rămase neterminate aparțin acestuia (ori din cele a căror construcție a fost atât de slabă încât n-a rezistat timpului) nu se cunoaște. Se știe

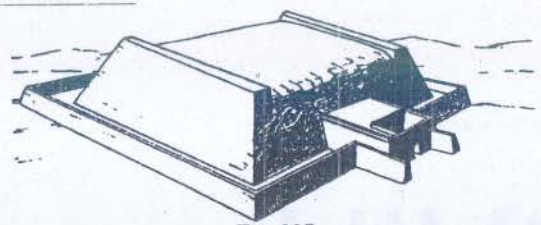

Fig. 137

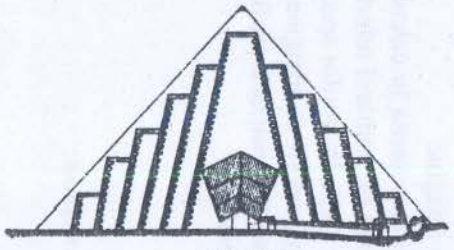

Fig. 138

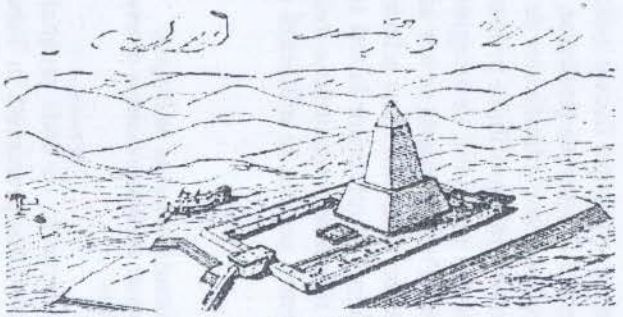

Fig. 139

însă că nu a fost îngropat acolo, ci sub o mastaba monumentală (Fig. 137) a cărei cameră funerară conține un sarcofag de granit. A fost însă atactă de jefuitori și nu a mai rămas nimic.

A cincea dinastie care a urmat a început cu Userkaf. Și-a construit piramida la Sakkara, în apropiere de complexul lui Zoser. A fost violată atât de jefuitori, cât și de înmormântări abuzive. Succesorul său (Sahura) a construit o piramidă la nord de Sakkara (Abussirul de astăzi). Deși una dintre cele mai bine păstrate (Fig. 138), nimic nu a fost găsit în camera sa funerară. Templele și decorațiunile indică însă faptul că mormântul său se afla în apropiere.

Neferirkara, ce i-a urmat la tronul Egiptului, și-a construit complexul funerar nu departe de cel al lui Sahura. Camera din piramida sa incompletă (sau ruinată) era goală. Monumentele succesorului său nu au fost găsite. Următorul rege a construit o piramidă din cărămidă de lut și lemn, fiind găsite numai vagi rămășițe. Neuserra, care a urmat, și-a construit piramida în apropiere de cele ale predecesorilor săi. Conține două camere – nici una cu vreun semn al vreunei înmormântări. Însă Neussera este mai cunoscut pentru templul său, construit în forma unui obelisc înălțat pe un trunchi de piramidă (Fig. 139). Obeliscul se ridică la 118 picioare, apexul fiind acoperit cu alamă.

Piramida faraonului următor nu a fost descoperită. Cea a succesorului acestuia a fost identificată abia în 1945. Conținea obișnuita cameră, care era goală.

Piramida lui Unash – ultimul din dinastia a cincea, sau, cum preferă unii, primul din a șasea, a marcat o importantă schimbare a obiceiurilor. Acolo a descoperit Gaston Maspero pentru prima dată (în 1880) textele piramidelor, inscripționate pe zidurile camerelor și coridoarelor. Piramidele celorlalți patru conducători din dinastia a șasea (Teti, Pepi I, Mernera și Pepi II) au imitat-o pe cea a lui Unash, atât în ceea ce privește construcția, cât și în ceea ce privește textele. Au fost găsite sarcofage de bazalt sau granit (Fig. 140). Erau toate goale, cu excepția celui al lui Mernera, în care s-a găsit o mumie. S-a demonstrat ulterior că era vorba de o înmormântare abuzivă.

Unde au fost îngropați regii dinastiei a șasea? Mormintele regale ale acestei dinastii, ca și cele ale celei anterioare se aflau în sud, la Abydos. Acest lucru și celelalte dovezi ar trebui să demonstreze că piramidele nu au fost morminte adevărate, ci cenotafuri. Însă credințele vechi se schimbă greu.

Faptele spun contrariul. Piramidele Vechiului Regat nu conțin un mormânt fiindcă nu cu scopul acesta au fost ele construite, să adăpostească un corp al unui rege. În călătoria către Orizont a faraonului, ele erau construite ca semne pentru a-i ghida *Ka-ul* către Scara spre cer – la fel cum piramidele ridicate odată

de zei au servit drept semn de ghidaj pentru zeii care „umblau prin cer".

Faraon după faraon, credem noi, au încercat să imite nu piramida lui Zoser, ci *piramidele zeilor*, cele de la Gizeh.

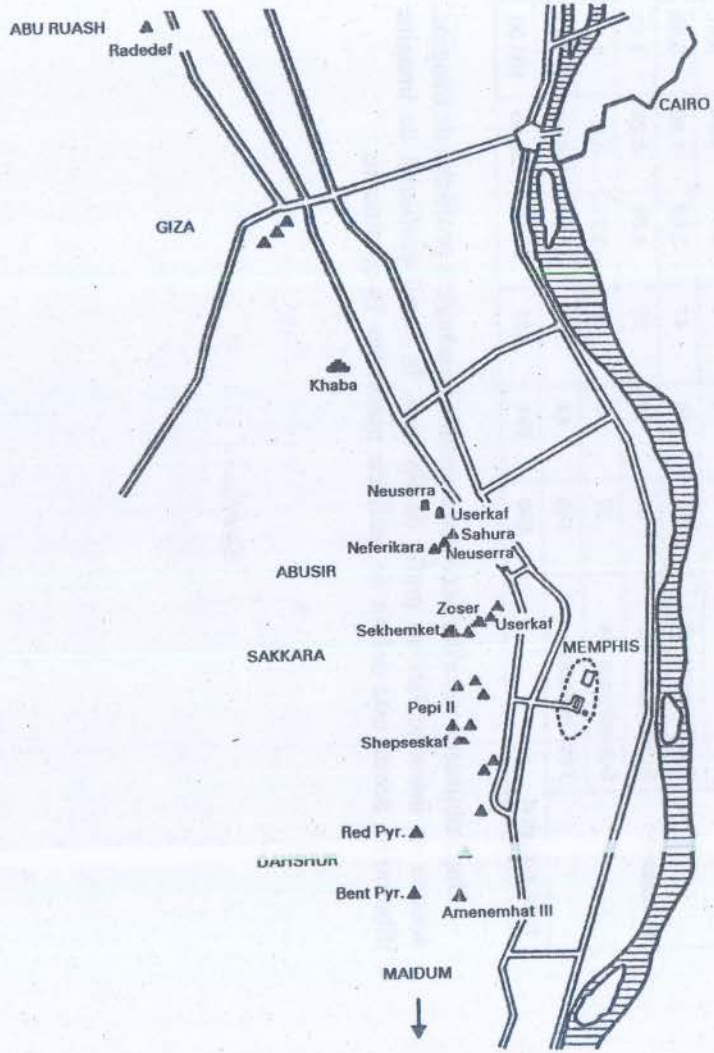

Principalele piramide din Egipt

Fig. 140

XIII

FALSIFICAREA NUMELUI FARAONULUI

Falsificarea nu este un fapt neobișnuit în artă și comerț. Când este dezvăluită, poate aduce blam și pierderi financiare. Susținută, poate schimba istoria.

Acest lucru s-a petrecut, credem noi, cu Marea Piramidă și presupusul ei constructor, faraonul numit *Khufu*.

Reexaminările sistematice și științifice ale structurii arheologice a piramidelor excavate în grabă cu un secol și jumătate în urmă (de multe ori de către căutătorii de comori) a ridicat numeroase întrebări cu privire la unele din primele concluzii. S-a susținut că epoca piramidelor a început cu piramida în trepte a lui Zoser și a fost marcată de progrese succesive spre adevărata piramidă, care a fost în cele din urmă realizată. Dar de ce era atât de important să se obțină o piramidă adevărată? Dacă arta construirii piramidelor a progresat de-a lungul vremii, de ce piramidele ulterioare celor de la Gizeh sunt inferioare acestora și nu superioare, cum ar fi logic?

Era piramida lui Zoser modelul pentru celelalte sau era ea însăși o imitație a unui model anterior? Savanții consideră că prima piramidă în trepte construită de Imhotep deasupra mastabei „era acoperită cu pietre de calcar șlefuit" (Ahmed Fakhry, *The Pyramids)*. Înainte ca operațiunea să fi fost încheiată, el a conceput o altă modificare – construirea unei piramide și mai mari. Totuși și această din urmă piramidă a fost cioplită astfel încât să dea impresia de piramidă adevărată. Tencuiala, descoperită de misiunile arheologice ale universității Harvard conduse de George Reisner, a fost făcută primitiv, din cărămidă.

Pe cine încerca atunci să imite Zoser? Unde văzuse Imhotep o piramidă adevărată deja construită, cu laturi line şi tencuială de calcar? Şi o altă întrebare: dacă este adevărată actuala teorie, cum încercările de la Maidum şi Sekkara de a construi o piramidă cu înclinarea de 52° au eşuat, iar Sneferu a trebuit să „trişeze" pentru a construi „prima" piramidă adevărată, însă cu unghi de numai 43° – cum a ajuns fiul său să construiască o piramidă mult mai mare, cu unghiul precar de 52° – şi chiar fără probleme?

Dacă piramidele de la Gizeh erau doar piramide „obişnuite" în lanţul de piramide succesive – de ce fiul lui Khufu, Radedef, nu şi-a construit piramida alături de cea a tatălui său, la Gizeh? Se presupune că la vremea respectivă celelalte două piramide nu erau încă ridicate, deci fiul avea întreg locul la dispoziţie. Şi dacă arhitecţii şi inginerii tatălui său reuşiseră să construiască Marea Piramidă, chiar nu mai rămăsese nimeni care să-l ajute pe fiu să construiască una măcar la fel ca a tatălui şi nu „amărâta" de piramidă din care au mai rămas vagi rămăşiţe?

Faptul că numai Marea Piramidă posedă un Coridor ascendent să se datoreze numai faptului că a fost atât de bine ascuns până în 880 d.Ch. astfel încât imitatorii, neştiind de el, nu l-au inclus în proiectele lor?

Absenţa oricăror însemne hieroglifice în cele trei piramide de la Gizeh este un alt semn de întrebare. James Bonwick, cu un secol în urmă, spunea *(Pyramid Facts and Fancies):* „Cine poate fi convins că egiptenii ar fi lăsat astfel de monumente fără măcar o inscripţie cât de mică – ei care erau adevăraţi maniaci ai scrisului, umplând până şi cea mai mică clădire cu hieroglife?" Absenţa, se poate presupune, se datorează faptului că, fie piramidele au fost construite *înainte* de dezvoltarea scrisului hieroglific, fie au fost construite de altcineva.

Există şi alte argumente care sprijină ideea noastră că, atunci când Zoser şi urmaşii săi au început construcţia piramidei, ei imitau un model care exista deja: piramidele de la Gizeh. Ele nu erau îmbunătăţiri ale eforturilor anterioare ale lui Zoser, ci prototipurile pe care acesta, şi faraonii care i-au urmat, au încercat să le imite.

Unii savanţi au sugerat că piramidele-satelit de la Gizeh erau de fapt modele la scară (cca. 1:5), utilizate de antici exact cum arhitecţii de astăzi utilizează modele la scară pentru evaluare. Se ştie acum însă că ele au fost adăugate mai târziu. Totuşi, *credem că a existat un model la scară: a treia piramidă, cu evidentele sale experimente structurale. Abia apoi au fost construite celelalte două de către anunnaki, pentru a le servi ca puncte de reper.*

Dar ce este cu Menkara, Chefra şi Khufu, care, conform lui Herodot, sunt constructorii acestor piramide?

Într-adevăr, ce e cu ei? Templele şi anexele asociate cu a treia piramidă poartă dovada faptului că, într-adevăr, constructorul lor a fost Menkara – dovezi ce includ inscripţii purtând numele său şi câteva statui deosebite ce-l înfăţişează îmbrăţişat de Hathor şi alte zeiţe. Dar toate acestea atestă că Menkara a construit structurile auxiliare, asociindu-se singur cu piramida – nu că ar fi construit-o el. Anunnakii, în mod logic, aveau nevoie numai de piramide, nu şi de temple în care să se venereze ei înşişi. Numai un faraon avea nevoie de un templu funerar şi un templu mortuar şi de celelalte structuri asociate cu călătoria sa spre viaţa de apoi.

În interiorul celei de-a treia piramide nu se află nici o inscripţie, nici o statuie, nici un zid decorat. Numai precizie austeră. Singura mărturie care se pretindea că există s-a dovedit un blut: fragmentul de sarcofag de lemn cu numele lui Menkara pe el era cu două mii de ani mai „tânăr", iar „mumia" era din epoca creştină. Nu există absolut nimic care să sprijine teoria că Menkara – sau orice alt faraon – ar avea vreo legătură cu construirea piramidei.

A doua piramidă este de asemenea goală. Statui purtând cartuşe (rame ovale în interiorul cărora era înscris numele unui rege) cu Chefra au fost descoperite doar în templele din apropie-

rea piramidei. Dar nici aici nu există vreo indicație că el ar fi construit-o.

Dar Khufu?

Cu o singură excepție, *pe care o vom demonstra ca un fals proverbial*, singura susținere că el a construit Marea Piramidă vine de la Herodot (și, pe baza lui, de la istoricii romani). Herodot îl descrie ca pe un conducător ce și-a chinuit poporul vreme de treizeci de ani pentru a construi piramida. Totuși, după celelalte surse, Khufu a domnit numai douăzeci și trei de ani. Dacă era un constructor atât de mare, cu meseriași de frunte și arhitecți geniali, unde sunt statuile sale, unde sunt celelalte monumente?

Nu există. Din această absență se pare că el nu era un ctitor de seamă. Însă a avut o idee genială: credința noastră este că, văzând piramidele prăbușite de la Maidun, piramida înclinată a lui Sneferu, i-a venit o idee. Acolo, la Gizeh, se aflau piramidele perfecte. N-ar putea să le ceară zeilor permisiunea de a atașa la una din ele templul său funerar necesar pentru călătoria spre Viața de Apoi? Nu se aducea nici o atingere sanctității piramidei: toate templele se aflau lângă ea, aproape însă fără măcar să o atingă. Așa a ajuns Marea Piramidă să fie cunoscută ca piramida lui Khufu.

Succesorul lui Khufu, Radedef, a respins ideea tatălui său și a preferat să-și ridice propria piramidă, asemenea lui Sneferu. Dar de ce s-a dus la nord de Giza și nu și-a construit-o lângă a tatălui său? Explicația este foarte simplă: promontoriul de la Gizeh era deja ocupat de cele trei vechi piramide și de structurile-anexă ridicate de tatăl său...

Văzând eșecul lui Radedef, următorul faraon a preferat soluția lui Khufu. Când a sosit vremea să aibă nevoie de o piramidă, nu a văzut nici un inconvenient în a-și apropria următoarea piramidă liberă, înconjurând-o de temple și sateliți. Menkara, succesorul său, s-a legat și el de ultima piramidă rămasă liberă.

Când piramidele gata făcute s-au ocupat, faraonii care au urmat n-au avut altă soluție decât să și le construiască singuri...

Ca și cei dinaintea lor, eforturile s-au soldat cu eșecuri sau imitații nereușite ale modelelor.

La prima vedere, teoria conform căreia Khufu, ca și ceilalți doi, n-are nimic de-a face cu piramidele asociate cu ei pare prea îndrăzneață. Nu este așa. Ca dovadă îl vom aduce pe Khufu însuși.

Problema dacă faraonul Khufu a construit sau nu Marea Piramidă i-a frământat pe specialiști de un secol și un sfert încoace, de la descoperirea singurului *obiect* care îl menționează pe Khufu în legătură cu piramida. Surprinzător, însă, se afirmă că nu a construit-o: *exista deja la vremea când a început el domnia!*

Dovada este o stelă de calcar (Fig. 141) care a fost descoperită de Auguste Mariette în anii '50 ai secolului trecut în ruinele templului lui Isis, aproape de Marea Piramidă. Inscripția este un monument autolaudativ al lui Khufu, ridicat pentru a comemora restaurarea de către el a templului lui Isis și a imaginilor și emblemelor zeilor aflate în templu. Versul de început îl identifică pe Khufu fără nici un dubiu prin cartușul său:

Ankh Hor Mezdau Suten-bat Khufu tu ankh
Trăiască Horus Mezdau (lui) Rege (al) Khufu, îi e
Egiptului Superior și Inferior dată viață!

După introducerea obișnuită, urmează declarația explozivă:

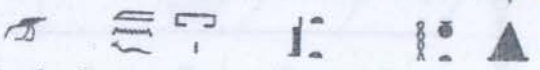

El a fondat Casa lui Isis, Stăpâna Piramidelor

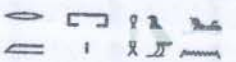

lângă Casa Sfinxului.

Conform acestei inscripții de pe stelă (aflată la muzeul din Cairo), Marea Piramidă era deja acolo la intrarea în scenă a lui Khufu.

Stăpâna ei era zeița Isis – aparținea acestei zeițe, nu lui Khufu. Mai mult, și Sfinxul – care a fost atribuit lui Chefra, care

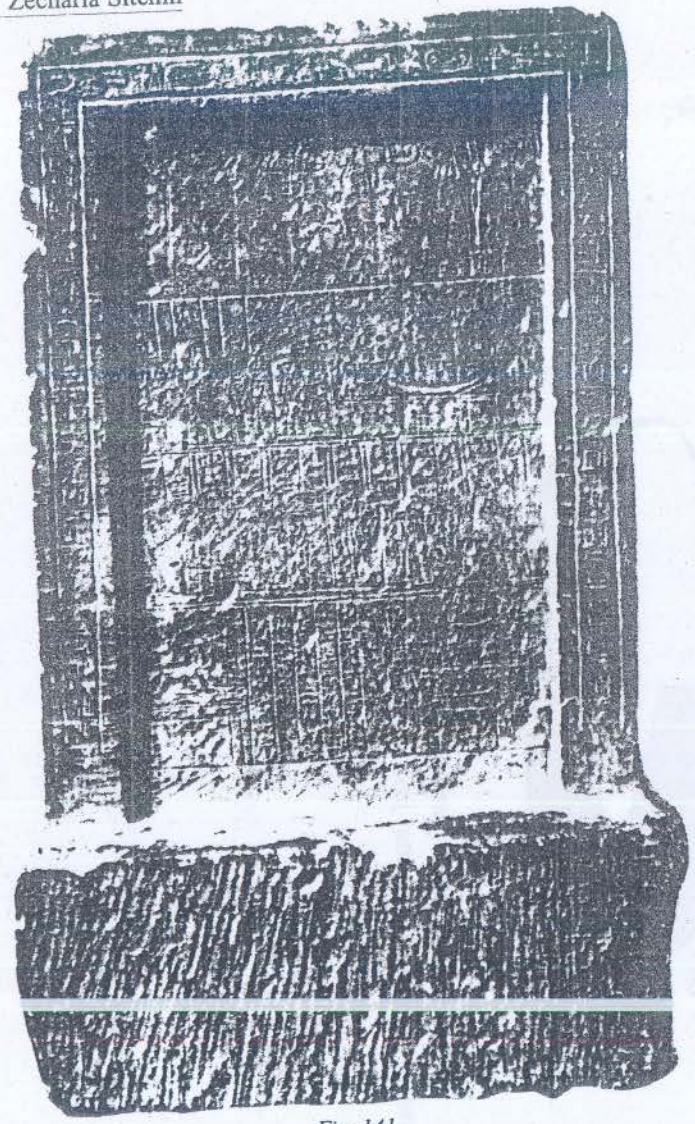

Fig. 141

l-ar fi construit împreună cu a doua piramidă – era deja la locul lui. Continuarea inscripției localizează sfinxul cu acuratețe și consemnează faptul că o parte din el a fost deteriorată de trăsnet – deteriorare vizibilă și astăzi.

Khufu afirmă în continuare că a construit o piramidă pentru prințesa Henutsen „lângă templul zeiței". Arheologii au găsit dovezi independente că cea mai sudică dintre cele trei mici piramide ce flanchează Marea Piramidă – cea mai apropiată de templul lui Isis – era dedicată lui Henutsen, o soție a lui Khufu. Totul în inscripție se potrivește cu faptele cunoscute. Însă singura piramidă pe care pretinde că a construit-o Khufu este cea mică a prințesei. Marea Piramidă era deja acolo, ca și Sfinxul (ca și celelalte două, prin extensie).

Teoria noastră este întărită dacă citim mai departe inscripția, care numește Marea Piramidă „Muntele vestic al lui Hathor":

Trăiască Horus Mezdau.
Regelui Egiptului Superior și Inferior, Khufu,
Viața i-a fost dată.
Pentru mama sa Isis, Divina Mamă,
Stăpâna „Muntelui vestic al lui Hathor",
A făcut această inscripție.
I-a dat o nouă ofrandă sfântă.
I-a construit un templu de piatră
Și a reînnoit zeii care se aflau acolo.

Hathor, să ne reamintim, era stăpâna peninsulei Sinai. Dacă cel mai înalt vârf al peninsulei era Muntele Estic, Marea Piramidă era Muntele Vestic – cei doi funcționând ca puncte de reper ale coridorului de aterizare.

Această stelă poartă toate semnele autenticității. Totuși, savanții la vremea descoperirii ei nu au fost în stare să accepte concluzia inevitabilă. Neîndrăznind să distrugă întreaga structură a piramidologiei, au proclamat această stelă *un fals.* – „o inscripție făcută mult după moartea lui Khufu" (ca să-l citățm pe Selim Hassan, *Excavations at Giza),* invocând numele acestuia pentru a sprijini pretențiile preoților locali".

James H. Breasted, a cărui *Ancient Records of Egypt* este opera de căpătâi în ceea ce privește inscripțiile egiptene, scria în 1906 că „referința la Sfinx și la templele de lângă el în vremea lui Khufu a făcut din acest monument un obiect de mare interes. Aceste referiri ar fi de cea mai mare importanță *dacă* monumentul ar fi contemporan cu Khufu, însă dovezile ortografice îl datează cu certitudine mult după aceea". Nu este de acord cu părerea lui Gaston Maspero, un egiptolog de frunte al epocii, că, deși posedă o ortografie ulterioară, stela este o copie a unui original autentic. În ciuda dubiilor, Breasted include stela printre monumentele dinastiei a patra. Iar Maspero, în cuprinzătoarea operă *The Dawn of Civilization* îi acceptă conținutul ca redând date reale din viața și activitățile lui Khufu.

De unde atunci reluctanța acceptării ei?

Stela a fost considerată un fals fiindcă cu numai un deceniu în urmă identificarea lui Khufu cu ctitorul Marii Piramide fusese stabilită definitiv. Dovezile hotărâtoare erau niște semne cu vopsea roșie descoperite în camerele sigilate de deasupra „Camerei regelui", care pot fi interpretate ca semne ale constructorilor făcute în al optsprezecelea an de domnie al lui Khufu (Fig. 142). Cum în aceste camere nu s-a intrat până la descoperirea lor în 1837, semnele trebuia să fie autentice și, dacă stela oferea informații contrare, însemna că ea este falsă.

Dar dacă analizăm circumstanțele descoperirii semnelor cu vopsea roșie și cercetăm cine au fost descoperitorii lor – o anchetă ce nu a mai fost făcută până acum – concluzia care transpare este clară: dacă există un fals, el a avut loc în A.D. 1837, iar falsificatorii nu erau „preoții locali" ci doi (sau trei) englezi fără scrupule...

Povestea începe cu sosirea în Egipt pe 29 decembrie 1835 a colonelului Richard Howard Vyse, „oaia neagră" a unei familii aristocratice engleze. La vremea respectivă, mulți ofițeri ai armatei regale se distinseseră ca „anticari", cum erau numiți arheologii pe vremea aceea, citind articole în fața distinselor societăți și primind aclamarea publicului. Dacă Vyse avusese așa ceva în minte

la sosirea în Egipt nu putem ști, cert este că, vizitând piramidele de la Gizeh, a fost prins de febra descoperirilor zilnice de către specialiști sau ne. A fost încântat în mod deosebit de poveștile și teoriile unui anume Giovanni Battista Caviglia, care căuta o cameră ascunsă în interiorul Marii Piramide.

În câteva zile, Vyse a fost de acord să-i ofere lui Caviglia fondurile necesare, dacă îl accepta în calitate de codescoperitor. Acesta a respins oferta, iar Vyse, ofensat, a plecat spre Beirut la sfârșitul lui februarie 1836, pentru a vizita Siria și Asia Minor.

Însă lunga călătorie nu i-a stins setea aprinsă în Egipt. În loc să se întoarcă în Anglia, el a revenit în Egipt în octombrie. La vizita precedentă se împrietenise cu un intermediar pe nume J.R. Hill, la vremea respectivă superintendent la o topitorie. Acum a

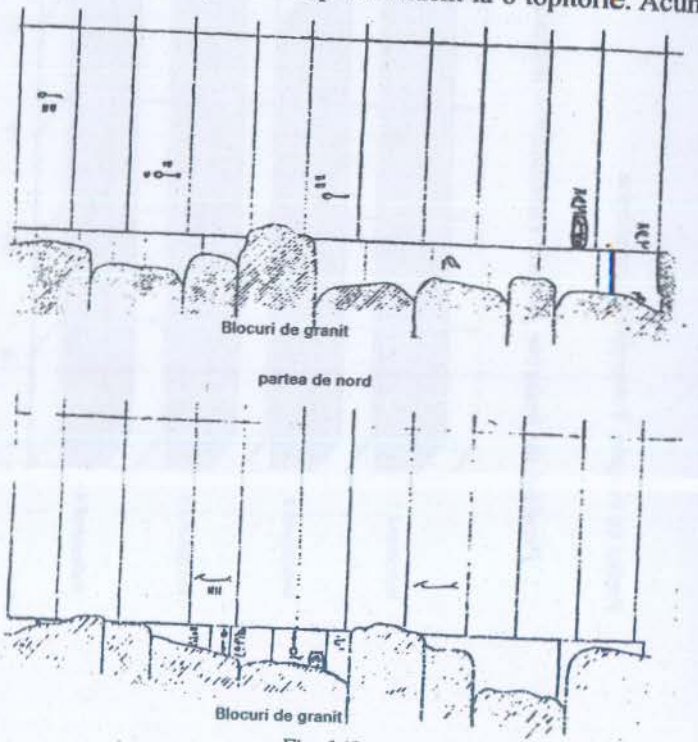

Fig. 142

fost prezentat unui anume „domn Sloane", care i-a șoptit că îi poate face rost de un *firman* – un decret de concesiune – de la guvernul egiptean pentru a căpăta drepturi unice de excavații la Gizeh. Astfel sfătuit, Vyse a mers la consulul britanic, col. Campbell, pentru documentele necesare. Spre marele său șoc, firmanul îi numea codescoperitori pe Sloane și Campbell și pe Caviglia ca supraveghetor al lucrărilor. Pe 2 noiembrie, dezamăgit, Vyse a plecat într-o călătorie în Egiptul Superior, după ce „am plătit subscripția mea de 200 dolari".

Așa cum afirmă el în *Operations Carried on at the Pyramids of Gizeh in 1837*, s-a întors pe 24 ianuarie 1837 „nerăbdător să văd ce progrese fuseseră făcute". Însă, în loc să caute camera ascunsă, Caviglia și oamenii săi dezgropau mumii din mormintele din jurul piramidelor. Furia lui Vyse s-a mai potolit numai când Caviglia a spus că are ceva să-i arate: înscrisuri ale constructorilor piramidei!

Excavațiile de la morminte scoseseră la iveală faptul că, uneori, constructorii marcau cu vopsea roșie pietrele care urmau să fie cioplite. Caviglia spunea că găsise astfel de însemnări la baza celei de-a doua piramide. Examinate cu atenție, ele s-au dovedit a fi numai dislocări naturale ale pietrei.

Dar Marea Piramidă? Caviglia cerceta acolo pentru a afla unde duc „conductele de aer" ce pornesc din „Camera regelui" și era mai convins ca oricând că există o cameră secretă undeva mai sus. Un astfel de compartiment, la care se ajungea de-a buşilea, fusese descoperit în 1765 de Nathaniel Davison (Fig. 143). Vyse a cerut ca lucrările să se concentreze acolo. A fost supărat să afle că ceilalți doi erau mai interesați de mumii, care la vremea respectivă erau cerute de orice muzeu. Caviglia mersese până acolo încât pusese unui mormânt descoperit numele de „mormântul lui Campbell".

Hotărât să preia el comanda, Vyse a venit de la Cairo la piramide: „Normal că voiam să fac și eu niște descoperiri înainte de a mă întoarce în Anglia", a admis el în jurnalul său pe 27 ia-

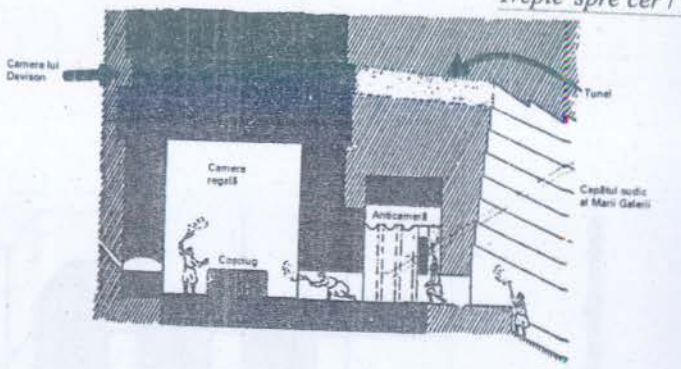

Fig. 143

nuarie 1837. Spre marea cheltuială a familiei sale, era plecat de acasă de mai bine de un an.

În săptămânile care au urmat, disputa sa cu Caviglia s-a ascuțit. Pe 11 februarie cei doi s-au certat violent. Pe 12, Caviglia a făcut două descoperiri importante în mormântul lui Campbell: un sarcofag inscripționat cu hieroglife și semne ale constructorilor pe pereții mormântului. Pe 13, Vyse l-a concediat pe Caviglia și i-a cerut să părăsească zona lucrărilor. Acesta s-a mai întors o singură dată, pe 15, pentru a-și ridica lucrurile. Ani după aceea, a lansat acuzații vehemente la adresa lui Vyse, pe care fanii acestora nu vor să le detalieze.

Era vorba de o dispută reală, sau Vyse s-a folosit de prilej pentru a scăpa de Caviglia?

S-a aflat apoi că Vyse intrase în secret în Marea Piramidă în noaptea de 12 februarie, însoțit de un anume John Perring – un inginer de la Ministerul lucrărilor publice și începător în materie de egiptologie – pe care Vyse îl cunoscuse prin intermediul lui Hill. Cei doi au examinat o crevasă enigmatică ce apăruse în blocul de granit de deasupra camerei lui Davison. Când s-a împins înăuntru o trestie, aceasta a trecut dincolo. În mod cert, acolo se afla un spațiu gol.

Ce planuri și-au făcut cei doi în acea noapte? Nu putem decât ghici din desfășurarea ulterioară a evenimentelor. Căci Vyse l-a destituit pe Caviglia și l-a angajat pe Perring. În jurnalul său, Vyse nota: „M-am decis să continuu săpăturile în ta-

vanul camerei lui Davison, unde cred că voi găsi un apartament sepulcral". În timp ce Vyse cheltuia din ce în ce mai mulți bani cu cercetările sale, diverse personalități au venit să inspecteze mormântul lui Campbell. Vyse nu prea avea ce să le arate în interiorul piramidei. Frustrat, Vyse a cerut oamenilor săi să cerceteze Sfinxul, fără rezultat. Așa că și-a concentrat din nou atenția pe camera ascunsă.

Pe la mijlocul lui martie, Vyse s-a confruntat cu o nouă problemă: alte proiecte îi atrăgeau pe oamenii săi. A dublat salariile acestora, dacă lucrau zi și noapte. Își dădea seama că nu mai avea timp. Disperat, Vyse a renunțat la orice precauție și a început să folosească explozibili, pentru a-și face astfel loc prin blocurile care îi blocau trecerea.

Pe 27 martie, muncitorii au reușit să taie o mică intrare prin blocurile de granit. Ilogic, Vyse l-a concediat pe șeful acestora, un anume Paolo. A doua zi, Vyse nota: „Am introdus o lumânare prin intrare și am fost emoționat să descopăr că acolo se afla o cameră de o construcție asemănătoare cu cea de sub ea." Descoperise camera ascunsă! (Fig. 144).

Folosind praf de pușcă pentru a lărgi intrarea, Vyse a pătruns înăuntru pe 30 martie – însoțit de dl Hill. Au examinat-o cu atenție. Era închisă ermetic, fără nici o deschizătură. Podeaua

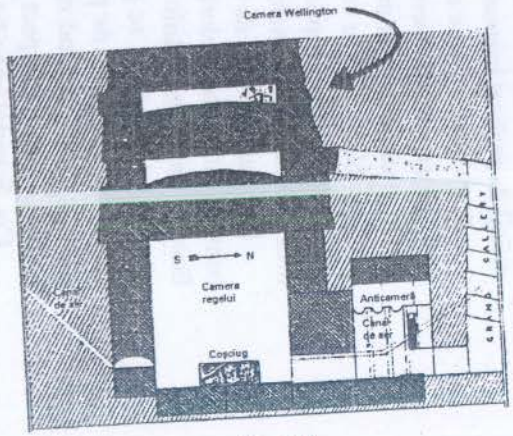

Fig. 144

era formată din latura neprelucrată a blocului de granit care constituia acoperișul camerei lui Davison. „Peste tot era depus un praf negru, care marca urmele de pași." Natura acestui praf („care avea o oarecare înălțime") nu a fost explicată. „Tavanul era lustruit cu grijă și avea cele mai fine îmbinări." Era clar, nu se mai intrase niciodată în această cameră. Însă nu conținea nici sarcofag, nici vreo comoară. Era complet goală.

Vyse a ordonat lărgirea intrării și l-a anunțat pe consul că a numit noul compartiment „camera Wellington". Seara, „au sosit dl Perring și dl Mash, cu care am mers înăuntru și am făcut diferite măsurători și astfel *am descoperit semnele*". Cât noroc!

Erau asemănătoare cu semnele descoperite în mormântul de lângă piramidă. Într-un fel sau altul, Vyse și Hill nu le observaseră când examinaseră cu atenție camera prima dată. Însă însoțiți de Perring și Mash – un inginer civil prezent la invitația lui Perring – au fost patru martori la descoperirea unică.

Faptul că această încăpere era identică cu camera lui Davison a dus la presupunerea că ar mai exista o cameră deasupra ei. Fără a da vreun motiv, Vyse l-a demis pe celălalt maistru rămas, numit Giachino. Pe 14 aprilie, consulii britanic și austriac au vizitat situl. Au cerut să se facă niște copii după semnele constructorilor. Vyse i-a pus pe Perring și Mash la treabă – însă le-a cerut să înceapă cu cele din mormântul lui Campbell. Cele din Marea Piramidă puteau să mai aștepte.

Folosind fără jenă praf de pușcă, a intrat în compartimentul de deasupra camerei Wellington (numit în onoarea lordului Nelson) pe 25 aprilie. Era la fel de goală ca și celelalte, cu podeaua acoperită cu misteriosul praf negru. Vyse a relatat că a descoperit „câteva semne făcute cu roșu, mai ales pe zidul vestic". Tot timpul Hill intra și ieșea din camerele nou-descoperite, pentru a înscrie în ele (cum?) numele lui Wellington și Nelson. Pe douăzeci și șapte, Hill – nu Perring sau Mash – a copiat semnele. Vyse reproduce în cartea sa numai pe cele din camera lui Nelson, nu și pe cele din camera Wellington (Fig. 145a).

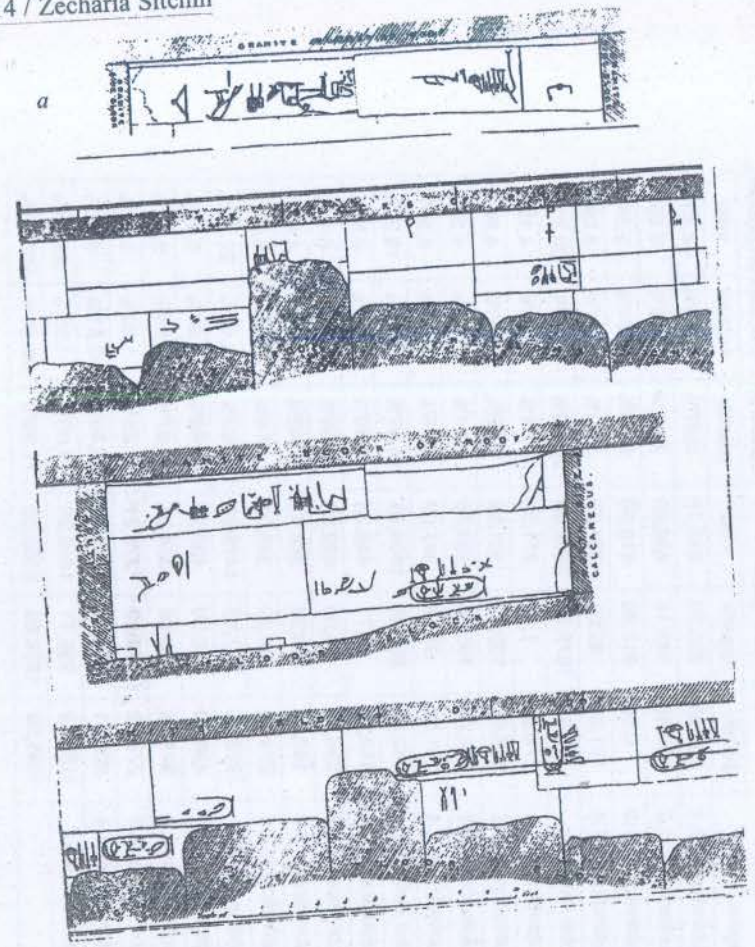

Fig. 145

Pe șapte mai au intrat în același mod într-o altă încăpere deasupra celei a lui Nelson, pe care Vyse a numit-o temporar după Lady Arbuthnot. Jurnalul nu face nici o mențiune despre semne, deși au fost găsite ulterior o mulțime. Ceea ce era uimitor la acestea era că ele conțineau cartușe – ceea ce nu putea însemna decât nume regale (Fig. 145b). Descoperise Vyse numele faraonului care construise piramida?

Pe 18 mai, un anume dr. Walni „a cerut o copie după semnele descoperite, pentru a fi trimise dlui Rosellini", un egiptolog specializat în descifrarea numelor regale. Vyse a refuzat cererea categoric.

A doua zi, în compania lordului Arbuthnot, a unui anume Brethel și domn Raven, Vyse a intrat în camera Lady Arburthnot și cei patru au comparat „desenele dlui Hill cu cele din Marea Piramidă, semnând apoi pentru acuratețea acestora". Curând, s-a pătruns și în ultima cameră, în care s-a găsit de asemenea un cartuș regal. Vyse a plecat apoi la Cairo și a înmânat copiile autentificate ale inscripțiilor, pentru a fi trimise la Londra.

Treaba lui era terminată: găsise camere necunoscute și dovedise identitatea constructorului Marii Piramide, fiindcă printre cartușele găsite se afla unul pe care era scris *Kh-u-f-u* .

Pe această descoperire se bazează și acum manualele.

Impactul descoperirilor lui Vyse a fost imens și acceptarea lor asigurată, după ce a reușit să obțină confirmarea de la experții British Museum.

Când anume au ajuns copiile făcute de Hill la British Museum și când anume a sosit analiza lor la Vyse nu se știe. Însă opinia muzeului (exprimată de expertul Samuel Birch) constituie partea centrală a însemnării din 27 mai 1837. În ea specialistul confirma că numele de pe cartuș poate fi citit și ca *khufu*. Deci, așa cum scrisese Herodot, Cheops era constructorul Marii Piramide.

Însă în entuziasmul care a urmat, nu s-a acordat prea mare atenție multelor îndoieli exprimate de muzeu. Printre ele se află și indiciul care ne-a condus la demascarea impusturii: greșeala de începător a falsificatorului.

De la bun început Birch a fost încurcat de ortografia multora dintre semne. „Simbolurile trasate în roșu de sculptor sau constructor par a fi semne ale ziditorilor", observă el în paragraful de început. Apoi urmează: „Cu toate că nu sunt foarte lizibile, fiindcă au fost scrise cu caractere semihieratice sau hieroglife liniare, ele conțin câteva puncte de un interes deosebit..."

Ceea ce l-a nedumerit pe Birch era că semnele care datau de la începutul celei de-a patra dinastii au fost făcute cu scrisul care avea să apară cu un secol mai târziu. La început sub formă de pictograme – „desene scrise" –, scrierea hieroglifică necesita un talent deosebit şi antrenament, astfel că, în timp, în tranzacţiile comerciale a început să fie utilizat un scris simplificat, mai liniar, cel numit mai devreme hieratic. Simbolurile hieroglifice descoperite de Vyse aparţineau unei perioade ulterioare. Erau de asemenea şi foarte indistincte, Birch întâmpinând multe dificultăţi în a le citi: „Semnificaţia hieroglifelor de dinaintea prenomenului, în acelaşi scris liniar ca al cartuşului, sunt dificil de interpretat... Simbolurile care urmează numelui nu sunt nici ele foarte clare." Multe dintre ele păreau scrise „hieratic" – dintr-o perioadă şi mai ulterioară decât scrisul semihieratic. Unele simboluri erau neobişnuite, nemaiapărând şi în alte inscripţii din Egipt: „Cartuşul lui Suphis (Cheops), este urmat de un semn hieroglific căruia este greu să-i găseşti o paralelă." Alte simboluri erau „la fel de dificil de interpretat".

Birch a fost uimit şi de „o secvenţă curioasă de simboluri" din camera cea mai de sus (numită de Vyse „camera Campbell"). Acolo, simbolul hieroglific pentru „bun, graţios" era utilizat ca numeral – uzaj niciodată întâlnit înainte ori după. Aceste numerale ar fi trebuit să însemne „al optsprezecelea an" (al domniei lui Khufu).

Nu mai puţin nedumiritoare erau simbolurile de după cartuş „scrise în acelaşi mod liniar ca şi acesta". Birch a presupus că este vorba de un titlu regal, de tipul „cel mai mare din Egipt: Superior şi Inferior". Singura paralelă pe care a putut-o găsi a fost cea „a unui titlu ce apare pe mormântul reginei Amasis" din perioada saitică. Nu a mai menţionat că Amais domnise în secolul şase î.Ch, cu peste două mii de ani mai târziu decât Khufu!

Cel care măzgălise semnele descoperite de Vyse utilizase deci scrisuri din perioade diferite, nici una din ele însă nefiind cea a lui Khufu, ci toate din perioade ulterioare. De asemenea, cel care le scrisese nu era deloc familiarizat cu asta: multe hieroglife sunt fie neclare, fie incomplete, fie greşit plasate, greşit utilizate sau complet necunoscute.

(Analizând inscripţiile un an mai târziu, reputatul egiptolog german Carl Richard Lepsius a fost şi el uluit că inscripţiile „au fost trasate cu vopsea roşie în manieră cursivă, încât par semne hieratice". Unele dintre hieroglife sunt total necunoscute „şi nu pot să le explic".)

Întorcându-ne la principalul subiect pentru care i se ceruse opinia lui Birch, numele faraonului, acesta a aruncat bomba: nu era un singur nume, ci două!

Era posibil ca doi regi să construiască aceeaşi piramidă? Şi dacă da, cine erau ei?

Cele două nume regale ce apar în inscripţii nu erau necunoscute: „Ele fuseseră deja găsite în mormintele funcţionarilor acelei dinastii", adică a patra, ai cărei faraoni se consideră că au construit piramida. Un cartuş (146a) a fost citit *Saufou* ori *Shoufou;* celălalt (146b) includea berbecul, simbol al zeului Khnum, şi însemna *Senekhuf* sau *Seneshoufou.*

Birch notează că „un cartuş similar cu cel care apare prima dată în camera lui Wellington fusese publicat de Wilkinson, *Mater. Hieroglyph, Plate of Unplaced Kings E*, precum şi de Rosellini, *tom. 1. tav. 1,3*, care citeşte componentele sale fonetice ca «Seneshufo», despre care nume Wilkinson presupune că înseamnă «fratele lui Suphis»".

Că un faraon continuă piramida începută de predecesorul său este un fapt acceptat de egiptologi, vezi cazul Maidun. Să fie asta explicaţia a două cartuşe de regi în aceeaşi piramidă? Poate, însă nu în cazul nostru.

Această imposibilitate vine din locul unde au fost plasate cele două cartuşe (Fig. 147). Cartuşul care se presupune că aparţinea piramidei, cel al lui Khufu/Cheops, a fost găsit în camera de sus, cea numită a lui Campbell. Celălalt cartuş (citit astăzi *Khnem-khuf)* apare în camera Wellington şi lady Arburthnot (nici un cartuş nu se află în camera lui Nelson). Cu alte cuvinte, camerele mai de jos poartă numele faraonului care a domnit după

cel care are cartușul în camera de sus! Cum o piramidă nu poate fi construită decât de la bază în sus, rezultă că Cheops, care a domnit înaintea lui Chefren, a terminat o piramidă începută de succesorul său! Ceea ce e evident imposibil.

Considerând că este posibil ca cele două nume să fie ale regilor numiți de listele egiptene Suphis I (Cheops) și Suphis II (Chefren), Birch a încercat să rezolve situația lansând ipoteza că amândouă numele aprțineau lui Cheops – unul fiind numele său real, celălalt „prenomenul". Însă concluzia lui finală a fost că „prezența acestui al doilea nume reprezintă cea mai stânjenitoare problemă dintre toate cele pe care le implică aceste inscripții.

Problema celui de-al doilea nume a rămas nerezolvată până la expediția de cercetare a unuia dintre cei mai de frunte egiptologi englezi, Flinders Petrie, care a petrecut luni întregi cercetând piramida. „Cea mai simplă soluție este să consideri că acest rege (Khnem-Khuf) este identic cu Khufu", a spus Petrie în *The Pyramids and Temples of Gizeh,* oferind însă multe argumente enunțate de majoritatea egiptologilor împotriva acestei teorii. Din motive nespuse, arată Petrie, cele două nume aparțin la doi regi diferiți. De ce apar ele în Marea Piramidă în locurile care apar? Petrie crede că singura soluție ar fi ca cei doi să fi fost coregenți, domnind împreună.

Cum nu au fost descoperite argumente în favoarea ipotezei lui Petrie, Gaston Maspero scria la un secol de la descoperirea lui Vyse că „existența celor două cartușe în același monument a cauzat multe încurcături egiptologilor" *(The Dawn of Civilization).* Problema creează și acum încurcături.

Dar soluția există, credem noi, dacă încetăm să mai atribuim semnele constructorilor antici și analizăm faptele.

Piramidele de la Gizeh sunt unice, printre multe alte caracteristici, și prin absența totală a inscripțiilor de orice fel – cu extraordinara excepție a celor descoperite de Vyse. Dacă constructorii nu s-au jenat să facă însemne în blocurile de piatră ascunse în compartimentele de deasupra „Camerei regelui", de

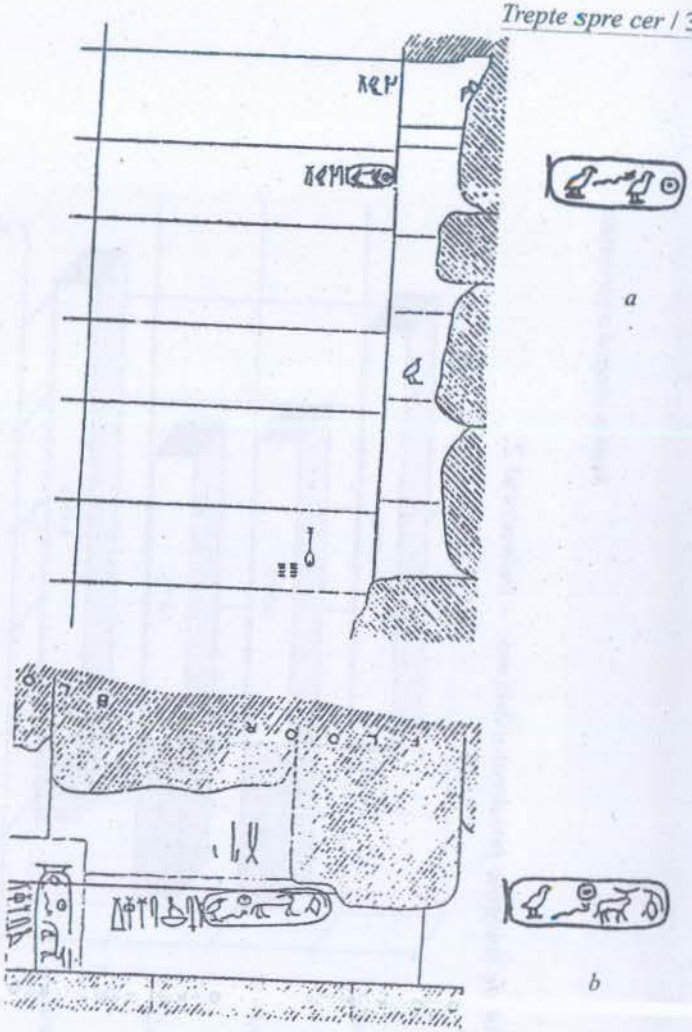

Fig. 146

ce nu există nici o astfel de inscripție în camera descoperită de Davison în 1765 – ci numai în cele descoperite de Vyse?

Pe lângă semnele descoperite de Vyse, au fost găsite și alte inscripții ale constructorilor în diferite compartimente – linii de poziționare și săgeți. Toate au fost desenate așa cum ar fi de așteptat, cu partea corectă în sus, fiindcă atunci când au fost dese-

nate, încăperile nu aveau încă tavan: constructorii puteau sta în picioare și desena semnele fără a fi stânjeniți. Dar toate inscripțiile – desenate peste sau în jurul semnelor constructorilor (Fig. 145) sunt fie *invers*, fie verticale – de parcă cel care le făcuse n-ar fi avut spațiu suficient și a trebuit să se aplece sau să se ghemuiască (înălțimea încăperilor variază de la un picior și patru inci la patru picioare în camera lady Arbuthnot, de la două picioare și doi inci la trei picioare și opt inci în camera Wellington).

Cartușele și titlurile regale mâzgălite pe pereți sunt imprecise, primitive și prea mari. Majoritatea cartușelor au două picioare jumătate până la trei picioare lungime și un picior lățime, ocupând cea mai mare parte a blocului de piatră, de parcă cel care le scria avea nevoie de orice fărâmă de spațiu. Sunt astfel în contrast cu precizia și delicatețea și perfectul simț al proporțiilor prezente în scrisul antic veritabil, după cum reiese și din adevăratele semne ale constructorilor găsite în aceleași compartimente.

Cu excepția câtorva mâzgăliturі în colțul zidului estic al camerei lui Wellington, nu au mai fost găsite inscripții pe zidurile estice ale celorlalte camere, nici alte simboluri (altele decât simbolurile originale ale constructorilor), cu excepția câtorva linii și a conturului parțial al unei păsări descoperite în camera Campbell.

Este ciudat, mai ales dacă se ia în considerare faptul că Vyse a pătruns în camere prin zidurile estice. De parcă vechii constructori ar fi știut asta și astfel nu au mai făcut nici un semn, decât pe zidurile care vor rămâne intacte? Nu sugerează acest lucru că mâzgălitorul a preferat să scrie pe pereții rămași întregi și nu pe cel deteriorat?

Cu alte cuvinte, nu este rezolvată problema noastră dacă admitem că inscripțiile nu datează din antichitate, ci au fost făcute *după* ce Vyse a intrat înăuntru?

Atmosfera care a înconjurat operațiunile lui Vyse este cel mai bine descrisă de însuși colonelul. Peste tot în jurul piramidelor se făceau mari descoperiri, însă nu și în ele. Mormântul lui Campbell descoperit de detestatul Caviglia era plin nu numai cu

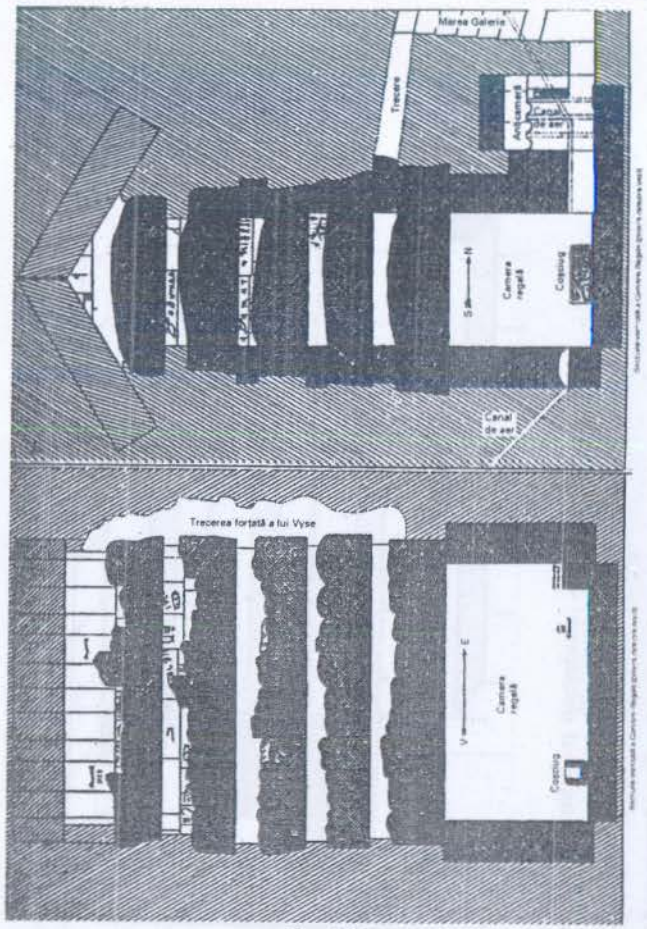

Fig. 147

obiecte și mumii, ci și cu inscripții. Vyse devenise disperat să facă și el o descoperire. În cele din urmă a dat peste camerele până atunci necunoscute, însă ele nu erau decât copii ale alteia descoperită mai înainte (a lui Davison) și erau complet goale. Pentru ce să fie onorat, pentru ce să fie amintit?

Știm din cronica sa că îl trimitea în fiecare zi pe Hill să inscripționeze camerele cu numele ducelui de Wellington și ale amiralului Nelson, învingătorii lui Napoleon. Credem noi că noaptea Hill a inscripționat piramida și cu numele „constructorului ei".

„Cele două nume regale, a arătat Birch, au fost descoperite deja în mormintele funcționarilor din a patra dinastie sub care fuseseră construite aceste piramide." Artizanii faraonului cunoșteau cu siguranță numele corect al acestuia. Însă în anii treizeci ai secolului trecut egiptologia era încă în fragedă pruncie și nimeni nu știa cu certitudine care era semnul corect al faraonului numit de Herodot Cheops.

Așa încât Hill – probabil singur și mai mult ca sigur că noaptea – a intrat în nou-descoperitele încăperi. Utilizând vopsea roșie, la lumina torțelor, aplecat sau ghemuit, s-a chinuit să copieze hieroglifele dintr-o sursă oarecare. Și a copiat semnele care i s-au părut lui adecvate. Însă în camera Wellington și în cea a lady Arbuthnot a scris numele nepotrivit.

Cu inscripții ale numelor regilor din a patra dinastie apărând la tot pasul în mormintele din jurul piramidelor, de unde să știe Hill care era cel corect? Necunoscător al scrisului hieroglific, trebuie să fi luat cu el o carte de unde să copieze simbolurile. Singura carte menționată în mod repetat de Vyse în jurnalul său este cea a lui sir John Gardner Wilkinson, *Materia Hyerogliphica*. Așa cum spune în pagina de gardă, dorea să-l familiarizeze pe cititor cu Pantheonul egiptean și cu succesiunea faraonilor din cele mai vechi timpuri până la cucerirea lui Alexandru. Publicată în 1828 – cu nouă ani înainte de asaltul lui Vyse împotriva piramidelor – era cartea de căpătâi a egiptologilor britanici.

Birch declara în raportul său că un „cartuș similar... a fost publicat de Wilkinson în *Mater. Hieroglyph.*". Avem deci în mod clar sursa cea mai probabilă a cartușului înscris de Hill în prima cameră (Wellington) descoperită de Vyse (Fig. 148b).

Cercetând cartea lui Wilkinson ni se face milă de Vyse și Hill: textul și prezentarea sunt dezorganizate, plăcile care reproduc cartușele sunt mici, prost copiate și prost tipărite. Wilkinson nu era sigur nu numai în ceea ce privește citirea numelor regale, ci și a manierei în care inscripțiile trebuie transcrise în scrisul liniar. Cea mai acută problemă se referă la semnul discului, care pe monumente apare fie ca solid ●, fie ca sferă, ○, iar în scrisul

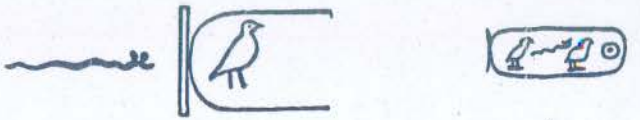

a *b*

Fig. 148

liniar ca un cerc cu un punct înăuntru ⊙. În cartea sa transcrie numele regale când cu un disc solid, când printr-un cerc cu un punct înăuntru.

Hill a urmat indicațiile lui Wilkinson. Însă toate cartușele aparțineau familiei *Khnum*. Temporal, se pare că până pe 7 mai fusese înscris numai cartușul „berbec". Apoi, pe 27 mai, când s-a intrat în camera lui Campbell, a fost găsit cartușul cu pricina, însemnând *Kh-u-f-u*. Cum se explică miracolul?

Un indiciu este ascuns într-o însemnare din jurnalul lui Vyse, dedicată faptului „că nu a fost găsită nici o inscripție" în piramidă. Vyse notează însă o excepție: „O parte a cartușului lui Suphis, gravat pe o cărămidă maron, de șase pe patru inci. Fragmentul a fost scos dintr-o colină din partea nordică pe 2 iunie." Vyse reproduce o schiță a fragmentului (Fig. 148a).

De unde știa Vyse că aceasta era o parte din cartușul lui Suphis – chiar înainte de confirmarea de la British Museum? El vrea să ne convingă că este din cauză că îl descoperise mai devreme (Fig. 148b) în camera lui Campbell.

Aici apar suspiciunile. Vyse susține că piatra cu cartușul parțial a lui Khufu a fost descoperită pe *2 iunie*. Însă intrarea în jurnal este datată *9 mai!* Manipularea datelor trebuie să ne facă să credem că acel cartuș parțial descoperit în afara piramidei se corobora cu cel descoperit anterior în piramidă. Dar datele sugerează că situația e invers: Vyse realizase pe 9 mai – cu optsprezece zile *înainte* de descoperirea camerei lui Campbell – cum trebuie să arate cartușul. Într-un fel sau altul, el și Hill și-au dat seama că greșiseră numele lui Cheops.

Această descoperire explică naveta zilnică la Cairo, într-un moment când prezența lor era necesară la piramide. Credem că „bomba" explodată o reprezintă o altă carte a lui Wilkinson,

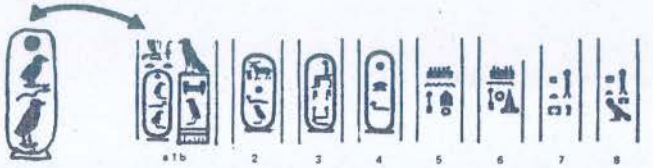

1. a, b – numele lui Shufu sau Suphis
2. Numba-Khufu sau Chembes
3. Assekaf sau Shepeskaf
4. Shafra, Khafra sau Kephren
5, 6. numele lui Memphis
7, 8. Memphis sau Ptah

(De pe pietrele de lângă piramide)

Fig. 149

Manners and Customs of the Ancient Egyptians. Publicată la Londra mai devreme în anul acela (1837), ea a ajuns la Cairo în probabil acele zile tensionate. Și, de data aceasta tipărită și organizată mult mai bine, reproducea într-un capitol dedicat sculpturilor ambele cartușe cu „berbec" pe care Vyse-Hill le copiaseră – și unul nou, pe care Wilkinson îl citea „Shufu sau Suphis" (Fig. 149).

Noua prezentare a lui Wilkinson i-a șocat mai mult ca sigur pe Vyse și Hill, fiindcă acesta se răzgândise asupra cartușului (Nr. 2). Acum îl citea „Numba-khufu sau Chembes". Aceste nume, explica el, au fost găsite în piramidele din apropierea Marii Piramide. Cartușul 1a este cel care „înseamnă Suphis sau, cum era scris în hieroglife, Shufu sau Khufu, nume convertit cu ușurință în Suphis sau Cheops". Deci, *acesta* era numele corect care trebuia înscris!

Atunci al cui este cartușul nr. 2? Explicând dificultățile de identificare, Wilkinson admite că nu se poate decide „dacă aces-

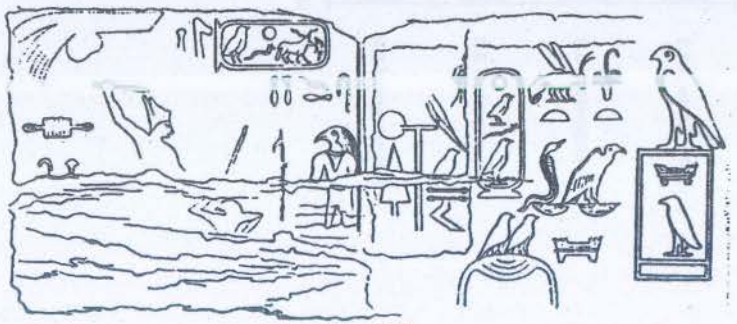

Fig. 150

te prime două nume sunt ale lui Suphis, sau cel de-al doilea este al ctitorului unei alte piramide".

Ce mai rămânea de făcut pentru Vyse și Hill? Wilkinson le-a dat un indiciu, pe care s-au grăbit să-l urmeze. Cele două nume, scria el, „apar și pe muntele Sinai".

Oarecum inadecvat – lucru comun în opera sa – Wilkinson se referea la inscripțiile descoperite nu pe muntele Sinai, ci în zona minelor de turcoaz din Sinai. Inscripțiile au devenit cunoscute în vremea aceea grație magnific ilustratului *Voyage de l'Arabie Pétrée* în care Léon de Laborde et Linat descria peninsula Sinai. Publicat în 1832, desenele includ reproduceri după monumentele și inscripțiile din zona minieră, Wadi Maghara. Acolo, faraon după faraon și-au înscris în piatră realizările obținute în apărarea minelor de nomazii asiatici. Una din inscripții (Fig. 150) include cele două cartușe de care vorbea Wilkinson.

Vyse și Hill n-au avut nici o problemă în a găsi un exemplar din lucrarea lui Laborde în Cairo, unde franceza e la ea acasă. Desenul părea să răspundă dubiilor lui Wilkinson: același faraon avea două nume, unul scris cu un berbec ca simbol, celălalt fără. Astfel, pe 9 mai, Vyse-Hill-Perring au aflat că mai trebuie făcut un cartuș și cum trebuia să arate el.

Când s-a intrat în camera lui Campbell pe 27 mai cei trei și-au zis probabil „Evrika" și astfel a apărut pe cel mai înalt zid (Fig. 146a) cartușul corect. Faima, dacă nu și averea, era asigurată pentru Vyse. Cât despre Hill, nu a rămas cu mâna goală.

Cum putem fi siguri că așa au stat lucrurile la mai bine de un secol si jumătate?

Foarte simplu. Fiindcă, asemenea tuturor falsificatorilor, Hill a făcut, ca cireașă pe tortul greșelilor sale, o gafă pe care nici un scrib antic n-avea cum s-o facă.

Așa cum s-a dovedit ulterior, ambele cărți-sursă *(Hieroglyphica* lui Wilkinson și *Voyage* de Laborde) conțineau erori. Încrezători, falsificatorii le-au inclus în inscripțiile lor.

Samuel Birch arată în raportul său că hieroglifa pentru *Kh* (prima consoană din numele lui Kh-u-f-u), care este ● (repre-

zentând o sită), „apare în lucrarea dlui Wilkinson nedistinctă de cea a discului solar". Hieroglifa *Kh* trebuia să apară în toate cartușele care au fost inscripționate în camerele de jos. *Însă niciodată nu a fost utilizat simbolul corect.* În locul consoanei *kh* a fost folosit pretutindeni semnul pentru discul solar. Cel care a făcut inscripția a făcut aceeași eroare ca și Wilkinson...

Când Vyse și Hill au făcut rost de cartea lui Laborde, nedumerirea lor trebuie să fi fost și mai mare. Reprezentările pe piatră reproduse de Laborde includ cele două cartușe, Kh-u-f-u la dreapta și Khnum-kh-u-f la stânga. În ambele situații, Laborde – care admite ignoranța sa în materie de hieroglife – redă semnul Kh ca un cerc gol O (vezi Fig. 150). (Simbolul *kh* a fost scris corect ●! în piatră, așa cum atestă toți specialiștii – vezi Lepsius *Denkmäler*, Kurt Sethe *Urkunden des Alten Reich* și *The Inscriptions of Sinai* de A.H. Gardiner și T.E. Peet. Laborde a făcut o altă greșeală: el a reprezentat ca inscripție a unui faraon, cu două nume regale, ceea ce de fapt sunt *două* inscripții alăturate, a doi faraoni diferiți, cu două tipuri de scris diferite, așa cum se vede în Fig. 151.

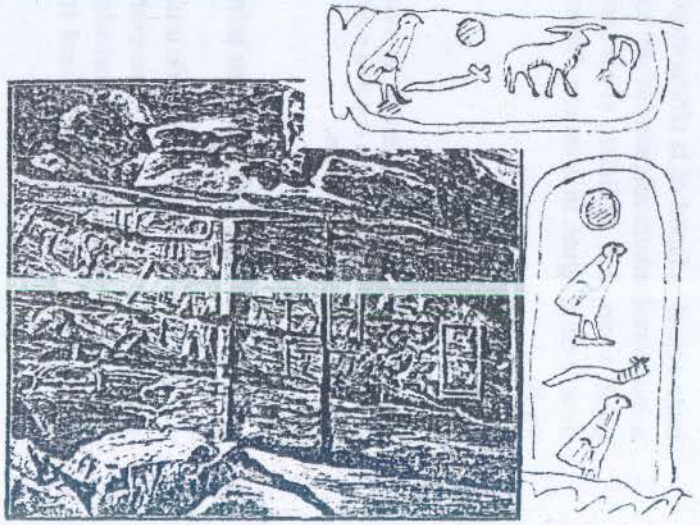

Fig. 151

Astfel reprezentarea lui i-a făcut pe Vyse și Hill să inscripționeze numele lui Khufu cu simbolul Discului solar (Fig. 146a). Însă acesta era simbolul hieroglific și sunetul fonetic RA, zeul suprem al Egiptului! Ei scriseseră nu *Khnem-Khuf*, ci *Khnem-Rauf*, nu *Khufu*, ci *Raufu*. Utilizaseră numele marelui zeu incorect și van. În Egiptul antic acest lucru era o blasfemie.

Era o eroare de neconceput pentru un scrib egiptean din vremea faraonilor. Așa cum monumente și inscripții atestă în mod clar, simbolul pentru *Ra* ⊙ și simbolul pentru *Kh* ● erau totdeauna corect utilizate – nu numai în inscripții diferite, ci și în aceeași inscripție.

Deci încurcarea lui *Ra* cu *Kh* este o eroare care nu avea cum să fie comisă în vremea faraonilor. Numai un străin de hieroglife, un străin de Khufu și un străin de copleșitoarea adorație a lui RA ar fi putut comite o eroare atât de gravă.

Adăugat la tot restul de erori comise, credem că aceasta demonstrează fără tăgadă că Vyse și ajutoarele sale, nu constructorii originali ai piramidelor, au scris inscripțiile din Marea Piramidă.

Dar, se poate întreba cineva, nu era nici un risc ca un vizitator neutru, cum ar fi consulul Angliei sau cel al Austriei să sesizeze că este vorba de inscripții proaspete și nu de unele antice? Răspunsul apare chiar în cartea unuia dintre cei implicați, Perring *(The Pyramids of Gizeh):* vopseaua utilizată în inscripțiile antice, scrie el, „era o compoziție de ocru numit de arabi *moghrah* care se mai folosește și astăzi". Nu numai că aceeași vopsea era disponibilă, ci și „modul de păstrare al acestei vopsele este atât de bun *încât este greu să distingi o inscripție făcută ieri de una de acum trei mii de ani*".

Măcar de cerneală erau siguri falsificatorii...

Erau Vyse și Hill – posibil cu consimțământul tacit al lui Perring – capabili moral de un asemenea fals?

Circumstanțele în care Vyse s-a lansat în aventurile sale, tratamentul aplicat lui Caviglia, cronologia evenimentelor, îndârjirea de a obține o descoperire majoră până când nu rămânea

fără timp și bani vorbesc despre un caracter capabil de așa ceva. Cât despre Hill – căruia Vyse îi mulțumește în neștire în prefață – faptul că era superintendent într-o topitorie de alamă când l-a întâlnit pe Vyse și după evenimente era proprietarul unui hotel în Cairo spune, credem, totul. Cât despre Perring, un inginer civil devenit egiptolog, hm, mai bine să lăsăm evenimentele să vorbească de la sine. Fiindcă, încurajată de succes, echipa lui Vyse a mai pus la cale o înșelăciune, dacă nu chiar două...

Tot timpul cât a lucrat la Marea Piramidă, Vyse a continuat cu inima îndoită lucrările începute de Caviglia la celelalte două piramide. Încurajat de faima câștigată, Vyse a decis să-și amâne întoarcerea în Anglia și să-și angajeze eforturile în descoperirea secretelor celorlalte piramide.

Cu excepția unor semne pe niște pietre, pe care însă savanții le-au considerat ca fiind din exteriorul și nu din interiorul celei de-a doua piramide, nu s-a mai găsit nimic important acolo. Însă în interiorul celei de-a treia piramide, eforturile sale au fost răsplătite. La sfârșitul lui iulie 1837 – așa cum am menționat mai devreme – oamenii săi au pătruns într-o cameră sepulcrală, găsind acolo un sarcofag minunat decorat, însă gol (Fig. 152). Inscripțiile arabe de pe pereți demonstrau că această piramidă fusese „foarte frecventată".

Și, totuși, în această piramidă atât de circulată, Vyse a reușit să găsească dovada constructorului ei, o reușită ce o egala pe cea anterioară.

Într-o cameră rectangulară pe care Vyse o numește „apartamentul cel mare", au fost găsiți munți de gunoaie alături de gratituri arabe. Vyse a ajuns la concluzia ca aceasta camera „era destinată probabil ceremoniilor funerare, ca cele de la Abou Simbel, Teba etc." Când gunoiul a fost curățat,

a fost descoperită cea mai mare parte a capacului sarcofagului... și, aproape de el, fragmente dintr-o cutie de mumie (inscripționată cu hieroglife, printre altele, cu cartușul lui Menkahre), împreună cu părți dintr-un schelet constând din coaste și vertebre, cu oasele de la picioare învelite într-o pânză gălbuie...

O bună parte din capac și din oase fuseseră însă aruncate o dată cu gunoiul.

Se pare deci că, din moment ce sarcofagul nu putea fi mutat, cutia de lemn ce conținea mumia fusese dusă în camera cealaltă pentru examinare.

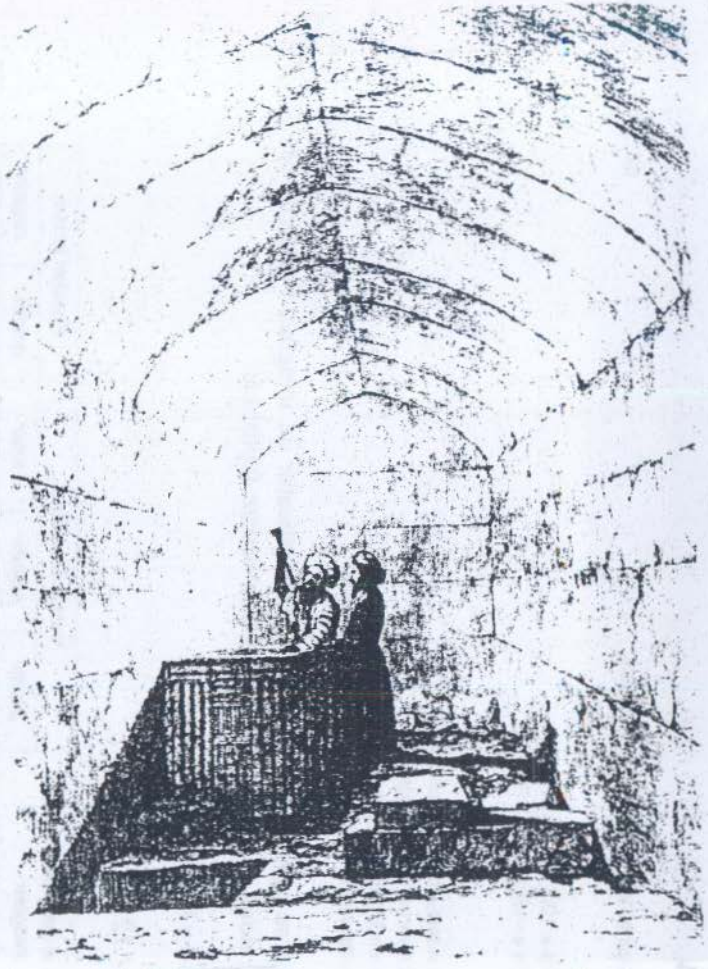

Fig. 152

Fig. 153

Acesta era deci scenariul intuit de Vyse: cu secole mai înainte, arabii pătrunseseră în camera sepulcrală. Au găsit sarcofagul şi i-au scos capacul. Înăuntru era o mumie în interiorul unui coşciug de lemn – mumia constructorului piramidei. Arabii le-au dus în camera cealaltă pentru a le examina. Aici găsise Vyse rămăşiţele şi un fragment de lemn (Fig. 153) pe care era inscripţionat cartuşul ce însemna „*Men-ka-ra*" – chiar Mikerinos de care vorbeşte Herodot. Dovedise identitatea constructorilor a două piramide!

Sarcofagul s-a pierdut în drum spre Anglia. Însă cutia mumiei şi oasele au ajuns în Anglia, unde Samuel Birch a reuşit să examineze inscripţia. Curând el şi-a declarat dubiile: „Mormântul lui Mycerinus", a spus el, „manifestă considerabile diferenţe de stil" faţă de monumentele dinastiei a patra. Wilkinson, pe de altă parte, a acceptat-o ca dovadă a identităţii constructorului celei de-a treia piramide, însă are dubii referitoare la mumia însăşi. Stofa în care era înfăşurată nu părea atât de veche. În 1883, Gaston Maspero a declarat şi el: „Această cutie de lemn nu aparţine dinastiei a patra", însă a pus-o pe seama unei restaurări făcute în dinastia a douăzecea. În 1892, Kurth Sethe a însumat majoritatea opiniilor, afirmând că „nu putea fi făcut decât după a douăzecea dinastie".

Aşa cum se ştie astăzi, nici cutia mumiei, nici oasele nu aparţineau înmormântării originale. În cuvintele lui I.E.S. Edwards *(The Pyramids of Egypt)*, „în camera sepulcrală, col. Vyse a găsit nişte oase şi capacul unui coşciug antropoid inscripţionat cu numele lui Mycerinus. Capacul, care acum se află la British Museum, nu ar fi putut fi făcut în vremea lui Mycerinus, fiindcă utilizează un model care nu a fost folosit decât în perioada saitică. Testele cu carbon radioactiv au arătat că scheletul aparţine începutului epocii creştine".

Negarea autenticităţii descoperirilor nu spune însă nimic despre ceea ce ne interesează pe noi. Dacă rămăşiţele nu erau ale unei înmormântări iniţiale, atunci aparţineau uneia abuzive. Însă în acest caz, ar fi aparţinut amândouă aceleiaşi perioade. Nu era cazul aici: cineva a luat o mumie dintr-un loc şi un coşciug din altă parte. Concluzia inevitabilă este că avem de-a face cu *o fraudă arheologică deliberată.*

Să fi fost oare numai o coincidenţă, să fi existat două îngropări abuzive? Este îndoielnic, dat fiind că coşciugul poartă cartuşul lui Men-ka-ra. Acest cartuş a fost găsit pe statuile şi templele din afara piramidei, însă nu şi înăuntru şi este probabil că fusese găsit în împrejurimi. Atribuirea coşciugului unei perioade ulterioare se datorează nu numai modelului, ci şi faptului că pe el este inscripţionată o rugă către Osiris din *Cartea Morţilor*. Asemănarea cu cele din dinastia a patra a fost considerată remarcabilă, păcălindu-l pe Birch. Cu toate acestea, nu putea fi vorba de o restaurare în timpul dinastiei a douăzeci şi şasea. Din listele regilor ştim că al optulea faraon al dinastiei se numea Men-ka-ra şi-şi scria numele într-un mod similar.

Este clar că cineva a găsit coşciugul în apropierea piramidei. Importanţa lui a fost realizată imediat, fiindcă – aşa cum spune Vyse însuşi – găsise luna precedentă numele lui Men-ka-ra scris cu vopsea roşie pe acoperişul piramidei din mijloc din grupul celor trei piramide mici, la sud de a treia piramidă. Probabil că asta le-a dat ideea să-l „descopere" în a treia piramidă...

Creditul pentru descoperire a fost pretins de Vyse și Perring. Cum însă au lansat frauda, fără ajutorul lui Hill?

Încă o dată, jurnalul lui Vyse trimite la adevăr. „Nefiind prezent când au fost descoperite (relicvele), i-am cerut dlui Raven să scrie o relatare a descoperirii" ca martor independent. Cumva apărut chiar la țanc, Raven, care îl numește pe Vyse „sir" și semnează scrisoarea de autentificare cu „umilul dumneavoastră servitor", atestă următoarele:

Curățind gunoiul din camera cea mare, după ce oamenii angajați au avansat spre colțul sud-estic, au fost descoperite câteva oase dedesubtul gunoiului. Apoi au fost găsite alte oase și părți de coșciug. Altele nu mai erau în încăpere.

Am pus atunci să se examineze cu atenție gunoiul scos, găsind câteva fragmente de coșciug.

Nu au mai fost găsite alte părți, deși întregul loc a fost cercetat cu atenție pentru a face coșciugul cât mai întreg cu putință.

Acum ne putem da seama mai bine ce se întâmplase. Câteva zile, oamenii au scos gunoiul, cercetându-l cu atenție, fără a găsi nimic. Apoi, în ultima zi, când numai colțul sud-estic al încăperii mai rămăsese de curățat, au fost descoperite câteva oase. S-a sugerat apoi ca gunoiul care fusese scos să fie reexaminat, nu examinat, ci RE-examinat, și, surpriză, se găsesc alte oase și fragmente de coșciug!

Unde era restul părților? Cu toate că fiecare colțișor a fost cercetat cu atenție „nu s-a mai găsit nimic". Așa că, dacă nu credem că bucățile lipsă au fost luate ca suvenir de-a lungul secolelor, mai rămâne ipoteza că cel care le-a *adus* înăuntru a adus numai cât era necesar pentru descoperire: un coșciug întreg fie nu era disponibil, fie era prea periculos de prezentat.

Lăudați pentru această mare descoperire – colonelul a fost avansat la gradul de general –, Vyse și Perring au mers la piramida în trepte a lui Zoser pentru a găsi o piatră cu numele acestuia – cu vopsea roșie, desigur. Nu există suficiente detalii dacă și aici e vorba de un fals. Însă este chiar incredibil ca aceeași echipă să descopere numele a încă unui constructor de piramide.

(Dacă majoritatea egiptologilor au acceptat fără prea mari analize concluzia lui Vyse, sir Alan Gardiner sugerează că are dubii asupra subiectului. În *Egypt of the Pharaons*, el reproduce cartușele regale, arătând diferențele între hieroglifele pentru *Ra* și cele pentru *Kh*. Cartușul lui Cheops, scrie el, „s-a găsit în mormintele familiei sale, ale nobililor, precum și în unele scrieri ulterioare". Ciudată prin absența sa este inscripția din Marea Piramidă... La fel, sir Alan omite și descoperirile lui Vyse din a treia piramidă, de fapt, numele lui nici nu e menționat.)

Dacă nu există nici o dovadă că piramidele de la Gizeh au fost construite de vreun faraon, nu avem nici un motiv să suspectăm că afirmația stelei că ele se aflau acolo când Khufu a reconstituit templul lui Isis nu este adevărată.

Nu mai este nimic care să contrazică teoria noastră că aceste piramide au fost construite de „zei". Din contră, totul sugerează că ele nu erau pentru uz uman.

În continuare vom arăta cum ele erau parte a sistemului de ghidaj al nefilimilor.

XIV

PRIVIREA SFINXULUI

În timp, piramidele de la Gizeh au făcut parte din Coridorul de aterizare având ca punct focal vârfurile din Ararat, încorporau Ierusalimul ca centru de control al zborurilor și ghidau vehiculele spațiale către spațioportul din Sinai.

La început, piramidele au constituit numai puncte de reper, numai prin virtutea locației, aliniamentului și formei. Toate piramidele, am văzut, erau la origine piramide în trepte – imitând ziguratele din Mesopotamia. Însă, când „zeii care au venit din cer" au experimentat la Gizeh un model la scară (a treia piramidă), au descoperit că silueta ziguratului și umbra pe care o aruncă asupra pietrelor și nisipului mișcat de vânt sunt prea cețoase și inadecvate pentru a servi ca punct de reper. Tencuind miezul în trepte și utilizând pentru asta calcar alb, s-a creat un joc de lumini și umbre care oferă o orientare clară.

În timpul unei călătorii cu trenul din 1882, Robert Ballard a observat că datorită aliniamentului neschimbat al piramidelor se poate determina locația și direcția foarte ușor (Fig. 154). Dezvoltând această observație în *The Solution of the Pyramid Problem* (Soluție la problema piramidelor), el a arătat că piramidele sunt aliniate una față de cealaltă pe principiul pitagoreic al triunghiurilor echidistante, cu proporția de 3:4:5. Piramidologii au observat de asemenea că umbrele făcute de piramide pot servi ca ceas solar, direcția și lungimea umbrelor indicând momentul anului și al zilei.

Și mai important însă era cum îi apăreau siluetele și umbrele piramidelor unui observator aerian. Așa cum arată fotografii-

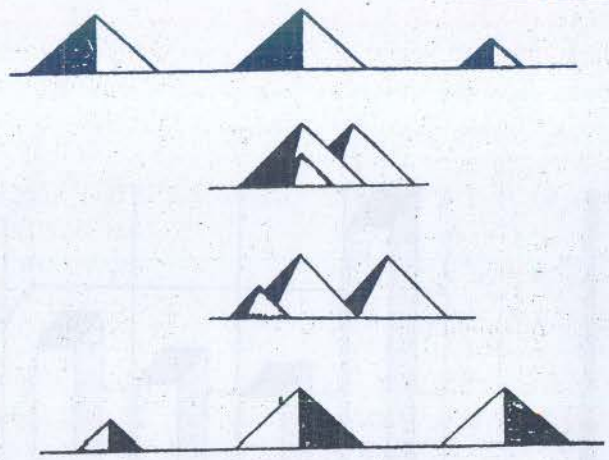

Fig. 154

le aeriene (Fig. 155), forma perfectă a piramidelor aruncă o umbră care seamănă cu o săgeată, servind ca indicator.

Când totul era gata pentru înființarea spațioportului, s-a descoperit că este nevoie de un Coridor de aterizare mult mai

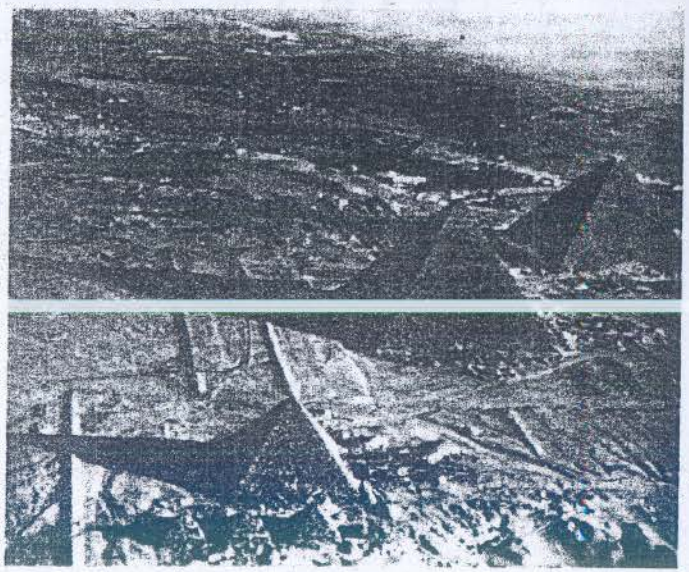

Fig. 155

lung decât cel de la Baalbeck. Pentru spațioportul precedent din Mesopotamia, anunnakii (biblicii nefilimi) au ales muntele Ararat ca punct focal. Nu este de mirare că, din aceleași considerații, l-au ales și pentru noul spațioport.

Pe măsură ce tot mai multe „coincidențe" de triangulație și perfecțiune geometrică erau descoperite la piramidele de la Gizeh, ele erau studiate cu și mai mare atenție de specialiști. La fel vom descoperi și noi analizând noul Coridor de aterizare construit de anunnaki. Dacă vârfurile Araratului au servit ca punct focal pentru noul coridor de aterizare, atunci nu numai linia nord-vestică, ci și cea sud-estică trebuia să se focalizeze în Ararat. Însă unde era ancorat celălalt punct, Sinaiul?

Muntele Sf. Katarina se află în mijlocul unui masiv de vârfuri asemănătoare, deși mai joase, de granit. Când misiunea condusă de cei doi Palmeri a ajuns acolo, au descoperit că, deși cel mai înalt, muntele Sf. Katarina nu putea fi utilizat ca semn geodezic. În locul lui, misiunea a ales muntele *Umm Shumar* (Fig. 156), care la 8534 picioare este aproape geamăn cu Sf. Katarina (până la raportul misiunii, toată lumea credea că el este cel mai înalt munte). Spre deosebire de Sf. Katarina, el este singular și greu de confundat, Din vârfurile sale pot fi văzute ambele golfuri. Panorama este neobstrucționată către vest, nord-vest, sud-

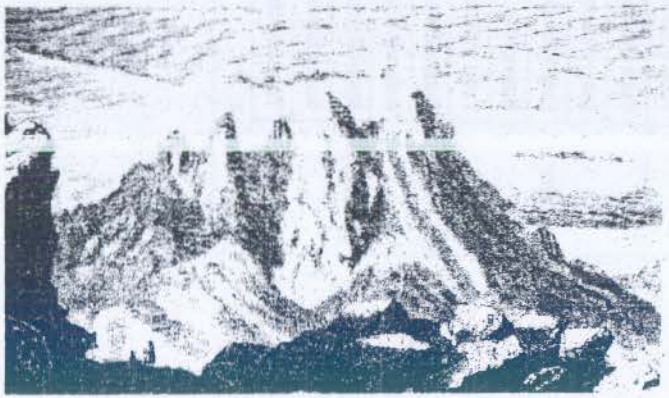

Fig. 156

vest și est. Din aceste motive a fost selectat ca punct focal pentru observarea și măsurarea peninsulei.

Muntele Sf. Katarina ar fi fost un bun de Coridor de aterizare către Baalbeck, însă pentru punctul focal Ararat era nevoie de ceva mai potrivit. Din aceleași motive ca și misiunea Palmer credem noi că au ales anunnakii muntele Umm Shumar ca ancoră a laturii sud-estice a coridorului de aterizare.

Multe aspecte ale acestui munte și ale localizării sale sunt extrem de interesante. Pentru început, numele său – uimitor sau semnificativ – înseamnă „mama Sumerului". Este titlul acordat în Ur lui Ningal, soția lui Sin...

Spre deosebire de Sf. Katarina, care se află în mijlocul masivului muntos, fiind dificil de atins, Umm Shumar este situat la marginea masivului. Pe plajele Golfului Suez din apropiere se află numeroase izvoare termale. Acolo își petrecea Asherah iernile, locuind „lângă mare?" De acolo se ajunge foarte repede pe muntele Umm Shumar – o călătorie descrisă foarte viu în textele ugaritice ce povestesc întâlnirea dintre Asherah și El la muntele său.

La câteva mile în jos pe coastă se află cel mai important port al peninsulei, *el-Tor*. Numele – altă coincidență? – înseamnă „Taurul", care era epitetul lui El. Locul a servit ca port din cele mai vechi timpuri și ne întrebăm dacă nu cumva este vorba chiar de orașul Tilmun (deosebit de țara Tilmun) de care vorbesc textele sumeriene. Este posibil să fie portul unde plănuise să ajungă pe mare Gilgamesh și de unde tovarășul său Enkidu putea să se ducă la minele din apropiere (unde fusese condamnat la muncă silnică pe viață), în timp ce el putea ajunge la „Locul de aterizare, de unde se ridică *Shem*-urile".

Vârfurile masivului de granit poartă nume care te pun pe gânduri. Unul are numele „Muntele mamei binecuvântate". Lângă Umm Shumar se află muntele *Teman* („Sudicul"). Numele ne aduce aminte versetele lui Habakuk: „*El* de la *Teman* va veni... Se oprește *să măsoare pământul*".

Se referea profetul la muntele ce încă mai poartă acest nume? Cum nu mai există vreun munte cu același nume, identificarea pare plauzibilă.

Se încadrează muntele Umm Shumar în Coridorul de aterizare și în rețeaua de centre sacre dezvoltate de anunnaki?

Noi credem că acest munte a fost utilizat în locul Sf. Katarina la crearea coridorului de aterizare, funcționând ca ancoră pentru linia sud-estică a coridorului. Dar dacă este așa, care era ancora complementară pentru linia nord-vestică?

Nu este o coincidență, credem noi, că Heliopolisul a fost construit unde a fost construit. *Se află pe linia originală Ararat-Baalbeck-Gizeh.* Este însă localizat astfel încât să fie *echidistant față de Ararat ca și Umm Shumar!* Locația sa a fost determinată prin măsurarea distanței de la Ararat la Umm Shumar – apoi marcând punctul echidistant pe linia Ararat-Baalbeck-Gizeh (Fig. 157).

Pe măsură ce desfășurăm imensa rețea de vârfuri naturale și artificiale creată de nefilimi, trebuie să ne punem întrebarea dacă

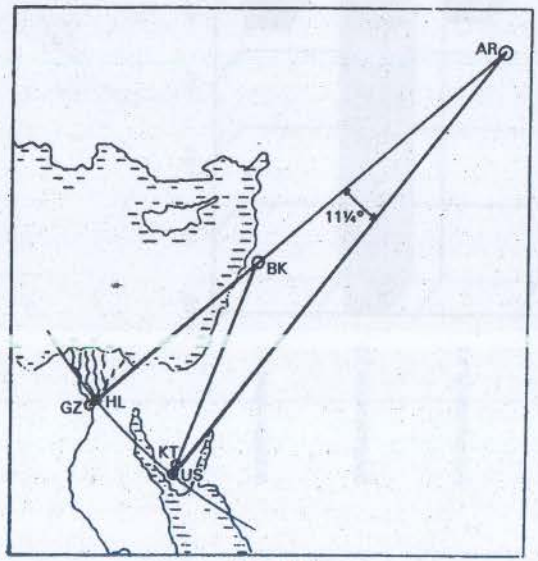

Fig. 157

aceste semne indicatoare au fost alese numai pentru trăsăturile lor fizice și dacă nu cumva erau echipate cu instrumente de ghidaj.

Când a fost descoperită prima pereche de conducte din camerele Marii Piramide, s-a crezut că servea pentru introducerea alimentelor celor care se presupunea că au fost închiși de vii o dată cu faraonul mort. Când Vyse a curățat una din conducte, a fost izbit în față de „aer curat". De atunci, ele au fost numite „conducte de aerisire". În mod surprinzător, această idee a fost respinsă într-o prestigioasă publicație academică *(Mitteilungen des Instituts für Orientforschung der Deutschen Akademie der Wiessenschaften zu Berlin).* Cu toate că institutul academic nu era încă dispus să renunțe la teoria piramidă-monument funerar, Virginia Trimble și Alexander Badawy au arătat în numărul din 1964 că „aceste conducte de aer" au funcțiuni astronomice, fiind „fără nici un dubiu" înclinate cu 1° față de stelele circumpolare".

Fără îndoială că direcția și înclinația conductelor a fost premeditată. Un alt fapt însă este și mai uluitor. Odată conductele curățate, s-a descoperit că temperatura în camera regelui rămâne constantă la 68° Fahrenheit, indiferent cum este vremea afară. Toate aceste descoperiri l-au făcut pe E.F. Jomard (membru al echipei de savanți al lui Napoleon) să sugereze că „Încăperea regelui" și sarcofagul acesteia nu erau utilizate pentru îngropare, ci pentru stabilirea unităților de măsură pentru greutate și distanțe.

Jomard nu-și putea imagina – în 1824 – alte instrumente delicate de ghidare decât obișnuitele metru și kilogram. Astăzi însă se poate.

Mulți au considerat că scopul camerelor de deasupra „Camerei regelui" avea rolul de a ușura presiunea în camera. Însă în cea a reginei, acest lucru s-a făcut printr-o masă de piatră și mai mare, nemaifiind nevoie de asemenea compartimente. Când Vyse și oamenii săi au intrat în aceste compartimente au fost uimiți că de acolo se putea auzi fiecare cuvânt rostit în oricare parte a piramidei. Când Flinders Petrie *(The Pyramids and the Temple of Gizeh)* a examinat cu atenție „Camera regelui" și sarcofagul din ea, a descoperit că erau construite în conformitate cu

teoria triunghiurilor perfecte a lui Pitagora. Pentru a tăia sarcofagul dintr-un bloc de piatră a fost nevoie, estimează el, de un fierăstrău cu lama de nouă picioare și cu vârfurile acesteia din diamant. Pentru a-l scobi, a fost nevoie ca ciocanele să fie aplicate cu presiune de aproximativ două tone. Cum s-a realizat acest lucru nu se știe. Și care era scopul? A ridicat sarcofagul pentru a vedea dacă nu ascunde ceva dedesubt. Când a fost lovit, el a scos un sunet grav, ca de clopot, ce s-a reverberat în întreaga piramidă. Această particularitate fusese raportată și de alți cercetători. Să fi fost atunci „Camera regelui" și „sarcofagul" emițătoare de sunete sau cameră-ecou?

În zilele noastre, echipamentele de ghidare emit semnale electronice care sunt prelucrate la bordul navelor, semnalizând orice deviere de la curs. Se poate presupune că, după pierderea celorlalte cu ocazia Potopului, imediat ce a fost posibil au fost aduse altele. Reprezentările egiptene ale purtătorilor de frânghie (Fig. 121) arată că o „Piatră a splendorilor" era instalată în ambele puncte de ancorare ale Coridorului de aterizare. Opinia noastră este că diferitele camere ale piramidei serveau la adăpostirea acestor echipamente de ghidaj și comunicații.

Era *Shad El* – „muntele lui *El*" – echipat în același mod?

Textele ugaritice utilizează invariabil expresia „a pătruns în *Shad*-ul lui El" când descriu venirea altor zei în fața lui El „în cele șapte camere". Aceasta presupune ca aceste camere să fi fost în interiorul muntelui – ca și cele din muntele artificial reprezentat de Marea Piramidă.

Istoricii din primele secole creștine spun că oamenii care locuiau în Sinai și la granița cu Palestina și Arabia de nord ado-

Fig. 158

rau pe zeul *Dushara* („Zeul muntelui") și pe soția lui *Allat*, „Mama zeilor". Ei erau desigur El și soția sa Asherah. Din fericire, simbolul sacru al lui Dushara, a fost reprezentat pe o monedă de guvernatorul roman al provinciei (Fig. 158). În mod curios, seamănă cu camerele din Marea Piramidă – o scară înclinată („Coridorul ascendent") ducând către o cameră între pietre masive („Camera regelui"), având deasupra alte camere.

Cum „Coridorul ascendent" era încă bine ascuns când au intrat oamenii lui Al Mamoon, întrebarea este: Cine în antichitate a știut de existența lui? Răspunsul nu poate fi decât: arhitecții și constructorii piramidei. Numai ei puteau duplica construcția la Baalbeck sau în muntele lui El.

Așa a și fost și, deși muntele Exodului se află în altă parte, în jumătatea nordică a peninsulei, popoarele din zonă au transmis din generație în generație legenda munților sfinți din partea sudică; munții care, prin înălțimea și poziția lor, erau indicatoarele celor care „zburau prin nori".

Când s-a înființat primul spațioport în Mesopotamia, calea de aterizare era de-a lungul liniei centrale a coridorului de aterizare. De-a lungul acestei linii centrale se afla centrul de control al zborurilor, locul tuturor echipamentelor de comunicație și ghidaj și al tuturor informațiilor legate de zborurile spațiale.

Când anunnakii au aterizat pe Pământ și au înființat spațioportul, centrul de control al zborurilor era la Nippur, „Locul răspântiei". Incinta sacră („Zona interzisă") era sub controlul absolut al lui Enlil. Era numit KI.UR („orașul Pământ"). În mijlocul lui, pe o platformă ridicată se afla DUR.AN.KI – „Legătura Cerului cu Pământul". Era, cum spun textele sumeriene, „un stâlp înalt ce ajungea până la cer". Pus pe o „platformă ce nu poate fi răsturnată", stâlpul era utilizat de Enlil „să poruncească".

Toți acești termeni sumerieni sunt încercări de a descrie sofisticatele antene și echipamente de comunicații, după cum ne putem da seama după ortografierea numelui lui Enlil: era reprezentat ca un sistem de antene mari, aeriene, și o structură de comunicații (vezi Fig. 52).

În această „casă nobilă" se afla o cameră misterioasă, numită DIR.GA – însemnând literal „Camera întunecată, ca o coroană". Numele acesta ne aduce în minte „Camera regelui" din Marea Piramidă. În DIR.GA, Enlil ținea prețioasele „Tăblițe ale destinului" în care erau stocate informațiile despre zborurile spațiale. Când un zeu a furat aceste tăblițe,

moarte erau formulele divine.
Liniștea s-a întins peste tot. Tăcerea domnea...
Strălucirea templului murise.

În DIR.GA Enlil și asistenții săi păstrau hărțile celeste și „au adus la perfecțiune" ME-ul – un termen denotând instrumente și funcțiuni astronautice. Era o cameră

misterioasă ca eterul cel de sus,
Ca Zenitul Cerului.
Printre ale ei embleme...
Stelele îi erau însemn.
ME-ul e dus la perfecțiune.
Cuvintele sale sunt porunci...
Cuvintele lui sunt oracole divine.

Un centru de control al misiunii trebuia înființat și în Sinai. Unde?

Răspunsul nostru este: la *Ierusalim*.

Sfânt pentru evrei, creștini și musulmani deopotrivă, însăși atmosfera să este încărcată cu un mister nepământean inexplicabil. A fost oraș sfânt încă dinainte ca regele David să-și stabilească acolo capitala și Solomon să construiască Templul. Când patriarhul Avraam a ajuns la porțile sale, era deja un centru recunoscut al lui „*El*, Cel drept peste Cer și Pământ". Cel mai vechi nume cunoscut este *Ur-Shalem* – „Orașul cercului complet" – un nume ce sugerează o asociere în probleme orbitale sau cu Zeul orbitelor. Cât despre cine a fost *Shalem*, savanții au

oferit mai multe teorii: unii dintre ei (de ex. Benjamin Mazar în *Jerusalem before the David Kingship*) cred că este nepotul lui Enlil, Shamash, alții îl preferă pe fiul lui Enlil, Ninib. În toate teoriile, asocierea rădăcinilor Ierusalimului cu Mesopotamia este indiscutabilă.

De la începuturile sale, Ierusalimul cuprindea trei vârfuri muntoase. De la nord la sud erau: muntele *Zophim*, muntele *Moriah* și muntele *Zion*. Aceste nume vorbesc despre funcțiile lor: cel mai nordic dintre ele era „Muntele observatorilor" (este numit în engleză Muntele Scopus); cel din mijloc era „Muntele direcției", iar cel mai sudic era „Muntele semnalului". Încă mai poartă aceste nume, în ciuda trecerii mileniilor.

Văile Ierusalimului poartă și ele nume semnificative. Una din ele este numită în Isaia Valea *Hizzayon*, „Valea viziunii". Valea *Kidron* era numită „Valea focului". În Valea *Hinnom* (*Gehenna* din Noul Testament), conform legendelor, era o intrare în lumea subterană, marcată de o coloană de fum ce se ridica între doi palmieri. Iar Valea *Repha'im* era numită după „Doctorii divini" care, conform textelor ugaritice, erau sub oblăduirea zeiței Shepesh. Traducerile aramaice ale Vechiului Testament îi numesc „eroi". Prima traducere în greacă a Vechiului Testament o numește Valea *Titanilor*.

Dintre munții Ierusalimului, Moriah era cel mai venerat. Cartea Genezei spune că spre Moriah i-a dus Domnul pe Avraam și Isaac, când a fost pusă la încercare fidelitatea primului. Legendele evreiești relatează că Avraam a recunoscut muntele, fiindcă a văzut pe el „o coloană de fum ce se întindea până la cer și un nor greu în care se vedea Slava lui Dumnezeu". Acest limbaj este aproape identic cu cel biblic care descrie coborârea Domnului pe muntele Sinai.

Marea platformă orizontală de pe muntele Moriah – ce amintește de cea de la Baalbek, însă mult mai mică – a servit la construirea Templului de la Ierusalim (Fig. 159). Acum este ocupată de altare musulmane, cel mai renumit fiind Moscheea Stâncii. Cupola a fost adusă de califul Abd al-Malik (secolul

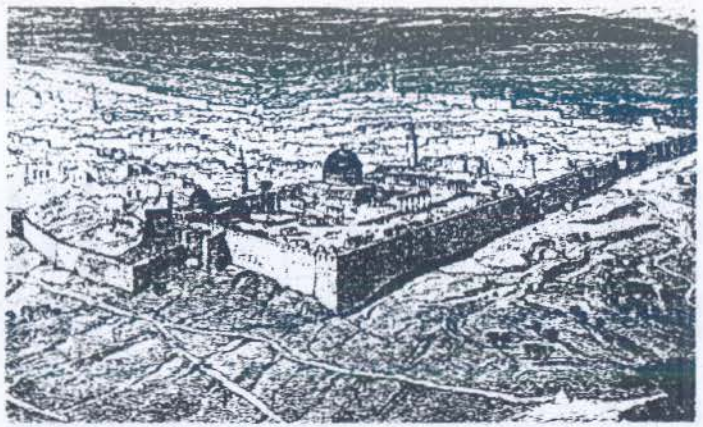

Fig. 159

șapte d.Ch.) de la Baalbeck unde decora un altar bizantin. Ea a fost pusă pe o structură octogonală, construită în jurul Pietrei Sfinte: o piatră uriașă căreia i-au fost atribuite virtuți magice din vremuri imemoriale.

Musulmanii cred că de pe acea piatră a fost ridicat la ceruri profetul Mohammed. Conform Coranului, Mohammed a fost luat de la Mecca la Ierusalim de îngerul Gabriel, cu o oprire pe muntele Sinai. Apoi a fost luat de înger la ceruri, urcându-l pe o „Scară a luminii". Trecând prin cele șapte Ceruri, Mohammed a ajuns înaintea Domnului. După ce a primit poruncile divine, a fost adus înapoi pe Pământ, cu ajutorul aceleiași scări, ajungând pe Piatra Sacră. S-a întors la Mecca – tot cu o oprire pe muntele Sinai – pe calul înaripat al îngerului.

Călătorii în Orientul Apropiat au arătat că Piatra Sacră este un cub perfect tăiat, cu colțurile orientate exact spre cele patru puncte cardinale. Astăzi se poate vedea numai o (probabila) parte superioară a acesteia, ipoteza formei perfect cubice acum ascunsă vederii fiind justificată de legenda că Marea Piatră de la Mecca, *Qa'aba*, fusese făcută (după instrucțiunile divine) după Piatra Sacră.

Din porțiunea vizibilă, se poate observa că piatra a fost prelucrată diferit pe fiecare latură, găurită pentru a forma două tuneluri și scobită pentru a se face un tunel și camere subterane. Nimeni nu știe scopul acestor lucrări ori cine le-a executat.

Știm însă că primul Templu de la Ierusalim a fost construit de regele Solomon pe muntele Moriah în locul și urmând instrucțiunile date de Dumnezeu. Sfânta Sfintelor a fost construită pe Piatra Sfântă.

Sugestia că Ierusalimul era un centru de comunicații divin este întărită și de termenul utilizat în Biblie pentru a numi „aurul" cu care era acoperită „Casa", *dvir* – literal „vorbitor". Această sugestie nu e chiar atât de deplasată pe cât pare. Noțiuni despre o astfel de comunicare nu erau deloc străine Vechiului Testament. De fapt, posedarea de către Dumnezeu a acestei capacități, precum și alegerea Ierusalimului au fost considerate o atestare a supremației acestora.

„Voi răspunde din Cer, iar ei vor răspunde de pe Pământ" i-a spus Yahweh profetului Hosea. Amos a proorocit că „Yahweh de pe Zion va tuna, de la Ierusalim glasul său se va auzi". Iar psalmistul spune că, atunci când Domnul vorbește de pe Zion, glasul său este auzit de la un capăt la altul al Pământului:

Dumnezeu a vorbit,
Și Pământul l-a chemat,
de la răsărit la apus...
Cerurile de deasupra le-a chemat,
și pe Pământ.

Ba'al, zeul facilităților de la Baalbeck, se lăuda că vocea sa putea fi auzit la Kadesh, orașul de la granița cu zona interzisă a zeilor din peninsula Sinai. Psalmul 29 oferă lista unora din locurile de pe Pământ unde se putea auzi vocea lui Yahweh, printre care și Kadesh și „Locul cedrilor" (Baalbeck):

Glasul Domnului răsună peste ape...
Glasul Domnului sfarmă cedrii...
Glasul Domnului face să se cutremure pustia
Glasul Domnului face să tremure pustia Kadesh.

Capacitățile dobândite de Ba'al când a instalat „Piatra splendorilor" la Baalbeck au fost descrise în textele ugaritice ca abilitatea de a pune „o buză în Cer și una pe Pământ". Simbolul mecanismelor de comunicație, așa cum am văzut, erau porumbeii. Atât simbolismul, cât și funcțiile sunt încorporate în versetele psalmului 68, care descrie sosirea în zbor a Domnului:

Cântați lui Dumnezeu, cântați Shem-ul Lui!
Faceți drum celui ce înaintează prin nori....
Un cuvânt spune Domnul,
Și femeile aducătoare de vești bune sunt o mare oștire.
Împărații oștirilor fug, fug,
Și cea care rămâne acasă împarte prada.
Pe când voi vă odihniți în mijlocul staulelor,
Aripile porumbelului sunt acoperite cu argint
Și penele lui sunt acoperite cu aur...
Carele Domnului se numără cu douăzeci de mii, cu mii și mii;
Domnul este în mijlocul lor venind din Sinai.

Piatra splendorilor de la Ierusalim – „piatra testamentului" sau „piatra mărturisirii" în cuvintele profeților – era ascunsă într-o cameră subterană. Aflăm asta dintr-o lamentație pentru pustiirea Ierusalimului, când Yahweh se supărase pe poporul său:

Palatul este pustiit de oameni,
Ulițele sunt culmile Zionului (!)
„Piatra care mărturisește".
Peștera Veșnicei Mărturisiri
S-a umplut cu măgari sălbatici
Și oile pasc acum acolo.

La restaurarea Templului de la Ierusalim, promit proorocii, „cuvântul lui Yahweh de la Ierusalim va pleca". Orașul va fi restabilit ca centru al lumii, invidiat de toate popoarele. Reproducând

promisiunea Domnului, Isaia a asigurat că nu numai că „piatra mărturisirii" va fi restaurată, ci și funcțiile ei „măsurătoare":

Iată,
Pun ca temelie în Zion o piatră
O Piatră care mărturisește,
O piatră de preț, piatră din capul unghiului clădirii
Temelie puternică.
Cel ce are credință
Nu va rămâne fără răspuns.
Voi face o lege neprihănită
Și din dreptate o cumpănă.

Ca să fi servit ca Centru de control al misiunii, Ierusalimul – ca Nippur – trebuia să fie situat pe lunga linie centrală, bisectoarea Coridorului de aterizare. Tradițiile străvechi confirmă această poziție și dovezile indică faptul că piatra sfântă era cea care marca centrul geodezic precis.

Tradițiile evreiești consideră Ierusalimul „Buricul Pământului". Profetul Ezechiel se referă la poporul lui Israel ca „locuind în buricul pământului". Cartea Judecătorilor relatează un incident când oamenii coborau din munți din direcția „Buricului Pământului". Termenul, așa cum am văzut, însemna că Ierusalimul era centrul de comunicații, de unde se „trăgeau sforile" către celelalte puncte ale Coridorului de aterizare. Nu este o coincidență că termenul ebraic pentru piatra sfântă era *Eben Sheti'yah* – termen care, susțin înțelepții, însemna „piatra de pe care era împletită lumea". Termenul *sheti* este într-adevăr un termen referitor la împletit, „andrea". Era un termen potrivit pentru Piatra care marca locul de unde porneau „sforile divine" care acopereau pământul ca o rețea.

Oricât de sugestive ar fi aceste legende și denumiri, problema care ne interesează este dacă Ierusalimul se afla pe bisectoarea Coridorului de aterizare.

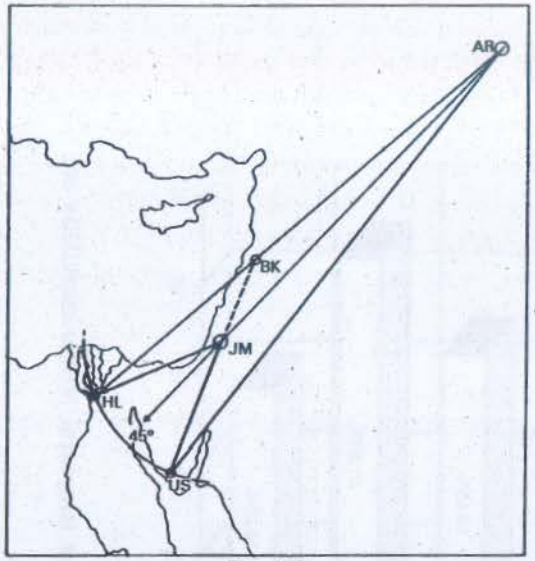

Fig. 160

Răspunsul clar este că da. *Ierusalimul se află exact pe această linie!*

La fel ca în cazul piramidelor de la Gizeh, și aici descoperim numeroase și curioase aliniamente și triangulații.

Ierusalimul se află exact *la intersecția liniei Baalbeck-Sf. Katarina cu linia centrală a culoarului de aterizare din Ararat.*

Heliopolisul este *echidistant față de Ierusalim și muntele Umm Shumar.*

Iar diagonalele trase din Ierusalim la Heliopolis și la Umm Shumar formează un unghi de exact 45°! (Fig. 160)

Legăturile dintre Ierusalim, Baalbeck (Creasta lui Zaphon) și Gizeh (Memphis) erau cunoscute și cântate în vremurile biblice.

Mare este Domnul și mare Templul Său
Din orașul Domnului,
Din muntele Său Sfânt.
La Memphis El este iubit.
Bucuria întregului Pământ,
a Muntelui Zion,
A Crestei lui Zaphon.

Ierusalimul, se explică în Cartea Jubileelor, era unul dintre cele patru Lăcașuri ale Domnului pe Pământ: „Grădina eternității" din munții cedrilor, „Muntele de la răsărit", adică muntele Ararat, muntele Sinai și muntele Zion. Trei dintre ele erau în „Țara lui Shem", fiul lui Noe, din care sunt descendenți patriarhii biblici. Toate erau interconectate:

Grădina Eternității, cea mai sfântă,
este Lăcașul Domnului.
Și muntele Sinai, din mijlocul deșertului,
Și muntele Zion, din mijlocul Buricului Pământului,
Ele au fost făcute locuri sfinte,
UNUL CU FAȚA LA CELĂLALT.

Spațioportul trebuia să fi fost localizat undeva de-a lungul „liniei Ierusalimului. Acolo se afla ultimul punct de reper: „Muntele Sinai, *în mijlocul deșertului.*"

Aici, credem noi, intră în scenă linia pe care o numim noi paralela de treizeci de grade.

Știm din textele astronomice sumeriene că cerurile de deasupra Pământului erau despărțite în: „calea" nordică (atribuită lui Enlil), cea sudică (atribuită lui Enki) și o largă bandă centrală (atribuită lui Anu). Este natural să presupunem că linia de demarcație între cei doi frați rivali a fost stabilită după Potop, când Pământul a fost împărțit în patru Regiuni. Paralelele de treizeci de grade (nord și sud) serveau ca linie de demarcație.

Era o simplă coincidență, ori un compromis deliberat între cei doi frați și fiii lor că în fiecare dintre cele trei regiuni oferite omenirii orașul sacru se afla pe paralela de 30°?

Textele sumeriene afirmă că „atunci când regatul a coborât din Cer pe Pământ" după Potop, „regatul a fost la Eridu". Eridu era aproape de paralela de 30°, atât cât permiteau apele mlăștinoase ale Golfului Persic. Dacă centrele administrative seculare ale Sumerului s-au schimbat de-a lungul timpului, Eridu a rămas centrul sacru pentru totdeauna.

Şi în a doua Regiune (civilizaţia Nilului) capitala seculară s-a schimbat de-a lungul timpului. Însă totdeauna Heliopolisul a rămas oraşul sfânt. Textele piramidelor recunosc legăturile sale cu alte centre şi numesc pe vechii zei „Stăpânii celor două altare". Cele două altare gemene purtau numele stranii (pre-egiptene) *Per-Neter* („Locul de unde au venit gardienii") şi *Per-Ur* („Locul de unde au venit Vechii"). Hieroglifele lor sunt foarte vechi.

Aceste altare au jucat un rol major în succesiunea faraonilor. În timpul ritualurilor, conduse de preoţii *Shem*, încoronarea noului rege şi admiterea sa în „Locul gardienilor" din Heliopolis coincidea cu plecarea spiritului regelui decedat, prin uşa estică falsă, către „Locul de unde au venit Vechii".

Şi Heliopolisul era localizat tot în vecinătatea paralelei de treizeci de grade, pe cât permitea delta Nilului.

Când a urmat a treia Regiune, cea din Valea Indului, centrul secular a fost pe ţărmurile Oceanului Indian. Însă centrul sacru a fost la sute de mile spre nord – la *Harappa* – chiar pe paralela de treizeci de grade.

Imperativul paralelei de treizeci de grade se pare că a continuat în mileniile care au urmat. Pe la 600 î.Ch., regele persan a ridicat un oraş „sfânt pentru toate popoarele". Locul ales pentru construcţie era unul pustiu şi nelocuit. Acolo, în mijlocul pustietăţii, a fost ridicată o imensă platformă. Pe ea au fost clădite palate şi temple cu multe altare – toate onorându-i pe zeii din Globul înaripat (Fig. 161). Grecii au numit oraşul *Persepolis* („Oraşul perşilor"). Nimeni nu locuia acolo. Era numai pentru sărbătorirea anului nou, în ziua echinocţiului de primăvară. Atunci regele şi suita veneau acolo. Şi el era localizat lângă paralela de 30°.

Nimeni nu ştie când a fost fondat *Lhasa* în Tibet – oraşul sacru al budhismului. Dar este adevărat că Lhasa – ca şi Eridu, Heliopolis, Harappa şi Persepolis – se afla pe... aţi ghicit, paralela de 30° (Fig. 162).

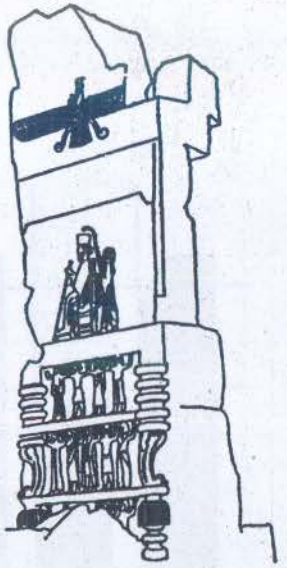

Fig. 161

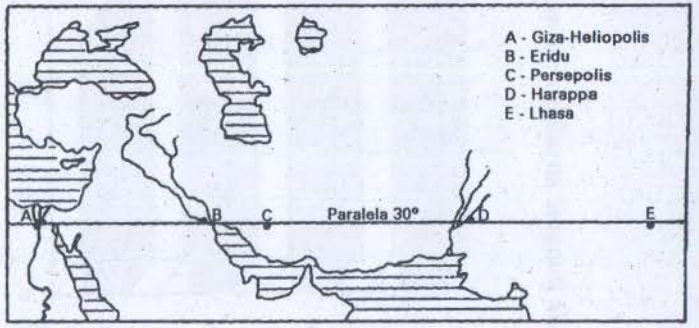

Fig. 162

Importanţa acestei paralele datează din zilele Coridorului de aterizare, când măsurătorii divini au determinat situarea piramidelor de la Gizeh tot pe această paralelă. Ar fi renunţat atunci „zeii" la această paralelă când a fost vorba de cea mai importantă construcţie a lor, spaţioportul?

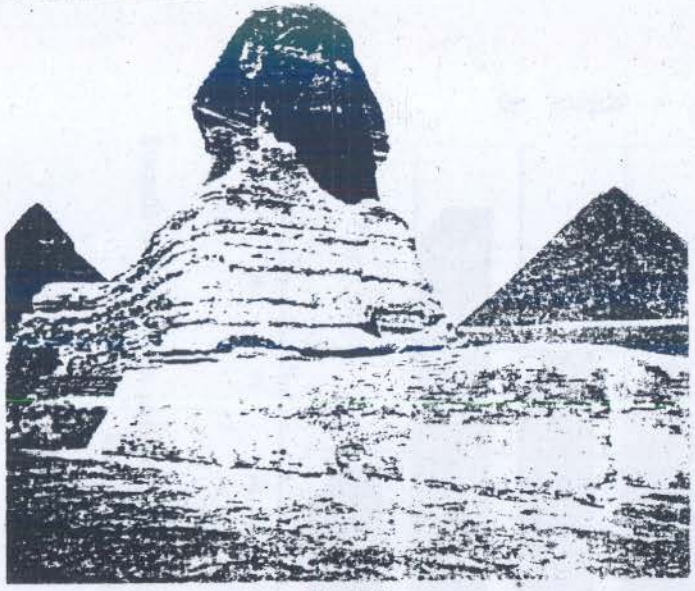

Fig. 163

Aici este momentul să căutăm un ultim indiciu al enigmei din Giza rămasă neabordată – Sfinxul. Corpul său este de leu culcat, capul de om, purtând însemne regale (Fig. 163). Când și

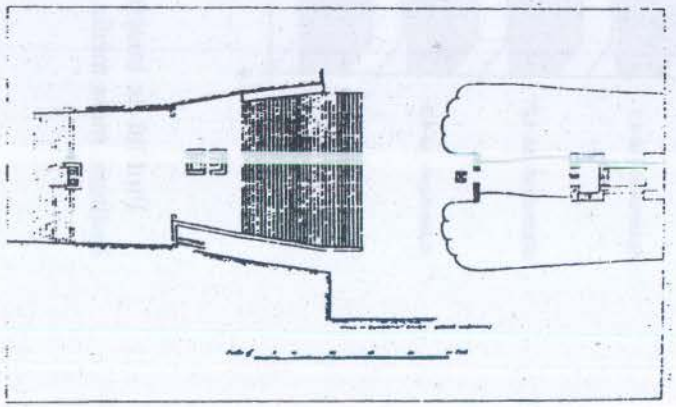

Fig. 164

de către cine a fost ridicat? Și de ce este unde este, singur, și nu altundeva? A cui imagine o poartă? Care este rostul său?

Întrebările sunt multe, răspunsurile mai puține. Dar un lucru este sigur: *privirea sa este ațintită de-a lungul paralelei de 30°.*

Acest aliniament precis și privirea îndreptată spre est de-a lungul paralelei au fost subliniate în antichitate de o serie de structuri care se întindeau în fața Sfinxului spre est (Fig. 164).

Când Napoleon și oamenii săi au ajuns în Egipt în secolul optsprezece, numai capul și umerii îi ieșeau din nisipul deșertului. În această stare a fost cunoscut și reprezentat în cea mai mare parte a secolului care a urmat. A fost nevoie de săpături repetate pentru a scoate la iveală mărimea sa colosală (240 de picioare lungime, 65 de picioare înălțime) și forma, pentru a confirma ce scriseseră istoricii antici: că era o sculptură dintr-o singură bucată, făcută direct din stâncă de cine știe ce uriaș. Căpitanul Caviglia, cel îndepărtat de Vyse, a fost cel care a scos la iveală cea mai mare parte a corpului său, precum și templele, sanctuarele, altarele și stelele care au fost ridicate în fața lui.

Curățind zona din fața sfinxului, Caviglia a descoperit o platformă care se întindea de ambele părți ale sfinxului și mergea spre est. Săpând cca. o sută de picioare în această direcție, a descoperit o scară spectaculoasă cu treizeci de trepte, în capătul căreia se afla o terasă și ruinele a ceva ce semăna a amvon. La capătul estic al terasei, cca. patruzeci de picioare, urma o altă

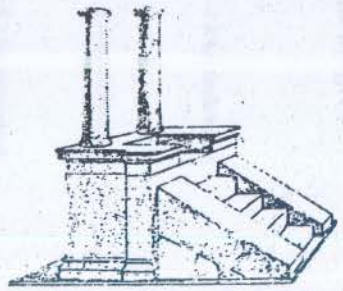

Fig. 165

scară de treizeci de trepte. Ele se ridicau la același nivel cu capul sfinxului.

Acolo era ridicată o structură al cărui principal scop era să poarte două coloane (Fig. 165), situate astfel încât privirea Sfinxului să treacă exact printre ele.

Arheologii consideră că ruinele sunt din vremea romanilor. Dar, așa cum am văzut la Baalbeck, romanii doar au înfrumusețat monumente ce datau din ere anterioare. Se cunoaște acum că grecii și romanii au continuat tradițiile faraonilor, venind să omagieze Sfinxul, lăsând în urma lor inscripții. Ei afirmă credința, continuată și în vremea arabilor, că Sfinxul era opera zeilor înșiși. Era considerat ca proorocind o eră viitoare de pace. O inscripție a cunoscutului împărat Nero îl numește „*Armachis*, Supraveghetorul și Salvatorul".

Fiindcă Marele Sfinx a fost construit pe drumul care duce spre a doua piramidă, specialiștii au considerat că a fost construit tot de Chefra și că poartă chipul acestuia. Ideea a fost preluată de toate lucrările de gen, deși încă din 1904 E.A. Wallis Budge, la vremea respectivă responsabil cu departamentul egipteano-asirian de la British Museum, a arătat fără echivoc *(The Gods of the Egyptians)* că această statuie „era deja finalizată în zilele lui Kha-f-ra, sau Khefren. Probabil că fusese realizată cu mult timp în urmă, datând din perioada arhaică".

Așa cum arată stela amintită mai devreme, Sfinxul se afla acolo și în zilele lui Khufu, predecesorul lui Khefren. La fel ca alți câțiva faraoni după el, și Khufu se laudă cu îndepărtarea nisipului din jurul Sfinxului. Din acest lucru se poate deduce că este un monument deja vechi în vremea sa. Ce alt faraon a construit, atunci, Sfinxul și și-a impus imaginea în această statuie?

Răspunsul este că nu este imaginea nici unui faraon, ci a unui zeu și, după toate probabilitățile, zeii, nu faraonii, l-au construit.

Într-adevăr, numai ignorând inscripțiile antice se poate considera altfel. O inscripție romană, ce numește Sfinxul „Călăuza

divină", afirmă că „forma ta nemuritoare este opera zeilor". Un poem grec afirmă:

Chipul tău măreț,
Zeii ți l-au făurit...
Vecin piramidelor te-au pus...
Monarh ceresc cu degete ce...
Divina călăuză din Țara lui Egipt.

În stela sa, Khufu numea Sfinxul „păzitorul lui Aeter, ce păzește vânturile cu privirea sa". Era în mod clar vorba de imaginea unui zeu:

Acest chip de zeu
Va rămâne în eternitate.
Mereu cu fața lui,
Spre răsărit îndreptată.

În inscripția sa, Khufu menționează că un sicomor bătrân ce se afla lângă statuie a fost dărâmat „când zeul Cerului a coborât în țara lui *Hor-em-Akhet*", „Zeul-Șoim al orizontului". Acesta este cel mai frecvent nume al Sfinxului în inscripțiile faraonilor, celelalte epitete fiind *Ruti* („leul") și *Hul* (probabil „veșnicul").

În secolul nouăsprezece au avut loc numeroase excavații, bazate pe legende populare arabe care susțineau existența sub sau în camerele aflate în interiorul său a unei comori. Caviglia, așa cum am văzut, venise în zona piramidelor în căutarea unei „camere ascunse". După ce a eșuat în piramide, s-a apucat s-o caute în Sfinx. Și Perring a făcut o încercare, tăind cu forța o gaură adâncă în spatele Sfinxului.

Chiar și cercetători mai responsabili, cum ar fi Auguste Mariette în 1853, susțin existența unor camere în interior. Ipoteza a fost întărită de însemnarea istoricului roman Pliniu care spunea că Sfinxul conține „mormântul unui faraon pe nume Harmakhis" și de faptul că multe reprezentări înfățișează Sfin-

xul pe o structură de piatră. Cercetătorii au presupus că dacă statuia însăşi a putut fi acoperită de nisipurile deşertului, la fel ar fi putut fi şi structura pe care acesta este aşezat.

Cele mai vechi inscripţii par a sugera că într-adevăr a existat nu una, ci două incinte sub Sfinx – în ele intrându-se probabil printr-o uşă secretă. Un imn din dinastia a optsprezecea dezvăluie că cele două încăperi de sub Sfinx serveau ca centru de comunicaţii!

Zeul Amen, spune inscripţia, asumându-şi funcţia de *Hor-Akhti*, a primit „simţ în inima lui, porunci pe buze… când intra în cele două peşteri care sunt sub picioarele lui (Sfinxului)." Apoi,

Un mesaj trimite cerul,
La Heliopolis este auzit,
şi este repetat la Memphis de Faţa Cinstită.
Este făcut cu scrisul lui Toth,
vorbind despre oraşul lui Amen (Teba)...

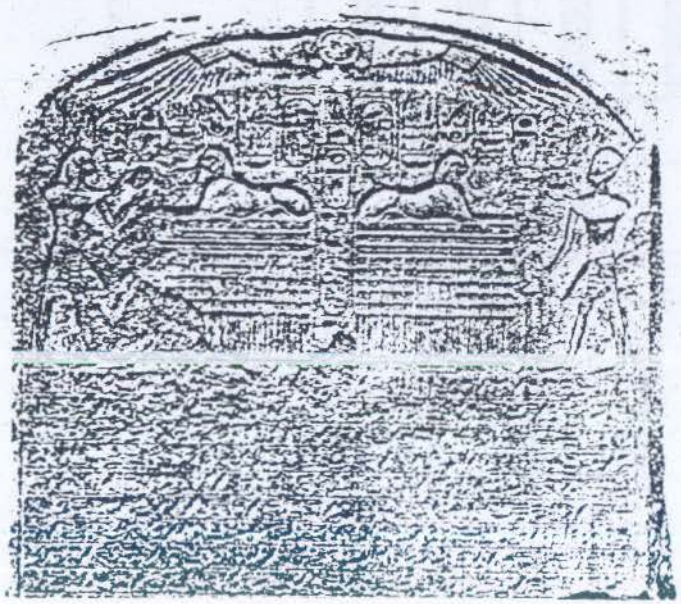

Fig. 166

Din Teba soseşte răspunsul,
Porunca se dă... mesajul e trimis.
Zeii se supun poruncii.

În zilele faraonilor se credea că, deşi e construit din piatră, Sfinxul putea vorbi şi auzi. Într-o inscripţie lungă pe o stelă (Fig. 166) ridicată de Thothmes IV (şi închinată emblemei Discului înaripat), regele spune că Sfinxul i-a vorbit şi i-a prezis o domnie lungă şi îmbelşugată, numai dacă va îndepărta nisipul ce îl acoperea. Într-o zi, pe când se afla la vânătoare, el a ajuns *„pe drumul divin al zeilor"* care ducea din Heliopolis la Gizeh. Obosit, s-a aşezat să se odihnească la umbra Sfinxului. Locul se numea *„Minunatul loc al începuturilor timpului"*. În somn, „măreaţa statuie a Creatorului" (Sfinxul) a început să-i vorbească: „Sunt strămoşul tău *Hor-em-Akhet*, cel care l-a făcut pe Ra-Aten."

Multe „Tăbliţe ale urechii" şi reprezentări ale Porumbeilor gemeni – simbol asociat cu oracolele – au fost descoperite în templele din jurul Sfinxului. Şi ele atestă ideea că Sfinxul putea transmite mesajele divine. Cu toate că eforturile de a săpa sub Sfinx nu au dat rezultate, nu se poate exclude posibilitatea existenţei camerelor în care zeii intrau „cu poruncile pe buze".

Este clar din multe texte funerare că Sfinxul era considerat „călăuza divină" care îl conducea pe decedat de la „ieri" spre „mâine". Inscripţiile de pe coşciuge, menite să-l ajute pe cel mort în călătoria de-a lungul „Căii uşilor ascunse", indică faptul că ea începea de la Sfinx. Invocând Sfinxul, Vrăjile susţin că „Zeul Pământului porunceşte, Sfinxul dublu repetă". Călătoria începea când *hor Akhet* – Sfinxul – poruncea „Treci!". Desenele din *Cartea celor două căi,* ce ilustrează călătoria, arată că de la punctul de plecare de la Gizeh existau două drumuri spre *Duat*.

În calitate de călăuză divină, Sfinxul este deseori reprezentat conducând Barca celestă de la „ieri la mâine". În acest rol era asociat cu zeul ascuns al Tărâmului subteran. Astfel, să ne reamintim (Fig. 19), este reprezentat simbolic flancând camera ermetică a zeului Seker din *Duat*.

Textele piramidelor şi Cartea morţilor se referă la Sfinx ca la „Marele zeu care deschide porţile Pământului" – o frază ce poate sugera că Sfinxul de la Gizeh, care „deschidea drumul" avea un „geamăn" în apropierea Scării spre cer, care „deschidea porţile Pământului". Această posibilitate poate fi singura explicaţie (în absenţa altora) a unei vechi reprezentări a călătoriei faraonului către Viaţa de apoi (Fig. 167). Începe cu un Horus culcat, privind către Ţara Curmalilor unde se află un vas ciudat şi o structură ce seamănă cu ortografierea sumeriană a numelui lui EN.LIL (vezi fig. 52). Un zeu întâmpinându-l pe faraon, mai apar un Taur şi o Pasăre a Nemuririi, urmate de nişte fortificaţii şi un grup de simboluri. La final, simbolul pentru „loc" apare între semnul pentru Scara spre cer şi un *Sfinx ce priveşte în direcţia opusă*!

O stelă ridicată de Pa-Ra-Emheb, care a coordonat restaurările Sfinxului, conţine semnificative versuri închinate acestuia. Simetria cu psalmii biblici este uimitoare. Inscripţiile menţionează întinderea unor corzi „pentru plan", facerea unor „lucruri secrete" în tărâmul subteran. Vorbesc de „traversarea cerurilor" într-o Barcă cerească şi despre un „loc protejat" în „deşertul divin". Foloseşte chiar şi termenul *Sheti.ta* pentru a numi „Locul Numelor Ascunse" în Deşertul divin:

Slavă ţie, Rege al Zeilor,
Aten, Creatorul

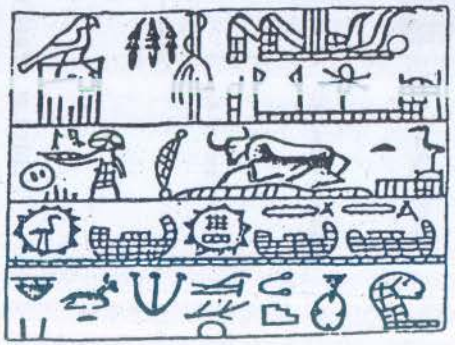

Fig. 167

Tu întinzi corzile pentru plan,
tu ai făcut pământul...
Tu faci lucruri secrete în Lumea Subterană...
Pământul este sub cârmuirea ta,
Tu ai făcut cerul cu înălţimile sale...
Tu ai construit pentru tine un loc protejat
în Deşertul Divin, cu numele ascunse.
Te ridici ziua împotriva lor...
Te ridici minunat...
Tu traversezi cerurile cu un vânt bun...
Tu traversezi cu barca cerurile...
Cerul se bucură,
Pământul cântă de bucurie.
Oamenii lui Ra se roagă în fiecare zi,
El iese triumfător.

Pentru proorocii evrei, *Sheti* – Culoarul central de zbor ce trece prin Ierusalim – era Culoarul Sfânt, direcţia în care trebuia privit: „Fiindcă de acolo venea Domnul de pe muntele Sinai."

Dar pentru egipteni *Sheti.ta* era „Locul numelor ascunse". Era „Deşertul Divin" – care este exact sensul termenului biblic de Deşertul *Kadesh*". Şi, conform inscripţiilor, „corzile" se întindeau de la Sfinx. Acolo, Paraemheb îl văzuse pe regele zeilor ridicându-se la cer. Cuvintele sunt aproape identice cu cele ale lui Gilgamesh la sosirea pe muntele Mashu, „unde în fiecare zi se ridică *Shem*-urile, ce pleacă şi vin... Shamash urcă şi coboară".

Era Locul protejat, Locul decolării. Cei care trebuia să ajungă acolo erau călăuziţi de Sfinx, fiindcă privirea lui era spre est, exact de-a lungul paralelei de treizeci de grade.

La intersecţia celor două linii – linia Ierusalimului şi paralela de treizeci de grade – se aflau Porţile Cerului: Spaţioportul zeilor.

Intersecţia se află în Câmpia centrală a Sinaiului. Aşa cum este reprezentat *Duat* în Cartea Morţilor, este într-adevăr o câmpie ovală, înconjurată de munţi. Este o vale vastă, ai cărei munţi

înconjurători sunt separați de șapte trecători – așa cum este descris în *Cartea lui Enoh*. O câmpie plană, ale cărei caracteristici naturale reprezentau o poziție ideală pentru aterizare.

Nippur, am arătat (vezi Fig. 22), era punctul focal al unor cercuri concentrice, aflat la distanțe egale de celelalte centre. Același lucru, nu fără uimire constatăm, este valabil și pentru Ierusalim (Fig. 168):

- *Spațioportul (SP) și Locul de aterizare de la Baalbeck (BK) se află în perimetrul unui cerc interior, formând o serie de instalații vitale aflate echidistant de Centrul de control de la Ierusalim (JM);*
- *Punctul geodezic al Umm Shumar (US) și Heliopolisul (HL) se află în perimetrul cercului exterior, marcând tot o pereche echidistantă de Ierusalim.*

Completând harta, rețeaua concepută de anunnaki ni se dezvăluie clar în fața ochilor și suntem fascinați de precizia, simplitatea și geniala combinație dintre geometria de bază și elementele naturale:

- *Linia Baalbeck-Sf. Katarina și linia Ierusalim-Heliopolis se intersectează la un unghi de 45°; Culoarul central de zbor bisectează acest unghi cu precizie 22,5°. Coridorul de zbor este precis la jumătatea acestui unghi (11,25°);*
- *Spațioportul, situat la intersecția cu centrul de zbor și paralela de treizeci de grade, era echidistant față de Heliopolis și Umm Shumar.*

Să fie numai un accident geografic faptul că Delphi (DL) era echidistant față de Centrul de control de la Ierusalim și față de Spațioport? Simplă coincidență că lățimea unghiulară a coridorului de zbor era de 11,25°? Că un alt coridor de zbor de 11,25° lega Delphi de Baalbeck?

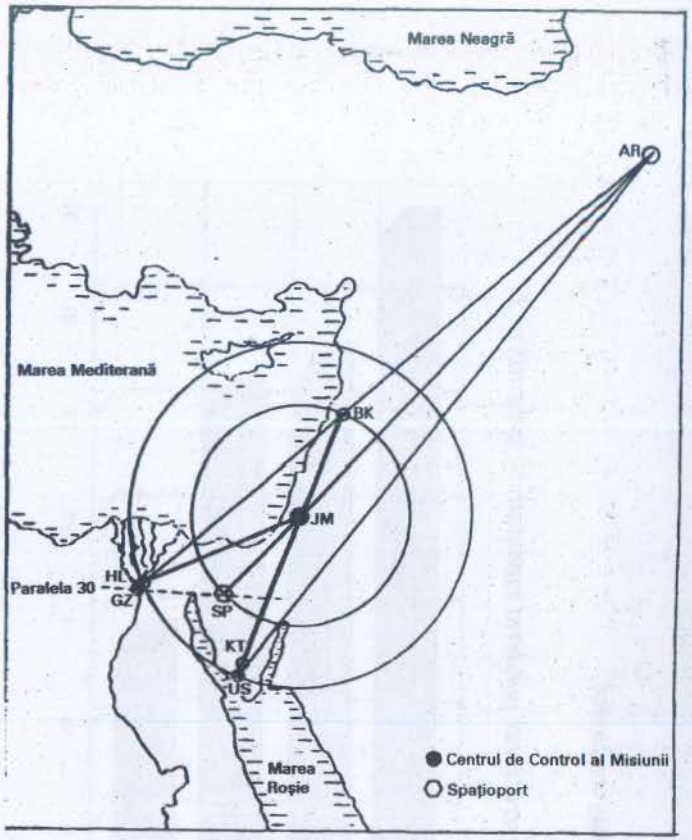

Fig. 168

Simplă coincidență faptul că liniile care leagă Delphi de Ierusalim și oaza de la Siwa (SW) – centrul oracolului lui Amon la care s-a grăbit Alexandru să ajungă – formează un unghi de 45°?

Erau celelalte centre sacre și sedii ale oracolelor egiptene așezate după voința regilor și capriciile Văii Nilului, sau erau aliniate conform grilei nefilimilor?

Într-adevăr, dacă analizăm aceste centre, putem acoperi ușor harta Pământului. Nu de acest lucru voia să profite Baal când și-a stabilit la Baalbeck un centru ilegal? Fiindcă scopul său era de a comunica și domina nu doar ținuturile învecinate, ci întregul Pământ.

Acest lucru era cunoscut şi de Zeul biblic, fiindcă atunci când Iov i-a cerut să-i dezvăluie minunile Pământului i-a răspuns la întrebări prin întrebări:

Te întreb pe tine şi tu să-mi răspunzi,
Unde te aflai când am făcut Pământul?
Spune, dacă ai ştiinţă,
Cine a măsurat Pământul ca să se cunoască?
Cine l-a cântărit?
Cine i-a ridicat înălţimile?
Cine a pus pietrele de la colţurile Pământului?
Acest lucru, răspunde Yahweh însuşi, au fost făcute
Când stele dimineţii se bucurau
Şi toţi fiii lui Dumnezeu cântau de bucurie.

Omul, aşa cum am văzut, nu avusese nimic de-a face cu asta. Baalbeck, Piramidele, spaţioportul, toate erau numai pentru zei.

Dar omul, neîncetând să caute Nemurirea, nu a încetat să urmeze privirea Sfinxului.

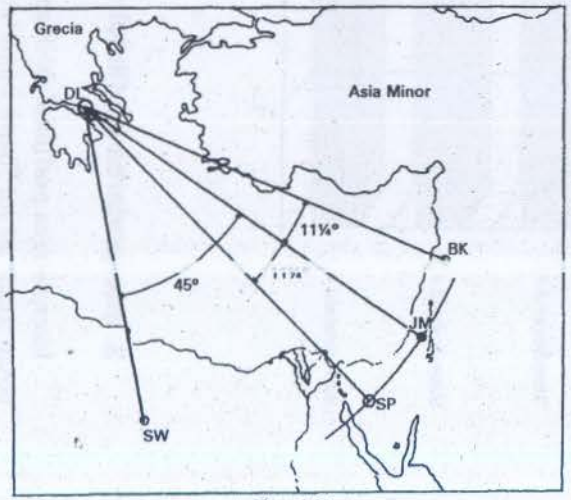

Fig. 169

SURSE

Pe lângă lucrările menţionate special în text, următoarele lucrări au servit ca documentaţie pentru această carte:

STUDII ŞI ARTICOLE DIN PUBLICAŢIILE URMĂTOARE

Ägyptologische Forschungen (Hamburg, New York)
Der Alte Orient (Leipzig)
American Journal of Archeology (Concord, N.H.)
American journal of Semitic Languages and Literature (Chicago)
American Philosophical Society, Memoirs (Philadelphia)
Analecta Orientalia (Roma)
Annales du Musée Guimet (Paris)
Annales du Service des Antiquites de l'Egypte (Cairo)
Annual of American Schools of Oriental Research (New Haven)
Annual of the Palestine Exploration Fund (Londra)
Antiquity (Cambridge)
Archaeologia (Londra)
Archiv für Kreilschriftforschung (Berlin)
Archiv fü Orient forschung (Berlin)
Archiv Orientalni (Praga)
The Assyrian Dictionary of the Oriental Institute, University of Chicago (Chicago)
Assyriologische Bibliothek (Leipzig)
Assyriological Studies of the Oriental Institute, University of Chicago (Chicago)
Babylonica (Paris)
Beiträge zur Aegyptischen Bauforschung und Altertumskunde (Cairo)
Beiträge zur Assyriologie und semitischen Sprachwissenschaft (Leipzig)
Biblical Archaeological review (Washington)
Bibliotheca Orientalis (Leiden)
British School of Archaeology and Egyptian research Account Publications (Londra)
Bulletin de l'institut francais d'archeologie oreintale (Cairo)
Bulletin of the American School of Oriental research (New haven)
Cuneiform Texts from babylonian Tablets in the British Museum (Londra)
Deutsche Orient-Gesellschaft, Mitteilungen (Berlin)
Deutsche Orient-Gesellschaft, Sendschriften (Berlin)
Egypt Exploration Fund, memoirs (Londra)
Ex Oriente Lux (Leipzig)
France: Délégation en perse, memoires (Paris)

France: Mission Archéologique de Perse, memoires (Paris)
Harvard Semitic Series (Cambridge, Mass.)
Hispanic American Historical Review (Durham, N.C.)
Iraq (Londra)
Imperial and Asiatic Quaterly Review (Londra)
Institut Français d'Archéologie Orientale, Bibliotheque d'Etude (Cairo)
Institut Français d'Archéologie Orientale, Mémoires (Cairo)
Israel Exploration Society, Journal (Ierusalim)
Jewish Palestine Exploration Society, Bulletin (Ierusalim)
Journal of the American oriental society (New Haven)
Journal of Biblical Literature and Exegesis (Philadelphia)
Journal of Cuneiform Studies (New Haven and Cambridge, Mass)
Journal of Egyptian Archaeology (Londra)
Journal of Jewish Studies (Oxford)
Journal of Near Eastern Studies (Chicago)
Journal of the Palestine Oriental Society (Ierusalim)
Journal of the Royal Asiatic Society (Londra)
Journal of Sacred Literature and Biblical Record (Londra)
Journal of the Society of Oriental Research (Cicago)
Kaiserlich Deutschen Archaelogischen Institut, Jahrbuch (Berlin)
Kôngliche Akademie der Wissenschaften zu Berlin, Abhandlungen (Berlin)
Leipziger Semitische Studien (Leipzig)
Mitteilungen der altorientalischen Gesellschaft (Leipzig)
Mitteilungen des deutschen Instituts für ägyptische Aterumskunde in Kairo (Augsburg şi Berlin)
Mitteilungen des Instituts für Orientforschung (Berlin)
Orientalia (Roma)
Orientalistiche Literaturzeitung (Leipzig)
Palestine Exploration Quaterly (Londra)
Preussischen Akademie der Wiessenschaften, Abhandlungen (Berlin)
Proceedings of the Society of Biblical Archaeology (Londra)
Qadmoniot, Quaterly for the Antiquities of Ertz-Israel and Bible Lands (Ierusalim)
Recueil de travaux relatifs à la philologie et à l'archéologie égyptiennes et assyriennes (Paris)
Revue Archeologique (Paris)
Revue d`Assyriologie et d`archeologie orientale (Paris)
Revue Biblique (Paris)
Sphinx (Leipzig)
Studia Orientalia (Helsinki)
Studies in Ancient Oriental Civilizations (Chicago)
Syria (Paris)
Tarbiz (Ierusalim)

Tel Aviv, Journal of the Tel Aviv University Institute of Archeology (Tel-Aviv)
Transactions of the Society of Biblical Archaeology (Londra)
Unterschungen zur Gesischte und Aterumskunde Aegyptiens (Leipzig)
Urkunden das ägyptischen Altertums (Leipzig)
Vorderasiatisch-Aegyptischen Gesellschaft, Mitteilungen (Leipzig)
Vorderasiatische Bibliothek (Leipzig)
Die Welt des Orients (Göttingen)
Wiesenschaftliche Veröffentlichungen der Deutschen Orient-Gesellschaft (Berlin şi Leipzig)
Yale Oriental Series, babylonian Texts (New Haven)
Yerusalyim, Journal of the Jewish Palestine Exploration Society (Ierusalim)
Zeitschrift für ägyptische Sprache und Altertumskunde (Berlin)
Zeitschrift für die altentestamentliche Wissenschaft (Berlin şi Giessen)
Zeitschrift für Assyriologie und verwandte Gebiete (Leipzig)
Zeitschrift der Detsche morgenländische Gesselshaft (Leipzig)
Zeitschrift der detschen Palaestina-Vereins (Leipzig)
Zeitschrift für Keilschriforschung und verwandte Gebiete (Leipzig)
Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes (Göttigen)

OPERE INDIVIDUALE

Alouf, M.M.: *History of Baalbek* (1922)
Amiet, P.: *La Glyptique Mésopotamienne Archaique* (1961)
Antoniadi, E.M.: *L`Astronomie Egyptienne* (1934)
Avi-Yonah, M: *Sefer Yerushalaim* (1959)
Babelon, E.: *Les Rois de Syrie* (1890)
—: *Les Collections de Monnais Anciennes* (1897)
—: *Traité des Monnais Greques et Romaines* (1901–1910)
Bauer, H.: *Die alphabetischen Keilschrifttexte von Ras Schamra* (1936)
Borchard, L.: *Die Entstehung der Pyramide* (1928)
Bourguet, E.: *Les ruines de Delphos* (1914)
Buck, A. de: *The Egyptian Coffin Text* (1935–1961)
Budge, E.A.W.: *The Alexander Book in Ethiopia* (1933)
—: *Cleopatra's Needle* (1906)
—: *The Egyptian Heaven and Hell* (1906)
—: *Egyptian magic* (1899)
—: *The Gods of the Egyptians* (1904)
—: *The Hystory of Alexander the Great* (1989)
—: *The Life and Exploits of Alexander the Great* (1896)
—: *Osiris and the Egyptian Resurrection* (1911)
Budge, E.A.W.: and King, L.W.: *Annals of the Kings of Assyria* (1902)
Capart, J.: *Recueil de Monuments Egyptiens* (1902)
—: *Thebes* (1926)

Cassuto, M.D.: *Ha`Elah Anath* (1951)
—: *Perush al Sefer Shemoth* (1951)
Contenau, G: *L`Épopée de Gilgamesh* (1939)
Davis, Ch.H.S.: *The Egyptian Book of the Dead* (1894)
Delaporte, L: *Catalogue des Cylindres Orientaux* (1910)
Delitzsch, F.: *Wo Lag Das Paradisese?* (1881)
Dussaud, R.: *Notes de Mythologie Syrienne* (1905)
—: *Les Découvertes de Ras Shamra (Ugarit) et l`Ancien Testament* (1937)
Ebeling, E.: *Realixikon der Assyriologie* (1928–1932)
Eckenstein, L.: *A History of Sinai* (1921)
Emery, W.B.: *Excavations at Saqqara* (1949–1958)
Erman, A: *A Handbook of Egyptian Religion* (1907)
—: *Aegypten und Aegyptisches Leben im Altertum* (1923)
—: *The Literature of the Ancient Egyptians* (1927)
Falkenstein, A: *Literarische Keilschrifttexte aus Uruk* (1931)
Faulkner, R.O.: *The Ancient Egyptian Coffin Texts* (1973)
—: *The Ancient Egyptian Pyramid Texts* (1969)
Frankfort, H.: *Die Akropolos von Baalbek* (1892)
Friedländer, I.: *Die Chadirlegende und der Alexanderroman* (1913)
Gaster, Th.H.: *Myth, Legend and Custom in the Old Testament* (1969)
Gauthier, H.: *Dictionnaire des Noms Geographique* (1925)
Ginsberg, L: *Kitbe Ugarit* (1936)
—: *The Legend of the Jewes* (1954)
—: *The Ras Shamra Mythological Texts* (1958)
Gordon, C.H.: *The Loves and wars of Baal and Anat* (1943)
—: *Ugaritic Handbook* (1947)
—: *Ugaritic Literature* (1949)
Gray, J.: *The Canaanites* (1965)
Gressmann, E.: *Altorientalische texte zum Alten testament* (1926)
Grinsell, L.V.: *Egyptian Pyramids* (1947)
Heidel, Am: *The Gilgamesh Epic and Old Tetament Paralells* (1946)
Hooke, S.H.: *Middle Eastern Mythologie* (1963)
Hrozny, B.: *Hethitische Keilschrifttexts aus Boghazköy* (1919)
Jensen, P.: *Assyrisch-Babylonische Mythen und Epen* (1900)
—: *Das Gilgamesh-Epos in der Weltliteratur* (1906, 1928)
Jéquier, G.: *Le livre de ce qu`il y a dans l`Hades* (1894).
Kazis, I.J.: *The Book of Gests of Alexander of Macedon* (1962)
Kees, H.: *Aegyptische Kunsts* (1926)
Kenyon, K.M.: *Jerusalem* (1967)
Kraeling, E.G. (Ed): *Historical Atlas of the Holy Land* (1959)
Kramer, S.N.: *Gilgamesh and the Huluppy Tree* (1938)
—: *Sumerian Mythology* (1944)
Landon, S.: *Hystorical and Religious Texts* (1914)

—: *The Epic of Gilgamesh* (1917)
Leonard, W.E.: *Gilgamesh* (1917)
Lefébure, M.E.: *Les Hypogées Royaux de Thébes* (1882)
Lepsius, K.R.: *Auswahl der wichtigsten Urkunden des Aegyptischen Atertums* (1842)
—: *Konigsbuch der Alten Aegypter* (1858)
Lesko, L.H.:*The Ancient Egyptian Book of the Twoo Ways* (1972)
Lipschitz, O.: *Sinai* (1978)
Luckenbill, D.D.: *Ancient Records of Assyria and Babylonia* (1926–1927)
Meissner, B.: *Alexander und Gilgamesh* (1894)
Mercer, S.A.B.: *Horus, Royal God of Egypt* (1942)
Meshel, Z.: *Derom Sinai* (1976)
Montet, P. *Eternal Egypt* (1969)
Montgomery, J.A. and Harris, R.S.: *The Ras Shmara Mythological Texts* (1935)
Müller, C.: *Pseudokallisthenes* (1846)
Naville, H.E.: *Das aegyptusche Todtenbuch* (1886)
Nôldeke, Th.: *Beiträge zur Geschichte des Alexanderromans* (1890)
Noth, M.: *Geschichte Israels* (1956)
—: *Exodus* (1962).
Obermann, J.: *Ugaritic Mithology* (1948)
Oppeheim, A.L.: *Mesopotamian Mythology* (1948)
Perlman M, şi Kollek, T.: *Yerushalayim* (1968)
Perring, J.E.: *The Pyramids of Gizeh from Actual Survey and Measurement* (1839)
Petrie, W.M.F.: *The Royal Tombs of the First Dynasty* (1900)
Poebel, A.: *Sumerischen Studien* (1921)
Porter, B. and Moss, R.L.B.: *Topographical Bibliography of Ancient Egypt* (1951)
Pritchard, James b: *Ancient Near Eastern Texts Relating to the Old Testament* (1969)
Puchstein, O.: *Fuſhrer durch die Ruinen von Baalbek* (1905)
—: *Guide to Baalbek* (1906)
Puchstein, O. and Lupke, Th. von.: *Baalbek* (1910)
Rawlinson, H.C.: *The cuneiform Inscriptions of Western Asia* (1861–1884)
Reisner, G:A.: *Mycerinus, The Temple of the 3rd Pyramid at Gizeh* (1931)
Ringgren: *Israelitische Religion* (1963)
Rothenberg, B and Asharoni, Y.: *God`s Wilderness* (1961)
Rougé, E. de: *Recherches sur le monuments qu`on peut attribuer aux six premières dynasties de Manethon* (1866)
Schott, A.: *Das Gilgamesh-Epos* (1934).
Schrader, E. (Ed.): *Keilinscriftliche Bibliothek* (1899–1900)
Soden, W. von: *Sumerischen und Akkadische Hymnen und Gebiete* (1953)
Smyth, C.P.: *Life and Work at the Great Pyramid* (1867)
Thompson, R.C.: *The Epic of Gilgamesh* (1930)
Ungnad, A.: *Die Religion der Babylonier und Assyrer* (1921)
—: *Das Gilgamesh Epos* (1923)

—: *Gilgamesh Epos und Odyssee* (1923)
Ungnad A. and Gressmann, H.: *Das Gilgamesh-Epos* (1919)
Vandier, J.: *Manuel d'Archéologie Egyptienne* (1952)
Virolleaud, Ch.: *La déesse `Anat* (1938)
—: *La Légende phénicienne de Danel* (1936)
Volney, C.F.: *Travels Trough Syria* (1787)
Wainwright, G.A.: *The Sky Religiopn in Ancient Egypt* (1938)
Weidner, E.F.: *Keilscriftexte aus Boghazkoy* (1961)
Wiegand, Th.: *Baalbek* (1921–1925)
Woloohijan, A.M.: *The Romance of Alexander the Great by Pseudo-Callisthenes* (1969)
Zimmern, H: *Summersche Kultlieder* (1913).